

80 Edicija HRONIKA SELA – POSEBNA IZDANJA
Miroslav Dimitrijević: RAŠEVICA

Izdavač:
Kulturno-prosvetna zajednica Srbije, Beograd

Za izdavača:
Živorad Ajdačić, generalni sekretar

Izdavački savet:
prof. dr Miloš Nemanjić, sociolog kulture, predsednik;
Marija Bišof, književnica; prof. dr Jovan Bogdanović, agroekonomista;
Milojko P. Đoković, novinar i publicista;
prof. dr Miodrag Zečević, predsednik SUBNOR-a Srbije;
Miloš Jeftić, književnik; Ljubomir Marković, pukovnik, predsednik
SURORS; Ljubivoje Ršumović, književnik; prof. Dr Miladin Ševarlić,
profesor Univerziteta

Glavni i odgovorni urednik:
Nikola Vladisavljević, novinar i publicista

Uredništvo:
Miodrag Andrejević, novinar i publicista; prof. dr Slobodan Vučićević; mr
Vesna Đukić, novinar; Vladislav Janković, dipl. ing. tehnologije; Boriša
Matić, dipl. inženjer građevine; Marina Milekić, sekretar Uredništva; Milun
Miloradović, pravnik; Milorad Stanimirović, dipl. ekonomista; Milija
Stevanović, profesor, publicista

Recenzenti:
Nikola Vladisavljević, glavni i odgovorni urednik edicije
Bajo Džaković, književnik i novinar

Dizajn korica:
Nikola Ranđelović

Štampa: USU-Beograd
Tiraž: 150 primeraka

Fotografija na naslovnici:
Hram Hristovog rođenja u Raševici
Snimio: Nikola Ranđelović

Edicija HRONIKA SELA – POSEBNA IZDANJA 80

**MIROSLAV
DIMITRIJEVIĆ**

R A Š E V I C A

Prvi tom

**Kulturno-prosvetna zajednica Srbije
Beograd
2012. (7520.)**

***Ovo delo posvećujem mojim roditeljima ocu
Milivoju i majci Danici, kao i dedi Radivoju i babi
Zagorki, u znak večne zahvalnosti.***

KNJIGA ZA ŠKOLSKU NASTAVU

Na osnovu odluke Kulturno-prosvetne zajednice Srbije da se da mišljenje o rukopisu naslovljenog „Raševica“ autora Miroslava Dimitrijevića, i davanje saglasnosti za objavljivanje u biblioteci „Hronika sela“ - Posebno izdanje, dajem sledeći izveštaj:

Autor rukopisa „Raševica“ je iskusni publicista, čije su do sada objavljene knjige u ovoj biblioteci: Mirilovac, Donje Vidovo, Ratari, Davidovac, Čičevac sa okolinom, Potočac, Šavac... značajno doprinele pozitivnoj pozicionoj oceni čitave biblioteke „Hronika sela“. **Rukopis na preko 230 stranica (formata A/5), gusto kucanog teksta, sa prikladno uklopljenim ilustrativnim materijalom, sve obrađeno u skladu sa uputstvom Odbora za selo Srpske akademije nauka i umetnosti za pisanje ove vrste publicističkog dela. Rukopis je podeljen u trinaest osnovnih celina.** Najpre, autor upoznaje čitaoca sa Raševicom, selom smeštenim u Srednjem Pomoravlju, kraj nekada važnog Carigradskog drumu, koji je u 13. veku u vreme kralja Milutina, prolazio baš kroz Raševicu, a sada u blizini najvažnije putne saobraćajnice Balkana – autoputa Beograd-Paraćin-Niš i železničke magistrale Beograd-Paraćin-Niš, a onda piše o nastanku i imenu Raševice, i narodu raškom, daje letopis Raševice, analizira arheološke znamenitosti od šireg značaja i toponomastikon, govori iscrpno o stanovništvu i veri, o istorijskim događanjima od Nemanje, Prvog srpskog ustanka, i potonjih oslobodilačkih ratova u 19. i 20. veku. **Sve je opisano slikovito, lepim narodnim jezikom i predstavlja dragoceno svedočenje o burnoj prošlosti Raševice. Rukopis u osnovi predstavlja studiju arheologije, historiografije, sociologije, demografije i etnologije ovog dela Srbije. Posebna vrednost rukopisa je koncepcija koja daje mogućnost korišćenja knjige kao zavičajna istorija za školsku nastavu. Uvidom u recenziju, koja je sastavni deo rukopisa, sa zadovoljstvom predlažem i preporučujem za štampanje u izdanju Kulturno-prosvetne zajednice Srbije.**

19. februar 2012.

Glavni i odgovorni urednik Biblioteke „Hronika sela“
Nikola Vladisavljević

STRUČNA I NAUČNA-DRAGOCENA KNJIGA

Nova knjiga poznatog paraćinskog i srpskog književnika, publiciste, novinara, istoriografa i istraživača prošlosti Miroslava Dimitrijevića „RAŠEVICA“, predstavlja novi dragulj u njegovom ogromnom, rekli bismo, divovskom stvaralačkom opusu od oko 70 objavljenih dela, književne, publicističke i istorijske proviniencije, kojima je zadužio i našu savremenu književnost, ali i istoriografiju, kojoj do skoro u našoj sredini nije posvećivana posebna pažnja, a Dimitrijević je bio taj prvi pisac-saradnik Odbora za selo Srpske akademije nauka i umetnosti, u ediciji „Hronike sela“, koji se pre decenije i po latio teškog, ali zahvalnog posla da istražuje lokalnu paraćinsku, ali i srpsku istoriju i istoriografiju i to objavi u skoro tridesetak knjiga, monografija i studija, uglavnom pod pokroviteljstvom ove najviše naučne ustanove u zemlji.

Zato je najnovija studija o njegovom rodnom selu Raševici, posebno zanimljiva, jer je Dimitrijević ovde pristupio drugačije nego u prethodnim knjigama, tako što je primenio savremenu i u nauci vrlo aktuelnu istorijsko-lingvističku metodu. To je Dimitrijević mogao da uradi jer je vrstan poznavalac istorije, ali i lingvistike, pomoću koje je skinuo mnoge velove tajni iz prošlosti njegovog sela, ali i iz šireg zavičaja.

U ovoj knjizi, od posebnog značaja ne samo za selo Raševicu, već i širi predeo juhorske podgorine, **Dimitrijević je pokazao zavidan stepen erudicije, duboko i istinsko poznavanje naše prošlosti ili kako on kaže – pametarnice (stari naziv za istoriju), i na naučan i dokumentovan način predočava nam najbitnije činjenice i podatke iz: letopisa Raševice, arheologije, toponomije, istorije, vere, stanovništva i demografije.**

Monografija „Raševica“ pisana je i stručno i naučno ali vrlo pristupačno, publicističkim stilom, tako da će biti dostupna čitaocima svih nivoa obrazovanja, a pored lepog stila i jasnog izražavanja, krasi je dokumentovanost, činjeničnost, veliki broj citata, odnosno decidnost, objektivnost i stručna naučna distanca, tako da predstavlja poseban dragulj naše istorije, i „zlatan letopis“ sela Raševice. S obzirom da je ova knjiga istovremeno i dar ili darovnica poznatog književnika svojim sugrađanima, Dimitrijević primenjuje srednjovekovni princip

darovnica i na početku knjige, a u maniru srednjovekovne književnosti, piše Arengu, kao što su to činili i svi drugi darodavci. I predgovor autora nosi autentičan i prepoznatljiv pečat Miroslava Dimitrijevića, koji podseća čitaoca da su naši preci istoriju nazivali – pametarnicom i uvek je držali u svojoj pameti.

Zbog svega rečenog, srdačno je preporučujem za štampanje u ediciji posebnih izdanja Kulturno-prosvetne zajednice Srbije.

Bajo Džaković, književnik

ARENGA

Svemilošću Božijom i Gospodnjom i prepomoći Presvete Vladičice naše, započeh ovu pametarnicu ili povest, istoriju, letopis i godištar, ovo skromno skazanje o rodnom mi selu Raševici, u opštini Paraćin, Okrugu Pomoravskom, zemlji Srbiji, 7519. godine po srbskom, najstarijem kalendaru na svetu, što ga sveti astronom Vid sastavi i Srbima ostavi, a 2011. godine od Hristovog rođenja po Julijanskom kalendaru, 4311. godine od velike vode po starozavetnom računanju vremena, 10.000. godine od prvog srbskog pisma-srbice, danas poznatog i kao „vinčanica“, 3905. godine od srbske glagoljice, 1978. godine od Vaskrsenja Gospoda našega Isusa Hrista Sina Božijeg, 2760. godine od nastanka Rima, 4011. godine od prvog srbskog svetskoga carstva Nina Belića, 3.311. godine od drugog svetskoga carstva Serba Makeridovića i 2.351. godine od trećeg srbskog svetskoga carstva Aleksandra Velikog Karanovića, a koja se pružahu na tri susedna kontinenta... Dejanije ovo stadoh trukovati pred krsnu mi slavu Svetoga Nikole Mirlikijskog, srbskoga sveca, i nastavih u dane Hristovog Roždestva, Bogojavljenja, i slave mi Svetog Jovana Krstitelja, kao i Svetoga Save, elektronskim slovima u digitalnoj tehnici, kada imadoh više od 61 godine zemnoga mi života, sa Ljubavlju, Verom i Nadom da će ovaj moj dar, skromna duhovna i historiografska darovnica, biti na radost i korist sadašnjim i budućim pokoljenjima Srba, koji svakodnevno otpadaju kao precvetale latice sa najstarijeg stabla ljudske bele rase, što samoniknu u poddunavskoj i velikomoravskoj Srbiji na Belkanu (Balkanu), mилошću Svedržitelja Neba i Zemlje i Svega Vidljivog i Nevidljivog. Blagoslovi Gospode

trud raba Tvojega Miroslava, blagoslovi njegovo potomstvo i svu Srbčad na zemljinom šaru, čitaoce hvaljene i saradnike i darodavce, sada i ovde i u veke vekova. Blagoslovi Bože i neprijatelje naše i prosvetli ih. Blagoslovi Sveti i Vazljubljeni i Vaskrsli Gospode Isuse Hriste Sine Božiji sve duše ljudske i narode ma koje vere bili, spasi ih i sakloni za Vaskrsenje i Pravedni sud i život budućeg veka. Amin.

PREDGOVOR AUTORA: PAMETARNICA RAŠEVICE

Pametarnica je stara srbska reč za povest ili istoriju. Odlučili smo se za nju, da upravo ona stoji u naslovu ovog predgovora, jer mislimo da ni jedan narod na svetu nema tako prikladan i mudar izraz za svoju prošlost kao srbski narod. Stari pametari i pametaristi su svoju prošlost držali u pameti, znali je napamet, i usmenim putem prenosili je na mlađa pokoljenja. Ogroman korpus znanja svetih knjiga Veda, najveći spev na svetu 'Mahabharata', sjajan ep 'Ramajana', iz vedske ili sanskriptske kulture-'Srbinda' Arija najpre je hiljadama godina opstajavao kao usmena kulturna baština, a onda ga je najveći pametar i umstvenik Vasadeva ili Vasa Bog, braman, zapisao na zlatnim pločama i ostavio nam u amanet drevnu srbsku pametarnicu u umetničkoj formi. I sami Indusi tvrde da su im pismo doneli 'beli bogovi koji su sišli sa Himalaja'. A to behu srbski sinovi, ratnici careva Arija i Nina Belića i Jovana, čija imena su istovremeno i sinonimi za narod i decu svetla, decu jave, za umne i prosvećene ljude - drevne Srbe...

Takodje i 'Ilijada' delo veličanstvene borbe Srba na Balkanu, je najpre govorena na starosrbskom ili raško- pelaškom jeziku, govorio je prvo lično sam Omer (Homer), a onda su tim prvim pismom-srbicom, danas poznatim kao-vinčanica, beleženi njegovi stihovi, najpre od strane jednog Omerovog prijatelja, a onda su se tog posla latili i posthomerovski pevači ili ciklici. U vreme grčkog vladara Pizistrata srbska „Ilijada“ i „Odiseja“ su prevedene sa starosrbskog na grčki jezik (6. vek p. n. e.), da bi u vreme srbskog cara Aleksandra Velikog Karanovića (4. vek pre Hrista) oba epa svedena na 24 poglavlja ili pevanja. I kao što nam je već poznato, i novo srbsko epsko narodno stvaralaštvo jeste ustvari 'stihovana' srbska istorija, najpre prenošena s kolena na koleno, da bi je onda

u 19. veku Vuk Karadžić sistematizovao i uredio. Za razliku od drugih naroda, srbska pametarnica je najvećim svojim obimom istorijska istina, ali umetnički obrađena, izdignuta na viši duhovni nivo, iz dva osnovna razloga: da se lakše upamti i da se uzdigne na stepen „božanskog“ ili pesničkog govora, kako je govorio sveti Vladika Nikolaj Srbski. A to je mogao, samo prvorodan narod, 'narod kvočka', 'narod koji je ostalim narodima dao jezik i pismo' i brojni sistem i zato što je Poddunavska Srbija 'kolevka bele rase', 'kolevka belog čoveka-evropeida', kako tvrde strani naučnici, lingvisti i istoričari.

Ametist je kamen mudrosti, a poreklo ove reči je starosrbsko i taj kamen mudrosti se kod Srba zove-PAMETIST. Otuda je PAMETARNICA izvor mudrosti za Srbe. Ovakvih i sličnih primera prisustva srbskih reči u grčkom i latinskom jeziku, ali i u svim evropskim jezicima, pa i u mnogim azijskim, ima na hiljade, ali to nije tema ove knjige.

Pametarnica RAŠEVICE je deo opšte srbske pametarnice ili povesti, jer se na prostoru ovog sela i u njegovoj okolini život drevnih Srba, raško-pelaških Protosrba, Arijevaca, odvijao još u najstarijim periodima civilizacije, o čemu nam svedoče praistorijski lokaliteti. Materijal iskopan rekognisciranjem ili dobijen spontanin nalazima na ovim lokacijama sravnjuje se sa kulturom Lepenskog vira, Starčeva, Vinče i drugih, još starijih, istorijskih perioda. Otkopani grobovi divovskih ljudi u ovom kraju – džinovska groblja - govore nam da je život na ovim srbskim prostorima bujao i mnogo desetina hiljada godina pre kulture „Lepenaca“ i „Vinčanaca“, dakle pre Potopa, pre ove civilizacije koju su obeležili Prasrbi Belasti, Ariji, o čemu će se čitalac obavestiti u poglavlju „Kada su divovi hodili Juhorom“. Pametarnica RAŠEVICE do sada nije sistematski proučavana, bili su to uglavnom slučajni ili sporadični arheološki nalazi meštana, arheologa amatera, a samo u nekoliko slučajeva stručni ljudi su izlazili na teren. Neka opsežnija naučna istraživanja u tom smeru nisu preduzimana. Istorijski događaji su i ovde, po tradiciji, uglavnom pamćeni i usmeno prenošeni, kao i brojne legende i mitovi iz ovog kraja. Ovo će biti prvi put da se na jednom mestu, nađu svi važniji istorijski događaji o selu podno Juhor-planine, na obodu plodne moravske ravnice, selu u kom se život odvijao u kontinuitetu od paleolita, srednjeg i mlađeg neolita do današnjih dana. Pametarnica RAŠEVICE sadrži prikupljeno znanje

i istorijske podatke koji su do danas bili razbacani pojedinačno ili fragmentarno po raznim knjigama, dokumentima, arhivima i muzejima, ali su ovde prezentirane i istorijske činjenice koje su do sada bile skrivane od široke javnosti, nepoznate ili manje poznate. Ova studija RAŠEVICE je započeta krajem poslednje decenije 20. veka, u međuvremenu je dorađivana i dopunjavana, koncepcijski i sadržajno izmenjena, tako da sada zbog vrlo obimnog teksta, a skromnih finansijskih mogućnosti da se odmah pojavi u celosti, mora biti objavljena u dva toma. Ovo je moj doprinos da, istorijsko-lingvističkom metodom, odgonetnem mnoge tajne vezane za moje rodno selo, da buduće istraživače i stručnjake uputim smerom istorijske istine, da doprinesem da se RAŠEVICA ubeleži u arheološku i istorijsku kartu Srbije i Balkana, kao vrlo značajno, a još uvek neistraženo naselje, koje poseduje artefakta i pokretni materijal iz svih perioda ljudske civilizacije, kao što ćemo dokumentovano pokazati na narednim stranicama. Smatram da svaka kuća u Raševici bi trebalo da ima obavezno bar dve knjige-Sveto pismo i ovu monografiju. Knjiga je štampana latinicom, pored ostalog i zbog toga da bi najmlađe generacije naše dece u dijaspori, koja, nažalost, tokom školovanja u inostranstvu nisu učila ćirilično pismo, mogla da je čitaju. Njima je možda najpotrebnija.

OSNOVNI PODACI O RAŠEVICI

RAŠEVICA je selo u zapadnom delu paraćinske opštine, udaljeno 10 kilometara od centra Paraćina, sa kojim ga spaja asfaltni put regionalnog značaja. Korpus naselja lociran je oko državnog puta 2. reda Gilje-Varvarin (R 17), u pravcu sever-jug, mada se veći deo naselja bočno pruža prema istoku.

Selo je zbijenog tipa i leži na prosečnoj nadmorskoj visini od 116 metara. Pripada srednjoevropskoj vremenskoj zoni UTC +1. Geografske koordinate RAŠEVICE su: 43 stepena, 50 minuta i 12 sekundi severne geografske širine i 21 stepen, 19 minuta i 10 sekundi istočne geografske dužine. Prema poslednjem popisu iz 2011. godine, RAŠEVICA ima ukupno 1068 stanovnika, zajedno sa licima koja rade u inostranstvu. U samom selu stalno su nastanjena 994 stanovnika. Broj domaćinstava iznosi 316, a broj stanova 392, saznajemo od *Dragane Kostić*, načelnice Odeljenja za opštu upravu Opštine Paraćin. Ovo su samo preliminarni

podaci, dok će svi ostali biti sređeni, sistematizovani i publikovani do 2013-2014. godine, saznajemo na sajtu Republičkog zavoda za statistiku. Prema popisu iz 2002. godine, RAŠEVICA je imala 1215 stanovnika, preko 99 odsto srpskog porekla, pravoslavno opredeljenih, skoro stoprocentno. Većina stanovnika RAŠEVICE bavi se poljoprivredom, pretežno ratarstvom i povrtarstvom, ali sve više i vinogradarstvom, jer je selo tradicionalno poznato po dobrim vinima. Stari zanati su gotovo potpuno izmurli, ali još uvek u selu ima nekoliko zanatskih radnji. Poljoprivredom, lovom i šumarstvom bavi se oko 400 stanovnika. U industriji je, prema popisu iz 2002. godine, bilo zaposleno 93 stanovnika RAŠEVICE, ali je tokom protekle decenije veliki broj radnika otpušten s posla. U zdravstvenom i socijalnom osiguranju bilo je zaposleno 10 meštana ovog sela, a u državnoj upravi 11 žitelja. U obrazovanju je bilo 7 prosvetnih radnika, a u ostalim delatnostima 4. Oko dvadesetak porodica ima svoje članove na privremenom radu u inostranstvu, a desetak kompletnih familija već decenijama živi i radi u dijaspori. Najviše ih ima u Australiji (Kambera), Sjedinjenim američkim državama, Evropi i Kanadi. Te familije su u dijaspori već ostvarile po tri-četiri generacije potomstva, koje se ne vraćaju u RAŠEVICU, rodno mesto njihovih predaka.

Administrativni i kulturni centar sela

Selo ima mesnu kancelariju od 1945. godine, dom kulture, izgrađen 1952. godine, četvororazrednu školu, podignutu 1923, Hram Rođenja Hristovog, zdravstvenu ambulantu izgrađenu 1972. godine, veterinarsku stanicu, otvorenu 1960. godine, digitalnu telefonsku centralu i poštu. Za sada selo se snabdeva vodom iz

privatnih vodovoda, mada je glavni gradski vodovod stigao do sela 2012., a u školi je izgrađena i prva česma sa vodom iz gradskog vodovoda. Kroz selo je prošla i trasa budućeg gasovoda, a u planu je i izgradnja kolektora za fekalnu kanalizaciju. Meštani se snabdevaju osnovnim životnim potrepštinama u samousluzi i u tri prodavnice mešovite robe. Zemljoradnicima je na raspolaganju i privatna poljoprivredna apoteka. RAŠEVICA je medju prvima u opštini Paraćin, uvela fiksnu telefoniju još sedamdesetih godina 20. veka. Opet je medju prvim selima dobila i digitalnu telefonsku centralu devedesetih godina prošlog veka, tako da danas preko 70 odsto domaćinstava ima fiksne telefone. RAŠEVICA je bila prvo prekomoravsko selo u opštini Paraćin koje je izgradilo veterinarsku stanicu 1960. godine, a 1972. godine otvorilo i zgradu zdravstvene ambulante sa apotekom, mada je pre toga ambulanta radila u prostorijama Doma kulture. U toj deceniji, sedamdesetih godina, selo je dobilo i prvi šalter pošte, kao i šalter banke ("Investbanke"). Oko 70 % stanovništva ima svoja motorna vozila, kao i traktore, a svaka kuća radio i televizijske prijemnike. Oko 30 procenata domaćinstava ima personalne računare. Što se tiče javnog prevoza postoji redovna autobuska veza sa Paraćinom. Autobuski saobraćaj sa Jagodinom je sveden samo na jednu liniju dnevno Jagodina –Varvarin od 2011. godine, zbog drastično smanjenog broja putnika, pre svega radništva koje je otpušteno sa posla. Najvažnije seoske saobraćajnice u Raševici su asfaltirane, kao i putevi do Crkve i Škole, pored koje je izgrađen i prvi pravi trotoar u selu, tako da je oko 80 % puteva prekriveno asfaltnim slojem. U Raševici postoje dva spomenika ratnicima iz I i II svetskog rata. Spomenik poginulim ratnicima u ratovima 1912. do 1918. godine nalazi se u dvorištu seoske Ambulante, (bivša "Porta") a podignut je 1920. godine, dok se spomenik poginulim borcima u II svetskom ratu nalazi ispred Doma kulture i otkriven je 1982. godine. Spomen ploča sa imenima izginulih boraca u Drugom svetskom ratu postavljena je na zidu Doma kulture još pedesetih godina 20. veka. Groblje je jedno, u strani više sela, između Karaule i Maticke poljane. Širi se ka severu. Prema starim spomenicima, ručno klesanim i jednostavne izrade, kao i natpisima, smatramo da potiče s početka 18. veka, odnosno da je staro najmanje tri stotine godina.

TOPOGRAFSKE, PEDOLOŠKE, HIDROGRAFSKE I KLIMATSKE KARAKTERISTIKE

Toponimi Raševice: *Gen. Jovan Mišković* objavio je 1885. godine “*Topografski rečnik mesta Jagodinskog okruga*” u kom je obradio najvažnije toponime i u ataru sela RAŠEVICA: “RAŠEVICA, selo, graniči se: od severa atarom Trešnjevičkim, juga Potočkim, istoka Moravom i od zapada Beočičkim i Dragoševačkim. Sav prostor može se obići tek za 6 sahati, jer je položaj vrletan. Raševica odstoji od Jagodine jugoistono za tri i po sahata. Najviše svečara Nikoljaca, pa onda Đurđevaca. Krsta nose prvog dana Sv. Trojice, a Sv. Stevana i Blagovesti slave radi vinograda.

AJDUČKI RT, klik ili đulica, na južnoj strani sela Raševice;

BUGARSKI POTOK, veliki je i suv, na severnoj strani ovoga sela, na Juoru;

DOBRA VODA, vrh u planinskom vencu Juora, što deli vode Moravi i Lugomiru, a između Kučkina rta i Goline

DOBRA VODA, vrlo lep izvor na planini Juoru, na zapadnoj strani atara ovoga sela;

DUGAČKI KLIK, greben između Medveđeg i Todorovog Klika, na južnoj strani atara ovoga sela;

KUČKIN POTOK, suv je, na severnoj strani sela Raševice u Juoru;

KUČKIN KLIK, greben na severnoj strani sela, između Velikog Bugarskog i Kučkinog Potoka;

KUČKIN RT, vršak između Ostre Glavice i Dobre Vode, a u planinskom vencu Juora, što deli vode Glavnoj Moravi i Lugomiru;

LANIŠTE, kosa na planini Juoru, pod sitnom i krupnom žirorodnom gorom, prostor od 100-150 plugova, na severnoj strani Raševice;

LIPATI KLIK, na južnoj strani atara sela Raševice;

MALA i VELIKA VODA (BODA), pod šumom u ravni, na južnoj strani sela Raševice;

MEDVEĐA GLAVICA, visoko obraslo brdo u Juorskom planinskom vencu, što deli vode Glavnoj Moravi i Lugomiru. Od nje se odvaja Srednja Kosa, na zapadnoj strani sela Raševice;

MEDVEĐSKI POTOK, suv je i stoji na južnoj strani atara sela Raševice;

MILJKOV POTOK, na južnoj strani sela Raševice;

OSTRA GLAVICA, vrh u Juorskom planinskom vencu, što deli vode Moravi i Lugomiru, a iznad sela Raševice. Obrasla je prostor od 50-60 plugova;

RAKLJATI ili ŠIROKI KLIK, nalazi se na južnoj strani atara sela Raševice;

SAKLANJI KLIK, leži na južnoj strani atara sela Raševice;

SREDNJA KOSA, pruža se sa Juora, nalazi se u ataru sela Raševice;

TODOROVA VODA, vrlo lep izvor, jak za pola obina vodenika kamena, atar sela Potoca i Raševice;

TODOROV KLIK, stoji između Dugačkog Klika i Todorove Vode, na južnoj strani sela Raševice;

ŠIROKI KLIK, u Raševici (v. Rakljati Klik)", zabeležio je *gen. Jovan Mišković. (Glasnik Srpskog učenog društva LXI, Beograd – 1885)*

STANOJEV KLIK, predeo u severnom delu sela, obrastao šumom;

NIKOLIN KLADENAC, severni deo atara Raševice, prema Trešnjevici, ima šumarsku kućicu;

BUBAN, predeo na južnoj strani atara prema Potočcu, delom šumovit, a većim delom se obrađuje;

VELIKO POLJE, ravničarski deo na južnoj strani, graniči sa Potočcem, plodno i obradivo zemljište;

SREDNJE POLJE, najplodnije obradivo zemljište pod kulturama, između sela i mosta na Velikoj Moravi;

ČIPER, ravničarski predeo, njive, istočni deo atara;

ŠAVAČKO, ravničarsko i obradivo zemljište, istočni deo atara;

OSTRVO, njive u pravcu moravskog ostrva ili ade, obradivo i plodno zemljište;

DANKA, širok potes severno od sela prema trešnjevačkom ataru, obradivo i plodno zemljište;

(Ostali toponimi su obrađeni u poglavlju o geološkim rudištima, arheološkim lokalitetima i starim naseljima)

Raševica najvećim delom leži na aluvijalnoj terasi leve obale Velike Morave i na terasama Raševičkog potoka, a manjim delom, u Gornjoj mali, naslanja se na poslednje obronke planine Juhor. Aluvijalna ravan i rečne terase pokrivene su aluvijalnim sedimentima. Pored Velike Morave zastupljeno je najkvalitetnije

obradivo zemljište aluvij i aluvijalno-deluvijalno zemljište. Raševica se nalazi u zoni umereno-kontinentalne klime sa karakteristikama specifične subhumidne klime. Prosečna godišnja količina padavina iznosi 631,99 mm/m/2. Najbogatiji kišni mesec je maj sa 78, 9 mm po kvadratnom metru, a najsuvlji su mart i septembar sa 35,8 do 39, 2 mm po m/2. Preko leta padne i do 176, 8 milimetara vodenog taloga po kvadratnom metru. Leto 2012. bilo je najsuvlje u poslednjih 50 godina i najtoplije, gde je temperatura prelazila 45 stepeni u hladu. Hidrografsku mrežu Raševice čine Raševički potok, koji se sastoji od Dubokog i Velikog ili Slatinskog potoka, a ovi su opet sastavljeni od nekoliko desetina manjih vodotokova koji se slivaju sa planine Juhor, od kojih su mnogi bujičarskog karaktera. Raševački potok ima prepoznatljivo korito u dužini od 2 kilometra. Još početkom šezdesetih godina 20. veka korito ovog potoka je regulisano, kao i korita dva potoka koja ga čine, sastavljajući se u Gornjoj mali ispod Ostrovka. I Veliki i Duboki potok presušuju preko leta i nemaju stalnu vodenu masu. Raševički potok se kod punog vodotoka uliva u Veliku Moravu, a u vreme niskog vodostaja voda potanja u sprudište podno Raševice u predelu Macin potok. Raševički potok preseca regionalni put Jagodina-Varvarin i preko njega postoji most, koji je izgrađen po ličnom naređenju kralja Aleksandra Karađorđevića Ujedinitelja. O tome je svedočila mermerna ploča ugrađena ispod mosta, koja, nažalost, više ne postoji. Pretpostavljamo da je skinuta prilikom proširivanja i rekonstrukcije mosta, ali nije vraćena na svoje mesto. Vinski potok, udaljen je kilometar severno od Raševice i preseca regionalni put Jagodina-Varvarin. Na njegovim visokim i čvrstim obalama nalazi se betonski most, ali koji predstavlja „usko grlo“ opasno je po bezbednost učesnika u saobraćaju, utoliko opasnije jer se most nalazi iza oštne krivine, gde nema dobre preglednosti. I u vreme velikih bujica, most je stabilan, ali se Vinski potok izliva stotinak metara niže mosta i plavi poljoprivredno zemljište. Raševicu i Raševički potok proučavao je i naš najčuveniji geograf *dr Jovan Cvijić* i o tome se možemo obavestiti iz dela „*Naselja srpskih zemalja-knjiga treća*“. Takođe i *dr Sreten Petrović* u svom delu „*Srpska mitologija-Mitološke mape*“ spominje Raševicu i Raševički potok : „...još jedan solarni (sunčani) lik: Hore koga impliciraju Raševica i Raševački potok“.(*Stari Srbi su Sunce smatrali tvorcom godine i razlikovali su letnji i zimski Oganj, Kres ili*

*Hors, a kod nas u Mediji, drevnoj Srbiji, poznat kao Horu-
napomena M. D.)*

OSNIVANJE OPŠTINE RAŠEVICA, KNEZOVI, KMETOVI, PREDSEDNICI SELA, MESNOG NARODNOG ODBORA I MESNE ZAJEDNICE

Osim kmetova u 19. veku, *Vuk Karadžić* piše da su u selu postojali i seoski knezovi, a o njima veli: "Osim kneza od knežine svako je selo u Srbiji imalo svoga kmeta. Kmetovi su bili obavezni da prisustvuju skupštinama knežina."

Najstariji pisani trag o nekom knezu raševičkom, potiče iz 1819. godine. Tada je u Raševici bio **knez Milosav**. Posle abdikacije Knjaza Miloša, usvojen je novi *Zakon o ustroјstvu opština u Srbiji* 1839. godine. Prema toј novoj geografsko-političkoј podeli, RAŠEVICA je dobila svoju opštinu i prema *aktu K-28* pripala je Jagodinskom okrugu i Temničkom srezu. Raševica je tada brojala 85 kuća.

Za predsednika Raševičke opštine je postavljen **Radosav Milošević**, a njegovi pomoćnici postali su: **Stojan Ivković i Pavle Nedeljković**. (*Arhiv Srbije-Beograd, MUD P-IV-76- 1839*).

RAŠEVICU nalazimo i u „*Rečniku geografsko-statističnom Srbije – 1841/6. godine*“ koji je priredio *Jovan Gavrilović*: "RAŠEVICA - selo u okruženju jagodinskom, srezu temničkom, sa 102 kuće i 585 duša. Ovde je Primiritelni sud i opština samo za ovo selo". Vidimo, dakle, da Raševica i dalje ima svoj sud i opštinu.

Godine 1848. predsednik opštine je **Pavle Nedeljković**, koga je opština izabrala za deputata majske skupštine, koju je sazvaо knez Aleksandar Karađorđević. („*Prošlost*“ br. 1, *Istorijski arhiv Jagodine*, 2012). Posle njega selo je izabralo **Stojana Ivkovića** za predsednika opštine.

Prva sudnica-opština za tri sela osnovana je 1870. godine u Potočcu za ovo i još dva naselja-RAŠEVICU i Svojnovo. Prvi predsednik suda-opštine bio je **Jovica Đurđević** iz Svojnova, a potom ga je zamenio **Vasa Marinković** iz Potočca. Predsednici suda-opštine potočke za tri susedna sela bili su i RAŠEVČANI **Stojan Canić i Luka Simonović**.

'Ovo selo za se predstavlja opšt. raševičku', piše u *Glavnom izvodu muške i ženske dece u popisnoj knjizi Sreza temničkog*,

1875. godine. I tada, godinu dana pre Srpsko-turskog rata, Raševica ima svoju opštinu. U popisu stanovništva Kraljevine Srbije, koji je sproveden 1895. godine, Raševica je popisana kao mesto koje ima – svoju zasebnu opštinu.

Na početku 20. veka dugogodišnji kmet u selu bio je **Jovan Joca Pavlović**, zaslužan za otvaranje četvororazredne škole u selu. Bio je popularan u narodu, pa su meštani sokak u kome je Jovan stanovao prozvali – Jocino sokače. Kao dugogodišnji kmetovi u selu upamćeni su: **Mijajlo Ilić**, poznat kao **Mijajlo Sandić** i **Dika Rajić**, poznat kao **Dika Babin**, zatim su kmetovali **Stojan Canić**, njegov brat **Živojin Canić**, potom **Ilija Veselinović** zvani **Ica**, onda **Živojin Jeremić**, zvani **Živojin Silkin**.

U toku Drugog svetskog rata predsednik sela je bio **Draga (Janaćkov) Todosijević**. Posle oslobođenja, 3. marta 1945. godine formiran je Mesni narodni odbor, a prema novom Registru mesta Narodne Republike Srbije.

Predsednici MNO su bili: **Miladin Dina Veselinović**, **Luka Milošević**, **Draga Milošević**, **Radivoje Dimitrijević**–(**Rada Ribarac**), **Radisav Jovanović**, **Živojin Milosavljević**. Predsednik opštine bio je **Dragutin Krstić**. Uskoro mesni narodni odbori se preimenuju u narodne odbore. Posle **Dragutina Krstića**, predsednik narodnog odbora Raševice bio je **Nikola Koja Đokić**, a nakon njegovog predsednikovanja, za novog prvog čoveka NO izabran je **Živojin Jovanović (Žika Zdravkin)**, onda **Stanisav Nina Simonović**, **Života Janković**, a zatim je predsednik Mesne zajednice postao učitelj **Čedomir Nolić**. Posle **Nolića**, prvi čovek Mesne zajednice postaje **Dragutin Milosavljević (Vule Solin)**. Posle **Vuleta Solinog** na to mesto dolazi **Ljubiša Canić**. **Slobodan Tasić**, popularni **Dane Mačak**, biran je za predsednika MZ Raševice u tri mandata. Nakon poslednjeg mandata **Slobodana Tasića**, za predsednika MZ izabran je **Ljubiša Ilić**, onda **Žarko Ilić**, potom **Milan Milanović**. **Zoran Petrović** je aktuelni predsednik Saveta MZ Raševica u drugom mandatu. Raševica je dala predsednika opštine Varvarin – **Živojina Jovanovića**. Prvi potpredsednik opštine Paraćin, a poreklom iz Raševice postao je **Milan Milanović (2000-2004)**, a četiri naredne godine proveo je kao član Opštinskog veća. Danas je inženjer **Žarko Savić** član Opštinskog veća u Paraćinu. Treba istaći i podatak da je **Vladimir Janković**, svojevremeno bio na funkciji

predsednika Opštinske organizacije Saveza socijalističke omladine u Paraćinu. Danas je student **Stefan Milanović** iz Raševice predsednik Kraljeve omladine -Kraljevina Srbija- za područje grada Beograda.

Mesne kancelarije, uvedene su 1945. godine. **Šefovi Mesne kancelarije u Raševici** bili su: **Gvozden Marković** (oko 20 godina), zatim **Hranislav Đokić, Zoran Miletić, Miloranka Ilić, Branislav Veljić** (18 godina), **Mihajlo Mojsilović** (10 godina). Aktuelni šef Mesne kancelarije u Raševici je **Nebojša Đurić**, već 15 godina. (*Konsultanti: Hranislav Đokić i Nebojša Đurić*).

RAŠEVICA NA POČETKU 20. VEKA

Stanoje Mijatović, učitelj iz Bele Vode i dopisni član Srpske kraljevske akademije, objavio je delo "*Temnić-antropogeografska i istorijska studija*" 1905. godine, u kojem je dao najpotpuniji, do tada, opis sela RAŠEVICE:

"Selo se nalazi na drumu Varvarin - Jagodina, koji ga deli na istočnu, veću polovinu, koja je u moravskoj ravnici i zapadnu, manju, koja zauzima stranu jedne kose što se postepeno spušta s Juhora prema velikoj Moravi. Kroz selo protiče Raševički potok, koji se sastoji iz: Velikog potoka, koji izvire u Juhoru, na mestu zvanom Dobra Voda, i Dubokog potoka, koji dolazi sa visa Velike Čukare u Juhoru. Kad se ova dva potoka sastanu u selu nad mehanom, postaje Raševički potok. Nijedan od ovih potoka ne presušuje; selu ili ključu ne čine nikakve štete, ali čini Velika Morava, kada se izlije. Od ove reke selo je udaljeno za 2 km. U selu se pije ponajviše bunarska voda. Izvora ima samo jedan, koji je više sela. Seoski atar se prostire od Juhora do Velike Morave, više je brdovit no ravan i uglavnom je okrenut istoku. Moravska je zemlja jaka i na njoj osobito dobro rodi kukuruz i ječam, a po stranama je mešovita. Šume ima dosta, a bilo je i više dokle nije država ograničila svoje šume na Juhoru. Ima je krupne i sitne, a nalazi se na zapadnoj strani sela, u Juhoru. Selo je obične zbijenosti, nije ušoreno. Deli se na Gornju, u strani, više drumu, i Donju Malu, ispod drumu, u ravnici. Kuće su zbijenije u Donjoj Mali. U selu ima 220 kuća, a 280 poreskih glava.

Po jednom narodnom tumačenju selo je ovo ime dobilo zbog nekakvog Raše - Radovana, koji se tu prvi doselio. A po drugom

selo se ovako prozvalo zbog mnogih hrastova - "rašja", koji su tu nekad bili.

U strani više sela ima jedna razvalina, za koju kažu da je od neke velike crkve, posvećene apostolima Petru i Pavlu, a koju su Turci razrušili. U blizini ove crkvine ima Džidovsko Groblje, gde se nahode stari novci zvani kostadinke. Na Karauli, u strani, više sela, izvađene su iz zemlje neke velike cigle.

Sadanje naselje nije ođavna na ovome mestu. Biće da je sadanje selo od polovine 18. veka. Selo nije premeštano. Stari ljudi pričaju kako su slušali od svojih očeva da su oni zapamtili kad je u ovome selu bilo svega 20 kuća.

Godine 1873. u selu je bilo 180 poreskih glava, te je dakle, za 30 godina priraštaj za sto poreskih glava. Toliki je priraštaj i u Potočcu. Svega su u selu dve porodice starinci. Priča se da je najpre naseljena strana, pa ravnica. U selu ima jedna mehana, sudnica, jedan dućan i jedna kovačnica.

Seoska je slava drugi dan Sv. Trojice, a zavetine su: peti petak Velikog Posta, radi zdravlja ljudi, Markovdan, za orače i kopače, Sv. Stevan, opet radi zdravlja ljudi i Sv. Ilija, radi zdravlja govedi. Tada teraju sva goveda na Moravu, gde ih provode kroz živu vatru, mašu prepranim katranom i nagone ih da prelaze preko Morave. Groblje je jedno i nalazi se u Gornjoj Mali, više mehane", piše *Stanoje Mijatović*. (ASB, MF-AO KP-IB 156).

O NASTANKU IMENA-RAŠEVICA I NARODU RAŠKOM

Prema legendi RAŠEVICA je dobila ime po svojim prvim stanovnicima RAŠI i EVICI, koji pod brdom Glavica napraviše prvu bajtu (kolibu). Tu izrodiše potomstvo, ali i drugi Srbi se povedoše za njima i počеше da se nastanjuju u zaklonitom mestu između brda Glavice i Raševičkog potoka, pa selo počе da se uvećava. Po tim prvim stanovnicima, RAŠI i EVICI, selu ostade ime - RAŠEVICA.

S obzirom da je najveći broj stanovnika Raševice poreklom sa Kosova, postoji sasvim realna mogućnost da su doseljenici sa Kosova došli iz sela Raševca (danas na administrativnoj liniji sa Kosovom) i svom novom naselju pod Juhorom dali staro ime, doduše u malo izmenjenom obliku - RAŠEVICA. To je, inače, bila stalna praksa Srba tokom cele njihove istorije, mnogih seoba i migracija, da svojim novim naseljima daju imena iz starog zavičaja. U turskim popisima spominje se selo Orahovica i Orahevetica, znači ime biljnog porekla ili fitonim, koji je verovatno evoluirao kroz sledeće promene: Orahevetica=Rahevetica=Raševica. Kad smo kod fitonima, *Mijatović* je zabeležio i legendu po kojoj je selo dobilo ime zbog mnogih hrastova-rastova ili rašja.

Međutim, jezičkom analizom toponima RAŠEVICA, bez obzira kada je on i kako nastao, uočavamo da se u korenu ove reči uvek nalazi morfema RAŠ (RAS), koja je došla od etnonima RAŠANI. A ovi RAŠANI ili RASANI, RASI, RASENI su ime drevnog srpskog naroda u praistoriji, koje se zadržalo i do dana današnjeg u srpskom rečniku, istoriji i geografiji: Raška država, Raška oblast, grad Ras, reke Rašica i Rasina, Rasinski okrug, RAŠEVICA...

„Narodi koji sada naseljavaju Balkan su ostaci plemena RAŠANI, koji su tu od najstarijih dana i nikada se nisu potpuno iseljavali“, piše jedan od najuglednijih istoričara u srpskom narodu profesor *dr Relja Novaković*, u delu „*Kavkaski i likijski Srbi*“ (Beograd, 1997, str. 83). „Ime RASI i posesivni oblik RAŠANSKI je staro i verovatno se nikada nije menjalo. Balkansko poluostrvo je prvi naseljeni region i on predstavlja odskočnu dasku za dalje naseljavanje Evrope“, zaključuje *dr Svetislav Bilbija* u studiji „*Zagrebačka mumija*“ (Čikago, 1989). Švajcarac *Adolf Pikte* je izričit u svom zaključku: "MOŽE SE SA SIGURNOŠĆU TVRDITI DA JE POSTOJAO JEDAN PRANAROD IZMEĐU INDIJE I KRAJNJIH GRANICA EVROPE, KOJI SE SASTOJAO OD SORABA, SERBA I RAŠANA“. *Herodot* u petoj knjizi svoje "*Istorije*" spominje RAŠANE (Tračane-grčki izgovor) i kaže:

"RAŠANI SU POSLE INDIJACA NAJVEĆI NAROD NA ZEMALJSKOM ŠARU. KADA BI IMALI JEDNOG STAREŠINU ILI BAR BILI MESUSOBNO SLOŽNI, BILI BI ONI NAJMOĆNIJI NAROD NA ZEMLJI". Dakle, naziv RAŠEVICA potiče od imena naroda RAŠANA koji je živio na ovom mestu, kao i na celom

prostoru Balkana, Evrope, Azije, pa sve do Indije, kako tvrde strani naučni autoriteti. RAŠEVICA je deminutiv, odnosno mala zajednica RAŠANA. Naše je mišljenje da RAŠEVICA nije fitonim već etnonim. Fitonim (naziv po biljci) je Orašje (po orahu), zatim Trešnjeвица (po trešnji), Drenovac (po drenu), Glogovac (po glogu) i tako dalje. Dakle, RAŠEVICA u svom nazivu čuva drevno srbsko ime naroda RAŠANA, ZEMLJE I DRŽAVE RAŠKE i RASENSKE, RASIJE ILI RACIJE... Kao što smo videli u studijama najuglednijih stranih i domaćih naučnika, RAŠANI su prvi beli ljudi koji su naseljavali poddunavsku Srbiju i Balkan. Tu je „kolevka bele rase, belog-evropeida“. Zbog bele boje puti RAŠANE su zvali još i Belasti ili Pelasti (Pelazgi-grčki naziv), u indijskom carstvu Ariji, a u Aziji Srbe su nazivali još i Jovanima-Javanima, po bogu Jovanu-bogu jave i svetlosti, Belom bogu svetla i vida. RAŠANE i Belaste (Pelazge) spominje i *Homer* u čuvenom epu '*Ilijadi*', i oni su se borili na strani Troje. RAŠANI/BELASTI su, pored ostalih civilizacijskih prvina osmislili i prvo pismo, kao i prvi brojni sistem. Italijanski filolog i istoričar *F. M. Apendini* tvrdi: „Smatra se da je RAŠKI JEZIK NAJSTARIJI, PRVONASTALI I MAJKA SVIM JEZICIMA“, A ISTO TVRDI I FRANCUSKI PALEOLINGVISTA *Siprijan Rober*. Grčki pesnik *Evripid* u svom delu „*Alkestumu*“, (stihovi 966-969) piše: „Nema leka ni u raškim tablicama (najstarijim) na kojima je ispisana Orfejeva reč“. Dakle i *Orfej* ili *Sorbej* (na staroraškom), pisao je najstarijim pismom, na najstarijem jeziku, najstarijeg belog naroda, u kolevci belog evropeida. Praistorijski pisci, hroničari, istoričari i pesnici to pismo zovu - „raško-pelaškim“. Danas se najčešće zove - Vinčansko pismo, po mestu gde je otkriveno, ali je ispravnije zvati ga - **Srbicom**. Ono se danas proučava na mnogim prestižnim univerzitetima u Evropi, čiji su ga filolozi preimenovali u *Staroevropsko pismo*. Jednostavno Evropa je prisvojila najveću duhovnu i kulturnu tekovinu Srba RAŠANA-PELAZGA, iako je svetski priznat paleolingvista *Svetislav Bilbija* obelodanio svetu i svetskim naučnim krugovima da "Rašanski bukvar i čitanka koji su saliveni u bronzi 3.000 godina pre nove ere, najbolje svedoče o pismenosti Srba i Praslovena, u praistoriji". Ovaj drevni srbski spomenik pismenosti – RAŠANSKI BUKVAR I ČITANKA je stariji čak 2.000 godina od vremena opismenjavanja Srba, koje su sprovodili *Ćirilo i Metodije*, tvrdi *Svetislav Bilbija*. "Balkanski Belasti

ili Pelazgi su ona starodrevna zajednica, koja je ujedno i nosilac civilizacije koju nazivamo VINČANSKA KULTURA. U njoj pre svega nastaje takvo pismo (Vinčansko) koje je prvi otkrio arheolog *Miloje M. Vasić*, a potvrdili naučnici: *G. Čajld*, *N. Vlasić*, *R. Pešić*, *M. Vin* i mnogi drugi. "Miloje Vasić se prvi digao protiv "Nordijske škole", zapisao je *Milan Budimir*, u delu "*Antika i Pelasti*" (*Skoplje, 1959. godine*).

Radivoje Pešić tvrdi da je VINČANICA-NAJSTARIJE ALFABETSKO PISMO, UJEDNO I NAJSAVRŠENIJE (JEDNO SLOVO-JEDAN GLAS). VINČANSKO PISMO JE STALNA TEMA NA KATEDRAMA U EVROPSKOJ UNIJI I AMERICI. PALEOLINGVISTA *MILTON VIN* JE DOKTORIRAO UPRAVO NA TEMI VINČANSKOG PISMA. Njegov evropski kolega *Harold Hartman* je u svojoj "*UNIVERZALNOJ GENEZI PISMA*" VINČANSKO PISMO UVRSTIO U NAJSTARIJE PISMO NA SVETU. Vinčanskim pismom se najobimnije bavila *Marija Gimbutas*. ZA NJU JE SRBIJA, [JUŽNO](#) ISPOD DUNAVA -"STARA EVROPA", A VINČA SVETSKO ŽARIŠTE KULTURE I TEHNOLOGIJE. PELAZGI ili PELASTI, kako ih zove *dr Milan Budimir*, jesu onaj najstariji narod iz "Dunavskog izvorišta civilizacija i kulture", ARIJEVSKA plemena koja smo već nabrojali, "NAROD SEME", "NAROD KVOČKA" od koga se "izlegoše" drugi narodi, ARIJEVCI kao prvi gospodstven narod, koji drugima dade pismo, jezik i broj, narod koji sebe nazivaše RAŠANIMA. O toj drevnoj civilizaciji nam svedoče arheološki lokaliteti Lepenski Vir kod Gornjeg Milanovca i Vinča kod Beograda, ali i mega-lokaliteti u okolini Paraćina, Drenovca, Čuprije (Supska), pa i neki nalazi u samoj RAŠEVICI, koji potiču iz doba vinčanske i starčevačke kulture. O protopismu i kulturi Lepenskog vira, kao i o Vinčanskom pismu i vinčanskoj kulturi mnogo više je pisano i daleko više se zna nego o "Srednjemoravskom glinenom bukvaru", kome ćemo ovde, zbog toga, dati zasluženi prostor.

SREDNJEMORAVSKI GLINENI BUKVAR: Naime, na tlu Srednjeg Pomoravlja na naseljima mlađeg kamenog doba, koje je trajalo od 5.000-3.200 godina pre nove ere, u obilju drugog materijala sa nekoliko lokaliteta: u Paraćinu, Drenovcu, Supskoj kod Čuprije, Bukovču i Tečiću kod Jagodine, u masi drugog arheološkog materijala, otkopano je i desetak glinenih pločica sa pismom sličnim Vinčanici. "Nije reč o ukrasnim šarama ili

religioznim atribucijama, već je njihov smisao dublji i značajniji. Ove pločice predstavljaju svojim pismom potrebu da se određena misao ili ideja zabeleži, da ostanu kao poruka ili informacija", kaže arheolog Savo Vetnić, pronalazač "Srednjemoravskog glinenog bukvara", i nastavlja: "Tako je izrečeno uverenje da se radi o ideogramskom i slovnom pismu. Prva odslikavaju jednu ideju, a druga-priču od nekoliko reči. **Elipsasta pločica iz Paraćina predstavlja najrazvijeniji varijetet slovno pisma** i da je ovde reč o slovima, a ne o znacima nekog predpisma. Glineni bukvar iz Srednjeg Pomoravlja pisan je urezivanjem u mekanu glinu, a ne recimo u kamen ili kost. Ove pločice nisu nalažene u grobovima već u kućnim celinama, a pronađena je i pločica sa čovekovim likom, možda "portretom pisara".

„OVO PISMO PRIPADA TIPU VINČANSKOG PISMA I MNOGO JE STARIJE OD DO SADA POZNATOG SUMERSKOG PISMA, koje se ubicira na 3.100 godina pre nove ere", veli arheolog Savo Vetnić. "Portret pisca" kako ga nazva uvaženi arheolog Savo Vetnić, po mišljenju autora ove knjige, mogao bi biti i "portret" kućnog zaštitnika, odnosno prototip srpske slavske ikone. Poznato je da samo Srbi imaju svog kućnog zaštitnika - sveca ili patrona još od praistorijskih vremena. (*Izvor: Studija u rukopisu autora Save Vetnića, objavljena delimično najpre u časopisu 'Dani', glavni i odgovorni urednik Miroslav Dimitrijević, broj 5, 1999, a potom u drugim knjigama*). Šafarik o starosti Srba doslovno kaže: "Ime SRBIN JE NAJSTARIJE DOMAĆE IME I DUBOKO UKORENJENO MEĐU SLOVENIMA. U Minhenu se nalazi originalna nemačka "*Hronika*", napisana pre 750. godina u kojoj se precizno kaže: "SRBI SU TAKO VELIKO CARSTVO (REGNUM) DA SU IZ NJIH PROIZAŠLI SVI SLOVENSKI NARODI, kao što ti sami Sloveni i tvrde da vode poreklo od Srba" (*Hormajers Artchiv, str. 282-283*), (*Hormayers Artchiv, str. 282-283*). Jermenski istoričar *Mojsije od Korene*, oslanjajući se na antičke izvore, piše: "Oni tvrde (antički izvori) da su ne samo DARDANCI, VEĆ I ILIRI I PELAZGI bili SRBI".

Prvopismeni narod PELAZGA (BELASTA), arijevski RAŠANI, u srednjem veku izrodi princa Rastka, prosvetitelja srpskoga i utemeljivača srpske crkve i države, u kanonu *Svetog Savu*, duhovni vrh nad vrhovima, u veke vekova. Kroz RASTKA-Svetog Savu, RAŠANI, od starine BELASTI, u raškoj prestonici RASU,

dostigoše svoje najviše domete u novoj Hristovoj veri, državi i Crkvi. Budući da je pelaška-raška kultura i civilizacija bila najnaprednija, smatramo da nam o tome svedoči i pridev-RASNO (RASNIJE I NAJRASNIJE), što u suštini znači od RASNE sorte, od RASNE vrste, PRVORASNO, prvoklasno, najbolje... I imenica-RASA ostala je od naroda RASA, RASIJANA, RAŠANA, i označavala je POSEBNU RASU (BELIH) LJUDI, najnapredniju u kulturnom, duhovnom i istorijskom pogledu. (*Opširnije: „Sakrivena istorija Srba“, Miroslav Dimitrijević, Udruženje sveslovenske učenosti, Beograd, 2011.*)

Dakle, sam naziv sela RAŠEVICE, njegova korenska morfema RAŠ sadrži ime najstarijeg naroda na svetu, SRBA RAŠANA, „što svet naseliše, a sebe ne raseliše“.

Još uvek potomci tih RAŠANA žive u RAŠEVICI, PIŠU RAŠKO-PELAŠKOM ĆIRILICOM ILI SRBICOM, ALI USAVRŠENIJOM, GOVORE SAVREMENIM SRBSKIM ILI PO STARINSKI REČENO-RAŠKIM JEZIKOM, SVESNI DA SU NASLEDNICI NAJSTARIJEG I PRVOPISMENOG NARODA NA SVETU, SINOVI ONIH CAREVA (Arije, Nino Belić, Serbo Makeridović i Aleksandar Karanović) ŠTO ČETIRI SVETSKA CARSTVA STVORIŠE NA TRI SUSEDNA KONTINENTA, POTOMCI PRVOCIVILIZOVANOG I VISOKO-TEHNOLOŠKOG NARODA SRBSKOG. RAŠEVICA u svom imenu čuva veličanstvenu i višemilenijumsku istoriju svoga naroda, čije ime s ponosom nosi. Ovde smo, objašnjavajući naziv sela RAŠEVICE i ko su RAŠANI, čije ime selo nosi, izložili samo mali deo iz najdrevnije raško-pelaške pametarnice, davnine ili istorije, ali ga smatramo dovoljnim da naš čitalac, pre svega svaki žitelj RAŠEVICE, stekne uvid u svoje kolektivno poreklo, sačuvano i u imenu njegovog rodnog sela.

Kada je reč o nazivu sela RAŠEVICE, moramo nešto reći i o njegovom posesivnom obliku, prisvojnom pridevu, koji treba da glasi-RAŠEVIČKI, kako se pravilno pisalo i izgovaralo u 19. veku, a ne RAŠEVAČKI, kako se sada nepravilno govori. Zbog jezičke čistote, do koje su držali čak i pisari Knjaz Miloševe kancelarije, („obština RAŠEVIČKA“), kao što je pisao i dr Jovan Cvijić, i ostali lingvisti i intelektualci 19. i početkom 20. veka. Zato ćemo se mi u daljem tekstu ove knjige služiti ispravnijim posesivnim oblicima –

RAŠEVIČKI, RAŠEVIČKA, RAŠEVIČKO, iako nisu prisutni u svakodnevnoj upotrebi.

LETOPIŠ RAŠEVICE

4. vek

Početkom 4. veka rimski car Konstantin Veliki, Srbin, rodом iz Niša, pobeđuje sve pretendente na presto i učvršćuje svoju vlast u Rimskoj imperiji. Iz tog perioda postoji istorijski podatak „da su na Juhoru postojali rudnici cara Konstantina“. Kako se već odavno zna da je Metalište iznad Raševice rudokop iz gvozdenog doba, ali postoje i druga rudišta iznad RAŠEVICE, možemo govoriti o eksploataciji ovih rudnika i u praistoriji, pa naravno, i u vreme cara Konstantina.

927-960:

Srbski knez Časlav (927-960) formira novu srbsku državu oko glavnog toka Velike Morave-Moravsku kneževinu, pobedivši pri tom Ugare i Bugare, koji su se borili za ovaj prostor, koristeći nemoć Vizantije. U sastav Kneževine Morave ulazi i predeo zvani - Zemlja Lugomir, koji se prostirao od reke Lugomir do Temnića i obuhvatao je sva naselja na istočnoj strani planine Juhor, uključujući i naseobine na teritoriji i u ataru današnje RAŠEVICE: Slatinu, Glavicu, Metalište, Presloš, Grujin, Beloljev, Sastavci, Šibu, Medveđi, Topoljak (donja mala pored starog korita, odnosno na obali V. Morave)... Značajan doprinos formiranju Kneževine Morave dali su i žitelji pomenutih naselja.

1183:

Podjuhorska sela okrenuta Moravi ušla su u sastav Nemanjine raške države 1183. godine, kada on proširuje svoje teritorije prema severu. Svedočanstvo o tome ostavio nam je sam *Sveti Sava* u svom „*Žitiju Nemanje-Simeona*“: „Obnoviv očinu i dedinu i bolje utvrdiv Božjom pomoći i svojom mudrošću, datom mu od Boga, uzdiže pogibalu svoju dedovinu i priobrete...:Reke, Uške, Pomoravlje, Zagrlatu, Levče i Belicu“.

1220:

Kralj Stefan Prvovenčani svojom hrisovuljom iz 1220. godine poklonio je Žičkoj eparhiji mnoge župe, a među njima i župu Lugomir, koja se prostirala od Bagrdana do Orašja i Bačine i u čijem sastavu se nalazila juhorska i podjuhorska manja naselja

koja će kasnije činiti RAŠEVICU. Hramu Svetoga Spasa u Žiči, koji podiže i eparhiju ustanovi 1119. godine Sveti Sava, kralj Stefan Prvovenčani pokloni sledeće župe: Krušilnicu, Moravu, Borač, Lepenicu, obe Belice, Levač, Lugomir, Rasinu, Jehošanicu (verovatno Jošanicu).

1241:

Ukazom kralja Milutina formira se Kraljev brod, gaz i skela, istočno od današnjeg sela Raševice, samim tim i Carigradski drum prelazi sa desne na levu obalu Morave. Pored mitnice (carinarnice) izraslo je i manje trgovačko naselje, u predelu današnjeg potesa Sredpolje. Postoji opravdana indicija da se prelaz nalazio kod Ćeramidžinice (u blizini današnje benzinske pumpe) jer se taj mikrotoponim i zove gat (gaz) gde se reka gatila (pregrađivala plotom) da bi oplićala i potom bila pogodna za gaz (brod) ili prelazak.

1333:

Car Dušan svojom poveljom daje županu Vukoslavu u baštinu Petrušku župu, sa naslednim pravom. Župom Lugomir, na levoj obali velike Morave, a podno Juhora, gospodari vojvoda Momčilo, gde se u Momčilovom gradu iznad Potočca ujedno nalazi i sedište župe. Vojvoda Momčilo je raspolagao vojnom silom od 300 konjanika i 500 pešaka, kada je stupio u vojsku Cara Dušana. Predanje veli, ali i materijalni dokazi potvrđuju, da je i u to vreme rudnik gvožđa Metalište iznad RAŠEVICE bio u funkciji, dok se topionica i kovačnica oružja nalazila u podrumima Momčilovog grada. O tome nam svedoči zgura ili šljaka pronađena na tom lokalitetu, koji se još u narodu zove i Gradište.

1381:

U *Ravaničkoj povelji kneza Lazara* iz 1381. godine, pored ostalih sela, koja se daruju manastiru Ravanici, carskoj lavri, upisano je i Danakovo-današnja Danka. Pod imenom Danka i danas postoji potes severno od sela RAŠEVICA. Na tom terenu je smeštena Sandicka mala.

1398:

U *hrisovulji kneginje Milice* iz 1398. godine, spominje se Kraljev brod (prelaz preko Morave kod sela RAŠEVICE), Slatina naselje i izvor lekovite vode uz Veliki potok, i 'Črveni bregi'. Naziv Crveni breg se možda odnosi na Vinsko brdo (severo-zapadno od RAŠEVICE), koje se po legendi, posle nekog velikog nevremena i

grada crvenelo od vina, a voda koja se slivala u Vinski potok bila je, takođe, boje šire ili tek izmuljanog grožđa. Međutim, ime Vinskog brda potiče iz mnogo dublje prošlosti i izvedeno je od etnonima Vini ili Vindi, jedne grane srpskog naroda, što ćemo kasnije potpunije objasniti.

1434:

Kaluđeri sa desne obale Morave ponovo se zbog nevolja koje su Turci donosili, preseljavaju u juhorske svetinje, ali i sami podižu sebi skitove i crkve brvnare.

1437:

Turci osvajaju i pustoše Pomoravlje, a monasi iz crničke 'Male svete gore' preseljavaju se u crkve i manastire na Juhor planini.

1438:

Turci pokoravaju celu Srbiju, ruše i pale manastire Ravanicu, Borač, Ostrovicu. Formiraju Aladžahisarski sandžak (Kruševački sandžakat), kome su pripadala i naselja buduće Raševice. Najverovatnije da je u ovom istorijskom periodu napravljena i crkva brvnara u Sastavcima, u blizini današnjeg Crkvenog kladenca.

1444:

Segedinskim mirom, koji je održan 1444. godine, despotu Đurđu Brankoviću su vraćena 24 grada koje su Turci prethodno osvojili. Među njima je i Jagodina sa okolinom, čijoj nahiji je pripadala i teritorija današnje RAŠEVICE, kao i zbegovna naselja na Juhoru, koja su ponovo oslobođena. Pošto je tvrdi grad Petrus porušen još 1413. godine i nije više obnavljan, sedište ove oblasti se prenosi u Parakin, a potom u Jagodinu, gde stoluje vlastelinska dinastija Jakšića.

1445:

Dogodilo se najveće preseljenje monaha iz dvadesetak svetinja Petruške oblasti u 'Juhorsku Svetu Goru', u kojoj je s obe strane planine bilo oko petnaest manastira i crkava. Oko tih svetinja formiraju se manja naselja – prnjavori.

1452:

U turskom aračkom popisu spominje se Rahevica, sa 36 domova, i 16 vrsta poreza koje je morala da plaća Turcima. Pripadala je timaru Sefera i imala je prihod od 3.570 aspri. Naše je mišljenje da se ovaj podatak odnosi na našu Raševicu i da je to prvi pomen našega sela pod ovim imenom.

1454:

Pomenutog leta Mehmed Osvajač napada na gradove Đurđa Brankovića, pošto je prethodne godine zauzeo Carigrad, i osvaja Kruševac i Smederevo. Tom prilikom Pomoravlje ponovo pada u tursko ropstvo. Ali uz pomoć Ugara Đurđe Branković opet uspeva da povрати osvojene gradove, izgoni Turke iz njih i oslobađa Pomoravlje turskoga ropstva. RAHEVICA je ponovo slobodna, kao i ostala juhorska naselja.

1455:

Turci, predvođeni Mehmedom Osvajačem, konačno osvajaju ove krajeve, pokoren je i Kruševac i turska sila se približava Smederevu, poslednjoj srednjevekovnoj srbskoj prestonici, koja će pasti četiri godine kasnije. Ovaj deo Srbije, pa i RAHEVICA, pripali su ponovo Kruševačkom sandžakatu i Jagodinskoj nahiji. Kada je 1463. godine pala i Bosna, Turci izmeštaju sedište sandžakata iz Kruševca u Užice. (*Braničevski defter iz 1476, Istorijski institut Beograd, 1987*).

1458:

Dve najveće pomoravske i srbske svetinje manastiri Ravanica i Manasija su porušene, popaljene i poharane. Ove godine konačno je celo Srednje Pomoravlje palo pod tursku vlast. Tada žitelji sela uz Moravu preseljavaju se u gustu Juhor planinu i formiraju brojna zbegovna naselja-zbegovišta. Turci još uvek nisu smeli da zalaze tako duboko u planine, gde su starinci nalazili utočište i kakvu-takvu slobodu. Smatra se da se u to vreme stanovništvo RAŠEVICE, koje nije otišlo u seobu, masovno raselilo po Juhoru na više lokacija, selišta, koja su imala manji broj kuća sagrađenih od drveta i od okolnog prirodnog materijala. Naselja su pravljena po krvnom srodstvu, tako da su jedno naselje činile srodne familije. Tada su najverovatnije naseljena manja planinska naselja: Šiba, Ramnine, Saklanje, Sastavci, Grujin, Vinsko brdo, Bačije (koje je kasnije postalo čobansko naselje), zatim Hajdučki kladenac sa hanom i naseljem, koga će u 19. veku zateći i engleski putopisac *Edmund Spenser*. Dakle, manje naselje kod Hajdučkog kladenca opstalo je sve do 19. veka, pa je čak imalo i svoj han. A hanovi se prave na nekom važnijem putu, što nam opet govori da je Juhor bio ispresecan dobrim komunikacijama.

1527:

Još jednom nalazimo naselje pod imenom Rahevica, a spominje se u turskom defteru pod nazivom '*Detaljan popis Smederevskog sandžakata*'. Pripadalo je ovoga puta timaru Radula.

1557:

Veliki patrijarh Makarije Sokolović, prozvan i „topuz Makarije“ (jer je imao pravo da nosi i oružje- topuzinu), inače, rođeni brat Mehmed Paše Sokolovića, obnavlja Pečku patrijaršiju i ponovo uspostavlja duhovno i narodno jedinstvo i slobodu crkve. Pečkoj patrijaršiji je pripadao i prostor Pomoravlja, kao i sve srbske zemlje preko Drine u Bosni i Hercegovini. (*D. Ruvarac: 'Mitropolija beogradska oko 1735', Beograd, 1905*).

1597:

Patrijarh Jovan podiže bunu srbskog naroda protiv Turaka, pridružujući se evropskom pokretu protiv turske carevine. Ustanak propada, a vođa pobune patrijarh Jovan biva ubijen 1614. godine.

1604:

RAŠEVICA je pripadala vakufu velikog vezira Lala Mehmed paše Sokolovića, bratancu velikog vezira Mehmed paše Sokolovića, onog poturčenog Srbina, koji je svom narodu obnovio Pečku patrijaršiju i gradio čuvenu '*Na Drini ćupriju*'. Za vreme Lale Mehmed paše Sokolovića vladao je duži period mira i blagostanja. RAHEVICA je tada imala 60 domova. Bolji odnos turske uprave prema narodu ovoga kraja je verovatno uzrokovan velikim narodnim ustankom Srba, koji je bio u jeku i trajao sve do 1614. godine.

1650:

U narodu celog pomoravskog kraja ostala je upamćena velika poplava iz sredine 17. veka. Nabujalo korito Velike Morave poplavilo je selo, a najviše su stradale kuće na istočnom delu sela, koji se danas zove Topoljak. Poplava je nanela i veliku štetu ataru, a odnela je i dva manastira blizu Raševice (Mladovac i Sveti Dimitrije).

1664:

Sin Lale Mehmed paše, Mehmed beg Sokolović spori se sa agama stolnog Beograda oko ubiranja hizje u Jagodinskom kadiluku, kome je pripadala i Rahovica. *Radmila Tričković* u svom delu „*Galipoljski Srbi i Jagodina*“ (*str.138*), koje je objavljeno u

Istorijskom časopisu knj. 29-30 u Beogradu 1982. godine, posredno potvrđuje činjenicu da je i Raševica pripadala temliku Lale Mehmed paše Sokolovića i kaže „da je pravi Temnić ustvari Temlik Lala Mehmed paše Sokolovića i mukata Temlik u Jagodini iz 18. veka“.

1690:

Austrijsko-turski rat trajao je od 1683-1689. godine i završio se porazom Austrije. Taj neuspeli vojni pohod Austrije izazvao je velike nevolje Srbiji i srbskom narodu. Turci početkom 1690. godine kreću u osvetu, a Srbi u novu seobu, najveću do tada, pod vođstvom Arsenija Čarnojevića. Za Srbima turski osvetnici pale sela, manastire, a među njima ruše i pljačkaju manastir Ravanicu, Kalenić i druge svetinje. Tom prilikom je porušen i veliki manastir Svetoga Petra i Pavla koji se nalazio zapadno od RAŠEVICE 'u strani iznad sela', kako je 1905. godine zabeležio *Stanoje Mijatović*, koji još kaže da se tu „nalaze ruševine nekakve velike crkve“. Juhorska zbegovna naselja se ponovo pune narodom i stvaraju se nova selišta.

1718:

Do novog rata Austrije i Turske dolazi 1716. godine, a okončan je 1718. godine Požarevačkim mirom. Ovoga puta Austrija je imala više uspeha i Turci su morali da joj ustupe severni deo Srbije do Stalača. Prema toj podeli RAŠEVICA je pripala Jagodinskom distriktu, i kao jedno od retkih sela koje se nije do kraja iselilo preko Save i Dunava, ubeleženo je na austrijskoj vojnoj mapi i popisano u *Najpergovom popisu*. Na austrijskoj *Epšelcovo* karti pored 'Rashevic'-RAŠEVICE, ubicirano je još samo podjuhorsko selo Han (kasnije „Dolnji Potočac“), 'Jehovac' ili Jovac i 'Colari' odnosno Kolari. Iz ove karte se jasno vidi da je leva obala Velike Morave sasvim zapustela posle velike seobe Srba 1690. godine, ali i gotovo cela Srbija. U Jagodinskom distriktu Austrijanci su 1718. godine popisali svega 17 naseljenih i 19 pustih sela, a broj porodica je iznosio svega 98.

1729:

Zbog turskog pritiska narod oko Kolašina, počinje da se preseljava u austrijski deo Srbije, nadajući se boljem životu. Sa tom grupom doseljenika stiže i pop Damjan u Bačinu i s blagoslovom valjevskog vladike dobija nuriu koju su činila sledeća sela: Bačina (21 kuća), Bela Crkva (8 domova), Katun (5 doma),

Maskare (8 domova), Han (14 domova) RAŠEVICA (18 domova) i Jehovac (18 domova).

1732:

Sinđel *Andrija Joakimović* obišao je Valjevsku eparhiju i sačinio popis i izveštaj o crkvenim prilikama i stanju duhovnog zdravlja naroda i sveštenika u Rudničkom distrihtu, kome su pripadale oblasti Levča i Temniča. Pored Bačine, Maskara, Katuna, Trešnjevice i varoši Jagodine, u izveštaju se spominje i RAŠEVICA sa 18 domova, kao jedno od 30 naselja Rudničkog distrihta.

1735:

Austrijanci su 1718. godine zatekli polupraznu Srbiju, a takav je bio i Jagodinski distrikt 1735. godine, kada ga je posetio egzarh Joakimović, a po naredbi beogradsko-karlovačkog mitropolita *Vikentija Jovanovića*, sa namerom da popiše i prikupi porez 'dimninu' od hrišćanskih domova. U spisku sela Jagodinskog distrikta nalazimo sledeća naselja sa brojem domova u njima: Varoš Jagodina (36), RAŠEVICA (18), Ehovac (Jovac 18), Han (14), Bela Crkva (8), Katun (5), Maskara (8), Bačina (31), Jasika (8), Padež (8), Kuklin (13), Karanovac (8), Lepoević (8), Riljac (8), Oparići (9), Prevešte (4), Županovac (7), Sibnica (9), Volujak (9), Sekurić (4), Rekovac (28), Drenova (13), Medveđa (15), Grabovica (5)-svega 24 sela sa 268 domova. Ovaj popis egzarha Joakimovića ima 4 sela manje od austrijskog popisa sprovedenog u međuvremenu. Možda popis nije urađen najsavesnije ili su se 4 naselja u tom periodu iselila u Tursku, (čija granica se nalazila kod Jovanovca i brda Mečka), jer je austrijski teror bio veoma veliki i prevazilazio je turski zulum, u svakom pogledu. A Austrijanci su odmah počeli i proces pokatoličenja pomoravskog i srpskog življa.

1739:

Jedan od najsnažnijih zemljotresa sa epicentrom ispod planine Juhor dogodio se 1739. godine.

Po odlasku Austrijanaca iz Srbije i Pomoravlja broj naselja u Jagodinskoj nahiji se povećava. Tada nalazimo sledeća sela: Babintal (danas Babin dol, toponim kod Obreža), Bela Crkva (danas Varvarin), Bačina (Pattozina?), Volujak, Vošanice, Grabovac, Drenova, Županovce, Jagodina (varoš), Jazika (Jasika), Jehovac (Jovac), Karanovce (Karanovčić), Katun, Kulin (nestalo selo iznad Potočca), Lepović (Lepojević), Maskari, Medved (Medveđa), Oparić, Padež, Parcan (novo naselje, danas Parcane),

Prevešt, Rainac(?), RAŠEVICA, Rekovac, Ritač (Riljac?), Sekurič, Simbnica (Sibnica) i Han (naselje na putu izmellju Potočca i Svojnova. Han ili An i danas postoji kao toponim i kao arheološki lokalitet).

1740:

Od 1737-1739. godine Austrija i Turska opet ratuju. Na kraju Austrija je morala da se povuče iz severnog dela Srbije, koji je držala pod svojom upravom. Pošto se za austrijskom vojskom povukao i narod iz ovih krajeva, Turci su objavili pomilovanje svima koji bi prešli sa austrijske teritorije u Srbiju, a to pomilovanje je objavljeno u septembru 1740. godine. U osvojenim oblastima od strane Turaka trajao je popis, koje je kao carski has držao beogradski defterdar Ahmed efendija.

1812:

Hramu Svetog oca Nikolaja u Svojnovu, od polutvrdog materijala, pripadale su dve parohije Potočka i Obreška. Potočka parohija pokrivala je selo RAŠEVICU, Potočac i Svojnovo. RAŠEVICA je tada imala 145 domova. Ukupno u celoj Potočkoj parohiji bilo je 3.110 duša.

1818.

RAŠEVICA ima 66 kuća i 176 muških glava.

1819:

Ove godine Raševica je imala 66 kuća, 79 poreskih i 184 aračkih glava.

Iz ove godine imamo jedno zanimljivo pismo raševičkog kneza Milosava – gospodaru Milošu, u kome su navedena i imena jednog broja Raševčana toga doba, što je od posebne vrednosti. To pismo donosimo u celini:

„Visokorodnom i Velikom Gospodaru Milošu Obrenoviću verhovnom knjazu srbskom naše pokorno pozdravlje vama i i vas molimo obštanski i ljubimo Vašu ruku i zapovest a poradi Stojana Ivkovića iz Raševice da bi mu dopuštili oženiti se zašto je dosad imao 3 venčanja njegova zla sreća i sve mu tri umrele-i više nema godina Stojan od 30 leta a ima 5 dece sitne ako se smilujete da mu dopuštite da se oženi mladost je a ta dom da se ne ugasi a vaske Bog razumeo i vi ste razumni i znate kako ima nevolja po vilajetu. Mi vas molimo obštinski za njega da mu dopuštite da se oženi. Prvi pop Janko, knez Milosav raševički, Nikola stari, Radosav stari, Marinko Tomić, Vukan Mijajlović - Vučko iz Obreži, Petko Ivković,

Neša Đurđević, Boško Kolar, Nedeljko Radomirović, Milutin Pavlović, Stevan Nikolić i Stojko i svi seljani molimo vas poradi njega.

1819. apriliya 24. (AS, KK XII, 46)

1820/21:

Prema podacima, koji slede, o broju domova, poreskih i aračkih glava (*Arhiv Srbije, KK 22-629*), RAŠEVICA je pripadala Knežini Temnić, koji je bio administrativna jedinica Jagodinske nahije. Knežina Temnić tada je brojala 60 sela i ukupno 2.230 kuća, a cela Jagodinska nahija imala je 4.828 kuća. RAŠEVICA je tada brojala 66 kuća, 79 poreskih i 183 muških glava, Potočac je imao 54 kuće, Gornji Jovac 36, Obrež 104, Varvarin 51 i Bačina 99 domova. Sela sa zapadne strane Juhora, nasuprot RAŠEVICI bila su znatno manja: Dragoševac je imao 28, Beočić 25, Prnjavor Ivković 11 kuća. Dakle, RAŠEVICA je spadala u sam vrh velikih sela po broju domova. Bila je deseto selo po veličini od 60 naselja Knežine Temnić.

U prepisci Knjaževske kancelarije postoji pismo koje je knjazu Milošu uputio Mileta Radojković, a koje se opet odnosi na Raševicu. Ono glasi: „Visoko rodnom i milostivom Gospodaru G. Milošu Obrenoviću verhovnom knjazu srbskom našem Pokrovitelju želimo mnogo letno i svagda srećno zdravlje

Mi pokorni vaši služitelji vama javljamo zaradi-ove neveste po imenu Vukana Milenkova ćer iz Katuna kako se udala za momka Marinka iz Raševice, pa je ta nevesta nezdrava, ona velika boles na nju bila i jošte ništa. Ja sam ju zakleo oca i majku i oni kazaše da je istina a ovamo gde je bila nema ni svekrvu ni svekra, no sami pa se momče uplašilo i stra ga s njom da zanoći. Kad ju nađe ona boles ona beži od kuće a eto ju šiljem oca a mati ju se vrati i pokazala sve po redu i ono momče i stricu ide tamo no vas je Bog naučio kako god znate tako s njima svršite-i vi ij ispita kako je.

Vaš pokorni sluga Mileta Radojković

24. februarija 1820.“ (*AC, KK XII, 63*)

1821/22:

Po ovom zvaničnom *Popisu poreskih i aračkih glava*, Knežina Temnić je sada administrativno smanjena na 48 naselja, jer su joj oduzeta sela oko Jagodine kao što su: Panjevac, Ribare, Pračina, Rakitovo, Mijatovac i tako dalje. RAŠEVICA se uvećala za tri nova domaćinstva i brojala je 69 kuća, 81 poresku i 192 muške aračke

glave. Potočac je, takođe, uvećan za tri kuće (57), Obrež se uvećao za isti broj dimnjaka (107), dok je Varvarin smanjio broj za jedno domaćinstvo (50). RAŠEVICA je sada šesto selo po brojnosti u Temničkoj knežini koja je sada brojala ukupno 2.522 kuće.

1823:

RAŠEVICA postepeno povećava broj kuća i sada ih ima 71. Po veličini je sedmo selo u Knežini Temnić. Najveće je Obrež (111) i Kukljin (109). Naselje knez Miletina vodenica je najmanja naseobina i broji četiri kuće, dok Svojnovački Prnjavor oko manastira Svetog Nikole u Juhoru ima 7 domova. Varvarin (54) je i dalje manji od RAŠEVICE, a Potočac ima 58 domova.

1824:

Ove godine RAŠEVICA je imala 76 domova, 89 poreskih i 207 muških glava.

1825:

Sa pet domova više RAŠEVICA (76) ima 89 poreskih i 207 muških glava i dalje ostaje jedno od najvećih sela Temničke knežine po čislju (broju) kuća. Ispred nje su samo: Obrež (113), Bačina (112), Kuklin (111), Ribari (104), Konjusi (90), Lanište (87), Pračina (84) i Jasika (77). Iz ovog popisa poreskih i aračkih glava vidi se da sela u Temniću se brže razvijaju i povećavaju čislo kuća. RAŠEVICA ipak i dalje ostaje najveće selo s istočne strane Juhora, brojnije od Svojnova (33), Potočca (58), Crešnjevica (41), Dvorice (18), Gornjeg Jovca (34), Ostrikovca (42) i Majura (66). Knežina Temnić se, takođe, uvećala i sada ukupno čislo domova iznosi 2.756.

1826:

Broj kuća u RAŠEVICI raste postepeno ali sigurno. RAŠEVICA sad ima 78 kuća, 88 poreskih i 211 muških glava. Obrež (115) i Bačina (114) vode takoreći 'mrtvu trku' u čislju (broju) kuća. Izdvajaju se od ostalih temničkih sela i predstavljaju značajna naselja, a pogotovo se svojim 'varoškim izgledom' izdvaja Bačina. Na trećem mestu je Kuklin (110), a naglo napreduje i Katun i ima 94 doma. Varvarin je više nego duplo manji od Obreža, Bačine, i Katuna. Knežina Temnić ima ukupno 2.815 kuća, a sama varoš Jagodina, sedište nahije, broji 358 kuća.

1827:

Blagi priraštaj stanovništva u RAŠEVICI doveo je do povećanja i broja domova, tako da RAŠEVICA sada ima 81 kuću, 88 poreskih i 211 muških glava u selu. Kuklin (122) i Bačina (120) ove godine preuzimaju primat najbrojnijeg naselja Knežine Temnić, a Obrež (118) zauzima treću poziciju. RAŠEVICA je sada deveto selo po brojnosti domova i spada u vrlo naseljena mesta, jer i dalje drži primat najgušće naseljenog sela ispod Juhora.

Iste godine u listu *'Danica', (106. str.)* koju je uređivao *Vuk Karadžić* izlazi *'Geografičesko-statističesko opisanije Srbije'* u kojem je u Knežini Temnić, Nahije jagodinske, popisano i selo RAŠEVICA.

1828:

Prema Popisu broja domova po selima Nahije jagodinske

RAŠEVICA (81) je ove godine imala isti broj kuća isti broj poreskih glava (88) i 233 muških glava, a Temnička knežina je brojala ukupno 3002 kuće. RAŠEVICA je i dalje na devetom mestu od 61 naselja u Temniću.

U Raševici je otvorena drumska meana Radomira Radovanovića.

1829:

Ne znamo razlog smanjenja, ali broj kuća u RAŠEVICI spao je na 78, broj poreskih glava je iznosio 90, a broj muškaraca u selu 228, tako da je u Knežini temničkoj selo palo na deseto mesto po veličini.

Raševica je dobila još jednu drumsku meanu, vlasnika Laze Nikolića.

1830:

Otvorena je nova, treća, drumska meana Đorđa Stankovića. Očigledno da je standard građana porastao, i da su drumske komunikacije poboljšane, kada je selo od 78 domova moglo da ima tri drumske meane.

1831:

Knežina Temnić preimenuje se u Kapetaniju Temnić, RAŠEVICA je popisana sa 82 kuće, i ostaje deveto selo po brojnosti u Temničkoj kapetaniji.

1834:

Iz *Spiska spahijskih prihoda okruga jagodinskog* vidimo da je RAŠEVICA imala 91 kuću, 550 žitelja, 125 bečara, 298 muških i

252 ženske duše. Brojala je 103 poreske glave, i platila je ukupno 206 groša. Imala je 3 vodenice na vitlo, a za svadbarinu je platila 6 groša. Imala je 203 pluga oranja, 145 kosa livada, 251 motike vinograda i 1860 drveta. (Izvor: AS MUD-12-17-1834).

1837:

U Izvodu iz poreskog teftera Kapetanije Temničke saznajemo izvesne promene u administrativnom pogledu. Kapetanija Temnić smanjena je sa 48 na 37 sela. RAŠEVICA te godine je imala 93 doma, 112 poreskih glava, a u rubrici 'Sakati, prosuti, besni' upisano je čislo (broj) 4.

1839:

U „Sumarniku svih popisa“ imamo samo podatak da je RAŠEVICA brojala 85 domova.

1841:

U Spisku uzorane i posijane zemlje u Okružiju jagodinskom, u Srezu temničkom 1841. godine nalazimo da je obština RAŠEVIČKA uzorala i posejala zemljište u iznosu od 45 dana oranja. Veće površine su imali Obrež (113), Bačina (105), Potočac (62) i Krčin (74) dana oranja. RAŠEVICA je bila peta po veličini obradivog zemljišta u Kapetaniji Temnić. (B. Peruničić: 'Grad Svetozarevo').

1843:

Knjaz Mihajlo je vodio računa da ptice i druga štetna divljač ne uništavaju poljoprivredne useve, pa je doneo raspis da se one moraju ubijati i da je svako selo i svako domaćinstvo bilo dužno da ubije određen broj ovih štetočina. Ko nije imao mogućnosti morao je da plati opremljenom lovcu da to učini umesto njega. Tako je obština RAŠEVIČKA uništila 250 vrana i 270 vrabaca i 17 ostalih vrednosnih ptica, 'svega u sumi 537'. (Arhiv Srbije-MUD-12-17-1843).

1845:

RAŠEVIČKO kao i Juhorsko vinogorje stradalo je 1845. godine od pepelnice. Selo je tada imalo 102 kuće i 585 žitelja.

1848:

Zbog teškog stanja u državi i tajnih priprema Miloša Obrenovića i Tome Vučića Perišića da uz pomoć ruske vojske svrgnu sa prestola Karađorđevića, kao i nepoverenja u stajaću vojsku, kralj Aleksandar Prvi Karađorđević preduzima sve mere da održi red i poredak u zemlji, tako da je 17. maja preuzeo i vrhovnu komandu

nad stajaćom vojskom i istovremeno zakazao veliku majsku skupštinu. Na sreskoj skupštini održanoj 21. maja u Bačini, narod temničkog kraja je izabrao deputate za veliku majsku skupštinu. Među njima bio je i Pavle Nedeljković, predsednik suda (opštine) u Raševici. (*Zbornik „Prošlost“ broj 1, mr Dobrivoje Jovanović, Istorijski arhiv Jagodine, 2012.*)

1849:

Srbi u Habzburškoj monarhiji posle bezuspešnih pregovora sa mađarskom vladom, ulaze u otvoreni sukob, traže autonomiju i počinju da formiraju svoje organe narodne vlasti i da se vojnički organizuju. Iz Srbije odlaze brojni dobrovoljci, najviše seljaci, a među njima i sledeći RAŠEVČANI: Radosav Milošević, Mileta Nikolić, Arsenije Bojković, Živan Stevanović, Nikola Mijajlov, Simon Milosavić, Nikola Janković, Radosav Ostojić i Ilija Meandžija. (*Podatke iz Arhiva Matice srpske dostavio profesor D. Kolak iz Titela.*)

1856:

Velika suša zadesila je narod Pomoravlja, ali je i stočni fond bio u opasnosti da se zatre. Zbog toga *Popečiteljstvo vnutrenih dela donosi raspis 31. julija iste godine E. No. 743* i šalje svim načelničествima, pa i načelničествu jagodinskom, da se stoka mora preko zime prihraniti listnikom. Obština RAŠEVIČKA popisala je 85 snopova lisnika.

1859:

'Po previsokom rešenju od 17. junija 1859. god. B. No. 2870.' došlo je do nove teritorijalne podele, sa potpisom Miloša Obrenovića 'da bi se teretnom saobraštaju naroda u okr. jagodinskom sa svojim vlastima pomoglo, a vlastima opet policajnim umnoženi zvanični poslovi umalili, ja sam saglasno sa *Zaključenjem Saveta od 16. t. m. No 925, na predloženje popečiteljstvu (ministarstvu) vnutrni dela od 22. pr. m. Pno 3223.* odobrio: 1. Da se okr. jagodinsko koje se do sada iz dva sreza sastojalo sada na 3 sreza podeli: levački koji će 48, na srez temnički koji će 43 i na belički koji će 53 sela imati'.

Novi spisak sela Sreza temničkog od 17. jula iste godine zatekao je RAŠEVICU sa 124 kuće i 129 poreskih glava. Od sreske kancelarije u Varvarinu selo je udaljeno 2,5 sati. Kao sresko mesto Varvarin je sada imao 116 domova i bio je manji ne samo od RAŠEVICE već i od Obreža (221), Bačine (182), Katuna

(159), Bošnjana (120). Na severu Sreza Temničkog RAŠEVICA je držala svoju vodeću poziciju po veličini naselja i broju domova i poreskih glava.

1863:

Prema ovom popisu koji donosimo u celini, (u odeljku o stanovništvu), RAŠEVICA je imala 135 kuća, 680 žitelja, 364 muških i 316 ženskih stanovnika.

1872:

'Da je na Juhoru živeo praistorijski čovek pokazuju dve bronzane grivne sa bogato ukrašenim krajevima, koje su tamo nađene 1872. godine', zapisao je *Feliks Kanic* u delu '*Srbija-zemlja i stanovništvo*', (str. 295/96). To su u nauci dobro poznate Juhorske grivne, odnosno „šakaste grivne tipa Juhor“.

Ove godine otvorena je i prva škola u Potočcu koju su pohađali i đaci iz RAŠEVICE.

1874:

RAŠEVICA ima 180 poreskih glava.

1875:

U Glavnom izvodu muške i ženske dece od 6 do 12 godina, iz popisne knjige 1875. godine Sreza temničkog, Okruga jagodinskog, saznajemo da je u RAŠEVICI tada bilo ukupno 169 dece. U rubrici 'primetba' piše: 'Ovo selo za se predstavlja opšt. raševičku'. (dr *Branko Peruničić: 'Grad Svetozarevo', Beograd, 1975. godine*).

1878:

Vinograde na juhorskim padinama i u ataru RAŠEVICE ovoga leta napada plamenjača i nanosi velike štete berićetu.

1879:

Koritom Velike Morave, koja je svojim meandrom dodirivala istočnu stranu RAŠEVICE, 1879. godine prošao je parobrod 'Morava' na putu ka Stalaću. Isti parobrod se 1873. godine prethodno spustio do Čuprije. Od izgradnje plovnog puta Smederevo-Stalać se odustalo zbog velikih troškova čišćenja korita reke i neutvrđenih obala i čestih poplava.

Iste godine urađena je i *Hidrografska karta Velike ili Sjedinjene Morave* od Stalaća do Kulića za potrebe eventualne plovidbe, koju je nacrtao *A. Aleksić*. Na njoj su ubicirani položaji svih naselja se obe strane Morave. Na ovoj karti jasno se vidi kako Morava svojim meandrom protiče sa istočne strane RAŠEVICE.

1880:

Ove godine RAŠEVIČKI vinogradi stradaju od sušibube ili filoksere, a bolest se širi i po drugim vinogradarskim rejonima. Stradale su sledeće sorte grožđa: zelenika, slankamenka, mala dinka ili ružica, bela dinka, crna okata, skadarka i tamnjanika...

U 18. i 19. veku naši preci su gajili na padinama Juhora autohtone sorte grožđa, koje su nažalost potpuno iskorenjene, a za koje generacije vinogradara u 21. veku možda nisu ni čule. To su: gak, lipovina, pandurka, smetuša, volujsko oko, hajmana, crna i bela ranka, peršun-grožđe i pljuca.

1882:

Nekadašnji Temnić je bio znatno veći kao teritorijalna jedinica od današnje opštine Varvarin, koja je zakonski naslednik Temnića, a koji je gore naznačene godine imao čak 59 naselja. Temnić se još zvao i Donji Levač, a počinjao je od Laništa i Koprivnice, preko RAŠEVICE i drugih podjuhorskih sela do Ponjaka, Šanca... (*'Temnički zbornik', knjiga prva, Beograd, 1928*).

1885:

Temnički srez je 1885. godine imao 42 sela u 24 opštine i jednu varošicu Belu Crkvu, današnji Varvarin, gde se nalazila i sreska kancelarija. U zbiru od 42 sela nalazila se i RAŠEVICA, najsevernije naselje Temnića.

Prvi pisani trag o zemljotresu ispod trusnog područja Juhora zabeležen je 1885. godine.

1886:

Srez temnički uvećan je za jedno selo i sada broji 43 naselja. Bela Crkva je pripojena Varvarinu i više se ne spominje u spiskovima, a RAŠEVICA je i dalje najsevernije selo Temničkoga sreza. (*T. Simić: 'Varvarin', 1996*).

1888:

Ovo je bila najkišovitija godina u 19. veku.

1890:

U 162 kuće živelo je 976 žitelja u RAŠEVICI.

1893:

Na veliku subotu, 8. aprila 1893. godine RAŠEVICU je potresao još jedan zemljotres velike jačine, sa epicentrom u Svilajncu. Pored Svilajнца stradali su još i Jagodina, Paraćin, Čuprija...

1894:

Jovan Cvijić, naš najpoznatiji geograf svetskog glasa, na Juhoru iznad RAŠEVICE otkrio je granitne (mermerne) stene. *Na stranici 211. stranici svog dela 'Geomorfologija'* zapisao je sledeće redove: 'Juhor je sastavljen od kristalastih škrljaca kroz koje je probila jedna veća granitna masa između sela Jovca i RAŠEVICE'.

Iste godine seizmolog *J. Mihajlović* napravio je prvu seizmološku kartu u Srba, povukavši seizmogene linije oko planine Juhor, kao prvog trusnog područja na Balkanu, koje je označeno kao potencijalno žarište.

1895:

U Kraljevini Srbiji 31. decembra 1895. godine izvršen je *Popis stanovništva i domaće stoke*. Rezultati popisa su objavljeni dvojezično na srbskom i francuskom jeziku. RAŠEVICA ima status opštine. Broji 184 doma. Ukupno ima 1040 stanovnika, od toga 529 muških i 511 ženskih duša. Imala je 19 konja i 344 goveda, odnosno ukupno 363 krupne stoke. Od sitne stoke imala je 431 svinju. Po ekonomskoj snazi, odnosno broju domaće stoke zaostajala je za Potočcem, Obrežom, Katunom, koji su bili po dvaput ili triput bogatiji od nje. RAŠEVICA je pripadala Potočkoj parohiji, Beogradskoj eparhiji Carigradske patrijaršije. (*Šematizam iz 1895*).

1897:

Velika poplava oko Đurđevdana 1897. godine bila katastrofalnih razmera, potopila je gotovo celu dolinu Srednjeg Pomoravlja. Vodeno jezero protezalo se od Carigradskog puta na desnoj obali do Carigradskog puta Gilje-Varvarin, na levoj obali Velike Morave. I ovoga puta RAŠEVICA je teško stradala.

1900:

Prema ovom popisu RAŠEVICA se uvećala na 193 kuće i imala je 1.114 žitelja i 280 poreskih glava. I što je zanimljivo kao podatak, RAŠEVICA je tada imala 170 pismenih stanovnika.

1903:

Nova reorganizacija opština omogućila je da RAŠEVICA dobije svoju opštinu, kao i Svojnovo, a potočka opština ostaje samo sa ingerencijama na svojoj teritoriji.

1905:

Prva ozbiljnija studija Temniča pojavljuje se 1905. godine. Učitelj iz Bele vode *Stanoje Mijatović*, u izdanju Kraljevske

akademije nauka i umetnosti objavljuje 'Temnić-antropogeografsku i istorijsku studiju' u kojoj je, po uputstvima Akademije, obradio i RAŠEVICU, koja je pripadala Starom Temniću od 46 sela. U RAŠEVICI je tada bilo 220 kuća. Preovlađivalo je stanovništvo sa Kosova i Metohije (8 porodica sa 123 kuće), na drugom mestu su bili doseljenici iz okoline (7 porodica sa 72 kuće), 1 familija sa 12 kuća poticala je iz okoline Merošine, a dve familije sa ukupno 13 kuća bile su starinskog porekla (starinci).

1907:

Zakon o školstvu iz 1889. godine dozvoljavao je otvaranje i privatnih škola. Zbog povećanog interesovanja dece za opismenjavanjem u RAŠEVICI se otvara prva škola.

1911:

Pred Prvi balkanski rat RAŠEVICA doživljava još jednu poplavu većih razmera. Iste godine u Jovcu se gradi Jovački podrum, koji će od tada, a posebno između dva svetska rata imati veliki značaj za razvoj vinogradarstva u RAŠEVICI, afirmaciju juhorskog vinogorja i ekonomski napredak podjuhorskih sela i RAŠEVICE.

1915:

Dobrodošlica na raševički način: Austrougraska je okupirala Srbiju. Švapski vojnici ulaze u selo RAŠEVICU na dan mitrovskih zadušnica. Za sedište svog ratnog štaba zauzeli su kuću Filipa Pavlovića, novu i jednu od najlepših u selu, rađenu u moravskom stilu. Jana Pavlović, supruga Filipova, koji je poginuo na Vrapčevom brdu, vraća se sa groblja i na basamcima svoje kuće poteže ibrik vruće rakije, 'nazdravlja' nemačkom oficiru, sa skinutom šamijom, kao što čine srpske žene kad kunu i proklinju i 'blagosilja' okupatora ovim rečima: 'Živeo Švaba od petka do subote'. Bio je to možda jedini otpor RAŠEVČANA švapskom osvajaču, jer su u selu ostali samo starci, žene i deca. Sve zdravo muško i sposobno otišlo je na front.

1920:

Vaspostavljena je Srpska patrijaršija. Potočka parohija i RAŠEVICA kao njen deo, pripale su Temnićkom namesništvu u okviru Smederevskog protoprezviterata. Hramovna slava Potočke parohije još uvek je bila Sveti Nikola, a istoimeni manastir iznad Svojnova glavna parohijska crkva. Tri susedna sela imala su tada ukupno 3010 duša. (*Šematizam srpske crkve 1924. godine*).

Podignut je spomenik izginulim ratnicima iz Raševice u ratovima od 1912-1918. godine.

1923:

Praviteljstvujuća ili državna škola podignuta je ove godine u RAŠEVICI, kao četvororazredna škola.

1931:

Apsolutni temperaturni maksimum zabeležen je u julu 1931. godine i iznosio je 45 stepeni Celzijusa u plusu.

1932:

Kraljevina Jugoslavije je počela da funkcioniše na teritorijalnom principu banovina 3. oktobra 1928. godine.

Iz izvora *'Opšta uprava-banovine, Almanah Kraljevine Jugoslavije*, objavljen u Zagrebu 1932. godine, vidimo da RAŠEVICA pripada Temničkom srezu, Moravskom okrugu u Moravskoj banovini, čije je sedište bilo u Nišu. RAŠEVICA i u Moravskoj banovini ima status opštine, a put Varvarin-Jagodina ima značaj banovinskog puta. Prema ovom Šematizmu, RAŠEVICI je najbliža železnička stanica bila u Paraćinu, udaljena 11 kilometara, površina seoskog atara iznosila je 1183 hektara, selo je imalo 272 doma i 1.500 stanovnika. U selu je postojala škola i zadruga. RAŠEVICA ostaje u Banovini moravskoj sve do 1941. godine, kada fašistička Nemačka rasparčava Jugoslaviju i Srbiju.

1933:

Jesenja poplava oko Mitrovskih zadušnica zadesila je RAŠEVICU i sva sela na obalama reke Velike Morave, nanevši im veliku štetu. Afirmacija juhorskog vinogorja, zahvaljujući izvoznom programu čuvenog Jovačkog podruma, dostiže svoj vrhunac, kada se vino napravljeno od grožđa sa ovog terena počelo izvoziti u Austriju, Švajcarsku, Nemačku i u druge zemlje Evrope. Najveće površine pod vinogradima imala su sela: RAŠEVICA, Potočac, Svojnovo, zatim Trešnjevica i druga.

1939:

Izgradnja bunara u Gornjoj mali, na raskrsnici i na desnoj obali Raševičkog potoka, bio je najznačajniji komunalni događaj za selo. Bunar, popularna Pumpa, predstavljao je u to vreme najmoderniji i najhigijenski objekat pijaće vode. Bio je izliven u betonu, pokriven, imao je kofice koje su se okretale i podizale vodu, slično kao na dolapu, sa tri strane je bio ograđen, a ispod bunara je imao lulu-cev ispod koje je izliveno betonsko korito za pojenje stoke.

Nažalost posle Drugog svetskog rata, celokupna mehanizacija sa Pumpe je odneta ili pokradena, bunar je bio zagađen i najmanje dve decenije nije bio u upotrebi. Šezdesetih godina je očišćen i dezinfikovao i služio narodu Gornje male kao običan bunar sa vretenom. I sada na istočnoj strani Pumpe stoji bela mermerna ploča, naprsila u gornjem desnom uglu, na kojoj se raspoznaje natpis: „Izradio Centralni higijenski zavod iz Beograda, uz pomoć meštana Raševice, 1939“.

1941:

Aktom br. 7370 dana 26. avgusta 1941. godine dva naoružana lica u opštini RAŠEVICI pokupila su knjige o ovršenom žitu i spalila. ('Izveštaji komande Srpske državne straže za okrug Moravski', Istorijski arhiv Jagodine, 2001). Uoči Mitrovdana Nemci bombardovali RAŠEVICU.

1942:

Sredinom novembra raspisana je pogodba za izgradnju drvenog mosta preko Velike Morave kod Obreža na banovinskom putu Paraćin-Obrež-Bačina. Predviđeno je da most bude izgrađen za 150 radnih dana, i bio je od velikog značaja za narod podjuhorja.

17. januara u Raševici je zabeležena temperatura od minus 24 stepena, što je bila najniža temperaturna tačka u poslednjih nekoliko decenija.

Sedište Moravskog okruga 29. januara je premešteno iz Čuprije u Jagodinu, po odluci ministarskog saveta.

1945:

Posle Drugog svetskog rata, 3. marta 1945. godine nova vlast sačinila je *Registar mesta Narodne Republike Srbije*. Kao i u drugim selima, i u RAŠEVICI je formiran Mesni narodni odbor. Srez temnički po novoj podeli ima 23 naselja. RAŠEVICA je najsevernije selo u Temniću. Međutim, zakonom o administrativnoj podeli Srbije ukinuti su mesni i uvedeni narodni odbori. U okviru Kruševačkog okruga formiran je Temnički srez, koji je imao Sreski narodni odbor i u svojoj vlasti 27 sela, dve varošice i 18 narodnih odbora, i to: Varvarin, Čičevac, Bačina, Bošnjane, Varvarin (selo), Gornji Katun, Donji Katun, Zalogovac, Izbenica, Lučina, Maskare, Obrež, Orašije, Potočac, RAŠEVICA, Svojinovo, Toljevac, Parcanje. Ove godine formiraju se i Mesne kancelarije. (*Zapisnici sa sednica MN odbora za selo Raševica, Istorijski arhiv Jagodine*).

1947:

Na predlog patrijarha srbskog Gavрила, 7. maja 1947. godine Sveti arhijereski sabor doneo je odluku da se osnuje Eparhija Šumadijska, sa sedištem u Kragujevcu. Iste godine 20. maja za prvog episkopa izabran je episkop budimljanski Valerijan. Potočka parohija je pripala Eparhiji Šumadijskoj, a RAŠEVICA je pripala Potočkoj parohiji.

1948:

Prema popisu sprovedenom ove godine RAŠEVICA je imala 1828 stanovnika i 321 dom.

U Potočkoj parohiji kršteno je 100 novorođenčeta, venčano 50 parova i opojano 37 umrlih.

1949:

Skupština i vlada Narodne Republike Srbije donose odluku 19. maja 1949. godine o formiranju-oblasti. Po tom Šematizmu Temnić i RAŠEVICA pripali su Kragujevačkoj oblasti, sve do njenog ukidanja 12. decembra 1951. godine.

1952:

Dalja reorganizacija upravnih jedinica NR Srbije 22. aprila 1952. godine ukinula je manje i formirala veće mesne odbore. Temnić je dobio dva mesna odbora u rangu grada Varvarin i Čičevac i 13 mesnih odbora u: RAŠEVICI, Potočcu, Svojnovu, Toljevcu, Lučini, Izbenici, Zalagovcu, Donjem Krčinu, Bačini, Obrežu, Bošnjanu, Orašju i Maskaru.

1953:

U odnosu na popis iz 1948. godine, RAŠEVICA je po novom popisu uvećala broj stanovnika na 1863, a broj domova na 324.

1954:

Sredinom 20. veka *dr Olga Savić* je proučavala je poljoprivredu istočnog podjuhorja, odnosno padine Juhora i Temnića. Pronašla je da ova oblast koja obuhvata Jovac, Trešnjevicu, RAŠEVICU, Svojnovo, Izbenicu, Bačinu i Orašje, ima 6.749 hektara oranica, 678 hektara voćnjaka, 1.512 hektara vinograda najviše u uticajnoj sferi Paraćina, 130 hektara livada, 562 hektara pašnjaka, 5.474 hektara šuma i 1026 hektara neobrađenog zemljišta. U pomenutoj oblasti pod pšenicom je bilo 1.661 hektar pšenice, 3.673 hektara kukuruza, 317 hektara industrijskih biljaka, 430 hektara pod povrćem i 734 hektara stočnog bilja.

1955:

RAŠEVICA 1955. godine umala je 321 domaćinstvo i 1.828. stanovnika. Broj seljaka koji odlaze u fabrike i preduzeća okolnih gradova sve je veći. 'Naročito veliki broj radnika daju Gornje i Donje Vidovo, Šavac, Čepure, RAŠEVICA, Potočac i Svojnovo... a tri poslednja sela daju zajedno 200 radnika, i to najviše Potočac', piše *dr Olga Savić* u studiji '*Uticajne sfere gradova u dolini Velike Morave*', Beograd, 1955. Zbog veće potrošne moći „ka Paraćinu gravitira gotovo ceo severni Temnić, a naročito su za njega vezani Svojnovo, Potočac i RAŠEVICA... Seljaci iz ovih sela su najmanje dva puta na paraćinskom tržištu“, zapisala je još *dr Olga Savić*. Verovatno je ova ekonomska studija doprinela da se posle dve godine donese politička i administrativna odluka da se pet sela na levoj obali Morave pripoje opštini Paraćin.

Prema *Službenom glasniku Narodne Republike Srbije broj 56/1955*, Potočac postaje opština, kojoj su pripala još dva susedna sela RAŠEVICA i Svojnovo. Predsednik opštine bio je Živojin Žika Jovanović iz RAŠEVICE.

1956:

Preko noći 10. februara 1956. godine iznenada nadolazi velika voda i izliva se iz korita Morave i plavi atar sela RAŠEVICE. Zbog niskih temperatura voda se smrzava, a poplavljenim selima na desnoj obali Velike Morave u pomoć pristiže Jugoslovenska narodna armija. Te noći zabeležna je najniža temperatura u 20. veku i iznosila je -28 stepeni Celzijusa.

Potočka opština dobija Stanicu narodne milicije, 15. 4. 1956. godine, koja ima u svoju nadležnost i sela RAŠEVICU i Svojnovo.

Samostalne zemljoradničke zadruge u RAŠEVICI, Potočcu i Svojnovu spojile su se u jednu veću zadrugu na osnivačkoj skupštini održanoj 4. februara 1956. godine.

1957:

RAŠEVICA, Potočac i Svojnovo, izdvajaju se iz Temničkog sreza i pripajaju opštini Paraćin, prema *Službenom glasniku Narodne Republike Srbije broj 27*. Od tada do danas ostaju sastavni deo ove opštine.

1959:

Rešenjem broj 04-4732 iz 1959. godine Skupština opštine Paraćin osniva novu zemljoradničku zadrugu u RAŠEVICI, u koju

ulaze dotadašnje zadruge iz Potočca, Svojnova, Trešnjevica i Sinjeg Vira.

1960:

U januaru 1960. godine održana je bratska skupština Narodne hrišćanske zajednice, u narodu poznate kao Bogomoljački pokret. Bogomoljci su imali najveće uporište u Potočcu (12 članova), u Svojnovu (2 člana), a iz RAŠEVICE su Bogomoljačkom pokretu pripadali: Velimir Canić, Stojan Rakić i Vula Aleksić. (*Letopis crkve Svete Petke u Potočcu*).

1961:

Ove popisne godine RAŠEVICA je doživela 'demografsku eksploziju': imala je 1907 stanovnika i 394 doma.

RAŠEVIČKA zemljoradnička zadruga preimenuje se u Zemljoradničko-proizvođačku zadrugu 'Juhor'.

1963:

Školske 1963/64. godine došlo je do integracije isturenih četvororazrednih škola u RAŠEVICI i Svojnovu sa matičnom osmorazrednom školom u Potočcu. RAŠEVIČKA Osnovna škola 'Branko Radičević' dobija ime OŠ 'Vuk Karadžić'.

1966:

Zadruga 'Juhor' ove godine vrši preregistraciju i dobija novi naziv 'Poljoprivredna zadruga 'Juhor'- RAŠEVICA.

1971:

Ove popisne godine stanovništvo RAŠEVICE se smanjilo za 172 žitelja u odnosu na popis iz 1961. godine. RAŠEVICA je sada imala 1625 stanovnika i 384 doma.

Od jula 1971. godine Poljoprivredna zadruga 'Juhor' iz RAŠEVICE integriše se u sistem 'Župski Rubin' iz Kruševca, i postaje Samostalna organizacija udruženog rada (SOUR) 'Juhor' RAŠEVICA.

1980:

U izdanju Mesne zajednice RAŠEVICE i SIZ-a kulture Paraćin izašla je iz štampe Pesnička panorama Raševica pod nazivom '*Prolepšaj se od pesme*', u kojoj su bili zastupljeni sledeći pesnici ovoga sela: Miroslav Dimitrijević, Draško Lukić, Dobrivoje Milovanović, Svetlana Jovanović, Snežana Nikolić, Milka Perić, Dušica Milivojević i Miroslav Rajić. RAŠEVICA je tada bila drugo selo u Srbiji, ali i u SFR Jugoslaviji, koje je objavilo književni zbornik svojih pesnika. Knjiga je imala veliki odjek u javnosti, jer

toliko kvalitetnih pesnika u jednom selu u to vreme je imala samo RAŠEVICA.

1981:

Nakon deset godina od poslednjeg popisa RAŠEVICA opet beleži pad broja stanovnika, prema popisu obavljenom ove godine. Tada je u biračke spiskove upisano 1562 stanovnika i 402 kuće.

Stočni fond RAŠEVICE, prema ovom popisu, izgledao je ovako: konja 20, goveda 735, ovaca 2365, svinja 2454, živine 9681 i pčelinjih košnica 480. Po ekonomskoj snazi RAŠEVICA je spadala u najbogatija sela paraćinske opštine, i među prvim selima u podjuhorju.

1982:

Jugoslovensku promociju, „od Vardara pa doTriglava“, kako se nekad govorilo, selo RAŠEVICA je doživela u proleće 1982. godine u jednoj od najpopularnijih emisija „Znanje imanje“ Televizije Beograd, koja je imala i takmičarski karakter. Raševica je tada bila domaćin Velikoj Hoći sa Kosova i Metohije. Tom prilikom RAŠEVICA je kao jedno od najnaprednijih sela u Pomoravlju pokazala sve svoje poljoprivredne, ekonomske, kulturne i sportske kapacitete. Svečano preuređena za tu priliku, sala Doma kulture bila je tesna da primi sve posetioce, a program se prenosio uživo.

Pre početka kulturne televizijske emisije „Znanje imanje“ TV Beograd, ispred Doma kulture na svečan način je otkriven velelepni spomenik palim borcima u Drugom svetskom ratu.

Ni do tada, ali ni od tada, RAŠEVICA nije doživela veću medijsku pažnju i popularnost na jugoslovenskom prostoru.

1984:

Vekovni san je ostvaren. Na reci Velikoj Moravi između RAŠEVICE i Čepura, zahvaljujući agilnosti tadašnjeg predsednika SO Paraćin Toplice Nedeljkovića, 24. novembra 1984. godine otvoren je za saobraćaj velelepni betonski most, koji je svojim dimenzijama prilagođen budućem plovidbenom putu kroz Evropu: Rajna-Majna-Dunav-Velika Morava-Vardar-Egej. Most je dugačak 257 metara, a širok 8,3 metra sa dva trotoara za pešake.

Tim povodom u sali Doma kulture u RAŠEVICI održana je veličanstvena narodna svečanost, u prisustvu brojnih visokih gostiju iz Republike, Regiona Šumadije i Pomoravlja i opštine Paraćin, kada su dodeljene zahvalnice najzaslužnijim ljudima za izgradnju mosta na Velikoj Moravi: Toplici Nedeljkoviću, Ljubomiru

Ognjanoviću, Nikoli Vičiću, Milutinu Gligorijeviću, Vuletu Milosavljeviću, Slobodanu Tasiću, Dušanu Radiću, Stojanu Arsiću, Branku Gajiću, Nikoli Paunoviću, Aleksić Dragiši, Marković Dragoljubu – članovima inicijativnog Odbora za izgradnju mosta, koji se prvi put sastao 15. septembra 1972. godine, kao i mnogim drugim pojedincima i ustanovama.

1991:

Posle deset godina od poslednjeg popisa RAŠEVICA beleži manji broj domova – 393 i manji broj stanovnika – 1476, a stočni fond RAŠEVICE se prema ovogodišnjem popisu skoro prepolovio. Sada je selo imalo samo 8 konja, 398 goveda, 422 ovce, 869 svinja, i 4.613 komada živine.

1996:

U izdanju Skupštine opštine Paraćin izašle su dve monografije autora *Miroslava Dimitrijevića 'Znamenitosti paraćinskih sela' i 'Javne česme u opštini Paraćin'*. U prvoj monografiji predstavljen je istorijski sakralni lokalitet crkva Svetoga Petra i Pavla, a u drugoj knjizi kaptirana česma nadaleko čuvene sumporovite i lekovite vode - Slatina.

1998:

U Potočkoj parohiji, kojoj pripadaju Potočac i RAŠEVICA, ove godine je kršteno 29 deteta, venčano 13 parova i opojano 50 pokojnika.

1999:

Dugo pripremana akcija vazduhoplovnih snaga NATO alijanse na SR Jugoslaviju, bez odobrenja Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija, otpočela je 23. marta 1999. godine, tako što je grupa aviona iz baze u Avianu (Italija) i sa nosača aviona u Jadranu krenula prema Srbiji. Ubrzo se avio flota vratila u baze, uz obrazloženje da vremenski uslovi za bombardovawe nisu povoljni.

24. mart: U 19 sati i 12 minuta iz baza Aviano, Istrano i Vičenca u Italiji, poletela je flota u kojoj su bile nemačke letilice tipa 'Tornado' i američki lovci F16, F18, AE-52, a iz baze Ferfot u Velikoj Britaniji bombarderi B-52. U toj prvoj noći agresije na našu zemlju obušili su se i avioni koji su poleteli iz Hrvatske, Mađarske, Makedonije i Albanije. Pored avio-projektila u prvom udaru su učestvovalе i krstareće rakete ispaljene sa ratnih brodova NATO alijanse iz Jadranskog i Jonskog mora.

15. april: U 6,30 sati pronađen je projektil na putu Raševica-Paraćin, kod sela Čepura, koji nije eksplodirao, ali je oborio jedan električni stub. RAŠEVICA nije bila na meti neprijateljske avijacije.

Ipak, najtragični i istovremeno najznačajniji datum u novijoj istoriji Pomoravaca i posebno Varvarinaca dogodio se 30. maja 1999. godine kada je u nedelju, pazarnog dana i istovremeno na Svetu Trojicu, oko 13 h, sa četiri projektila bombardovan most na Velikoj Moravi kod Varvarina od strane vazdušnih snaga NATO-pakta. Prilikom bombardovanja poginulo je 10 ljudi, 17 teško, a više desetina lakše ranjeno. Moravom su plovili leševi nevino ubijenih Srba. Bio je to dan kada su Varvarinci i Moravci zavijeni u crno.

Najkišovitija godina u 20. veku. Ukupna godišnja količina padavina iznosila je 1.051,6 litara po kvadratnom metru.

2002:

Popis stanovnika sproveden te godine pokazao je stalni pad broja stanovnika u RAŠEVICI. Sada je broj žitelja ovog sela iznosio 1.215. Po etničkom sastavu preovlađivalo je srpsko stanovništvo 99,09 procenata, četiri stanovnika su nepoznatog, a jedan je bio ruskog porekla. Tada je u naselju živelo 998 žitelja, a prosečna starost stanovnika je iznosila 44,7 godina kod muškaraca i 45,2 godine kod žena. RAŠEVICA je tada imala 376 domaćinstava, a prosečan broj stanovnika po domaćinstvu iznosio je, statistički, 3,23. (*Stanovništvo, uporedni pregled broja stanovnika...2002, Beograd, maj 2004*).

2006:

Oko podneva, 26. marta 2006. godine vodostaj Velike Morave je narastao do 380 centimetara iznad normale i potopio atare sela na levoj obali Morave. Najugroženija su bila sela Čepure, Potočac, Obrež, RAŠEVICA i Trešnjevica, u kojima je poplavljeno više hiljada hektara oranica i nekoliko stotina plastenika. Most koji spaja Čepure i Raševicu ponovo je bio zatvoren za saobraćaj. U RAŠEVICI voda se izlila i poplavila gotovo sve njive. U nekim od njih voda je dostigla dva metra visine i opasno je zapretila da ugrozi i kuće u donjem delu sela prema Moravi.

2010:

Još jedna velika poplava zadesila je RAŠEVICI 21. februara 2010. godine, kada je nabujala reka, posle snega i izlivanja Bovanskog jezera, potopila polja na levoj obali Morave i potopila

ceo RAŠEVIČKI atar. Kod sela Čepura, na desnoj obali Velike Morave, kao i sa RAŠEVIČKE strane, prilazi mostu su bili pod vodom, tako da je put Paraćin-RAŠEVICA bio dva-tri dana zatvoren za saobraćaj.

2011:

Postavljen je ikonostas u Crkvi Hristovog rođenja.

Završen je popis stanovnika u Srbiji. Prema prvim rezultatima RAŠEVICA je imala ukupno 1068 stanovnika, zajedno sa licima koja rade u inostranstvu. U samom selu bilo je stalno nastanjeno 994 stanovnika. Broj domaćinstava iznosio je 316, a broj stanova 392.

U avgustu ove godine na teritoriji RAŠEVIČKOG atara počela su geofizička ispitivanja tla u cilju otkrivanja potencijalnih nalazišta nafte i gasa, a sprovodila ih je Direkcija za geološka istraživanja i razradu ležišta NIS-a, a projekat je vredan oko milion evra. Program geoloških istraživanja u užoj Srbiji podrazumeva seizmička ispitivanja nafte i gasa u Moravskoj dolini u dužini od 180 kilometara. Cilj ovih ispitivanja je da se sagleda geološka građa kako bi se izdvojile najperspektivnije lokacije za buduća detaljna istraživanja nafte i gasa. Istraživanja imaju i naučni značaj jer će podaci moći da se koriste za istraživanje građe zemljine kore u ovom području.

2012:

Od 30. januara do 17. februara vladala je sibirski hladnoća. Temperatura vazduha se spuštala i do minus 25 stepeni Celzijusa u Raševici, a u hladnijim mestima Srbije i do 30 stepeni u minusu. Reka Velika Morava bila je potpuno zaleđena. To je bila jedna od najhladnijih zima u proteklih nekoliko decenija. Maj je bio najkišovitiji mesec ne samo početkom 21. veka, već i jedan od najkišovitijih u 20 veku.

Juni, jul i avgust bili su najtopliji meseci u poslednjih pola veka. Živa u termometru dostizala je i 45 podeok Celzijusove skale u hladu, a na suncu preko 50 stepeni. Nezapamćena suša nanela je ogromne štete poljoprivredi.

Do sela je 2012. godine stigao glavni dovod vode za prekomoravska sela. U školskom dvorištu otvorena je česma sa pijaćom vodom za učenike ove škole, a postavljena je i glavna cev gasovoda. Selo je dobilo i 63 kontejnera za smeće.

**ARHEOLOGIJA:
GEOLOŠKA RUDIŠTA, ARHEOLOŠKI LOKALITETI, SPONTANI
ARHEOLOŠKI NALAZI, STARA NASELJA, TOPONIMI I
ISTORIJSKI ZAPISI O NJIMA**

RUDIŠTE GRANITA NA POTESU JOVAC- RAŠEVICA

Geomorfolozi, geolozi, vulkanolozi, petrolozi i orografi smatraju da je planina Juhor, zapadno od sela Raševice, vulkanskog porekla, što ona svojim kupastim vrhom - Velikim Vetrenom (774 metara nadmorske visine) to i potvrđuje. Juhor je davno ugašen vulkan, i taj period njegovog

mirovanja se verovatno može meriti milionima godina unazad.

„Juhor pripada porodici rodopskih planina i predstavlja njihovu najistureniju tačku na severu Balkanskog poluostrva. Po svom sastavu Juhor je vulkanska planina i u svojoj unutrašnjosti krije značajno rudno bogatstvo što je poznato još od tribalskih, keltskih i rimskih vremena, iako se danas rudarski ne eksploatiše“, zapisao je *dr Jovan Cvijić* u delu '*Geomorfologija*'. Lanac zaobljenih brda koji se pruža u pravcu sever-jug, od Đurđevog brda kod Jagodine, do Bačine i Orašja na jugu, u Temniću, nazivamo-planina Juhor. Dugačka je dvadeset, a široka deset kilometara. Na zapadu Juhora leže Gledičke, a na jugu oko Stalača (stare oblasti Zagrlate) Mojsinjske planine. Severno od Juhora dominira Crni vrh, a na istočnoj strani proteže se plodna dolina Velike Morave, odnosno Paraćinsko-jagodinska kotlina. Juhor je omeđen vodotokovima Velike Morave, Lugomira i Županjevačke reke. Najviši vrh je Veliki Vetren (774), zatim Mali Vetren, Dobra voda i Odžinac. Planina Juhor se sastoji od kristalnih škriljaca, jednim značajnim delom od granitnih stena, a sam vrh Veliki Vetren je od gnajsa.

Gde se nalazi rudište granita, odnosno mermera? Na to pitanje odgovor nam pruža naš najveći geograf *dr Jovan Cvijić*. On je u svom delu '*Geomorfologija*', na stranici 211. zapisao: „Juhor je sastavljen od kristalastih škriljaca kroz koje je probila jedna veća granitna masa između sela Jovca i RAŠEVICE. Pada u oči gnajsa sa krupnim kristalima feldspata od koga je najviši vrh Vetren. Kristalaste masice oko Morave ispresecanu su u Oligomiocenu mnogobrojnim rasedima, i tako su postale potoline u kojima su staloženi neogeni sedimenti; njihovi su slojevi ostali horizontalni“.

RUDIŠTA BAKRA ŠIROKA VALOGA-BODA, ŽIKINA I DRAŠKOVA RUDA

Na međi atara Potočca i RAŠEVICE u predelu Široka valoga-Boda, prema tvrđenju upućenih istraživača i meštana nekada se ovde nalazio rudnik bakra, a topionica metala u neposrednoj blizini Momčilovog grada, odnosno u predelu lokaliteta Gradište. Na mestu topionice pronađeni su ostaci zgure, odnosno ohlađene mase. Dva-tri komada sa ovog lokaliteta odnešena su u Paraćin. Primerci zgure koji dokazuju postojanje rudnika bakra na međi RAŠEVICE i Potočca i topionice na Gradištu, imaju vrlo glatku površinu, staklastu poput ohlađene lave. Na rudištu bakra po izgledu zemljišta, stratigrafiji, boji i vrsti trave i drveća, stručnjaci, već na prvi pogled mogu tačno da utvrde areal bakrene rude. Prema slučajnim nalazima, još jedno rudište bakra nalazi se okvirno u blizini lokaliteta Žikine i Draškove rude, zapadno od sela Raševice.

RUDIŠTE GRAFITA

Nalazi se dva-tri kilometra severno od atara sela RAŠEVICE u potesu iznad Sinjeg Vira i Trešnjevica. Poznavajući ove nauke su nas obavestili da je sasvim moguće da se u takvim rudištima grafitna nađe i ruda dijamanta, što ne mora da bude slučaj i ovoga puta. Iznad Sinjeg Vira, blizu Raševica, postoji „pećina kojoj se ne zna kraj“, u koju niko do sada nije smeo da kroči. Pećina nije široka, naliči na stara rudarska okna (rupe) i vidi se da je rezultat rada ljudske ruke. Da li i šta krije ova mistična pećina, ostaje da se vidi. I danas se kod ovog okna može videti vagoneti i ostatak pruge odakle se posle Drugog svetskog rata izvlačila ruda. Nekoliko Sinjiviraca je tu steklo i penziju, a među njima i Radisav Simić, prema svedočenju njegovog unuka Gorana Jovanovića.

BAKARNI KLADENAC

Na samom hrbatu Juhor-planine postoji, sada uređen, izvor planinske pitke vode, koji je narodu s obe strane Juhora poznat kao-Bakarni kladenac (Bakarno kladenče). Nalazi se severnije od izvora zvanog Dobra voda, prema Jagodini, iz koje, preko Majura vodi put planinskim vencem, pored Bakarnog kladenca, Dobre vode do najvišeg vrha Velikog Vetrena. Sigurni smo da je ime ovom kladencu poteklo od imenice bakar, a koji se u prošlosti eksploatisao u njegovoj blizini. Rudište bakra u blizini Bakarnog kladenca je zatvoreno verovatno još pre šest vekova, jer se zna iz

predanja, i iz *Kanicove* studije '*Srbija-zemlja i stanovništvo*' da je i knez Lazar imao svoje rudnike na Juhoru, eksploatisao ih, i često obilazio. Verovatno su rudnici na Juhoru zatvoreni sa dolaskom Turaka u Srbiju, odnosno sa propašću srbske države, odnosno Moravske Srbije.

PLATINSKI POTOK I PLATINSKA STRANA

Još jedan hidronim i mikro toponim na Juhoru nose ime plemenitog metala. Platinski potok koji se sliva u potočki Veliki potok, intrigantan je zbog svog imena, mada udaljen od atara sela RAŠEVICE. Platina je čist metal, tvrdi od zlata, ali se najčešće nalazi u rudištima zlata, 'ide sa zlatom' kako se u narodu kaže. Gde preciznije treba tražiti platinu i zlato na Juhoru, odnosno staro rudarsko okno, teško je reći, kao i ovog momenta odrediti gde se nalazila topionica na Juhoru. Prema jednoj legendi iz Svojnova, „pećina sa zlatom postoji na Juhoru, ali se do nje ne može, jer je čuvaju zmije“. Postoji tumačenje da Platinska strana i Platinski potok navodno duguju svoje ime – oplatama. Kakvim? Pre će biti da je ovo tumačenje smišljeno da odvрати eventualne nasrtljivce na rudno bogatstvo ove planine. U svakom slučaju pomenuti toponimi potkrepljuju navode *dr Jovana Cvijića* da Juhor „u svojoj unutrašnjosti krije značajno rudno bogatstvo“.

LOKALITET I RUDARSKO-TOPIONIČARSKO NASELJE METALIŠTE

I kao što sam naziv lokaliteta govori, Metalište je u prošlosti bilo mesto gde se vadila ruda metala i prerađivao metal. Potes i lokalitet Metalište nalazi se zapadno od sela RAŠEVICE, praktično počinje odmah iza poslednjih kuća u mali (mahali) Ostrovak ili Osredak, odnosno od Kamenjara i proteže se prema zapadu Srednjom kosom do kilometar i po vazdušnom linijom.

Arheološki lokalitet Metalište naučnici su svrstali u gvozdeno doba, koje počinje oko 1.000 godina pre nove ere. Ni ovaj lokalitet nije ozbiljno proučen, jer postoje indikacije da su ovde rudarstvo i metalurgija bili razvijeni i 5.000 godina pre nove ere, istovremeno kada i u Rudnoj Glavi i Prauriji kod Majdanpeka, kao i širom Srbije, u ono vreme zvane Medija. Sigurno je da su i Srbi, kao deo velikog Medskog naroda koristili ovo rudište. Međutim, kod *Feliksa Kanica* nalazimo podatak da su rudnici plemenitih metala na

Juhoru korišćeni i u vreme Kelta, a da su ta okna već odavno zatvorena. Kao dokaz 'da je ne Juhoru živeo praistorijski čovek pokazuju dve bronzane grivne sa bogato ukrašenim krajevima", piše *Feliks Kanic* u svom delu '*Srbija-zemlja i stanovništvo*' (str. 295-296). Rimljani su po dolasku u ove krajeve nastavili rudarenje na Juhoru, kao i na rudištu Metalište. Poznat je i podatak da su na Juhoru postojali 'rudnici cara Konstantina'. Dakle, i car Konstantin koji je bio Srbin (Srbalj-Tribal), imao je iznad Raševice svoje rudnike, a među njima i Metalište, koje je najverovatnije bilo rudarsko-topioničarko naselje. Car Konstantin je vladao početkom 4. veka Hristove ere, i po svemu sudeći iznad sela Raševice je postojala i kovnica novca. Na to nas upućuje i podatak *Stanoja Mijatovića* da se na prostoru oko stare crkve, odakle i počinje predeo Metališta, 'nahode stari novci zvani kostadinke'. I ne samo na lokalitetima u Raševici, već i u drugim selima ispod Juhora, mnogi ljudi su u 19. i 20. veku nalazili novac cara Konstantina, koji se popularno zove-kostadinke. Predanje veli da je rudnik Metalište radio i u vreme Cara Dušana. Rudu je tada koristio i vojvoda Momčilo, za kovanje oružja i oruđa. Topionica i kovačnica oružja, a možda i novca, nalazila se ispod Momčilovog grada, a na tom lokalitetu i danas se može pronaći šljaka ili zgura. Kod *Feljksa Kanica*, u već pominjanom delu, nalazimo i podatak da je po legendi 'knez Lazar obilazeći svoje rudnike na visovima Juhora, video taj predeo obavljen gustom maglom i uzviknuo: 'Ala je tamnić'. A tamno je bilo od dima iz brojnih topionica metala, odakle se dizao dim i para iznad šume. Neka buduća stručna i objektivna istraživanja svih rudišta, pre svega od arheometalurga verovatno će potvrditi našu tezu o Juhoru kao planini sa mnogo ruda plemenitog metala, koji je bio rudarski centar Pomoravlja i Srbije u prošlosti.

Prema našem mišljenju rudnik Metalište koristio se još u praistoriji u vreme Tribala (grčka varijanta), odnosno Srbalja, praistorijskih Srba iz Pomoravlja, a koristili su ga i Sorbisci (Skordisci ili Kelti) koji su na Juhoru zauzeli i dogradili stari utvrđeni grad. Sasvim sigurno se može pretpostaviti da je i u vreme rimske vladavine rudnik Metalište bio eksploatisan, s obzirom da je u Horeum Margiju (današnja Čuprija) postojala oružarnica, odnosno radionica za izradu mačeva, koplja, štitova...

Dr Milorad Stojić u svom delu '*Gvozdeno doba u basenu Velike Morave*' uneo je na kartu broj 6 i lokalitet Metalište (51), kao gradinsko naselje iz gvozdenog doba (oko 1000 godina pre nove ere).

LOKALITET SIMONKICKA MALA (DESNA OBALA RAŠEVIČKOG POTOKA)

Raševički potok nastaje ispod male Ostrovak ili Osredak, gde se sastaju Duboki i Veliki (ili Slatinski) potok. Odatle teče prema istoku pod nazivom Raševički potok i protiče kroz naselje u dužini od jednog kilometra, da bi ispod sela dobio naziv Macin potok, koji nažalost poslednjih decenija ne stiže da se ulije u Veliku Moravu, već voda nestaje u peskovitom i šljunkovitom koritu. Raševički potok ima prepoznatljivo korito u dužini od 2 kilometra. Voda Raševičkog potoka dolazi do svog ušća u Moravu tek u vreme velikih kiša ili provala oblaka, ali istovremeno se tom prilikom i izliva iz plitkog korita i pravi štete usevima u kluču. Razlog tome je što posle povlačenja korita Velike Morave prema Šavcu, potok nije uspeo da prokopa i formira svoje novo korito do novog ušća u Moravu naspram sela Šavca. Pre toga vekovima Raševički potok se ulivao odmah ispod sela u Moravu, koja je tekla tik uz njega i bila istočna granica atara ovog naselja.

Na desnoj obali ovog potoka, u svom dvorištu, šezdesetih godina 20. veka, *Dobrivoje Jovanović-Dobrica* je prilikom iskopavanja zemljišta za ciglu, pronašao više keramičkih ćupova, manje veličine, u kojima su se nalazile kosti. Taj praistorijski lokalitet pruža se i u susedna dvorišta familije sa porodičnim nadimkom Simonkicki ili Simonkići, odnosno Jovanovići. Po svoj prilici, u pitanju je praistorijska nekropola iz vremena vinčanske kulture.

Prema nalazima sa ovog lokaliteta koje poseduje Zavičajni muzej u Jagodini, Simonkicka mala pripada bronzanom dobu, odnosno potiče iz perioda 2000. godina pre nove ere, saznajemo od arheologa *Sonje Perić* i *Radovana Petrovića*, kustosa Zavičajnog muzeja u Jagodini.

SLATINA: PRAISTORIJSKO NASELJE, LOKALITET STARČEVAČKE KULTURE I IZVOR LEKOVITE VODE

Kada se Maticka poljana strmoglavo spusti do Velikog potoka, tu mu se široko osmehne i pokaže kamene zube, između kojih

vekovima žubori i otiče vodena rečenica, čiji govor ni do danas ne umuknu.

Na tom mestu, stotinak metara od poslednjih raševačkih kuća, zapadno prema Juhoru, na levoj obali potoka zvanog još i Slatinski, godine 1930. meštani ovog sela zauzdaše planinski izvor, izbetoniraše prvu i jedinu česmu u selu.

Voda slatinska, mirisom sumporovita, i „masna“ pod prstima proćula se nadaleko po svojim lekovitim svojstvima. Slatinska voda razbija kamen u bubrežima, bešici i jetri, izbacuje pesak iz tela, leči katar creva i želudačne bolesti... Nezamenljiva je za kuvanje i pranje kose. O Slatini postoje legende koje se vezuju za tursko vreme na Balkanu i njihove pokušaje da ovaj izvor lekovite vode zatrpaju, kako se raja ne bi mogla lečiti. Hrišćani Raševice se dosete i vodu zatvore svinjskom slaninom, posle čega je Turci nisu više ni doticali. Krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina Slatina je bila najposećeniji prirodni izvor pod Juhorom i u široj okolini, a odvajkada je kultno mesto za mlade, zaljubljene i romantične duše... Izvor je kaptiran i ojačan novim betonskim slojem pre dvadesetak godina, dimenzija 2m. x 1,5 metra, a česma ima jednu lulu, koja je prilikom renoviranja spuštена dvadesetak santimetara niže, zbog smanjenja nivoa vode u rezervoaru. Voda je sumporovita, ističe iz gvožđevitih škrljaca, i ima stalnu temperaturu od 17 stepeni. Ispod ovog izvora iz stene ističe i drugi manji izvor iste vode, kao i preko puta česme na desnoj obali Velikog potoka. Lekoviti izvor Slatina predstavlja znamenitost Raševice i ušao je u monografiju *'Javne česme u opštini Paraćin'* (1996), autora *Miroslava Dimitrijevića*. Ovaj izvor lekovite vode spominje i *Stanoje Mijatović* u studiji *'Temnić-antropogeografska i istorijska studija'* (1905).

Slatina: lekoviti izvor sumporovite vode

Međutim, prvi pisani pomen Slatine nalazimo u povelji kneginje Milice iz 1398. godine. Pod Slatinom se tada podrazumevalo selo,

locirano oko izvora Slatine. I danas u Raševici postoji Slatinska mala i pruža se od blizu izvora levom obalom Velikog potoka, sve do blizu seoskog groblja. Na Savićevom imanju, u Slatinskoj mali, pronađen je i keramički ćup-urna iz neolita, gde su se sahranjivali ostaci pokojnika koji nisu izgoreli na vatri. Ta činjenica nas navodi na zaključak da je ovde, u blizini ove nekropole (groblja) postojalo i naselje. Može se sa sigurnošću smatrati da je Slatina jedno od najstarijih ljudskih naseobina u dolini Velike Morave, pa i Srbije. Prema rečima *Dragana Canića* iz RAŠEVICE, iz obale je iskopan veliki ćup, koji je virio iz zemlje, jer ga je erozija skoro sasvim otkopala. Prema formi sličan je ćupu sa lokaliteta Macin potok, i ukazuje na mogućnost da je tu postojala još jedna praeistorijska nekropola (groblje). Zanimljivo je istaći činjenicu da se od ovog mesta samo stotinak metara dalje nalazi današnje RAŠEVIČKO groblje. To samo na prvi pogled može da deluje kao slučajnost, jer ako se zna da su praeistorijski Srbi, koji su živeli na brdima i pobređima, svoja groblja obavezno postavljali na uzvisini, na višoj izohipsi od naselja, iz razloga poštovanja kulta mrtvih, odnosno 'onog sveta' ili nava. Oni su svet delili na Javu i Navu, na vidljivi i mračni ili začarani svet.

Lokalitet Slatina pripada neolitu - Starčevačkoj kulturi i na tom potesu se nalaze predmeti iz ovog perioda i metalnog doba, saznajemo od *Sonje Perić* i *Radovana Petrovića*, arheologa Zavičajnog muzeja u Jagodini.

LOKALITET MACIN POTOK

Kada napusti selo, RAŠEVIČKI potok odmah iza poslednjih kuća dobija novi naziv - Macin potok, iako se praktično radi o istom vodotoku. I na tom potesu svojevremeno je pronađen artefakt iz praeistorije, odnosno glineni ćup (urna) u kome su sahranjivane kosti, preostale posle spaljivanja mrtvacu, a koji nam posvedočuje da je i ovde bila praeistorijska nekropola, i ljudsko naselje u blizini. Ta praeistorijska naselja imala su od 50 do najviše 200 stanovnika. I ovaj lokalitet *dr Milorad Stojić* je ubicirao na svojoj karti.

Arheološki lokaliteti Macin potok, Simonkicka mala, Savićevo imanje su po svoj prilici praeistorijska naselja i nekropole jer su keramičke posude nađene na ovim mestima ustvari urne. Sve ove nekropole su locirane na rečnim terasama, i pripadaju takozvanim nekropolama ravnih polja sa urnama, odnosno nekropolama

Bronzanog doba. Njihova karakteristika je da nemaju iznad urni nikakva obeležja, a sahranjivanje pokojnika se obavljalo kremacijom. Pepeo i kosti koje nisu izgorele stavljane su u urne, koje su praćene i grobnim priložima-manjim keramičkim posudama, kakve su pronađene na lokalitetu Simonkicka mala. Urne su grupisane verovatno po rodovskoj pripadnosti. U nauci je poznata Paraćinska kulturna grupa bronzanog doba, i ona zahvata srednji tok Velike Morave i donji tok Južne Morave, na istoku ide do Zaječara, a na zapadu predstavlja zapadnu srpsku varijantu tzv. Vatinke kulture.

Na lokalitetu Macin potok prilikom rekognosciranja pronađeni su predmeti koji pripadaju – gvozdenom dobu, odnosno potiču oko hiljadu godina pre nove ere (*Izvor: Sonja Perić i Radovan Petrović, arheolozi, kustosi Zavičajnog muzeja u Jagodini, gde se pomenuti materijal i nalazi*).

LOKALITET DVORIŠTE STOJANA VULKINOG

Da je Raševica bila naseljena i u vreme neolita - odnosno Vinčanske kulture, još jednom nam potvrđuju nalazi sa ovog lokaliteta. Uglavnom se radi o keramici iz perioda vinčanske kulture, pronađene prilikom rekognosciranja, saznajemo od *Sonje Perić i Radovana Petrovića*, arheologa iz Jagodine.

LOKALITET: BAŠTA MILOJA CANIĆA

Nalazi se u samom selu Raševici, i na njemu su prilikom rekognosciranja pronađeni predmeti koji pripadaju rimskom periodu. (*Izvor: Sonja Perić i Radovan Petrović, arheolozi Zavičajnog muzeja u Jagodini*).

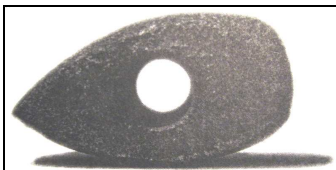
LOKALITET DVORIŠTE RAJE PETROVIĆA

Lokalitet se nalazi u Gornjoj mali, na levoj obali Velikog ili Slatinskog potoka, i na njemu su otkopani predmeti iz srednjeg veka, koji su pohranjeni u depou Zavičajnog muzeja u Jagodini, saznajemo od kustosa *Sonje Perić i Radovana Petrovića*.

LOKALITET CRKVENI KLADENAC

Na osnovu kamene sekire, koja je pronađena kod Crkvenog kladenca kraj Dubokog potoka, posigurno se može utvrditi da je u praistoriji, neolitu, i ovde postojalo naselje. Kamena sekira je izuzetno fine izrade iz vremena takozvane „praistorijske kamene industrije“, koju je autoru ove knjige, kao i svim prisutnima na

promociji svoje knjige *Preumljenje*“, pokazivao profesor *Ljubiša Jovanović*. O njoj je potom i pisao u posebnom članku u listu „Paraćinac“, koji izlazi u Beogradu. U tom tekstu, pored ostalog, autor *Lj. Jovanović* tvrdi: „U Levču je pronađeno više kamenih sekira za lov, a za jedan predmet se pouzdano zna da je pronađen u reonu Crkvenog kladenca, kraj Dubokog potoka u selu Raševici“.

Izgled kamene sekire sa lokaliteta Crkveni kladenac u Raševici. Sekiru istog oblika pronašao je i Dobrivoje Jovanović na lokalitetu Grujin

LOKALITET I NASELJE GRUJIN

Na levoj obali Velikog ili Slatinskog potoka, niže Žikine rude, u strani koja se zove Grujin, *Dobrivoje Jovanović-Dobrica* je pronašao vrednu kamenu alatku iz praistorije. U pitanju je oruđe sa dvostrukom namenom, s jedne strane je bat ili čekić, a sa druge je ivica sekire. Očigledno da je alatka imala dvostruku namenu, za grublju i finiju upotrebu. Na sredini ova kamena alatka je imala rupu za dršku, a rupa je bila lepo obrađena. Kamen je izuzetne tvrdoće i ima zelenkastu boju, kao i onaj koji se vadio u Žikinom majdanu. Na ovaj predmet *Dobrivoje* je naišao slučajno pre petnaestak godina (sada dok ovo pišemo je 2012.), i po njegovim rečima, bujičarski potok ga je najverovatnije doneo sa neke više kote toga brda. Na istom lokalitetu (Grujin), samo stotinak metara zapadno od mesta gore opisanog, *Dobrivoje Jovanović* pre trideset godina (u odnosu na 2012.) došao je do prvog spontanog pronalaska. U šljiviku, gde je čuvao svinje, iz zemlje je provirivala bronzana/mesingana sekira. Na jednoj strani imala je sečivo, a na

Dobrivoje Jovanović pronašao je dva izuzetno vredna praistorijska artefakta, vrlo visoke umetničke i tehnološke vrednosti i otkrio lokaciju srednjovekovnog manastira Mladovac kod Raševice

drugoj šiljak. *Dobrivoje* je izglancao i očistio od patine i dobio prekrasan sjajan predmet žute boje, jedinstvenu praistorijsku sekiricu. Njegov deda Momir Jovanović je potom za nju izradio posebnu držaljicu i dugo godina je ovaj praistorijski nalaz nosio sa sobom umesto štapa. Stariji ljudi su ranije, pa i danas vrlo često nosili i sekiricu (sekirče) pogotovo kad idu u brdo ili polje. Dalja sudbina ovog predmeta je nalazaču *Dobrivoju Jovanoviću* nepoznata. Prema opisu ovih alatki možemo dosta pouzdano pretpostaviti da se radi o rudarskom alatu, i da je u tom potesu postojao rudnik. O kakvom se rudištu radi, za sada nemamo pouzdanijih činjenica sa terena, koji nije ni rekognosciran. Prema nekim pretpostavkama možda se radi i o rudištu bakra. Naselje Grujin postojalo je na ovoj lokaciji sve do sredine 19. veka, u predelu bogatom vodom, šumom, i zaklonjeno od vetra, što su bili osnovni preduslovi za stvaranje naselja, sa uslovima za voćarstvo i vinogradarstvo, koje je tamo i uspevalo, pa čak i na mnogo višoj nadmorskoj visini, recimo u susednom potesu Šiboviti. Pored potoka, na aluvijalnim terasama razvijalo se povrtarstvo, koje se održalo sve do šezdesetih godina 20. veka, kada su poljoprivrednici počeli da krče i vinograde i voćnjake. Ako se podsetimo da su na tom lokalitetu pronađena dva izuzetno vredna praistorijska artefakta, visoke tehnološke i umetničke vrednosti-kamena sekira/bat i bronzana sekira/šilo, i oni nam vrlo ubedljivo ukazuju na činjenicu da je tu u praistoriji postojalo naselje. Seosko

predanje kaže da su se preci meštana Rade Biseninoga poslednji doselili, sišli na današnju lokaciju RAŠEVICE, a s obzirom da su sve do pre dvadesetak godina obrađivali svoje parcele pored potoka, u potesu Grujin, upućuje na zaključak da su i oni bili starosedeooci na tom lokalitetu, gde su imali iskopan i bunar. U korpus današnjeg sela, ne samo oni, već i mnogi drugi starinci počeli su se doseljavati početkom 19. veka, a masovni silazak se dogodio posle 1833. godine, kada je Knjaz Miloš izdao naredbu o 'ušoravanju sela', a sve u svrhu lakšeg i bržeg prikupljanja poreza.

LOKALITET VELIKI VETREN: VOJNO UTVRĐENJE , ZANATSKI I RUDARSKI CENTAR

Poslednje decenije 20. i početkom prve decenije 21. veka slučajni arheološki nalazi, a potom i naučno obrađeni lokaliteti na Velikom Vetrenu, najvišem vrhu planine Juhor, izazvali su veliko interesovanje stručne i laičke javnosti. Kao što je poznato, reč je o jednom od najvećih keltskih naselja-lokaliteta ne samo u Srbiji već i na Balkanu. U ostavi-skrivnici, koju je navodno otkrila lisica bežeći ispred lovaca, pronađena je konjska oprema 14 konjanika i sijaset drugih predmeta koji potiču iz mlađeg gvozdenog doba. Arheološka

*Keltska alka, deo konjske opreme, sa lokaliteta Veliki Vetren
(vlasništvo profesora Ljubiše Jovanovića)*

postavka predmeta pronađenih na Velikom Vetrenu mogla je da se vidi na izložbi u Narodnom muzeju u Beogradu. U utvrđenju na Velikom Vetrenu, Kelti su imali jaku vojnu formaciju. Na ovom mestu, arheolozi su otkrili oko 140 predmeta iz tog perioda, koji pripadaju takozvanoj latenskoj kulturi: čampare, koplja, noževe, uzengije i slično.

U skordiskoj ostavi pored Velikog Vetrena pronađeno je 14 bronzanih dugmadi i trolisnih razvodnika za konjsku opremu od kojih je najveći deo ukrašen motivom trokrake spirale-triskelesa. Osim na Velikom Vetrenu, trolisna bronzana dugmad sa triskelesima pronađena su još i na lokalitetima Gradina iznad groblja u Majuru i Glavica kod Gornjeg Štiplja (Jagodina). Do sada je u Srbiji pronađeno 36 ovakvih dugmadi, od toga čak 14 dugmadi sa mrežastim šarama na Velikom Vetrenu, koliko je otkriveno u celoj Evropi na deset lokaliteta.

„Ne samo da je Veliki Vetren jedno od najvećih keltskih utvrđenja koje arheologija sveta poznaje, to je i lokalitet najsloženiji po svojoj strukturi. Na deset hektara prostiru se utvrđena akropola, podgrađe i nekropola. Reč je i o najbolje očuvanom naselju jednog keltskog naroda na ovim prostorima. Divlje kopače doskora ovuda nije nanosio put. Zahvaljujući tome više je arheoloških predmeta pronađeno na Velikom Vetrenu nego na najvećim keltskim lokalitetima u Evropi – Mahingu u Bavarskoj, Stradonicama i Starom Hrackom na području bivše Čehoslovačke“—objašnjava *Milorad Stojić*, stručnjak Arheološkog instituta u Beogradu, koji se zalaže da se Veliki Vetren što pre zaštiti Zakonom o zaštiti kulturnih dobara i da se na njemu obave opsežna arheološka iskopavanja. „Samo u poslednja dva obilaska prikupljeni su nepobitni dokazi da je ovo naselje bilo glavni vojni i osmatrački punkt u Pomoravlju, zanatski i rudarski centar, ali i sedište važne ličnosti koja je sa ovog mesta upravljala čitavom regijom. Na ovakve zaključke upućuju skupoceni nalazi – luksuzna vojna oprema, različiti figuralni predmeti, a ponajviše monumentalne kamene grobnice, jedinstvene po svojoj arhitekturi i veličini. Ovo otkriće je pobudilo velika interesovanja u inostranstvu. Pariski Centar za istraživanje Kelta, vodeća naučna institucija u svetu kada je reč o Keltima, ponudio je finansijsku pomoć za štampanje monografije o Velikom Vetrenu, a luksuzna francuska revija

Srebrni nakit iz riznice juhorskog gospodara

„Dosije arheologa“ štampaće moj bogato ilustrovan tekst o ovom nalazu – kaže *dr Milorad Stojić*.

Ko su Kelti ili Skordi? Na zapadnoj obali Velike Morave, a u *Herodotovoj 'tribalskoj ravnici'*, živeli su Veliki Skordi, tako su pomoravski Srbalji-Tribali nazivali ovo srodno pleme, istog korena, jezika i porekla (Kelt na starogrčkom=beo), koji su, prema tome, držali pod svojom upravom i vojno utvrđenje na juhorskom Velikom Vetrenu. Istočnu obalu Morave i zaleđe držali su Mali Skordi. Tražeći srodnost keltske i srbske jezičke baštine, istaknuti profesori i lingvisti tvrde da i samo ime Skordi znači Srbi. Kako? Osnovica reči je Sordi, a to je jedan od naziva za Srbe u latinskim spisima. U osnovnu reč Sordi, Rimljani su ubacivali slovo C koje se iza S čita u latinskom kao K. I dobijena je reč- Skordi. Po starosrpskom, to slovo K ispada posle slova C, a slovo D prelazi u B. Dakle, latinski Skordi su ustvari SORBI, odnosno Sorabi, ime za srpski etnos na širokim prostorima severozapadne i srednje Evrope (prema *Jovanu I. Deretiću*).

Od svih naroda jafetovskog porekla, Srbi i Sorbisci-Kelti danas imaju najveći broj zajedničkih reči iz zajedničkog izvornog jezika-sanskrita, kao i niz drugih etnoloških, običajnih i folklornih sličnosti. O srodnosti Sorda (Skorda) i Srbalja (Tribala) govore mnoge paralele: to su jedina dva naroda koja obeležavaju svoje velike poraze, Srbi-Kosovski boj, a Kelti, odnosno Velšani, kao najizvorniji Kelti, poraz kod Kartreta. I Kelti su, kao i Srbi, svoje zemaljsko carstvo predstavili nebeskim, i verovali u onostrani život ili Anun, kako su ga zvali i praistorijski Srbi. Kelti su svog vrhovnog boga nazivali **Tovid**, a Srbi - **SveTovid**, kasnije-**Vid**, **Vidovdan**

(**Sventevid**). Srpski bog zaštitnik bio je **Dajbog**, hromi **Daba**, a keltsko božanstvo je **Dagda**. Srpska vila **Ravijojla** kod Kelta se izgovarala kao **Raviola**. A **vila** se kod Kelta kaže slično-**elila**. **Ravijojla** i **Raviola** označava razbludnu i razuzdanu ženu. I simbolika boja kod ova dva drevna srodna naroda ostala je ista. Bela boja predstavlja znak pobeđe i junaštva, čistote i težnje ka savršenstvu. Tu boju i danas Srbi imaju na svojoj zastavi, na kojoj je i dvoglavi beli orao. A drevni Kelti i Srbi-Tribali bili su riđokosi ili crvenokosi (rudi). Srbi su u praistoriji nosili crvenu boju koja je po njima dobila ime - **raška boja**, dok je strani izvori izvrću i pišu kao-**rakša**. Zajedničko jezičko nasleđe Srba i Kelta ostalo je sačuvano i u toponomastici. Naprimer, **Bagrdan**, selo kod Jagodine, na tribalsko-keltskom jeziku znači-**čopori konja**, kako je protumačila *dr prof. Ranka Kuić*, najveći slavista i keltolog, član Velške akademije nauka. Ime varošice **Blagotin**, sa zapadne strane Juhora, prevodi se kao-**utvrđenje glavnog vođe**, a selo **Skorica**, kod Paraćina ima u svojoj korenskoj morfemi skordsko-srbaljsko ime. Stara srpska zaprežna dvokolica zove se **korda**, slično kao i ratnička dvokolica Kelta-**skorda**. I naziv grada **Parakina** (Paraćina) potiče iz tribalsko-skordskog jezika. Prema *Živojinu Andrejiću*, koren "**Bara**" ili "**Para**", na praistorijskom srpskom ili indoevropskom jeziku znači-**tvrđava**. "**Kin**" je na tom istom drevnom srpskom jeziku, pojam za **blato, mulj, kal, glib...** I danas se često kaže: "**nemoj da me kinjiš**", odnosno "**kiniš**", što znači "**nemoj da me blatiš**". Prema tome, ime ovog grada prevodi se kao "**tvrđava u blatu**" ili "**blatna tvrđava**". A zašto? Između grada **Ramnog**, kasnije **Ravnog** (Ćuprija) i **Barakina** (Paraćina), posle oticanja Panonskog mora, ostala je velika močvara zvana Zmič, u kojoj je boravila ogromna aždaja. Taj predeo se i danas tako zove-Zmič. Tu pored Zmiča, Tribali i Kelti su imali, takođe, utvrđenje u blatu, blatnu tvrđavu ili Barakin. Iz njega su sa svojim vojnim posadama mogli vrlo efikasno da se suprotstave agresorima. Jednu, a možda i dve strane "tvrđave u blatu" štitilo je Zmičko jezero.

A sa vrha Juhora, iz vojnog utvrđenja i grada, znači-**odozgore**, što je opet zajednička reč oba naroda, silazile su keltske **bustahije** ili po savremenom srpskom-**pustahije**, četrnaest konjanika koji su po okolnim **selendrama** (Srbi i danas imaju reč **selendra**) otimali najrasnije devojke i žene. Unutar keltskog utvrđenja na Juhoru

postojala je visoka stena, koja se danas zove Devojačka stena. Čestite žene, koje nisu pristajale na kidnapovanje, na obljubu i na život u vojničkom logoru, kad god su iskoristile priliku, skakale bi sa visoke stene u provaliju i sebi oduzimale život. Kao što vidimo, mitološka matrica legende o Devojačkoj steni je mnogo starija, nego što se misli, a misli se da je nastala tek u vreme turskog ropstva. Ova legenda je, po svoj prilici, tada samo obnovljena, izvučena iz narodnog pamćenja, kako bi se sačuvala čast mladih Srbkinja i genetska čistota. Na Devojačkoj steni danas stoji epitaf: **"Ovaj spomenik čestitoj srpskoj devojci podiže Bog"** (*Zapisao Stanoje Mijatović u delu "Temnić-antropogeografska i istorijska studija" Beograd, 1905*). Kamenopis je vrlo star.

Kelt-na starogrčkom **znači-beo, beli čovek**. A ti Sordi ili Sorbi, Sorabi, kao što se zna u nauci, namnoživši se, počeli su da se iseljavaju iz svoje kolenke, odnosno **'kolenke naroda'** na sve četiri strane sveta. Sorbi ili Sorabi, kasnije prozvani i Kelti, otišli su i zaposeli severozapad Evrope. Kelti (Skordisci) ili Sorbisci su osnovali Singidunum (Beograd), i Kapedunum (Lužice-Užice), gradovi koji su postali najveći vojni i administrativni centri. Centralni deo Pomoravlja, gde se i nalazi najveće keltsko naselje na Balkanu, do sada ikad pronađeno, zauzimala su sledeća Sorabska plemena: Skordi (Sorbi), Kvadići, Markomanići i Jerigići. Kao što je već poznato, Kelti, Skordi ili Sorbi su unapredili tehnologiju toga doba. Izumeli su vitao, olakšali i usavršili izradu keramičkih predmeta, kao i predmeta od plemenitih metala. Od četvrtog veka pre nove ere, do konačnog dolaska Rimljana na ove prostore, Kelti su se već bili pretopili u većinsko stanovništvo.

Profesor slavistike u Kardifu *Ranka Kuić* bila je najstrastveniji proučavalac ovog fenomena. Njena životna opsesija bila je veza Srba i Kelta. Samo sa lingvističkog stanovišta napisala je više od 5.000 strana studije, koje govore o tome „da su Kelti isti narod kao i mi, odnosno da u najmanju ruku potičemo iz istog korena". Kelti nisu nestali sa istorijske scene. Oni su se 'smešali' sa našim stanovništvom. I danas je, naprimer, reč 'malíša' identična na našem i keltskom gejlík narečju. I danas Srbi sa Balkana i Kelti iz Škotske, Irske, Velsa imaju preko 600 zajedničkih reči. I ova dva jezika su, kao što smo rekli, najviše sačuvala prvobitnu leksiku iz raško-pelaškog jezika, koji je u Indiji, po preseljenju Srba nazvan-sanskrit. Mi imamo planinu Taru, a u Irskoj, takođe, postoji

istoimena planina i na njoj su krunisani svi irski kraljevi. U Srbiji Užičane zovu Ere, dok je staro, izvorno ime Irske takođe - Era... Srpski i narodni instrumenti su frula i gajde, a to su i kod Kelta. **Po mišljenju mnogih stručnjaka za pristoriju Srba, utvrđenje na Juhoru je postojalo i pre dolaska Kelta. Potiče iz mnogo starijih vremena srbske istorije, nekoliko hiljada godina pre nove ere.** Juhorsko utvrđenje je, zbog svog geografskog i strateškog položaja moglo biti sedište drevnih srbskih vladara, glavnomkomandujući centar i prestonica Srednjeg Pomoravlja i Balkana, o čemu ćemo govoriti kasnije. *(Opširnije o Keltima možete pročitati u romanu "Čuvari tajnog blaga" Miroslava Dimitrijevića, izdavač "Udruženje sveslovenske učenosti", Beograd, 2011, za koji je autor dobio prestižnu književnu nagradu "Živojin Pavlović" za najbolji roman. Drugo izdanje objavljeno je u ediciji Bestseller, Izdavačkog preduzeća BEOKNJIGA – Beograd, 2012).*

LOKALITET KARaula

Nalazi se na zaravni brda pored seoskog groblja, na levoj strani puta prema Trešnjevici. Tu glavni drum ulazi u tesnac i krivinu od skoro 90 stepeni. Sa desne strane tog puta RAŠEVICA - Trešnjevica počinje strma obala Raševičkog potoka, a s leve strane visoko brdo Karaula, koja je verovatno u služila kao fortifikacioni objekat i vojnička postaja, zadužena za čuvanje puta. Ne treba zaboraviti podatak koji nam je ostavio *Bertrandon de la Brokijer* s početka 14. veka, da je na levoj obali Velike Morave i tada postojao 'rimski nasip' kojim je on išao. Ako je Velika Morava, u rimsko doba prolazila tik uz samo naselje (vicus - latinski), koje će se kasnije u istorijskim dokumentima imenovati kao Raševica, onda rimska vojna postaja ima opravdanja što je locirana baš na ovom mestu, sa kog se kontroliše i put Gilje-Varvarin i put koji ide nasipom reke, a kojim je prolazio i francuski diplomata, vitez i putopisac *Brokijer*. Na lokalitetu Karaula pronađene su „velike cigle“, piše *S. Mijatović*, verovatno rimske, novčići i delovi sečiva, iz tog perioda, pa se zbog toga smatralo da je to verovatno bilo rimsko utvrđenje.

Kuća Ratka Matića: U dvorištu Ratka Matića, koje se nalazi na zaravni brda Karaula, arholozi su pronašli predmete koji potiču iz srednjeg veka i čuvaju se u depou Zavičajnog muzeja u Jagodini.

(Podaci dobijeni od arheologa Sonje Perić i Radovana Petrovića, kustosa jagodinskog muzeja).

Međutim, kako ovaj lokalitet nije ozbiljno istraživao, već samo rekognosciran, ali se uglavnom radi o slučajnim nalazima, možemo pretpostaviti da je na ovom, strateški vrlo povoljnom, mestu postojala vojna postaja (utvrđenje) i u vreme Srbalja (Tribala), koje u petom veku pre Hrista spominje i *Herodot*. Ovaj pomoravski narod 'Srbi -Tribali' vojno izuzetno moćan, koji je razvijao svoju specifičnu kulturu, ali i vojno-odbrambeni sistem, pa je verovatno da je i u to vreme brdo, sada zvano Karaula, služilo u vojne svrhe, uostalom kao i dominantna kota Glavice, sa kojih se kontrolisala skoro cela paraćinska kotlina. Veliki zemljani bedemi koji se nalaze na brdu Karaula sugeriraju da je i ovde postojalo tribalsko utvrđenje, gradina, gradinsko naselje, i da je mnogo vekova pre Rimljana bilo naseljeno i imalo svoju svrsishodnost u tribalskoj i pomoravskoj istoriji. U gradinskom utvrđenju živio je viši, vladajući i vojnički sloj, dok je u podgrađu živio niži, narodni sloj.

Blizina neolitske nekropole (grobља) u Simonkickoj mali, koja je od brda udaljena jedva stotinak metara vazdušnom linijom) još je jedan dokaz postojanja ovog tribalskog naselja-podgrađa. Zapadno od Karaule (na tridesetak metara dalje) i danas se nalazi staro RAŠEVIČKO groblje, u čijem produžetku je novo seosko groblje.

Tribalska naselja-gradine su bila tako razmeštena duž moravskih pobrđa da se sa njih mogla kontrolisati cela teritorija i svi putevi koji vode dolinom Velike Morave. Staništa su iznad zemlje, a zidovi su od kolja i pruća premazanog blatom, slično kućama starih Vinčanaca. Zanimljivo je reći da se pored ovih staništa nalaze i jame za otpatke, što govori o visoko razvijenoj svesti Tribala i vrlo visokom kulturnom nivou naših predaka. U svim gradinskim naseljima otkopavano je i oružje: koplja-koja su bila najvažnije oružje, zatim noževi, (najviše krivi), kanije... Srebrni ukrasni predmeti otkopavani su u gradinskim naseljima, a bronzani ukrasni predmeti nalaženi su u naseljima oko utvrđenja. Simboli na ovim predmetima su dvostruka sekira, sunčev disk (stalni simbol Srba u praistoriji), zmijolike šare... (Videti: *Dr Milorad Stojić: „Gvozdeno doba u basenu Velike Morave“, Svetozarevo-Beograd*).

LOKALITET ŠKOLSKO DVORIŠTE

Godine 2009. prilikom ograđivanja školskog dvorišta u temelju buduće ograde pronađene su rimske tegule, na kojima je urezan znak 7. Klaudijeve divizije. Cigle su iste kao i one koje se mogu videti u čuprijskom muzeju, kojima je nekada bio ozidan i grad Horeum Margi, a koje se i sada mogu videti u zidovima ovog drevnog grada, koji je uglavnom još uvek pod zemljom. I ovo je bio slučajan pronalazak, na koji su naišli radnici koji su kopali temelj za ogradu, jer ozbiljnija arheološka rekognisciranja, pa ni sondiranja, nisu do sada izvođena.

LOKALITET DVORIŠTE T. STEFANOVIĆA

Ovaj praistorijski lokalitet ubeležio je i obradio *dr Milorad Stojić*, uneo ga u kartu ravničarskih i gradinskih naselja iz gvozdenog doba, i objavio u svojoj studiji '*Gvozdeno doba u basenu Velike Morave*'. Prema rečima *Tomislava Stefanovića*, arheologa-amatera i kolekcionara, prilikom kopanja temelja za zgradu pronađena je kamena sekira iz neolita, kao i drugi materijal koji potiče iz praistorije. U Zavičajnom muzeju u Jagodini sa ovog lokaliteta nalazi se keramika iz metalnog doba. (Izvor: *Sonja Perić i Radovan Petrović, kustos*).

LOKALITET DVORIŠTE N. SIMIĆA

Prema svedočenju pomenutog *Tomislava Stefanovića*, u dvorištu N. Simića, prilikom kopanja fundamenta, pronađene su antropomorfne figurine, sa prenaplašenim ženskim atributima. Nažalost one su ubrzo bile uništene sa „obrazloženjem“ da se verovatno radi o nekim magijskim predmetima koji su tu zakopani od strane 'vračarice'. Bez obzira na ovu okolnost, i ovi predmeti jasno dokazuju da je ovde bilo praistorijsko naselje, na levoj obali Morave, od starog korita reke udaljeno jedva stotinu metara. U istom pravcu, prema starom koritu RAŠEVIČKOG potoka, pa sve do Macinog potoka, veruje se da ima još mnogo materijalnih dokaza o postojanju ljudskog naselja u ranoj praistoriji.

LOKALITET DVORIŠTE D. LUKIĆA

I ovaj praistorijski lokalitet označen je kod *dr Milorada Stojića* u već pomenutoj knjizi, i ubiciran na karti kao ravničarsko naselje pod brojem 50. Osim praistorijske keramike iz mlađeg neolita na istom lokalitetu pronađeni su i rimski novčići koji se čuvaju u jagodinskom i paraćinskom muzeju. Oko tog lokaliteta, najverovatnije da je postojalo rimsko selo (*vicus*), i da je bilo locirano između glavnog puta, danas glavna ulica u RAŠEVICI i rimskog nasipa uz Moravu. Danas je to predeo oko raskrsnice kod starog zidanog transformatora-kule, u samom centru sela. Prema podacima dobijenim od arheologa *Sonje Perić* i *Radovana Petrovića*, u Zavičajnom muzeju u Jagodini nalaze se ostaci rimske keramike i fragmenti keramike iz srednjeg veka, pronađeni na ovom lokalitetu.

KAD SU DIVOVI HODILI JUHOROM

Prvi pisani trag o džinovskom groblju u RAŠEVICI ostavio nam je *Stanoje Mijatović* u studiji '*Temnić-antropogeografska i istorijska studija*', koju je objavio 1905. godine u ediciji '*Naselja srpskih zemalja*' Kraljevske akademije nauka i umetnosti. Pišući i o Raševici, kao graničnom selu na severu Temničkog sreza, zapisao je i sledeći podatak: 'U strani više sela ima jedna razvalina za koju kažu da je od neke velike crkve, posvećene apostolima Petru i Pavlu, a koju su Turci razrušili. U blizini ove crkve ima Džidovsko groblje, gde se nahode i stari novci zvani kostadinke'. U blizini pomenute stare crkve, od koje nisu ostali nikakvi nadzemni ostaci, odnosno razvalina koju spominje *Mijatović*, u drugoj polovini dvadesetog veka autor ovih redova je kao čobanče nalazio velike kosti, koje su virile iz obale pored puta. Sa leve strane planinskog puta koji iz male Osredak ili Ostrovak vodi pored spomenutog sakralnog lokaliteta na Kamenjar i dalje u Metalište, iz visokih obala potoka, kojim povremeno teku bujičarske vode, a koji se zove još i Kvrkina rovača, takođe, su mogle da se vide kosti i lobanje. Legenda govori da su to kosti vernika koje su Turci iznenadili na petrovdanskom saboru i posekli sabljama. Slično predanje postoji i za crkvu Svetu Petku, u svojnovačkom ataru, koju su zidali vernici Svojnova, Potočca i RAŠEVICE kao svoju parohijsku crkvu. Osim iznad sela Raševice, kosti džinovskih ljudi iskopavane su i u drugim mestima pod Juhorom. Najnovija

arheološka istraživanja na lokalitetu Manastirac kod Rekovca, zapadno od Juhor-planine, donela su neočekivane rezultate. Naime, pored artefakata iz srednjeg veka i nekoliko sakralnih predmeta, arheolozi Zavoda za zaštitu spomenika iz Kragujevca, otkopali su i dva ženska kostura divovskih dimenzija. Po rečima *mr Radoslava Prokića*, koji je nadgledao iskopavanje, i muški skeleti su imali natprosečne dimenzije. Divovski skeleti kod Manastirca utoliko više pobuđuju pažnju, što se zna da su u srednjem veku ljudi bili znatno niži, a što se opet može utvrditi i po viteškim oklopima u muzejima, i po čivotima naših kraljeva u manastirima iz tog perioda. U narodu Levča, Temnića i Srednjeg Pomoravlja odvajkada su postojale priče o divovima koji su hodili Juhor-planinom, o divovskim, džinovskim ili džidovskim grobljima. Sedamdesetih godina prošlog veka na jednoj zaravni više pomenutog crkvišta buldožerom je raščišćavan teren za put, i tu su, po rečima meštana i svedoka, otkopane kosti čija dužina nadmaša prosečne antropološke dimenzije. Prilikom kopanja temelja u svom dvorištu Potočanin *Radoje Veljić*, inače i sam gorostas, naišao je na potkoleničnu kost, koju kad je uporedio sa svojom, nije mogao „čudom da se načudi“ koliko je bila viša od njegove i dostizala je polovinu butne mu kosti, svedoči *Miodrag Milanović*, njegov rođak. „To nije jedini slučaj. Takve kosti se često iskopavaju na tom Veljickom brdu - potvrdio nam je i *Milan Joksa Jovičić*, čija kuća se nalazi upravo ispod pomenutog i naseljenog brda u Potočcu, poznatom i kao Veljicka mala. Čuveni junak vojvoda Momčilo, vezuje se za juhorsku podgorinu, gde se nalazi Momčilov grad iznad Potočca, lokalitet vrlo drevan i zanimljiv iz mnogo razloga. Kao istorijska ličnost, vojvoda Momčilo je živio u vreme Cara Dušana, u čijoj vojsci je u početku i služio. I on je bio divovskog rasta, kao što narodna pesma i kaže: „Što Momčilu do kolena beše-Vukašinu po zemlji se vuče“, a što se odnosi na dimenzije Momčilovog oružja- sablju i mač, kao i na vitešku odeždu. I sam car Dušan, koji je držao i obilazio svoje rudnike gvožđa, bakra i zlata na Juhoru, bio je divovskog rasta. U Hilandaru se čuva njegov pehar ili „dragovolja“ iz koje je pio manastirsko vino kad bi boravio u carskoj lavri, a koja je dva puta veća od zlatnih pehara naših ostalih vladara. I ona je svojevrstan svedok njegove divovske snage i potrebe. Knez Lazar je u Moravskoj Srbiji bio gospodar rudnika plemenitih metala na

Juhoru, o čemu nas obaveštava i *Feliks Kanic* u delu „*Srbija-zemlja i stanovništvo*“. Iz letnjikovca Đerđelin, knez Lazar je odlazio na planinu sa sinom, naslednikom Stefanom, kasnije prozvanim Despot Stefan Visoki, jer mu je njegov divovski stas doneo ovaj atribut/epitet – Visoki. U četvrtom veku Hristove ere, Juhor-planinom je hodio još jedan div plemenita roda. Bio je to car Konstantin Veliki, ne samo stasom veliki, već i kao ratnik, vojskovođa, državnik i na kraju kao veliki vladar koji je priznao Hrišćanstvo za državnu veru i konačno kanonizovani svetac - „Car Konstantin i carica Jelena“. U istoriji su poznati „rudnici cara Konstantina na Juhoru“. Međutim, prvi rimski car i nosilac „purpurnog ogrtača“ bio je Srbin MAKSIM RAŠANIN, poreklom Tribal (Srbalij) iz Pomoravlja, seljak divovskog rasta, ogromne fizičke snage, brži od konja. Četnaest keltskih konjanika, četrnaest veličanstvenih divova sa dugim kopljima i mačevima, bili su strah i trepet za sve neprijatelje ali i narod u tadašnjim podjuhorskim selima. Sa vrha Velikog Vetrena, iz keltskog utvrđenja, mogli su za četrdesetak minuta da stignu do bilo koje kapije kroz koju se ulazi u Veliko Pomoravlje: Bagrdan, Čestobrodicu ili Stalać i da presretnu neprijatelja. Bili su i izvidnica i prethodnica i „kaznena ekspedicija“. Srpska praistorija, pre svega divonija (mitologija), puna je legendi, ali i istorijskih dokaza, o srbskim vladarima gigantskih antropoloških razmera. Bog Bel ili Nimbrod, u Starom zavetu još zvan i bog Bal, osnovao je svetsko srpsko carstvo koje zahvatalo teritorije Evrope, Azije do Indije i severne Afrike. Srpska divonija ga smatra prvim Dionisom (Div iz Nise) ili prvim Bakom (grčki-Bahus). Bog Bel je krenuo u osvajanje sveta iz Nise (Niša) te otuda mu i ime Dionis. Bog Serbon je drugi Dionis, jer je i on bio divovskog rasta, i isto kao i Bel krenuo iz Nise u osvajanje drugog svetskog srpskog carstva. On je drugi bog Bak, u Bibliji poznat pod imenom Asur, dok je Aleksandar Veliki Karanović od strane egipatskih sveštenika, već prilikom ulaska u Misir, proglašen za trećeg Baka, treće srpsko božanstvo. I posle njegove prerane smrti, u „Belu Aleksandriju“ su dolazili na hodočašće ljudi iz svih delova njegove imperije i tada poznatog civilizovanog sveta punih osam stotina godina. Tek krajem četvrtog veka, kada rimska država priznaje hrišćanstvo, na mističan način, gotovo za jednu noć, nestaje njegov dig, hram ili mauzolej. Naravno bio je porušen. Odgovor na osnovno pitanje - da li

postoje i pisani tragovi o postojanju neke divovske civilizacije na Zemlji, čiji su potomci možda bili Bog Bel, Bog Serbon, Arije i drugi divovi - koje je narod poštovao i smatrao božanstvima, potražili smo najpre u *Bibliji*. U *Starom zavetu*, *Prva knjiga Mojsijeva*, glava šesta, nailazimo na sledeći citat: „A kad se ljudi počеше množiti na Zemlji, i kćeri im se narodiše, videći sinovi Božiji kćeri čovečije kako su lijepe, uzimaše ih za žene koje htješe. A bijaše tada divova na Zemlji; a i poslije, kad se sinovi Božiji sastajahu sa kćerima čovečijim, pa im one rađahu sinove; to bijahu silni ljudi, od starine na glasu“. (*Prevod Đure Daničića*). *Knjiga Enohova* nije uvršćena u korpus knjiga *Starog zaveta*, kakvog mi danas znamo, iako se Enoh u njoj, ipak, spominje kao prorok, ali je zato ušla u sastav *Biblije* Etiopijske ortodoksne ili pravoslavne crkve. U sedmom poglavlju ove knjige piše o mešanju Nefelima (pridošlih sa neba) sa autohtonim stanovništvom Zemlje, gde se još detaljnije opisuje spajanje „sinova Neba“ ili „anđela“ sa „kćerima ljudskim“:

„Kada su se u te dane sinovi ljudski namnožili, rodiše im se kćeri, ljupke i lijepe.

#

Kada ih ugledaše anđeli, sinovi neba, zaljubiše se u njih, međusobno govoreći: " Izaberimo za se žene iz roda čovečijega i začnimo decu". Potom svaki izabere i uze ženu, kojoj se približi i s njom nastani; podučavahu ih vradžbinama, zazivima, i razlikovanju korijenja i drveća.

#

žene potom začnu i rode divove.

#

I svaki beše visok 300 lakata.

Oni proždriješe sve što ljudski rad stvori“.

Iz ovog sjedinjenja nastala je hibridna rasa, Rasa divova.

Enoh je sedmo koleno od Adama, deda Nojev, spominje ga i *Biblija u Prvoj Mojsijevoj knjizi*, a napisao je preko 300 knjiga, koje su mu diktirane 40 dana i noći od strane Božjeg izaslanika, koji ga je odneo na nebo, kako bi Zemljanima preneo najvažnija znanja.

LOKALITET MICICKA STRANA: CRKVA SVETOG PETRA I PAVLA

„U strani više sela ima jedna razvalina za koju kažu da je od neke velike crkve, posvećene apostolima Petru i Pavlu, a koju su Turci razrušili“, piše *Stanoje Mijatović* u već pominjanoj knjizi *'Temnić-antropogeografska i istorijska studija' (Srpska kraljevska akademija, Beograd, 1905)*.

Ta se strana danas zove Micicka lipa i svi žitelji RAŠEVICE znaju da je tu nekada bila pravoslavna svetinja. U dnu te strane, pored Velikog ili Slatinskog potoka postoji i crkveni kladenac, koji je pripadao toj crkvi. On je i sada u velikom narodnom poštovanju, jer se daruje. Na grane oko njega vezuju se darovi ili pokloni u znak zahvalnosti za izlječenje. Veruje se da ova 'darivana voda' ima isceliteljsku moć. Nad kladencem postoji i metalni krst.

'Razvalina od neke velike crkve' je nestala, nije ostao ni kamen na kamenu, a gde se to crkveno kamenje dede, niko ne umede da nam kaže. Pretpostavljamo da su ga meštani razneli za svoje potrebe. Malo upućeniji žitelji vele da je ovde nekada bio veliki manastir Svetoga Petra i Pavla, dok stanovnici Slatinske male, koja se nalazi nasuprot ove crkvine, preko potoka, prenose legendu da je tu postojavala crkva posvećena Svetoj Petki i da je posle rušenja od strane Turaka prenesena u manastir Svete Petke u Izvoru.

Nedaleko od Micicke lipe, na zaravni ovoga brda, sa južne strane, iskopavane su ljudske kosti, koje su potom, vele očevici i učesnici ovog raskopavanja, sakupljene u džak i ponovo zakopane pod lipom. Jedna grupa meštana je krajem devedesetih godina 20. veka formirala i odbor za izgradnju crkve na ovom mestu, pa su čak buldožerom iskopali put preko Micicke strane, ali je nova crkva posvećena Roždestvu Isusa Hrista sagrađena na novom mestu, ispod brda Glavice, na zaravni odakle počinje potes Dolja.

Govori se da je na mestu stare crkve posvećene Petru i Pavlu ili možda Svetoj Petki, pronađen i zlatan putir i odnet u muzej. Kada je ova svetinja u RAŠEVICI izgrađena, a kada porušena, do tog odgovora će se još tragati. 'Posle Kosovskog boja i surove najezde Turaka mnoge kolonije monaha su bile prinuđene da beže sa desne na levu obalu Morave i traže utočište u manastirima na Juhoru, o čemu nam svedoče srednjovekovni zapisi kaluđera' (*'Temnički zbornik', 3, Beograd, 1936, str. 75*).

Prva veća najezda kaluđera u ove krajeve i juhorske manastire beše 1427. godine, kada je despot Đurađ došao na presto mimo volje turskoga sultana Murata Drugog. '*Velike nevolje pobožnosti hrišćanskoj*' behu i 1434. godine, a 1437. bilo je '*preselenije mnogim inokom*' sa istočne na zapadnu obalu Velike Morave. Najveće preseljenje kaluđera iz crničkog kraja na juhorsku stranu dogodilo se 1445. godine, kada su Turci grad Petrus i petrušku oblast potpuno opustošili. Iz ovoga se posigurno može zaključiti da je u 15. veku monaški život na Juhoru doživljavao svoj procvat, kada su manastiri i crkve bili puni crnorizaca i naroda, pa verujemo da je i RAŠEVIČKA CRKVA (manastir) tada pevala. A to nam potvrđuje još jedan istorijski autoritet: 'U ataru sela Potočca i susednih RAŠEVICE i Svojinova postoje ostaci nekadašnjih crkava i manastira', beleži *Olga Zirojević* u delu '*Crkve i manastiri na području Pečke patrijaršije do 1683*' (Beograd, 1984, str. 135).

JUHORSKE CRKVE I MANASTIRI

Iznad Svojinova i danas postoji manastir Sveti Nikola, a obnovio ga je knez Mileta Radojković u 19. veku. Ove, 2012. godine, kada smo dovršavali studiju RAŠEVICE, obeležen je jubilej – 200 godina od obnove manastira. Manastir Sveti Nikola je bio glavna parohijska crkva za Svojnovo, Potočac i RAŠEVICU. Prema predanju, manastir Sveti Nikola u Juhoru iznad Svojinova sagradjen je polovinom 14. veka, što njegove arhitektonske osobine to i potvrđuju (trihonhalna osnova sa bočnim pevnicama i istočnom apsidom). U prilog tome idu i pomeni ovog manastira u turskim defterima iz 16. veka, gde se kaže da se on nalazi kod sela Potočca u levačkoj nahiji. Manastir je gotovo potpuno stradao od turske ruke posle propasti „Kočine krajine“ odnosno ustanka naroda ovog kraja 1785. godine. Manastir je obnovljen 1812. godine. Na istočnoj strani podignut je novi konak, a zapadno od manastira u dubodolini nalazi se izvor isceliteljne vode-adžijazme. (Izvor: sajt *Eparhije Šumadijske*). Na Juhoru iznad Svojinova meštani ovoga sela izgradili su novu crkvu Ognjene Marije, na srednjevekovnim temeljima.

I Potočani su obnovili svoje stare srednjevekovne svetinje. Srednjevekovnu crkvu Svete Nedelje, najpre su podigli kao kapelicu posle Prvog svetskog rata, a 1997. godine otkopali su temelj za novu crkvu, koju su u prvoj deceniji 21. veka izgradili od

tvrdog materijala, uzorno je uredili i osveštali. Takođe, Potočani su podigli Kapelu Svetog Arhangela Gavrila 1960. godine, a 1990. godine osveštao je *episkop Šumadijski dr Sava*. Veruje se da je tu u srednjem veku postojao manastir Svetog Jovana, jer i *dr Olga Zirojević* nagoveštava tu mogućnost: 'Sv. Jovan je manastir u Levču, u popisu lociran kraj sela G. Goline. Treba ga tražiti kraj današnjeg sela Potočca, pošto u ataru postoji lokalitet Golina ili na mestu crkve Svetog Jovana u Orašju, koja se nalazi neposredno ispod Golog brda'. Crkvu u Orašju podigao je kralj Milutin u 13. veku. Iznad sela Potočca postoji toponim Goline, gde je nekada bilo selo, kao i Goli breg odmah iznad sela, pa verujemo da je taj manastir postojao iznad Potočca. Na mestu gde se danas nalazi hram Svete prepodobne mučenice Paraskeve, u narodu poznate kao Sveta Petka, prethodno su postojale dve manje kapele, posvećene ovoj svetiteljki. Prvu kapelicu od drvene građe podigao je Jevra Lazić iz Svojnova 1802. godine. Sedam narednih godina u ovoj paraklisi vršena je služba Božija, a onda je 1809. godine turski kažnjenički odred, naleteo iz pravca Obreža i sabljama isekao vernike zatečena u porti za trpezom posle bogoslužjenja, a na dan hramovne slave. Potom je podignuta druga paraklisa, koju sagrađiše bogoljubni sinovi Potočca, Svojnova i RAŠEVICE. Današnji hram Svete Petke u Potočcu građen je od 1932-1934. godine, kako stoji u Šematizmu '*Srpska pravoslavna Eparhija Šumadijska 1947-1997*'. Hram Svete Petke, parohijska crkva za tri susedna sela, osvećen je 8. avgusta 1961. godine, a osvećenje je obavio *vladika Šumadijski Valerijan*. Na Juhoru je u tursko vreme postojala i crkva posvećena Raspeću Gospoda Isusa Hrista, u predelu Sastavci, iznad RAŠEVICE, gde i danas postoji Crkveni kladenac pored Dubokog potoka, lepo uređen, sa montažnom paraklisom (skitom), za paljenje sveća. Po svoj prilici, to je bila crkva brvnara, i služila je narodu iz zbegovnih naselja Sastavci, Metalište, Saklanje, Glavica... Crkva do sada nije obnovljena, iako je bilo inicijative jednog dela meštana Raševice, ali na Veliki Petak svake godine narod RAŠEVICE masovno posećuje ovo sveto mesto.

MORAVA ODNELA DVA MANASTIRA

Na desnoj obali Velike Morave, u donjem toku Resave, i danas postoji kompleks od sedam crkava i manastira koje narod naziva „Moravska Sveta gora“, a to su manastiri: Zlatenac, Miljkov

manastir, Tomić, Radešin, Ivković, Dobreš i Devesin. Prema turskim popisima iz 16. veka, na desnoj obali Velike Morave, koja je tada tekla pored samog sela Raševice, postojala su još dva manastira – Mladovac i Sveti Dimitrije. Mladovac je bio manastir negde između Paraćina i Morave, **po svoj prilici bliži Moravi**. Popisne godine 1576/7. u njemu žive samo dva kaluđera čiji godišnja davanja iznose 20 akči. Samo desetak godina kasnije, tačnije 1584. uz manastir Mladovac je upisan prihod od 600 akči **od naplate prelaza preko Morave**. Ako je Kraljev brod (kralja Milutina) bio u blizini današnjeg sela RAŠEVICE, ako se u povelji kneginje Milice pominje „Parakinov brod“ koji se, prema naučnom tvđenju *dr Siniše Mišića i mr Nebojše Đokića*, nalazio na Velikoj Moravi, a tokom 19. i 20. veka na Moravi u pravcu Raševice postojala „RAŠEVIČKA skela“, ako su kaluđeri manastira Mladovca naplaćivali prelaz preko Morave, sasvim je izvesno da je manastir Mladovac bio u blizini sela Raševice. Ali gde tačno?

Manastir Mladovac kod Raševice: Rešenje zagonetke same lokacije na kojoj je u srednjem veku postojavao manastir Mladovac, našli smo u poslednjem trenutku, kada je ova knjiga već bila spremna za štampu. U tome nam je pomogao Dobrivoje Jovanović Dobrica, na čemu smo mu veoma zahvalni. Naime, u raševičkom ataru, blizu potesa gde imaju njive/imanje Dragan Milošević i Dragoslav Lukić, postoji toponim koji se zove – Crkveno. Na tom mestu postojao je i zapis – ogroman i vrlo star brest, oko koga su sve do Drugog svetskog rata išle litije, a brest se održao u životu do šezdesetih godina 20. veka. Pored njega postojao je i bunar, danas zatrpan. Dobrivoje Jovanović pamti to sveto drvo, kao i mnogi Raševčani, koji imaju njive u tom potesu, i koji su nam potvrdili ovu priču. Dakle, sećanje na manastir Mladovac nije izbledelo u narodnom predanju i verskoj tradiciji. Iako vlasnici imanja u potesu Crkveno nisu znali za istorijski podatak o postojanju manastira Mladovac, oni su čuvali svetost toga mesta i prenosili s kolena na koleno. Posle svega rečenog, odnosno nakon istorijskih podataka i faktičkog stanja na terenu, verske tradicije i samog naziva lokaliteta Crkveno, sasvim smo sigurni da smo pronašli lokaciju srednjovekovnog manastira Mladovac, o kome govore turski popisi iz 16. veka, a koje nam je predočila *Olga Zirojević*, naš najpoznatiji turkolog u svom delu „*Crkve i manastiri na području pečke patrijaršije do 1683. godine*“.

S obzirom da se manastir zove Mladovac, samo možemo pretpostavljati da je bio posvećen Mladencima ili Četrdesetorici sevasijskih mučenika, čija imena se delimično nalaze na Temničkom natpisu, našem najstarijem ćiriličnom epigrafskom spomeniku iz 10. veka Hristove ere, koji je pronađen u selu Gornji Katun. Sada je možda red na stručnjake arheologe, da i oni kažu konačnu reč o ovome sakralnom i istorijskom lokalitetu.

Manastir Svetog Dimitrija u Čepuru: I manastir Svetog Dimitrija nalazio se na prostoru između Paraćina i Morave, a 1575. godine bio je u posedu nekog hrišćanina. Godine 1583. i 1584. zabeležen je prihod od njega u iznosu od 150 akči godišnje. (*Olga Zirojević: Crkve i manastiri na području pečke patrijaršije do 1683. godine, Beograd, 1984, str: 135 i 92*). Ličnim istraživanjima na terenu, još pre petnaest godina, autor ovog dela je u Čepuru naišao na šljivik koji se poštuje u narodu kao sveto mesto, kao crkvište. Nalazi se na jugozapadnom delu naselja, i mnogi stariji meštani Čepura znaju da ga pokažu. Vele da je tu nekada, u davnoj prošlosti, postojala crkva, ali više ništa konkretnije nisu u stanju da nam kažu. Mi možemo samo da pretpostavimo da je tu nekada bio manastir Svetog Dimitrija, pomenut u turskim aračkim popisima.

Međutim, velika poplava, katastrofalnih razmera, zadesila je narod ovoga kraja 1650. godine, i ostala u narodnom pamćenju do danas i najverovatnije da su u toj elementarnoj nepogodi stradala oba manastira i Mladovac kod Raševice i Sveti Dimitrije kod Čepura.

U ZEMLJI- LUGOMIRU

Ugari i Bugari koriste nemoć Vizantije početkom desetog veka i sve ozbiljnije ratuju zbog prevlasti u dolini Velike Morave, dok se u tu borbu nije umešao srbski knez Časlav (927-950), koga je nesebično i hrabro pomoglo stanovništvo najvećih i najbrojnijih naselja, a koje je učestvovalo u stvaranju Velike Kneževine Morave koja se pružala od Dubravnice (ušće velike Morave u Dunav) do Dubravnice koja se nalazila pored Morave. Ta oblast se izdvojila kao važna udeona celina Kneževine Morave. Istovremeno izdvaja se i 'zemlja Lugomir', predeo koji obuhvata prostor od reke Lugomir, sve do Temniča. I žitelji ovog kraja dali su značajan doprinos stvaranju nove srbske države - Kneževine Morave. Godine 1150. vizantijski pisac *Kinam* priča o pohodu vizantijskog cara Manojla Prvog Komnina protiv raškog župana Uroša Drugog i

veli da je deo njegove vojske trebalo da prođe preko 'zemlje Longomir' i zaustavi Mađare koji su žurili u pomoć Srbima. U pitanju je bila teritorija od reke Lugomira do Temnića. O tome saznajemo od arheologa Save Vetnića iz njegovog dela *'Arheološki i istorijski izvori o gradu vinove loze u srednjem Pomoravlju', na stranicama 50. i 51.* Veliki župan Stefan Nemanja svojoj raškoj državi pripaja ovaj naš kraj ili zemlju Lugomir (istočno podjuhorje), zajedno sa Levčem i Belicom. Stevan Prvovenčani svojom poveljom iz 1219. godine Lugomir, Levač i Belicu pripaja srbskoj arhiepiskopiji u Žiči. Tako naš kraj ostaje u granicama srbske države. Reč **lužice** na srbskom označava močvarno zemljište, **lugove**, u kojima su rasli **hrastovi lužnjaci**, simboli srbske dugovečnosti. Srbi su u praistoriji poštovali i posebno **božanstvo-Luga**. Po toponimima: **lug**, **lužice**, **lužički**, **odmah se može znati da su tu živeli Srbi**. Pored Rasena ili RAŠANA u Italiji – gde, takođe, **postoji Lugija**, (*videti: Miloš S. Milojević „Odlomci istorije Srba“*), i u **Nemačkoj** postoji **zemlja Lužičkih Srba - Lužica**. U balkanskoj Srbiji i danas ima mnogo toponima grupe 'lg': **Lužnica**, **Lugomir**, **Veliki lug**, **Mali lug**, **Međulužje**, **zatim naselja: (L)Užice**, **Lučani**, **Lugovo**, **Lukovo**, **Podlužje**, **Zalužje...** Prezimena izvedena od imena srbskog boga **Luga: Lugonjić**, **Luković**, **Lugarčić**, **Lukić**, **Lukač...** Postoji i **zanimanje-lugar** ili šumar.

U RAŠEVICI, istočni deo atara prema Velikoj Moravi, **na topografskoj karti se pisao kao-Lugovi, a postoje i mikrotoponimi Mali i Veliki lug.**

Ova lingvistička istraživanja nam još jasnije kazuju zašto se ovaj predeo nekada baš tako zvao. Šumadija se u prošlosti zvala Lugija, i svuda gde su živeli Srbi imali su svoje Lugije. (*Videti: Miroslav Dimitrijević: „Strani putopisci o Paraćinu“, Paraćin, 1997.*

KRALJEV BROD

U povelji kneginje Milice iz 1398. godine spominje se toponim 'Kraljev brod'. To je zapravo bio prelaz preko Velike Morave, koji se nalazio kod sela Raševice, a koji se kasnije nazivao 'Raševački brod', i ostao je u funkciji (poslednja dva veka kao skela) sve do osamdesetih godina 20. veka, odnosno do izgradnje betonskog mosta na Velikoj Moravi. Pod imenom 'Raševačka skela' beleže ga svi zvanični akti u 19. veku. Kada je i kako nastao Kraljev brod?

Kralj Milutin imao je aspiracije da proširi svoju državu sve do Dunava i Save, ali su u Braničevu imali velikog i jakog protivnika vlasteline Rastislaviće (Brankoviće kasnije), koji su prkosili kralju Milutinu tako što nijedan karavan koji bi išao Carigradskim putem (ranije Vojnim putem) desnom obalom Velike Morave, a kroz njihovu teritoriju, nije bio bezbedan, a uz to takse na carinama (mitnicama) bile su veoma visoke. Dok se pripremao da konačno slomi otpor braničevske vlastele, kralj Milutin je 1241. godine odlučio da Carigradski drum prebaci na levu obalu Velike Morave. Izabrano je mesto kod Raševice, gde je Morava bila najšira i gde se zagaćivanjem (pregrađivanjem) reke pomoću opletenog pruća (plota) nivo vode na tom mestu još više smanjivao tako da se voda mogla pregaziti. Za vreme velikih voda prevozila je kraljeva skela, putnike, zemljodelce, trgovce, vojsku, 'konje i junake'... Kraljev brod se nalazio otprilike u potesu današnjeg Sredpolja, od toponima Čeramidžinice (danas benzinska pumpa) do potesa Lakini orasi. Kraljev brod je bio istovremeno i carina (mitnica) gde se naplaćivala vodarina za kasu kraljevske kuće.

Od tog momenta naselja na levoj obali Morave, koje će se kasnije spojiti u jedno naselje i prozvati RAŠEVICA i ceo ovaj kraj dobijaju poseban značaj u strateškom, vojnom, ekonomskom i trgovačkom smislu. Od RAŠEVICE prema severu vodio je carigradski drum preko Gilja, Đurđevog brda kod Jagodine, pa preko Bele Crkve (*današnja Smederevska Palanka-kako piše Nikola Vladislavljević*) do Beograda. Drugi krak Carigradskog puta odvajao se prema jugu: Bačini, Jasici i dalje prema Rasini, Karanovcu (Kraljevo) i Žiči, sedištu srpske episkopije, a treći krak je vodio prema Stalaću, važnoj istorijskoj kapiji Srbije. Od Potočca put je odvajao preko planine Juhor ka Levču i Šumadiji. Srednjovekovni saobraćaj novim carigradskim drumom postaje mnogo frekventniji, što doprinosi ukupnom unapređenju ovog kraja. Uz Kraljev brod niklo je i malo trgovačko naselje gde su putnici mogli da zadovolje svoje osnovne potrebe u hrani, kao i potrebe karavanskih kamila i konja. Kada je kralj Milutin, (koji se smatra ktitorom manastira Orašje), konačno porazio vlasteline Rastislaviće i zauzeo Braničevo, Homolje, Kučajnu, Zvižd i druge krajeve severoistočne Srbije, sve do Dunava i Velike Morave, Carigradski drum ponovo ide starim pravcem preko Medveđe (rimski Idimum), Kostolca (Viminacijum) prema Beogradu. Pa ipak,

stari Carigradski put preko Kraljevog broda kod Raševice nije izgubio mnogo od svog značaja, jer je i u vreme velikog župana Stefana Nemanje put od Gilja prema Bačini (Badčini) igrao bitnu ulogu.

PARAKINOV BROD - NA VELIKOJ MORAVI!?

Davno prihvaćene tvrdnje, odnosno istorijsko uverenje da se Parakinov brod, po kome i grad Paraćin dobio ime, nalazio na reci Crnici, nedavno su demantovala dva ugledna naučnika profesor *dr Siniša Mišić* i *mr Nebojša Đokić*, kao koautori naučne studije „*Kapija Pomoravlja u istorijskoj i vojno-strategijskoj geografiji*“ u kojoj doslovno tvrde: „Kneginja Milica je 1898. zemlju oko trga Parakinov brod darovala duhovniku Sisoju, koju su pre toga držali Zub i Radenko. Ispostavilo se da je to zemljište u posedu Lavre Hilandara. Kneginja je naredila da se vrati prethodnom vlasniku, pošto ga Šišat i Zub prethodno omeđe.

Iz dokumenta se vidi da je Parakinov brod bio prelaz na Moravi, trg i seosko naselje (podvukao M. D.).

Za Parakinov brod se ne kaže da pripada Petruškom krajištu, ali je očito bio u posedu gospodara ovog krajišta – vojvode Crepa Vukoslavića“, tvrde *dr Siniša Mišić* i *mr Nebojša Đokić*. Tekst je originalno objavljen, sa naučnom aparaturom, u tematskom zborniku „*Kapija Pomoravlja*“, Varvarin-Kruševac, 2011. godine. Iz ovoga proizilazi logički zaključak da su se Parakinov brod, trg i naselje, nalazili u ataru današnjeg sela Raševice, levo od regionalnog asfaltnog puta RAŠEVICA-Paraćin, pored starog korita Velike Morave, u predelu Sredpolje, jer se tu negde u vreme kralja Milutina nalazio i Kraljev brod, odnosno prelaz preko Morave. Sačekaćemo da istorijska nauka o tome kaže zvanično mišljenje.

RAMNINE

Reč **ram** - na starosrbskom jeziku označavala je **ograđen prostor, utvrđenje, tvrđavu**. I posle primanja Hrišćanstva, Srbi su zadržali ovu reč kao **HRAM**, što je vaistinu istovetno sa **RAM**. HRAM je Božja Kuća, Božja tvrđava, Božije zdanje za vekove građeno. A veliki srbski HRAMOVİ-manastiri dodatno su utvrđivani bedemima. I kao što znamo, na obali Dunava postoji tvrđava koja se jednostavno zove **RAM**. Zapadno iznad RAŠEVICE se nalazi toponim **RAMNINE**. Blizu njega leži staro groblje, gde su pre nekoliko godina otkopavani celi skeleti i lobanje. Na istom lokalitetu

vlasnici imanja su nalazili metalne predmete i novčiće. Na osnovu jezičke metode i arheoloških nalaza, smatramo da je ovde u dubokoj prošlosti postojala-tvrđava ili **RAM(NO)**. Da ovo nije usamljen naziv u našem kraju, potvrđuje nam i velika tvrđava u Čupriji, koju su Rimljani zvali Horeum Margi, a pre njih pomoravski Srbi - **RAMNO** (UTVRĐENO). Kada je RAMNO porušeno (verovatno od Huna u petom veku), žitelji RAMNA se preseljavaju na levu, zapadnu obalu Velike Morave, i svoje novo naselje pored reke opet nazivaju sličnim imenom-**RAMNOVO**. I danas u predelu Ostrikovca (nasuprot Čupriji) postoji toponim **RAMNOVO**, a naselje **RAMNOVO** se sa tog mesta kasnije preselilo na brdo iznad današnjeg Ostrikovca. (*Videti monografiju „Ostrikovac“, autora M. Miletića*).

Na osnovu ovih paralelnih primera, skloni smo da utvrdimo da je i iznad RAŠEVICE u potesu **RAMNINE** postojala tvrđava. Ako se povežu osnovne činjenice, da je ispod **RAMNINA** postojalo rudarsko-topioničarsko naselje-Metalište, sasvim je izvesno, pa i logično, da je kilometar-dva od njega postojala tvrđava-**RAM(NA)**, možda vlasnika ili gospodara juhorskih rudnika. Za zidanje tvrđave, kamena je bilo u izobilju, i tu na dohvat ruke jer se ruda gnajsa sa Juhora probila srednjom kosom čak do sela RAŠEVICE, odnosno do predela Kamenjar. Tačno je da se ova tvrđava u potesu **RAMNINE** nalazila na zaravni, kao što je i **RAMNO** u moravskoj ravnicima, ali ta ravnica nije im odredila ime, već su ova utvrđenja dobila svoje nazive po starosrbskoj reči za tvrđave-**RAM, RAMNO, RAMNOVO** ili **RAMNINE**. Sredinom 20. veka RAŠEVČANI su ovaj potes nazivali - Ramnine ('Idemo u Ramnine da prskamo'), dok danas sve više preovlađuje naziv RAVNINE. Uostalom i čuprijski praistorijski grad, strani izvori su iskrivljavali i beležili ga kao: Ravno, Ravela, Rabanela... Na kraju, zašto bi jedna planinska reka dobila ime Ravanica, kad najvećim delom svog toka protiče kroz brdovit, planinski kraj kanjonom, a samo manjim delom moravskom ravnicom? Reka Ravanica se u dalekoj prošlosti zvala-**RAMANICA**, zato što je proticala pored velike **RAMNE**, koja joj je i odredila ime. Ova reka se jasno određivala kao reka Tvrđavica ili reka **RAMANICA**. I manastir Ravanica je **HARAM**, odnosno **RAM**, izgrađen u vreme kneza Lazara, i 'ramljen' je jakim zidom, tvrđavom sa donžon kulom. Autor ovih redova se seća da su starije žene ovaj manastir nazivale **RAMANICA**.

Mogućim oportunistima, koji će kazati da je reka RAVANICA dobila ime po gradu RAVNO, odgovaram protivpitanjem: a zašto RAMANICA ne bi dobila ime po RAMNU. Razlika je u samoglasniku. I na kraju, zar nije besmisleno da se najveći grad praistorijskih Srbalja ili Tribala zove-Ravno. Dajte mi još jedan takav primer? Pa i Smederevo je građeno u ravnini, a još ranije i Morava-grad (Margum) na ušću Velike Morave u Dunav, pa im ne dadoše ime-Ravno. A primera za tvrđave i utvrđenja-RAMNA, ima mnogo po Srbiji. Svaka crkva je HRAM ili RAM-tvrđava Božija. Zar ne? Tu drevnu reč Srbi su zadržali i posle primanja hrišćanstva. A možda će eventualna dublja arheološka istraživanja pronaći na potesu **RAMNINE** iznad RAŠEVICE, osim tvrđave, i ostatke hramova u okolini, koji su podizani na Juhoru, posebno od početka 15. veka.

SAKLANJE

Toponim **Saklanje** potiče od glagola **saklanjati**, **sklanjati se**, pa i danas postoje izrazi '**sakloni Bože**', '**sakloni glavu**' i slični. Mikrotoponim **Saklanje** nalazi se u klisuri Bodinog potoka, koji se sastavlja sa Dubokim potokom, pa je otuda i došao naziv tom delu atara-Sastavci. **Saklanje je po svoj prilici bilo zbeg-naselje u vreme Turaka, verovatno u razmaku od 15. do 18. veka.** U ovom, ali i na drugim manjim lokacijama boravili su meštani Raševice, oni koji nisu mogli ili hteli da idu u seobe preko Save i Dunava, u 11 seoba, koliko ih je ukupno bilo od Kosovskog boja do Velike seobe Srba 1690. godine. (*Videti: Miroslav Dimitrijević: "Potočac" i „Šavac“- antropogeografske i istorijske studije*). Koliko je ovaj kraj bio zapusteo, vidi se i iz austrijskog popisa 1718. godine gde su mnoga sela imala samo 3 ili 4 kuće. RAŠEVICA je tada imala 18 domova. Osim familija starinaca, koje su se skrivale na Juhoru, jedan broj stanovnika sela RAŠEVICE došao je u ove krajeve posle 1718. godine. Većina njih se vratila iz Preka, verujući da će im biti bolje pod novom upravom Austrije, kao hrišćanske države. Ali posle odlaska Austrije 1739. godine nastaje još veći turski zulum. Dakle, **Saklanje** je bilo selo u zbegu za vreme Turaka, ali pored Saklanja, treba predočiti i realnu mogućnost da je u tursko vreme jedan deo naroda živeo ispod **Aleksickog klika**, brda pod kojim se sastaju Veliki i Bodin potok - **Sastavci**. Na toj terasi postojali su svi uslovi za život, jer je bilo i

vode i šume i zemlje za obradu. I autor ovih redova se seća da su se sredinom 20. veka, u tom kraju pored potoka još uvek gajile bašte sa povrćem, kao što se nekad činilo, a iznad rečne terase RAŠEVČANI su gajili vinovu lozu. Primera radi, familije koje slave Svetog Jovana-Svetijovanci: Pavlovići, Dimitrijevići, Markovići, Mitrovići, Đorđevići... imaju imanje jedni do drugih, znaju da su u srodstvu, od pre mnogo kolena, poštuju se i ne uzimaju međusobno. Na osnovu ličnog iskustva i istraživanja zaključujemo da su starinci, i da su njihovi preci (askurđeli ili kurlibaldi) živeli u **Sastavcima**, ispod **Aleksickog klika**, oko **Crkvenog kladenca**, najverovatnije u blizini kladenca, možda na zaravni preko puta njega, na levoj obali Dubokog potoka. Taj ograđeni plac, koliko autor ovih redova pamti ne obrađuje se, već je pretvoren u šljivak, a vlasnik Mihajlo Milanović poklonio ga je crkvi. Postoji i pretpostavka da je crkva bila izgrađena i na zaravni pod Aleksickim klikom ili na sličnom skrovitom mestu. Od kog materijala je crkva građena? Najverovatnije od materijala iz okoline, dakle bila je to crkva brvnara, kakvih je u vreme turske vladavine bilo mnogo po planinama i selima Srbije. Otuda valjda je i razumljivo da neki vidljiviji tragovi ovog Božjeg hrama nisu ostali ili još uvek nisu pronađeni, što daje veću nadu za rasvetljavanje raševičke istorije. Pouzdano se zna da je crkva u Sastavcima bila posvećena Raspeću Gospoda Isusa Hrista, jer se i dandanas na Veliki Petak seljani i vernici Raševice okupljaju oko kladenca.

NASELJE DANKA

Spominje se u povelji kneza Lazara iz 1381. godine, u kojoj piše da svojoj zadužbini manastiru Ravanici, daruje i selo Danakovo. Prema redosledu sela navedenih u povelji, verujemo da se Danakovo nalazilo na mestu današnje Danke, potesa koji se prostire severno od sadašnjeg naselja Raševice. Danka počinje od severne kapije sela i pruža se desno od puta Varvarin-Gilje prema Velikoj Moravi, Jovi i Kanovom vrbaku. Sandicka mala, sastavni deo današnje Raševice, upravo leži na obodu ovog sela, odnosno na terenu bivšeg naselja Danakovo, tako da možemo pouzdanije govoriti o Danki kao srednjovekovnom selu. U ime istine i što potpunijeg saznanja, moramo reći i to da postoji i drugačije mišljenje istraživača o ovom naselju. *Radoslav Prokić* u svom *delu*

'Srednjovekovna arhitektura petruške oblasti' smatra da je u pitanju naselje Dankovo, zapadna periferija Paraćina.

MEDI VOĐE- MEDVOĐE (MEDVEĐE)

Lokaliteti (hidronimi) na Juhoru kao što su Bakarni kladenac i Platinski potok svedoče da je ovde rudarstvo bilo veoma razvijeno, i u dubokoj praistoriji i da se ovde kopala i ruda zlata, pošto je poznato da „gde ima bakra (Bakarni kladenac) ima i zlata, a gde ima platine (Platinski potok) opet ima zlatne žice“. Stari srbski naziv za bakar je-med, (valjda i zbog svoje boje slične medu) po čemu su valjda drevni Srbi i dobili ime-Medi, tehnološki i kulturološki najrazvijenije pleme među brojnim srbskim narodom na Balkanu. Živeli su u početku na širokom prostoru južno od Dunava, preko današnje Šumadije, Velikog Pomoravlja, ispod Dunava do njegovog ušća u Crno more, preko severne Bugarske, uključujući i Serbiku, današnju Sofiju. Medi u Srbiji zvali su se Gornji Medi, a istočno od njih stanovahu Donji Medi. (Po istom teritorijalnom principu česar Avgust je 23. godine podelio Srbiju na Gornju i Donju Meziju - Mediju). Iz ovog srpskog plemena uzdigao se i prvi srpski car Arije, po kome su sva srodna plemena dobila naziv-Arijevc. U vreme velikog osvajanja sveta, Medija se u jednom trenutku prostirala od Evrope, preko Balkana i Mediterana, Male Azije, Međurečja do Indije. To je bilo prvo srpsko svetsko carstvo, piše *Jovan Deretić* u delu „*Antička Srbija*“. Mediju su Grci nazivali Arija i Mede Arima. *Plinije* i *Trog Pompej* kažu da su Sarmati poreklom od Meda. A *Bošar* kaže: Sarmati, Parti i Medi bili su rođaci" (2.I.III.XIV). Zatim isti pisac tvrdi: "Vindi (Veneti) su bili, kao i Sarmati, poreklom od Meda (77.cm.231). Bošar kaže: "Mediju danas većim delom zovu Servan (Serban). Medijski kralj koji je osvojio Asiriju zvao se Sarbak".

Na samom Juhoru postoje dva oveća brda Mali Medveđi i Veliki Medveđi. Na prvi pogled ovi nazivi sugeriraju da se radi o zootoponimima, što ne mora da bude tačno. Smatramo da jezičkom analizom možemo da dokažemo da se ovde radi o toponimima koji su prvobitno glasili Medi vođe - Medvođe, jer su Medi zaista bili vođe srbskih plemena i prvaci u svemu. Veliki Medi vođe ili Velike Medvođe su verovatno bili onaj viši rukovodeći stalež i živeli su u utvrđenju na Velikoj Medvođi (Velika Medveđa),

dok je niži stalež rudarski, i stočarski živio na prostoru malih Medvođa (Mali Medveđi), u ataru Šibe i okoline..

Dakle, rudarstvo na Juhoru i u ataru današnjeg sela Raševice traje sa kraćim ili dužim prekidima oko 5 milenijuma stare ere (rani eneolit), pa sve do 14. veka nove Hristve ere, što znači bezmalo šest i po hiljada godina. Postoji mogućnost da je rudarenje na Juhoru trajalo i duže. Ali prvo da vidimo ko su Medi? „Medi su Srbi, zapravo jedno veliko srpsko pleme koje je činilo glavninu Ninove vojske prilikom osvajanja Azije i prilikom Ninovog pohoda. Srbikako su se u početku zvali svi Sloveni, prema biblijskog etnografiji, vode poreklo od Jafeta, trećeg sina Nojevog, o čemu imamo potvrde u brojnim zapisima. Stari letopisci: *Beroza* u "*Knjigama haldejskim*", *Bibliader* u "*Jevrejskom tumačenju*", *Dioskur* u "*Jafetovim unucima*", zatim *Julije Cezar*, *Plinije Stariji*, *Tacit*, *Prokopije*, *Jordanis* i drugi, SMATRAJU DA SRBI I SLOVENI VODE POREKLO OD JAFETA, TREĆEG SINA NOJEVOG (*Boris Zemljanički*: "*Starosedeoci i Rimljani*", str. 5). A da su svi Sloveni poreklom od prvonastalog plemena MEDA, takođe nam svedoče strane pisci i hroničari. U knjizi "*Srpske gromile*", njen autor *Đorđe Janković*, citira arapskog hroničara *Masudija* (8. vek), koji ovako govori o biblijskoj genealogiji Srba:

"Kazao je *Masudi*: SLOVENI SU OD PLEMENA MADAJA, MADA ILI MEDA, SINA JAFETA, SINA NUHA, NJEMU PRIPADAJU SVA PLEMENA SLOVENA I NJEMU SE PRIKLANJAJU". SRBI SU DAKLE MEĐANI, IZ PLEMENA MEDA, OD KOGA VODE POREKLO SVI ARIJEVCI. JOŠ JE *Herodot* (5. vek p. n. e.) rekao DA SU NAROD MEDA ZVALI U NJEGOVO VREME - ARIJEVCIMA.

Masudi dalje navodi koja su to Slovenska plemena i nabraja ih: Pleme VALJAN (VELJIĆI), kasnije se prozvali LJUTIĆI), vladar im se zvao Madak (Medak); pleme VASPARANI, vladar im se zvao Saklić; pleme DULENI (DULANI, što se može dovesti u vezu sa rekom Dulenkom-*naša prim.*), vladar im je bio Slava; pleme SARBIN, pleme veoma opasno za svoje protivnike; pleme MORAVA, a do njih MORVANI; pleme SASIN; pleme BARANDŽABI. *Masudi* dalje navodi: "PLEME POD IMENOM SARBIN, ONI SU NAROD OPKOLJEN SLOVENIMA, U VELIKOM POŠTOVANJU OD SVIH DRUGIH PLEMENA, KOJIMA SU VLADALI, A ZAŠTO SU TOLIKO BILI POŠTOVANI TREBALO BI

MNOGO DA SE KAZUJE, IZ RAZNORAZNIH RAZLOGA". U samoj Bibliji, a povodom Mojsija koji se posle ubistva faraonovog vojnika, sklonio kod Meda ili Madijanaca se za njihovu brojnost kaže: "A Madijanaca beše kao skakavaca". Stari zavet na više mesta spominje narod Meda, Medijce (*Knjiga o Nahumu i Knjiga proroka Danila*).

MEDI su zajedno sa drugim srodnim plemenima bili nosioci prve najrazvijenije i najznačajnije kulture, koja se danas u arheologiji zove-kultura Lepenskog vira i Vinčanska kultura. (*Opširnije: „Sakrivena istorija Srba“ Miroslav Dimitrijević, Udruženje sveslovenske učenosti, Beograd, 2011*). Dakle, u jezičkoj arheologiji, paleolingistici, došli smo do zanimljivog tumačenja i realne istorijske mogućnosti da su današnji toponimi Veliki Medi i Mali Medi (Veliki i Mali Medveđi) zaista dobili svoje ime još pre osam do deset hiljada godina, i da su ga ljudi ovoga kraja u malo izmenjenoj, vulgarnoj, varijanti, ali i u neznanju svoje pametarnice ili davnine, pripisali zootoponimiji-medvedima.

O PLEMENU MORAVA

„Od svih Slovena razidoše se Sloveni po zemlji i nazvaše se imenima svojim po mestima gdje sedoše. Oni koji došavši sjedoše uz rijeku po imenu MORAVA, nazvaše se MORAVA..." Tako je zapisao Rus *Nestor Časni* u svojoj svetskoj hronici poznatoj kao '*Nestorov letopis*'. Kao što smo videli, i arapski pisac *Masudi* svrstava pleme MORAVA i MORAVLJANE, MORVANE u bratska plemena istoga roda i porekla kao što su i MEDI: 'Pleme SARBIN (Srbin), pleme veoma opasno za svoje protivnike; pleme MORAVA, a do njih MORVANI'. Ova veza plemena MORAVA i MORAVLJANA sa prvorodnim praistorijskim MEDIMA je veoma važna za genealoško poreklo Srba. To pleme, narod MORAVA, koji 'seduše uz Moravu', antički Grci će prozvati Tribalima (što je grčki izgovor za Srbalje), i tim imenom će oni i zvanično sve od Herodota (5. vek p. n. e.) do 16. veka Hristove ere nazivati srbski narod u dolini Morave, a srbske kraljeve i careve - 'arhontima Meza (MEDA) i Tribala', što ćemo kasnije videti kod najznačajnijih vizantijskih hroničara.

Devete godine Hristove ere, *Euzebij* *Pamfil*, pisac i tvorac dela "*Opera Omnia*", opisuje borbu srpskih plemena protiv Rimljana. Inače, pobuna srpskih plemena protiv rimske vlasti počela je još

11. godine pre Hrista, u vreme cara Avgusta, kada je Rim bio u usponu. Rat Srba i Rimljana trajao je ukupno preko 200 godina i proširio se na celoj teritoriji Balkana. U toku ustanka masakrirani su rimski građani, trgovci i garnizoni, razmešteni u Panoniji i Iliriku. Od Pomoravlja do Kupe i od Jadrana do Save, ustalo je 800.000 Srba protiv rimskog zavojevača. Ustanike su predvodili Brana i Bata. Ovo su možda bile i vojne titule. Ova dva vojna čina starih Srba ili imena dva generala, i danas su se zadržala u srpskom imeniku kao vlastita imena-Brana i Bata.

Srbe POMORAVCE i PANONCE predvodio je, kao što rekosmo, Brana, a Srbe DALMATE-Bata. Koliko je situacija bila vrlo teška za Rimljane, pokazuje i podatak da su u rimsku vojsku mobilisani i rimski građani, pa čak i veterani, a povlašćeni i situirani građani su morali da oslobode sve svoje robove i pošalju ih na bojište. Uplašeni car Avgust, inače, posle smrti proglašen za božanstvo, rekao je sav usplahiren tom prilikom pred rimskim Senatom: "Ako se ne preduzmu krajnje mere, neprijatelj će za deset dana biti pred Rimom".

Ustanak Srba posle 20 godina umirio je Tiberije, Avgustov pastorak, tako što je sa Srbima napravio politički kompromis, Srbi su postali rimski građani, nisu morali da plaćaju porez i druge dažbine, već su za uzvrat bili obavezni samo da učestvuju u pohodu rimskih legija. Rimljane je ova pobuna "koštala mnogo ljudi, a donela malo koristi". Rat sa Srbima, istrošio je rimsku blagajnu i izazvao je u Rimu velike političke i ekonomske posledice, o čemu nam svedoči *Euzebio Pamfil*: "Pojavile su se teškoće oko namirnica, porasle su cene proizvoda, čak i takva lojalna grupa kao što su vitezovi, izražavala je nezadovoljstvo", piše *Euzebije Pamfil* u svom delu "*Omnia opera*".

"Među svim narodima osim Gala, koji napadahu na Rim i njegove oblasti, bili su Srbi najužasniji napadači, čak iz Danije (Danska) i sa Srpskog mora iz Francuske, na Rim, jasno je kad se zna: da su ti napadaji bili samo zbog povraćaja otetih od Srba zemalja", piše *Miloš S. Milojević*.

Međutim, Srbi su mnogo ranije počeli da nasrću na Rim da povrate svoje teritorije u Italiji, to je vreme 60 godina pre Hrista, a o tome nam svedoči rimski istoričar *Tacit*, koji piše: "Kad se navršilo 640 godina od podizanja našeg grada (Rima) i to u vreme Cecilija Metela i Papidija Karbona, prvi put kod nas čuli su se

užasni zvuci srpskog oružja". *Tacit* dalje navodi: **"Od tog vremena do drugog konzulata Trajanovog svršilo je se 210 godina kako se mi neprestano borimo da bi pokorili Srbe, a koliko smo nesreća za to vreme pretrpeli, to samo bogovi znaju". ZNAČI, 210 GODINA RIM JE RATOVAO PROTIV SRBA, NE USPEVAJUĆI DA IH POKORI NIKADA DO KRAJA.** U istom tekstu *Tacit* je o SRBIMA zapisao i sledeću sjajnu rečenicu, najlepše priznanje Srbima, koje dolazi iz protivničkog tabora: **"...PO VELIČINI I SILI NEDOSTIŽNOJ TOGA NAJHRABRIJEG NARODA NA SVETU".**

Moravci kao narod, brzo su se množili i širili po svetu, ali nikada nisu sasvim napuštali svoje rodne reke Morave na Balkanu, gde su od postanka starinci, tuzemci, početni ili prvorodni narod, bez obzira kojim će ih sve imenima „krstiti“ strani hroničari: Belasti (Pelazgi), Medi, (Mezi), Rašani (Račani), Srbalji (Tribali), Sorbisci (Skordisci), Sarbati (Sarmati), Sordi...

RIMSKI PESNIK VERGILIJE PIŠE O MORAVCIMA

I u vreme čuvenog rimskog pesnika Vergilija, u Italiji su živeli potomci brojnih srpskih plemena (kao što i danas tamo žive) koja su tu od starine došla iz poddunavske Srbije, zrakasto se šireći svetom u potrazi za novim životnim prostorom. *Vergilije* opisuje Samničane (Samonikle, Početni narod srpski) i naziva ih **Maruvii**, a njihovu **zemlju - Maruvija**, odnosno Moravljani i Moravija. Glavni grad Moravaca na Apeninskom poluostrvu zvao se **Moreva**, odnosno **Morava**. Interesantno je pomenuti da je *Miloš S. Milojević* u delu „*Odlomci istorije Srba*“, opisujući srpske rodove u Italiji, pronašao brojne toponime sa srpskim morfološkim korenom i srbofonim značenjima, pa je tako zabeležio da Srbi u Italiji imaju i grad – **Barakin**, baš kako se i zvalo praistorijsko utvrđenje pored Zmičkog jezera, čije malo izmenjeno ime nosi današnji Paraćin.

TRIBALSKE GRIVNE TIP A JUHOR

"Arheološki nalazi nedvosmisleno svedoče da je od paleolita neprekinuta nit ljudskog prisustva u Šumadiji. Što se približavamo našem vremenu to su potvrde sve brojnije. Od svih potvrda su najdragocenije one koje sežu iz bronzanog doba (1900-1000) godina pre Hrista, jer zasvedočuju vrlo razvijeni život ljudskih zajednica i, ako se za to predistorijsko razdoblje može tako reći,

NJIHOVU CIVILIZACIJU NA NAŠEM TLU", kaže *Živojin Andrejić*, historiograf, u saopštenju na naučnom skupu "Sorabski susreti 98" u Nišu. "Grivne tipa Juhor, načinom kojim su izrađene, dimenzijama i ikonografijom zaista su jedinstvene u svetu I SVRSTAVAJU SE U NAJZNAČAJNIJE PREDMETE BRONZANOG I GVOZDENOG DOBA. (*podvukao M. D.*) . U Srednjem Pomoravlju šakaste tribalske grivne tipa Juhor nalažene su u: Bačini - dve debele grivne i na starom gradu na Juhoru; u okolini Čuprije, jedna livena grivna; u Sekuriču-šest livenih grivni, kao i na drugim lokalitetima. Pronađeno je ukupno 52 šakaste grivne tipa Juhor. One su uglavnom locirane na prostoru Pomoravlja i Podunavlja... Osim *Herodota* i antički hroničar *Tukidit* je spominjao Tribale ili Sribalje. U prvom veku posle Hrista, istoričar *Apijan* iz Aleksandrije, zabeležio je da su krajem starog i početkom novog veka "TRIBALI (SRBALJI) i SKORDISCI (SORBISCI) bila DVA NAJVEĆA I NAJSLAVNIJA PLEMENA". Na osnovu istraživanja *dr Milorada Stojića*, može se zaključiti da su Tribali naseljavali oblasti celog srpskog Podunavlja, teritoriju Bosne, kompletno Pomoravlje, donju Posavinu, zatim deo Kolubare, istočnu Srbiju, severozapadnu Bugarsku i severnu Makedoniju sa Skopljem.

Sribalji su imali uređenu državno-pravnu teritoriju, svoj grb, koji se pojavljuje i posle propasti srednjovekovne srpske države. U 17. i 18. veku to je bio i grb Karađorđeve države. Srpske vladare, kao što znamo, vizantijski carevi i romejske hronike su nazivali "arhontima Meza i Tribala".

"Najkarakterističnije forme materijalne kulture u basenu Velike Morave iz vremena kada su u njemu sigurno živeli Tribali jesu keramika posebnih odlika i nalazi tipa Mramorac, koji istovremeno predstavljaju, u ovom momentu, i jedine elemente za arheološku identifikaciju Tribala i na ostalim područjima na kojima je ovaj narod živeo", piše *Stojić*. Srebrni ukrasni predmeti otkopavani su u gradinskim naseljima, a bronzani ukrasni i kulturni predmeti nalaženi su u naseljima oko utvrđenja. Simboli na ovim predmetima su dvostruka sekira, sunčev disk, zmijolike šare... U koridoru Velike Morave do sada je evidentirano 206 lokaliteta iz prelaznog perioda bronzanog u gvozdeno doba, odnosno iz perioda kulture Tribala. Tribali - Sribalji iz Pomoravlja su bili najbrojniji narod antičkog sveta, i kao ljudska i ratnička sila igrali su

vodeću ulogu i u prvim vekovima Hristove ere. Prema nekim slobodnijim procenama, a u vreme *Laonika Halkohondila*, Tribali su sigurno brojali 2-3 miliona ljudi. U rimskom periodu Tribali ostaju i dalje kao najveći narod na Balkanskom poluostrvu, igraju značajnu ulogu u pobunama protiv rimskih zavojevača, kasnije kao građani Rima, nisu imali obavezu da plaćaju porez, već samo da se bore u rimskim legijama, što su oni to primerno i činili, kao vrsni konjanici, ali i pešadini. Na prostorima Pomoravlja i Srbije Tribali dočekuju i srednji vek, i iz ovog se naroda uzdiže "TRIBALSKA KRUNA NEMANJIĆA", kako, svi grčki hroničari nazivaju krunisane glave srpskih srednjevekovnih vladara. I srednjevekovne vizantijske hronike spominju Tribale i tribalske vladare u periodu od dvanaestog do četrnaestog veka. Jedan od najpoznatijih vizantijskih istoričara *Nikita Honijat*, (*„Istorija, 21. knjiga*), zatim *Teodor Metohit* (*Poslaničko pismo*), *Aleksije Lambin* i *Laonik Halkohondilo* (*Istorija*) u kojoj kaže: : "SRBI TRIBALI NAROD NAJSTARIJI I NAJVEĆI OD (SVIH) NARODA, POUZDANO ZNAM"

KRILATI KONJ SA JUHORA – SIMBOL PESNIŠTVA DREVNIH MORAVACA

Mitski krilati konj – Pegaz nalazio se i na srbskom novcu mnogih careva i vladara srbskih, čak i u trećem veku pre Hrista, a ima ga i na kovanom novcu koji predstavlja prelazni tip srpske i sremske varijante. Juhor na centralnom Balkanu (ne računajući Pirlitor ispod Durmitora u narodnoj pesmi) je jedina planina koja neguje legendu o krilatom konju Vojvode Momčila, što korespondira sa mitološkim Pegazom. A Pegaz je u drevnoj srbskoj mitologiji simbol Sunca i pesništva, odnosno Apolonov znak. Raško-pelaški bog Apl, kasnije u rimskoj mitologiji prozvan Apolon, je jedan od prvih i najvećih srbskih božanstava. Ako je Pegaz, leteći ždrebac – simbol pesništva još od raško-pelaške starine, onda podjuhorski narod i danas čuva tu veoma staru legendu, matricu, odnosno priču o krilatome konju Pegazu, vremenom prilagođenu istorijskim potrebama vojvode Momčila, koji je imao krilatoga konja Jabučila. Vojvodino sedište je bilo u utvrdjenju koje se sada u narodu zove Gradište, a nalazi se zapadno od Potočca, na desnoj obali Velikog potoka. Zašto onda ne bi bilo moguće da je simbol pesništva bio u logičkoj vezi sa najvećim srpskim antičkim pesnikom Orfejem ili Sorbejem?

Mislimo da je Sorbej (Orfej) boravio na ovoj planini i tu obavljao svoje mistično – religiozne i pesničke ceremonije i to možda baš u nekom podzemnom svetilištu na Velikom Vetrenu. Koja bi to sreća bila, pod uslovom da se pronadju čuvene zlatne tablice “Svete istorije”, koju je napisao raški pesnik Sorbej, u grčkom mitu poznat kao Orfej. Drevno predanje kaže da ih je sakrio u nekom podzemnom svetilištu na srpskom Balkanu. Možda baš tu dragocenost je ostavio u piramidi ispod Juhora, o kojoj se govori u mitopoetici ovog kraja.

ĐERĐELIN- GRAD BOGA RATA I POBEDE: GLAVNI GRAD TEMNIĆA U PRAISTORIJI

RAŠEVICA u geografskom smislu pripada Temniću, pa je zbog toga i u administrativnom pogledu najduže kroz istoriju smatrana temničkim naseljem, jer je sa Temnićem bila višestruko povezana: geografski, putnom mrežom, ekonomski, strateški, još iz praistorijskih vremena kada se na teritoriji Raševice nalazilo više malih naseobina na obali Morave i na planini Juhor.

U Temniću odvajkada postoji toponim Đerđelin. Nalazi se blizu Bačine i o njemu do sada nije izrečena konačna reč nauke. Kod *Feliksa Kanica* (*Srbija-zemlja i stanovništvo*) nalazimo podatak da je to bilo rimsko utvrđenje, da je imalo svoj sopstveni vodovod, terme i da je delom korišćen i u 14. veku. (Feliks Kanić je uglavnom sve lokalitete na teritoriji Srbije pripisivao rimskoj kulturi, što je više nego tendenciozno, a očigledno je da se i danas radi na novoj romeizaciji Srbije, najpre kulturnoj okupaciji). U Đerđelinu vladarska kuća Lazarevića imala je svoj letnjikovac i koristila banju i terme, ali je vremenom sve savnjeno sa zemljom.

Postoje tri tumačenja o nastanku imena **Đerđelina**. Postoji i jezičko utemeljenje za ovu korensku morfemu **đur=jur**, koje smo pronašli kod *Milana Budimira i Svetislava Bilbije*, gde su drevni Srbi u svom jeziku **glas j**-zamenjivali **glasom-đ**, i obrnuto.

Predanje veli da su žene Temničanke blagosiljale svoje muževe kad polaze u rat rečima: „**Đur da ga fate**“ ili „**Đurudži ga fate**“, odnosno, **jur, juriš**-zanos da ga nosi, ratna sreća da ga vodi... *Miloš S. Milojević* u delu „*Odlomci istorije Srba*“ na stranici 36, ovako objašnjava taj drevni blagoslov srbskih žena kad im muževi polaze u rat: „I danas **đur, jur, juriš, đurim** itd. kao i u starih Srba, **znači boga rata i pobede**, kao što svedoči ovaj njihov vojeni

usklik „ua“ umesto naše „ura“ t, j. „u raj“ - idu oni Srbi koji padnu za svoju veru, narodnost i zemlju u boju. Prema tome **Đur-đur (Đurđurin-Đurđelin)** u konačnoj jezičkoj derivaciji **Đerđelin je grad Boga rata i pobeđe**, srećan, zanosan grad. Da je *Miloš S. Milojević* bio u pravu ne samo sa istorijske, verske i tradicijske strane, potvrđuje nam i jezičko utemeljenje za ovu reč **đur=jur**, koje smo pronašli kod *dr Milana Budimira i dr Svetislava Bilbije*, gde su drevni Srbi u svom jeziku glas **j**-zamenjivali glasom-**đ**, i obrnuto. Naprimer: „**Jurje=Đurđe**“ ili „**Juraj=Đurađ**“.

Miloš S. Milojević u svom delu „*Odlomci istorije Srba*“ piše o srpskom plemenu koje je sa Balkana naselilo Galiju (rimski naziv) odnosno srpsku Rodaniju. U srpskoj Rodaniji iliti Galiji Srbi su opet imali gornju i donju Rasiju-Rašiju ili Raciju. „Gornja se opet delila na ove zemlje: 1. **Djurdjevsku** ili Turičku oblast...i u njoj je živelo srbsko pleme **Đurići (Đuranići) ili Juranići**“. Iz ovog citata izvlačimo dva zaključka. Prvo, potvrđuje se jezičko pravilo da su Srbi zamenjivali glasove **đ** i **j**, i drugo, da je istorijski stvarno postojalo pleme **Đurića** ili Jurišnika u zanosu-**Juranića, tj Đuranića**. Prema trećoj varijanti, **Đerđelin** su podigli Temenići, poreklom od loze Jeraklića (Heraklića), odnosno od loze Boga Serbona (istorijske ličnosti Serba Makeridovića), a grad je, sva je prilika, dobio ime po svom prvom graditelju koji se zvao – **Đurđe**. **Đerđelin je bio temnička prestonica u dalekoj srbskoj istoriji**, orijentaciono oko Trojanskog rata (1220-123 godine p. n. e.), pa nadalje. Smešten na južnoj strani Juhor planine, u njenom **podnožju Đurđev grad - Đurđelin/Đerđelin** imao je na severnoj strani Juhora, kod današnje Jagodine svog „imenjaka“ – **Đurđev grad na Đurđevom brdu**. Oba toponima i danas nose iste nazive. Na **Đurđevom brdu** i danas postoje ostaci grada, mada se oko starosti te tvrđavice istraživači ne slažu. Mi smatramo da su Temenići, odnosno vladarska familija **Đurića**, kontrolisali prostor od sastava dveju Morava, ceo Temnić, Levač i Srednje Pomoravlje, odnosno levu obalu Morave. U tom slučaju, Juhor je bio vrlo dobro zaštićena planina i oblast, ne samo zbog vojnih razloga već i ekonomskih, zato što je obilovala velikim rudnim bogatstvom.

IDEJA O NOVOM SRBSKOM ĐERĐELINU

Legenda koju je zabeležio *Stanoje Mijatović* („*Temnić*“, Beograd, 1905), govori o Đerđelinu kao gusto naseljenom mestu u kome je mačka mogla da pređe celo naselje s krova na krov skačući. Prema drugima, Đerđelin se prostirao do Jagodine, i bio je drevni srpski megapolis. I danas sva naselja od Varvarina do Gilja i Đurđevog brda su skoro sastavljena. (Ako se već govori o spajanju tri pomoravska grada Paraćina, Čuprije i Jagodine u jedan-Morava grad, veće istorijsko utemeljenje i više logike ima da se sva naselja: Bačina, Varvarin, Gornji Katun, Obrež, Svojnovo, Potočac, koji su se maltene spojili u predelu Han, a koji je i bio staro utvrđenje, potom Raševica, Trešnjevica, Sinji Vir, Dvorica, Jovac, Ostrikovac, Donji Majur, Gornji Majur, Gilje i Kolonija fabrike kablova i najzad Jagodina, ujedine u jedno naselje - koje bi bilo i po veličini i po broju stanovnika vrlo impozantno, jedna od najvećih varoši u današnjoj Srbiji. Bio bi to Novi Đerđelin. U suštini on i danas jeste „kao jedno naselje“, ali administrativnim podelama rascepkano. Ideju o novom srbskom Đerđelinu obrađivao sam kroz svoja dva romana „Pokazni dan smrti“ („Vuk Karadžić“ Paraćin, 1990) i „Čuvari tajnog blaga“ (Udruženje sveslovenske učenosti, Beograd, 2011, za koji sam dobio nagradu „Živojin Pavlović“ za najbolji roman 2011.), a o tome sam u više navrata i govorio na Radio Svetozarevu, kasnije i na Radio Jagodini, u emisijama koje su mi svojom koncepcijom dozvoljavale da iznesem ovu ideju u javnost. Koristim se i ovom prilikom da to učinim i ujedno zaštitim ideju o stvaranju novog srpskog megapolisa – Đerđelina.

TEMNIĆ

Temnić je oblast u gornjem delu Velikog Pomoravlja, na levoj obali Velike Morave. Ime je dobio po Temenićima, jednoj grani Jeraklića (Eraklića), odnosno potomaka Boga Serbona ili cara Serba Makeridovića, gospodara svetskog carstva na tri susedna kontinenta. Kada su se Temenići namnožili, jedan deo naroda je pošao na zapad Srbije, predvođen Karanom, i naselio prostore oko Kraljeva (bivši Karanovac), Ibra i Zapadne Morave. Današnje srbske Ere, koje su naseljene u zapadnoj Srbiji su potomci plemena Eraklića.

Mit o Temenu ostao je zapisan zahvaljujući *Pausaniju* (2. vek pre nove) i *Apolodoru* (1. na 2. p. n. e.). I po jednom i po drugom

piscu, Temen je srpskog porekla, bilo kao potomak Pelasta ili Pelazga, bilo kao potomak Herakla (Erakla -Jerakla), odnosno Boga Serbona, a što je u krajnjoj instanci, sa aspekta srpskog praiistorijskog identiteta, nebitno. A drevni mit o tome veli: Jeraklovim potomcima Temenu i bratu mu Kresfontu, pripala je istorijska uloga i teška sudbina da vrata Jeraklide (Heraklide) na vlast, što su oni na kraju i uspeli. Po deobi vlasti, Temenu je pripao Arg. Temen je imao mnogo sinova -Temenića, ali je on najviše voleo svoju kćer Hirneto, koju je nameravao da ustoliči. Kada su to doznali, sinovi su namrzili oca, i jednom zgodnom prilikom na kupanju ga i - udavili. Tako je osujećena namera da na presto mitološkog Boga Serbona (Erakla-Jerakla) odnosno istorijske dinastije Serba Makeridovića, dođe žena. Posle nove deobe velikog im carstva, jednom Temenovom sinu -Temeniću, pripala oblast u gornjem toku Velike Morave, na njenoj levoj obali, koja se od tada pa do danas i zove Temnić.

Inače, Heraklovo potomstvo je vrlo razgranato. Sam Heraklid potiče od najstarijeg Heraklovog sina Hila, koji izrodi Kleodeja, a ovaj Aristomaha, a ovaj opet rodi TEMENA. Nužno je dovesti u vezu današnji toponim TEMNIĆ sa TEMENIĆIMA. To antičko bratstvo naseljavalo je prostor današnjeg Temnića, odnosno obale u Gornjem toku Velike Morave, kao što smo već napred kazali. Iz rodoslova Heraklida dalje nalazimo da je TEMEN rodio KARANA, osnivača plemena KARANA, odnosno Karanovića, iz čije loze i potiče Aleksandar Veliki, car srpski. (*Plutarh, str. 313*).

„I tamo u Aziji i ovde su bile reke i gradovi toga imena...Temna – Temnon planina, vid: naš današnji Temnić“, zapisao je *Miloš S. Mилоjević* u delu „*Odlomci istorije Srba*“, *Beograd, 1872. str. 43*). Postojanje Temnića u Aziji, najverovatnije je rezultat preseljavanja Srba na istok u potrazi za boljim uslovima života, a nije isključena ni mogućnost da su vojnici Temničani pošli za Bogom Serbonom ili carem Serbom Makeridovićem u osvajanje i posle uspostavljanja svetskog srbskog carstva ostali su da žive u novom mestu, kome su dali ime iz starog zavičaja – Temnić.

ALEKSANDAR VELIKI KARANOVIĆ

POREKLOM IZ TEMNIĆA, BORAVIO U ĐERĐELINU

U zvaničnoj istorijskoj nauci vešto se prećutkuju podaci u vezi sa Aleksandrom Velikim Karanovićem, carem srbskim, a posebno podatak da je on po očevoj liniji bio poreklom od Temenića i njima

srodnih Karanovića, plemena koja su naseljavala Temnić i Zapadnu Moravu, Ibar i Kraljevo, koje se u prošlosti nazivalo po Karanovićima - Karanovac, a i danas u Temniću postoji selo Karanovac.

Aleksandar Veliki (356-323 pre nove ere) bio je jedan od najvećih vojskovođa i osvajača Staroga sveta. Sin Filipa Drugog i učenik Aristotelov, Aleksandar je ujedno i jedan od najvećih careva bogate antičke srpske istorije. A da je on zaista srpskog, TEMNIČKOG I KARANOVAČKOG, porekla, može se videti već kod *Plutarha* u delu "*Slavni likovi antike*", (*drugi deo, strana 101, izdanje 1990. Beograd*), u poglavlju "*Preci i roditelji Aleksandrovi*": "Da je Aleksandar po svome poreklu bio Heraklid od loze Karanove...", piše *Plutarh*. Znači, Aleksandar je poreklom iz loze Serba Makeridovića, srpskog cara i trećeg velikog osvajača sveta i tvorca treće srpske svetske carevine, odnosno potomak najčuvenijeg junaka antičke mitologije Boga Serbona ili Herakla (Jerakla - Erakla), koga su Rimljani kasnije prozvali Herkules, a koji je bio stvarna istorijska ličnost. To nam potvrđuje i čuveni francuski istoričar iz 17. veka *Priko de Sent Mari* u svom delu "*Les Slave Meridionayh, Armand le Shevalier*" Paris, 1674. godine.

"Ovde se ne radi samo o mitologiji jer se iza imena boga Serbona krije istorijska ličnost Serbo Makeridov, veliki osvajač i vođa trećeg pohoda Arijevaca u Aziju oko 1330. godine pre Hrista", tvrdi *dr Jovan I. Deretić* u delu "*Srbi-narod i rasa*". (*Beograd, 1998. godine*).

U čuvenoj ubojnoj konjici Aleksandra Velikog služili su i Pomoravci. O tome *Jovan I. Deretić* u svojoj knjizi "*Srbi-narod i rasa*" kaže: "**U vojsci Aleksandra Velikog udarna snaga bila je oklopna srbička konjica iz Pomoravlja. Udar srbičke konjice u odlučujućem času borbe, bio je probojni gvozd, u čijim prvim borbenim redovima se nalazio lično Aleksandar**", piše *Deretić*. (*Opširnije o Aleksandru Velikom u studiji „Sakrivena istorija Srba“ Miroslava Dimitrijevića, Udruženje sveslovenske učenosti, Beograd, 2011*).

BELOLJEV I BELI BREG

Toponim Beloljev se nalazi zapadno od RAŠEVICE, kada se krene desnom kosom preko Presloša. Smatra se da su Beli breg i susedni potes Beloljev dobili ime zbog bele boje zemljišta. (I u Vinči postoji Beli breg, gde je otkrivena stara srbska civilizacija i

usavršeno najstarije pismo na svetu). Dva susedna potesa su nastala od istog prideva-beo, i imaju mnogo dublju simboliku i značenje, nego što bi se na prvi pogled reklo. U dubokoj praistoriji ovoga kraja, najverovatnije da je na ovom potesu postojao neki hram, svetište, žrtvenik ili dig posvećen srbskom bogu Belu. Bog Bel je istorijska ličnost Nino Belić, osnivač drugog velikog svetskog srbskog carstva koje se protezalo od Indijskog do Atlantskog okeana, od Severnog, Erskog ili Srbskog mora (danas Baltičko more) do Sredozemlja i Bliskog Istoka i severne Obale Afrike, koje se prostiralo na tri kontinenta. Prvo carstvo uspostavio je Arije sa Protosrbima nazvano još i Medsko carstvo, koje je zauzimalo ista prostranstva. Kako smo videli da su poddanavska Srbija, Pomoravlje i Balkan kolevka belog čoveka-evropeida, postaje jasno da su se svetišta posvećena bogu Belu podizana u njegovu čast. Njegovim imenom prozvan je i ceo BELKAN ili BALKAN, kao ime božanstva i ujedno kolevke belog čoveka. U Bibliji ga zovu Baal, Vaal i Nimbrod.

Prema *Euzebiju Pamfliju*, Nino Belić je živio od 2054. do 2002. godine pre nove ere. Rođen je na planini Ninaji u Raškoj. U svojoj 26. godini, okupio je veliku vojsku u Nizu (Nišu) i odatle je krenuo u velika osvajanja. Zauzeo je celu Evropu, u današnjim geografskim granicama, zatim Malu Aziju, Misir (Egipat), Bliski istok i Indiju. U Indiji je krenuo od izvora reke Ind i sišao je sa svojom vojskom do njenog ušća, odnosno do Indijskog okeana. To je bio drugi veliki prodor Srba u Indiju. Vladari Ninovog carstva su bili: Bel, Nino Belov, sa atributom Bog Bal, bog Bela ili bog Bak (koga su Grci imenovali kao Bakus ili Bahus), potom Piko (Ninov brat), sa nadimkom Piko Div (Bog), zatim Vladoman, Belar (Pelar), Draža, Vraz, Tato, Panta, Vanda, Pelag, Pelaz (Belaz), Stane... Nino Belić se spominje na jednom glinenom zapisu u Mesopotamiji kao Ninsar, to jest Nino car. Srpsku reč car, Azijati su pisali kao-sar. Nino Belić je osnivač velikog svetskog srpskog carstva, ali i Asirskog carstva. Njegovi potomci su vladali Asirijom nekoliko stotina godina. Nino se oženio Sameramidom, koja mu je rodila sinove Nina Drugog i Ninija. Dok je car Nino boravio u Indiji, njegova žena carica Sameramida je dovršavala i ukrašavala prestonicu Vavilon. Napravila je najčuvaniji i najlepši park u praistoriji koji je dobio ime po njoj-Sameramidini vrtovi. Potomci srpskog cara Nina Belića, kao što rekosmo, vladali su Asirijom

nekoliko vekova, što potvrđuje *Hesoid i Aristotel* . Nino Belić, "Dagonov sin", a Dagon je vodeno božanstvo Prasrba na Dunavu (Lepenski vir, Vinča) čije su skulpture pravili od dunavskog kamena, po legendi, govorio je starosrpskim jezikom. Pleme Nina Belića, koji se u Bibliji pominje još i kao Nebrod (tj. Nevrot, Neurot, od "Neuri", kako su helenski narodi nazivali Srbe jedno vreme), još uvek postoji, pod istim imenom u Raškoj, u okolini Novog Pazara. U tursko vreme primili su islam. Što se tiče naziva "Beli", mislimo da je to bila titula , u smislu "Svetli", pa je kao veliki osvajac, pod tim imenom obožen u narodima Evrope i Azije. Njegov, Baalov hram, biće podignut i u sred Vavilona, kao znak pobede nad Vaviloncima. Uvereni smo da toponim Beloljev (hram), pošto predstavlja prisvojni pridev, čuva uspomenu na veliko i slavno vreme srpskog svetskog carstva Nina Belića, koji je imao svoje svetilište i žrtvenik i na padinama planine Juhor, iznad Raševice.

PRESLOŠ

Idući od RAŠEVICE prema Juhoru, desnom kosom, pre potesa Beli breg i Beloljev, nalazi se potes u narodu poznat kao **Presloš**. Naziv je pomalo neobičan i niko od sadašnjih meštana sela ne zna zašto se ovaj predeo tako zove, niti pak zna da objasni značenje ove reči. Sličan toponim se nalazi na vrhu planine Babe, iznad sela Lešja, a istraživači i istoriografi smatraju da toponim Preslo(š) na Babi označava-presto. Na tom prestolu stolovao je župan Vukoslav, tu se nalazila prestona stolica Petruške župe, sa svojim prestolonaslednicima. U jednom srednjovekovnom srbskom letopisu nalazimo potvrdu da je **preslo** ustvari **presto** ('izmesti svoje preslo').

U dubokoj praistoriji svakako je ova reč imala identično značenje kao i u srednjem veku, pa pretpostavljamo da se na ovom mestu nalazio **presto nekog lokalnog vladara**. Utoliko pre, što se u neposrednoj blizini nalazili Beloljev hram i Belo brdo, tako da i ova toponimska celina sugerira na mogućnost ovakve pretpostavke. Verujemo jeziku, jer on bolje i preciznije pamti od arheoloških nalaza, što su lingvisti i palolingvisti mnogo puta do sada dokazali u nauci.

VINSKO BRDO, VINSKI POTOK I VINSKA ČUPRIJA

Toponim Vinsko brdo zauzima širi prostor na levoj i desnoj obali Vinskog potoka, koji protiče između Raševice i Trešnjevce, a

most preko njega je poznat kao Vinska ćuprija. U istorijski neodređeno vreme, kada je grožđe bilo sasvim zrelo i spremno za branje, grune strašan gradonosni oblak i oluja, tako da su brdom tekli potoci crvene boje od grožđa sa okolnih vinograda. Posle toga narod prozva ovo brdo Vinsko brdo i Vinski potok. Tako veli narodno predanje. Međutim, arheolingvističkom metodom dolazi se do drugačijeg značenja ovog toponima. Naime, na sanskritu, najstarijem jeziku, čiji su savremeni srpski i kamrijski (keltski) jezik grane sa istog stabla, **reč VIN znači BEO**. Srpsko pleme Belasta, koje se jednim delom odselilo na daleki istok u dalekoj praistoriji, tamošnji narodi su zvali – **VINDI**. Njihovu visoko razvijenu civilizaciju i kulturu su zvali Vindskom-Vendskom ili Vedskom. I prema čuvenom slovačkom naučniku *Pavelu Šafariku* reč **VIN znači BEO**. Navodimo i druge istoričare koji to isto tvrde. Austrijski poslanik *Benedikt Kurtešić*, Slovenac poreklom, prolazio je 1530. godine kroz Srbiju i tom prilikom je zapisao: "U SRBIJI, koju mi Nemci zovemo SURFEN govori se poseban jezik SURFIS, a to je takođe **"vindiš jezik"**. To što se Slovenac *Kurtešić* osećao Nemcem, to je njegov lični izbor, a za nas je najvažnije da su on i drugi pismeni ljudi toga doba znali da je **SRPSKI JEZIK VINDSKI JEZIK, ZNAČI NAJSTARIJI NA SVETU**. A o tome i danas svedoči lokalitet VINDA, pardon VINČA. Čuveni grčki tragičar *Sofokle*, kao što je poznato, bio je savremenik *Herodotov*, u petom veku pre nove ere i on je čuo za pleme VINDI. U Indiji Srbi su stvorili VINDSKU, VENDSKU ILI VEDSKU KULTURU. TI "VEDSKI LJUDI" SU ONI ISTI SRBI KOJI SU TAMO STIGLI IZ PODUNAVSKE SRBIJE, POD ARIJEM. Veliko, belo pleme VINA, VANA, VANITA, VENETA, VENDA, VINDA (ILI VINČA), kako su sve strane hronike beležile i nazivale ovaj naš narod, vraćalo se oko 5.000-4.5000 godina pre nove ere iz Indije u prastari zavičaj svojih predaka i širilo preko evroazijskog kontinenta ka zapadu. A šta o Srbima kaže *J. Rački*: "Na početku su se svi Sloveni zvali vlastitim imenom SRBI. Potpuno je jasno da su TRAČANI, SKITI, VENDI, **VINDI**, VENETI, TRIBALI, ILIRI, koje Herodot spominje-SVI PO REDU SRBI. I za vreme *Ptolomeja*, *Tacita* i *Polibija* većinom se govorilo o TRAČANIMA (VENDI, ANTI, TRIBALI DARDANCI, ILIRI) koji su, takođe, bili SRBI, jer u to vreme ime Sloveni nije bilo poznato", tvrdi Hrvat *J. Rački*. A *Anshajm* veli: "Iz SEDAM STARIH IZVORA se zna da su **PRANAROD NORIKA**

VENDI (VINDI)". Na osnovu paleolingvističke metode, istorijskih zapisa i tvrđenja velikih naučnih autoriteta smatramo da je – **VINSKO BRDO** dobilo ime po plemenu **VINI=VINDI**, a koje je u prošlosti naseljavalo ovaj kraj. **To je dakle VINSKO ILI VINDSKO BRDO, što znači BELO BRDO.** A i u samom najvećem nalazištu VINČANSKE KULTURE-VINČI imamo, takođe, – **BELO BRDO**, što potpuno odgovara našoj analizi i podudara se sa njom. Na terenu **VINSKOG BRDA** pronalaze se ostaci drevnih naselja što upućuje na mogućnost da je ovde postojalo naselje naroda **VINA ili VINDA.** A ti **BELI LJUDI** ili **BELASTI (VINI ili VINDI)** u Pomoravlju i drugde, širom seljene, stanovali su upravo na takvim pobrežjima, u takvim gradinskim naseljima, što nam potvrđuju arheološka istraživanja *dr Milorada Stojića* u Pomoravlju.

Naselje Vinsko brdo: Još kao dečak odlazio sam u vinograd na potesu Vinsko brdo. Tamo sam video da su kopači vinograda ponekad iskopavali i delove keramike, kućni lep, ćeramidu, čerpiće i metalne predmete...Ne samo u našem vinogradu, već i u mnogim okolnim. Otac i deda su mi tada govorili da je tu nekada bilo selo, jer su ljudi imali sve uslove za život. U blizini je tekao Vinski potok, a terase Vinskog brda su bile plodne i pogodne kako za voćnjake, vinograde, tako i za žitarice svih vrsta. A u prošlosti naroda ovoga kraja, pšenica, ovas, raž i ječam sejali su se upravo na ovakvim i sličnim brdovitim parcelama. A pšenica se seje i danas. U potesu Vinskog brda, tamo gde Mitrovići i Ilići (ista familija sa dva prezimena) imaju parcele, postojao je zapis, koga su redovno pohodile litije. Možda ovde nije postojala crkva, ali je u prošlosti, posebno u tursko vreme kada nisu smele da se grade ni crkve brvnare, zapisi zamenjivali bogomolje. Svi ovi podaci i činjenice sa terena nam ukazuju da je Vinsko brdo bilo naselje u prošlosti. I danas na Vinskom brdu postoje kolibe i vikendice, a sve do nedavno kraj puta Raševica – Trešnjevica bila je koliba Vukomana Maksimovića. Danas, uprkos zubu vremena i dalje postoji tzv. Dudina pojata, nekada ekonomsko domaćinstvo porodice Janković. Dakle, tradicija naselja se ne prekida.

GLAVICA

I legenda o nastanku imena sela RAŠEVICE, govori da su Raša i Evica, svoju prvu izbu napravili ispod brda Glavice, i tako 'pobili kolac' prvom naselju. (Kuće sibare-opletene prućem i oblepljene blatom, u srbskoj drevnoj tradiciji pravile su se još 7-10 hiljada godina pre nove ere, a to je Kultura Lepenskog vira i Vinče). I danas pod Glavicom postoji venac kuća, kao svojevrsni 'dokaz' te legende. Prvo naselje ispod Glavice je imalo sve uslove za život: blizinu vode, šume, zaštićenost od vetrova, pogodnost za zemljoradnju, voćarstvo i vinogradarstvo. U koje istorijsko vreme je niklo naselje pod Glavicom, teško je odrediti, ali se može govoriti o porodicama-familijama koje su tu živele i žive od davnina. Brdo Glavica ima zanimljivu stratešku poziciju, pa se veruje, a na osnovu predanja, da je u dalekoj prošlosti služilo kao osmatračnica ili stražarnica. Tu ulogu je imalo i u vreme Tribala (moravskih Srbalja), za vreme Skordiska (Sorbiska), zatim u vreme rimske vladavine, u prvim vekovima Hristove ere. U vreme Rimljana tu je bila osmatračnica, sa koje se kontrolisao skoro ceo brisani prostor Srednjeg Pomoravlja. Ovome ide u prilog podatak da su pod Glavicom nađeni i rimski novčići (plac Dragoljuba Milojevića, koji nam je to i posvedočio), a na samom vrhu brda, Dragan Canić je pronašao grivnu, a potom i praistorijsku sekiru, po ličnom kazivanju. Sa zaravni Glavice direktno se vidi i Veliki Vetren, gde se nalazio drevni grad praistorijskih Srba Tribala i Sorbiska, što je olakšavalo komunikaciju. (Zaravan na vrhu Glavice nikada se nije obrađivala, iako odmah preko puta počinju RAŠEVIČKI vinogradi. Razlog za to verovatno leži u narodnom verovanju da je to 'nečisto mesto', možda zbog utvrđenja koje je tu postojalo, ili možda zato što je tu, u ranim vekovima Hrišćanstva bila možda nekakva svetinja, a takvo se zemljište po narodnoj tradiciji ne obrađuje). Podloga na samoj zaravni Glavice je kamenita. Pošto je još uvek neistražena sa arheološkog aspekta, postoji mogućnost da ta kamena podloga potiče od kamenja iz bedema tvrđave koja je postojala na Glavici.

U prvom jesenjem popisu 1718. godine Austrijanci su u Jagodinskom distriktu (turskom kadiluku) popisali 17 naseljenih i 19 opustelih sela u kojima je živelo 78 porodica. U spisku

nenaseljenih mesta u Jagodinskom distriktu spominje se i opustelo selo **STRAZANOVIC (nemački prepis)**. Sa velikom oprežnošću, iznosimo mogućnost da se radi o naselju **STRAŽANOVIĆ** koje se nalazilo na potesu brda Glavice, i spuštalo se prema Dubokom potoku, u pravcu Sastavaka, gde je nekada bila Kušina koliba, ali i južno prema Bodi, gde i danas postoje vikendice. Po redosledu nabrojanih sela u austrijskom spisku, **STRAZANOVIC** je upisan odmah ispred **RAŠEVICE**, koja je, takođe, bila zapustelo selo u prvom naletu austrijske okupacione vojske. Ako je na brdu Glavici bila stražarnica/osmatračnica još u drevnoj istoriji Srba na ovom prostoru, kao što smo istakli, ime napuštenog mesta **STRAZANOVIC**-Stražanović nam najbolje o tome svedoči i podupire našu pretpostavku, ne samo sa arheološke strane (metalna grivna i rimski novčići, neistražena kamenita podloga), već i sa lingvističkog aspekta. (Eventualni prigovor da se možda radi o mestu Stražilovcu, ne bi mogao da bude utemeljen sa jezičke strane, jer bi onda nemački zapis najverovatnije glasio – Strazilovac. Ovde se jasno radi o naselju **STRAZANOVIC: nemačka transkripcija srpskog toponima – STRAŽANOVIĆ**). U drugom austrijskom popisu mesto STRAZANOVIC = STRAŽANOVIĆ se više ne pominje. RAŠEVICA je upisana kao naselje od 14 domova. Da li su izbegli stanovnici STRAŽANOVIĆA pobegli dublje u Juhorsku goru ili su sišli i priključili se ostalim žiteljima RAŠEVICE, koji su poverovali da ih je austrijska hrišćanska vojska zaista oslobodila turskog ropstva, ne možemo reći bez validnih podataka. Ali i ovi do sada iznešeni argumenti mogu da nas upute na pravu stranu u cilju istorijskog značaja utvrđenja i mesta STRAŽANOVIĆA koje je postojalo na tom brdu. Moramo uzeti u obzir i pretpostavku da je STRAŽANOVIĆ možda predeo koji se danas zove Karaula, koja je takođe bila vojničko utvrđenje i osmatračnica. U tom slučaju STRAŽANOVIĆ bi mogla da bude bivša Maticka mala, i predeo oko nje. *(Ne treba mešati sa toponimom Strašinovac u Đerđelinu)*

HAN I NASELJE KOD HAJDUČKOG KLADENCA

Hajdučki kladenac na Juhoru danas služi najviše drvarima i šumarima, planinarima i ljubiteljima prirode, a samo do pre 160 godina tu je postojao 'Han kod Hajdučkog kladenca' i omanje naselje pored njega. O tome nas autentično izveštava *Edmund*

Spenser, engleski kapetan i špijun u svom delu *'Putovanje po evropskoj Turskoj 1850 godine'*:

'Kada smo se popeli na planinu Juhor, ukazao nam se veličanstven pogled na bosanske planine(?), visoki Jastrebac, Staru planinu kod Niša, divnu klisuru kod Stalača... Usred pljuska obradovasmo se što ćemo potražiti zaklon u jednoj ciganskoj naseobini... Svi su bili ili kovači ili izrađivali drvene zdele i kašike. Izgleda da su bili relativno imućni jer su imali puno koza i ovaca koje su pasle na susednom bregu, a odgajali su i konje za prodaju. Preko leta slali su svoje ljude da traže zlato u planinski rekama Bosne, Gornje Mezije i Balkana. Izenadio sam se koliko su ga skupili, a njihov poglavar je želeo da ga kupim. Tokom svojih lutanja skupili su i nešto vrednog biljura'.

Kako gostoljubivi Cigani 'ne udružuju vrlinu čistoće sa gostoprimstvom', 's toga smo, i pored jake kiše krenuli do OBLIŽNJEG HANA, koji ima zlokobno ime **'HAN KOD HAJDUČKE ČESME'**. (Miroslav Dimitrijević: *'Strani putopisci o Paraćinu'*, str. 90-92, izdavač: Skupština opštine Paraćin, 1996). **Han kod Hajdučke česme** bio je po svoj prilici na važnom putu koji je povezivao Paraćin, moravsku ravnicu, sa Levčem i Šumadijom i prelazio je preko Juhora, kao što tvrde svi istoričari. *Živojin Andrejić* piše: 'Paraćin je bio značajan verski, vojni i ekonomski centar sa jakim trgov, tržnicom, potonjim panađurom, u kome su se sticali glavni put Via militaris-Carigradski drum, **PUT KA JUHORU I LEVČU...**'(*'Paraćinskih 14 dana'*, str. 14, 7. 11. 2002.).

Naravno ni ovo naselje nije istraženo, kao ni trasa tog srednjovekovnog puta, koji je koristio i knez Lazar. Put preko Juhora postojao je i u praistoriji Srba, pre Hrista i pre dolaska Rimljana. Zna se da su pomoravski Srbalji - Tribali i Sorbisci - Kelti koristili mrežu juhorskih puteva, jer su iz utrobe ove planine vadili rudna bogatstva. I kao što smo iz dosadašnjeg izlaganja videli, planina Juhor je bila naseljenija u prošlosti nego sada. Takoreći, vrela je od manjih naselja, rudnika, topionica i hramova stare i nove srbske vere.

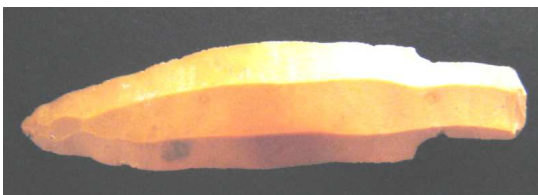
NASELJE ŠIBA

Odavno se u narodu zna da je na potesu Šiba, ispod visa Veliki Medi (Veliki Medveđi) nekada u prošlosti nalazilo naselje. Ovo

narodno predanje nije bez osnova i ima svoju istorijsku podlogu. Naime kad su Austrijanci 1718. godine okupirali severnu Srbiju u prvom jesenjem popisu iste godine, nakon Požarevačkog mira, koji im je omogućavao upravu nad severnom Srbijom, u spisku sela pronalazimo i naselje, koje se u nemačkoj transkripciji zove SABA. Najverovatnije se radi o mestu ŠIBA.

ARHEOLOŠKI PREDMETI IZ RAŠEVICE I OKOLINE U ZAVIČAJNIM MUZEJSKIM ZBIRKAMA

Kamen iz praistorije sa Juhora: Izložba „*Kamen u praistoriji*“, održana septembra 2009. godine u jagodinskom muzeju, sadrži 357 inventarisanih predmeta od okresanog kamena i nekoliko stotina koji čine studijski materijal. Zbirka sadrži i 583 alati od glačanog kamena. Ekspoziti na izložbi pripadaju periodima od starijeg i mlađeg neolita, eneolita do starijeg i mlađeg gvoždenog doba, odnosno do početka nove ere. Izložba je imala za cilj da baci svetlo na kamenu industriju praistorijskog perioda u našem zavičaju. U katalogu koji prati izložbu, odnosno u popisu izloženih eksponata, nema ni jednog obrađenog kamena koji potiče baš sa teritorije Raševice, što je po malo začuđujuće, ali su izloženi predmeti iz podjuhorskog sela Svojnova: Dugo, tanko, neretuširano sečivo iz perioda eneolita (*inv. Br. 1680*) i fragmentovano dugo listoliko retuširano sečivo iz eneolita, (*inv. br. 1679*). Međutim, posebno je zanimljivo dugo sečivo od okresanog kamena sa usadnikom za dršku (kameni nož na slici) iz eneolita, (*inv. br. 1707*), a sečivo je pronađeno na obali Velike Morave kod Svojnova. Kamene alatke pronađene su i na drugim lokalitetima kod: Ostrikovca, Majura, Loćike, na Dobroj vodi i sa istočne i zapadne strane juhorske podgorine, takođe, su izložene na uvid javnosti.

Kameni nož praistorijskih Pomoravaca pronađen pored Velike Morave

Antička zbirka: Septembra i oktobra 2010. godine u Zavičajnom muzeju u Jagodini prikazana je izložba predmeta iz antičke zbirke, koju najvećim delom čine predmeti iz privatne zbirke Tomice Stefanovića iz Raševice, koji ju je poklonio Jagodinskom muzeju, i koja predstavlja okosnicu ove zbirke. To potvrđuje i autor izložbe Radovan Petrović, koji u predgovoru kataloga, izdatog tim povodom, kaže: „Najveću moguću zahvalnost dugujem gospodinu Tomici Stefanoviću iz sela Raševice kod Paraćina bez čijeg poklona ne bi ni bilo ove izložbe“.

Cilj izložbe je bio da se prikažu neki delovi života srpskog naroda sa teritorije rimske provincije Gornje Mezije (*stare Medije – naša primedba*), koja je zauzimala prostor današnje Srbije, Bosne i Bugarske sve do Crnog mora. Prikazan je nakit iz tog perioda, oprema vojnika i konjska oprema ili orma, kultni predmeti, upotrebnici predmeti, bronzano posuđe, koštani predmeti i rimski nadgobni spomenik. U katalogu, na slici br. 3, prikazana je aplikacija sa kola boginje Minerve. Moramo podsetiti čitaoca da je rimska Minerva, ustvari preimenovana raško-belaška, dakle starosrpska, boginja Menrfa. U istom katalogu, na slici broj 7 i na slici br. 27 prikazane su glave lava sa stolice rimskih velikodostojnika.

Kao što smo već rekli, Rimljani su usvojili, to jest integrisali u svoj pantenon i srpskog boga Serbona, odnosno Serba Makeridovića, pod imenom Herkules, koji je, znamo, bio Davlija, davitelj lava nemejskoga.

Fibule (kopče) iz našeg kraja, deo antičke zbirke jagodinskog muzeja

Srpskog boga Jovana, boga svetla i jave, ranije Javana, a spominje se i u biblijskoj etnografiji, Rimljani su, takođe, izuzetno poštovali i zvali ga kao i Srbi – Jova. Na slici br. 33 pomenutog

kataloga izložbe „Populus Romanus“, prikazan je deo rimskog nadgrobnog spomenika na kome lepo na latinskom jeziku piše: „Jovi Najboljem Najvećem i Herkulu zaštitniku stanovnika grada ...“. Međutim, u prevodu ispod slike piše umesto Jovi – „Jupiteru Najboljem i Najvećem...“ i tako dalje. Zašto se Jupiter uvek i uporno „podmeće“ kad se spomene Jova, srpski bog svetla i jave, kad ni sami Rimljani u svoje vreme nisu ga pisali kao Jupitera, već kao Jovu? I ne samo u ovom slučaju, već se isto čini i kod prevoda književnih dela i uopšte u mitologiji. Na latinskom lepo piše *Jova*, a naši ga prevode kao *Jupiter*!? Zato ćemo pobliže objasniti ko je Jovan: „U Izorodu (Postanje) Jovan se spominje kao „Javanim“ a kod nekig drugih istočnih naroda kao Javana. *Bošar* kaže da se i kod Grka spominje kao Jovan, što je promenjeno u Joan, kao što se nalazi u *Ilijadi*, pa zatim u Jon (2.1.3.3.)“. *Kozma Indikopleusta*, piše o Jafetovim sinovima i Jovana spominje kao – Jovan (153. tom 88. lib. I. P. 86). Srpski bog Jovan je nazivan i Jova i Jakobog u Epiru i drugde, ali se postavlja pitanje zašto Grci Jonsko more baš tim imenom zovu. Zato što je pre njihovog dolaska tu živio narod boga Jovana i to je prvobitno bilo – Jovansko more, baš kako se tada zvalo i današnje Jadransko more. Jonsko i jadransko more bilo je jedno more-Jovansko more.

Srbija – biblijska zemlja Jovan: „U *Svetom pismu (Knjiga postanka – Izorod)* zemlja koju oličava Jovan, pominje se kao Javan, to jest onako kako se kod nekih naroda na Bliskom Istoku i u Aziji ovo ime izgovaralo. Pošto smo o Medima, Madaj, trećem sinu Jafetovom, govorili na prvom mestu, pa zatim o Gomeru i Magogu, sada je na redu četvrti sin Jovan. Gomer i Jovan su dva važnija Jafetova sina od kojih prva ima tri sina, a drugi četiri što nam govori da je Jovan najvažniji od svih. Jovan se iskazuje kao najvažnija zemlja u Evropi i u tada poznatom svetu. Svi istočni nearijevski narodi nazivali su Arijevce – Jovanima, sledstveno tome i sve narode koji su dolazili iz Evrope i Male Azije. To nas upućuje gde da tražimo zemlju Jovan. Kada govorimo samo o zemlji Jovanu, onda je to zemlja između Karpata na severu i Jadanskog mora na jugu, i između Crnog mora na istoku i Alpa na Zapadu. Tačan prikaz zemlje Jovan, pre ovog našeg, dao je *Samuel Bošar*. On je pod zemljom Jovan obeležio prvo samo središni deo Helmskog (Balkanskog) poluostrva, a zatim celo poluostrvo i dodaje Italiju (srpsku Raseniju - Rašku) i Rodaniju

(srpski naziv današnje Francuske) sa tačnim rasporedom Jovanovih sinova (2. 1.1.3.)". (*Jovan Deretić, "Antička Srbija" str. 63-64*). Bog Zevs je nastao kao i Jupiter, od srpskog božanstva Jovana, boga jave. Grci su često nazivali Zevsu - Dios ili Dion, što na srpskom jeziku znači – Div. Toliko o srpskom Jovi-Jovanu, čije ime se skoro uvek netačno prevodi sa latinskog kao – Jupiter i o zemlji Jovan i narodu srpskom - Jovanovom.

Srpski bog Serbon na srpskom novcu iz Sarda (8-7 vek p.n.e). To je ustvari istorijska ličnost Serbo Makeridović.

Novac iz Raševice: Zbirka starog novca koja se mogla videti na izložbi u Zavičajnom muzeju u Jagodini, oktobra 2009. godine, zanimljiva je iz više razloga. Pre svega zbog činjenice da Rim nije kovao novac sve do početka 3. veka pre Hrista. Dotle im je kao sredstvo plaćanja bio grumen bronzne nedefinisane težine, potom bronzana šipka grubo regulisane težine, a tek onda bronzani novac kružnog oblika.

Na izložbi je bio i primerak kovanog novca srpskog kralja Filipa Drugog Karanovića (*kat. br. 1.1*) koji na aversu ima predstavu Apolona i na reversu konjanika. (Apolon je raško-belaški bog Apl, koga su Grci i Rimljani prekrstili u Apolona).

Novac Aleksandra Velikog Karanovića, cara srbskog, nosi predstavu Boga Serbona ili Erakla, sa njegovim atributima: lavlja koža, jer je bio Davlija, davilac nemejskog lava, zatim luk, topolac i žezal. Na pomenutoj izložbi starog novca nalazi se i primerak novca nađenog u Raševici (*inv. Br. 50-1731*) iz vremena 200-150 godina pre nove ere.

Primerak novca srpskog kralja Filipa II. Na aversu je predstava srpskog božanstva Apla (Apolona), a na reversu konjanika. Novac srpskog svetskog cara Aleksandra Velikog na aversu ima lik Boga Serbona

U Raševici je pronađen i novac iz vremena srpskog cara na rimskom prestolu Galerija (305-3011), *inv. br. 2036*. Iz vremena Konstansa 1. (337-350) postoji bronzani novac sa terena Raševice, zaveden pod *inv. br. 2146*. Takođe, iz vremena Konstancija Gala (351-354) izložen je i bronzani novčić iz Raševice, *inv. br. 2149*. Sa terena Potočca, odnosno Podjuhorja, pronađen je i novac iz vremena Justinijana 1. (527-565) kao i Justina 2. (565-578). Na brdu Karaula, takođe, su pronađeni novčići iz rimskog perioda, kao i ispod brda Glavice, u dvorištu Dragoljuba Ljubeta Milojevića.

Stanovnici ovoga kraja Sorbi-Sorbisci (rimski Skordisci, a grčki Kelti) voleli su da prave novac prema srpskoj tradiciji Aleksandra Velikog Karanovića. Ističemo i još jednu zanimljivost kada je u pitanju drevno srpsko novčarstvo.

Naime, postoji tip novca nazvan - srbski novac, odnosno i srbsko-sremska varijanta tog novca, na kojoj je predstavljen krilati konj Pegaz. To je zanimljiv podatak, jer u centralnoj Srbiji, samo se u mitologiji Pomoravlja i Podjuhorja spominje krilati konj vojvode Momčila, koji je živio u svom gradu, danas Momčilov grad iznad Potočca. *(O tome smo detaljnije govorili u odeljku „Pegaz sa Juhora-simbol pesništva drevnih Moravaca“).*

Novac iz juhorske ostave (Levač) kovan oko 3. veka pre Hrista. Na aversu lik srbskog Boga Diva (Zeusa), a na reversu predstava dva sučeljena jarca

U Zavičajnom muzeju u Paraćinu iz perioda starijeg gvoždenog doba, oko 1000 godina pre nove ere, sa lokaliteta iz Raševice, Momčilovog grada i Ana, ali i drugih nalazišta širom paraćinske opštine, u stalnoj postavci se nalaze predmeti: keramičke posude i metalni nalazi - kopče, grivne, ukrasne alke za kosu...

Na izložbenoj postavci u paraćinskom muzeju iz perioda rimske dominacije, od zapadnih naselja paraćinske opštine, takozvanih prekomoravskih sela, zastupljeni su samo nalazi iz Raševice. Sa materijalom iz Sikirice, Popovca, Glavice i Slatine ta zbirka sadrži: keramičke posude, fibule, srebrni i bronzani novac.

TOPONIMIJA RAŠEVICE I OKOLINE SA SANSKRITSKOM KORENSKOM OSNOVOM

Vinčansko pismo i prasrpski - RAŠKO-PELAŠKI jezik iz Dunavskog basena, preneseni su preko evroazijskog kontinenta do Indije, a i sami Indijci tvrde da su im pismo doneli "beli bogovi preko Himalaja", a tuda su drevni Arijski Srbi morali da prođu da bi sišli u Indiju. Ako je tako, da li se onda poređenjem sanskritskog i savremenog srpskog jezika mogu pronaći slične ili istovetne reči, i koliki je taj broj zajedničkih reči, izraza i termina?

Švajcarac *Adolf Pikte* napisao je delo "*Indoevropsko* poreklo ili prvobitni Arijevci" u kome je između ostalog utvrdio: "U davnoj prošlosti jedna rasa, rasla je u prvobitnoj kolevci, nadarena mudrošću, grandiozna, stroge prirode, radom je pobedila surove materijalne uslove svoga opstanka. Zatim dolazi do njihovog razvoja i patrijarhalnog uređenja. TA BUJNA RASA RAZVILA JE SVOJ JEZIK, SAVRŠEN I PUN INTUICIJE ZA UZVIŠENU

POEZIJU. Zbog svoje brojnosti, morali su da se sele, a seobama se menjao i jezik. Od ovog naroda je nastalo više narodnosti.... **JEZIK TOG NARODA BIO JE OSNOVA ZA MNOGE JEZIKE KOJI SU IZA NJEGA NASTALI**", tvrdi *Pikte*, i zaključuje da je taj "**PRVI ARIJEVSKI JEZIK USTVARI JEZIK MAJKA**".

"Sanskritski jezik koji se u današnjoj nauci smatra "majkom jezika" je "jezik brat" srbskom jeziku. Jer oba jezika su sa zajedničkog Podunavskog istočnika pismenosti, koji je preživio tisuće godine zatiranja, da bi se danas prikrio u indoevropskom pismu", tvrdi *Slobodan Filipović*. Dakle, jezik starobalkanskih ili starohelmskih Arija: Meda, Rašana, Venda (Vinda), Briga, Belasta/Pelazga, Srbata-Sarmata, Ilira... priznat je u nauci kao sanskrit ili staroindijski. Od svih savremenih jezika, samo savremeni srpski jezik stoji u direktnoj vezi s arijskom "majkom jezika".

Ova dva jezika imaju ista gramatička pravila, zajedničke korene ili korenske morfeme, kao i slične stilizacije slova. **Pavle Šafarik i naš najveći filolog Aleksandar Belić jezik tih Arija zovu - PRASRPSKI JEZIK**. Na tlu Srbije, Srednjeg Podunavlja i Pomoravlja usavršeno je prvo pismo iz Lepenskog vira, danas u nauci poznato kao Vinčansko pismo, starosti između 8.000 i 5.500 godina pre nove ere, a koje je starije i od sumerskog klinastog i piktografskog pisma. Od protosrpskog Vinčanskog pisma-Srbice, dakle, nema starijeg pisma u Evropi i Aziji, odnosno na svetu. Zanimljiv je i podatak da su Arapi Slovene i Srbe zvali - "Svet knjige", a Grci su Srbe zvali - Ksantosi ili Učeni, a kao što smo videli imali su i jake razloge za to.

U svakodnevnom govoru savremeni Srbin upotrebi oko 200 reči koje su istovetne ili slične sanskrtskom jeziku. (A naziv jezika potiče od:samskr̥t=samskrćen, samsložen, samonikao jezik). U poslednjih dvadesetak godina pojavilo se nekoliko sanskritsko-srpskih rečnika koji dokazuju istovetnost najstarijeg, praistorijskog srbskog sanskrita i savremenog srbskog jezika. Navešćemo samo tridesetak sličnih ili istovetnih reči iz drevnog sanskrita i savremenog srbskog jezika:

ad=ad(had)	avantara=avantura	ambhasi=ambis
angele=anđele	bandam=banda	viamena=avion
tata=tata	nana=nana	
prija=prija		

strina=strina	bharat =brat	
sestra= sestra		
svaja=svaja (svastika)	kum=kum	svekar=svekar
agnih=oganj	angarah=ugarak	anučina=unuk,
unuka		
at=at (konj)	atati=lutati (na konju)	addati=dodati
dvaram=dveri	upahas=opasivati	pičhh=ženski pol.
organ		
adhivakta=advokat	antarijum=anterija	
apatrapa= apatrapa		
apsu=apsa	aphena= bez pene	amah=zamah
ambarja=ambar	ambhah=ambis	aranjam=oranje
krs=krš	alam=ala	
alem=alem (dragi kamen)		
alamat=alat	alabuka=alabuka	
aha=aha (uzvik)		
antika=antika(starina)	alapah=alapača	arrčhati=arčiti
upanat=opanak	kučara=kuće	kučesta=kučište
kurčah=muški pol. org.	kakaruka=kukavica	kurčakah=kita
semeno=zemeno, zemno	šrimad=šarm	Bhaga=Bog
vatom=hvatam		
bramastra=atomska bomba		
deva=devica, boginja		
hima=bela	kuća=kuća	belocura=bela
cura		
elajet=vilajet	rč=reč	
govinda=goveda		
kešava=košava		

Praistorijski i savremeni žitelj RAŠEVICE mogli bi i danas da se UMNOGOME sporazumeju bez obzira na desetine i desetine hiljada godina vremenske razlike, kada bi to naravno bilo moguće. Obojicu spajaju očigledno: isti jezik, poreklo, kultura, isti gen. Smatra se da u savremenom srbskom jeziku ima oko 4.000 istih i sličnih reči sa sanskritom, i da je srbski jezik (iz kojeg je u dalekoj praistoriji i nastao sanskrit) danas sačuvao najveći broj svojih izvornih reči, nastalih u Dunavsko-moravskom basenu civilizacije, u balkanskoj Srbiji. Nije onda nikakvo čudo što su mnogi toponimi (nazivi potesa) u Raševici i njenoj bližoj okolini ostali slični ili u

istom prvobitnom obliku. Ovde ćemo obraditi nekoliko najizrazitijih primera:

Ahorn=Jahorn=Juhorn=Juhor: Planina Juhor (776) ime je dobila po drvetu AHORN, što na starosrbskom (raško-pelaškom), odnosno tribalskom jeziku znači JAVOR. Po mišljenju *Veselina Čajkanovića*, jednog od najboljih poznavalaca mitologije bilja kod Srba, reč AHORN je ušla u latinski jezik iz jezika starosedelačkog, dakle srbskog naroda. Tribalski odnosno Srbaljski izraz AHORN, vremenom je evoluirao u JAHOR(N), a potom u oblik JUHOR(N), odnosno savremeni JUHOR. JUHOR je, dakle, JAVOR. A na Juhoru se i danas jedna njegova strana naziva JAVORNICA, po preovlađujućem drvetu.

Bubona=Buban: BUBAN je predeo zapadno od Paraćina, između sela RAŠEVICE i Potočca. Iza ovog neobičnog i jedinstvenog toponima krije se ustvari ime antičke boginje BUBONE, zaštitnice goveda. BUBONU su poštovali drevni Srbalji (Tribali), Rašani, Medi (Mezi) i mnogi drugi. Pomoravlje je u praistoriji, kao uostalom i danas, bilo pogodno za uzgajanje goveda, a ovdašnji praistorijski srbski Moravac odnegovao je posebnu, autohtonu, vrstu goveda tur i zub, koja je bila raširena na prostoru Balkana. Kult govečeta ostao je u srpskoj tradiciji od Protosrba "Lepenaca", prvih stanovnika Lepenskog vira, koji su u prvom Arijevom pohodu na Indiju povelili sa sobom i govedu, i tamošnje narode naučili njihovoj korisnosti. Danas u Indiji, kao što znamo, krava je sveta životinja. Jednom godišnje srpska plemena iz ovog dela Pomoravlja slavila su "kravlju bogomolju", koju su Rimljani po dolasku nazvali "ludi Bubeti" (Goveđe igre), i koje su bile posvećene zaštitnici goveda BUBONI. Neverovatna sličnost toponima BUBAN i imena boginje BUBON, određuje i pretpostavku da su se kravlja slavlja odvijala baš na ovom terenu, ali i oko njega, koji se i danas zove BUBAN.

U srednjem veku, srbski knez Lazar je na šlemu nosio volujske rogove, a njegov sin Stefan Lazarević je volujske rogove imao na svom grbu. Reč je o autohtonoj vrsti govečeta zvanog tur ili zub, po čemu je srednjovekovna Srbija bila na glasu. Jug Bogdan je, prema istorijskim podacima, jedno selo nazvao Zubarje, po rasi govečeta - zub, i poklonio ga svojoj ostareloj majci. Zubarje je davno nestalo selo, a nalazilo se negde pored Velike Morave.

Kravlja bogomolja: Čak i posle primanja hrišćanstva, Srbi su zadržali ovaj običaj posvećen govedi. U selu RAŠEVICI na dan

Svetog Ilije, 2. agusta, održava se, takozvana, "kravlja bogomolja". Goveda se na taj dan provode ispod slavluka, iskopanog u obali reke Morave ili napravljenog od drveta, (u poslednje vreme i od betona naprimer u Šavcu i Potočcu), i dok prolaze, obeležavaju se ugarkom, a potom ih vlasnici kupaju u pličaku Morave i čiste vraćaju u staje.

bogomolje" krave se nisu smele uprezati u jaram za teške poslove. Ovaj dan se slavi u zdravlje stoke i stočnog fonda. O tome je pisao i *Stanoje Mijatović* u svojoj studiji „*Temnić*“.

Vrethre=Vetren: Narodna legenda kaže da je na najvišem juhorskom vrhu postojala nekada vetrenjača, koja je mlela žito za oblasnog gospodara, i da se po njoj, taj vrh i nazvao VETREN, odnosno Vetrnja, kako podjuhorsko stanovništvo još uvek naziva ovaj vrh. Možda legenda i govori istinu o nastanku imena VETREN, ali mi ćemo pokušati da etimološki i morfološki uđemo malo dublje u ovu problematiku i ponudimo novo rešenje ove jezičke zagonetke.

Mit, kao najsajjniji pamtilac suštine prošlosti, kaže nam da je Juhor - zmajevita planina. Naime, jedan njegov vrh i danas se zove ZMAJEVICA, a VETREN, takođe, nosi ime najvećeg zmajevskog čudovišta iz srpske, odnosno vindske ili vedske, indoarijske mitologije-VRETHRE. VRETHRE, je bio ogroman zmaj, koga je mogao da pobeđi jedino vrhunski bog Indra, isto ono božanstvo koje je nenadmašni Arije (vedski Arjun) ranio u bici kod Kurukšetre (Kurjačko šetalište-polje). Indri se ova pobeda nad VRETHRENOM ubraja u najveće podvige starosrpske-vedske i hinduističke mitologije. Po raseljavanju sa indijskog potkontinenta i ponovnom povratku u balkansku prapostojbinu, arijevska plemena su očigledno donela, pored ostalog, i svoju vedsku mitologiju, imena mesta, reka i planina iz indoarijskog zavičaja. Tako je i najviši vrh planine Juhor-VETREN dobio ime po najvećem zmaju srbske indoarijske, odnosno indijske, mitologije-VRETHRENU.

Zanimljivo je istaći i podatak da se slična reptilna (reptoidna) božanstva spominju i u srbskoj mitologiji na Balkanu. Gotovo svi veliki srbski junaci su sinovi zmajeva a porođeni od vila (Zmaj od Noćaja, Zmaj Ognjeni Vuk, Relja Krilatica...). Tako je Miloša Obilića, prema legendi, rodila vila-majka Jana (Janja), a on je na svom šlemu nosio znak zmaja. Na čelu polutajne viteške organizacije srednjovekovne Evrope, pod nazivom "Red crvenog

zmaja" stajao je srbski despot Stevan Lazarević, koji je, takođe, posedovao amblem zmaja. Prema *Vuku Karadžiću, Veselinu Čajkanoviću i "Srpskom mitološkom rečniku"*, Sveti Đorđe je ubio aždaju u Zmičkom jezeru kod Paraćina. U srpskoj srednjovekovnoj mistici postojao je i tajni viteški red "Sveti Đorđe". Ovde treba napraviti razliku između zmaja i aždaje u srpskoj tradiciji. Aždaje su zla bića, gmizavci, a zmajevi su naklonjeni ljudima, idu u postelju sa ženama i iz te veze rađaju se obavezno "zmajeviti ljudi", koji kad odrastu postaju nenadmašni junaci.

Glavaca=Glavica: U današnjoj Srbiji ima mnogo sela koja se zovu GLAVICA, a isti naziv nose i brojna brda, brdašca i visovi. Jedno takvo brdo nalazi se zapadno od RAŠEVICE i kao čukakota dominira nad selom. Po legendi prvi stanovnici RAŠEVICE naselili su se ispod Glavice. I u brdsko-planinskim krajevima Srbije ta slična brdašca i brda se uglavnom zovu GLAVICE, služe, između ostalog, i za osnovnu ljudsku komunikaciju - dozivanje. Sa njih se viče i dovikuje, prenose poruke, pozivi i pozdravi, najvažnije informacije za život u tim krajevima. A da bi se glas dobacio sa brda na brdo, sa GLAVICE na GLAVICU mora dobro da se viče. Na sanskritskom jeziku reč VACA označava VIKU. Prefiks GLA ima značenje u smislu MNOGO, VELIKO, GLAMUR (uporedivo glamurno). Dakle, GLAVACA je VELIKA VIKA, mesto odakle se mnogo viče. Prisetimo se da su i u drugoj polovini dvadesetog veka u mnogim selima još uvek postojali dobošari ili birovi, koji su koristili i ta uzvišenja zvana GLAVICE, da bi lokalnom stanovništvu sa njih preneli neku važnu naredbu vlasti. I danas postoje izrazi "dere se kao birov" ili "viče kao birov". U slučaju RAŠEVICE, videli smo da je na Glavici najverovatnije bila osmatračnica, odakle je kontrolisan ceo ovaj kraj. Izviđači su onda nužno morali i da se dozivaju, da glasno upozoravaju, da mnogo viču sa brda GLAVICE – da GLAVACAJU, sanskritski rečeno.

Obrek=Obrež: BRECA na sanskritskom jeziku znači GOVOR. I danas se u savremenom srpskom jeziku upotrebljava ova reč, ali kao glagol BRECATI (SE) ili BRECNUTI (SE). Na primer: "OBRECNUO mu se", "Dobro se BRECNULA na njega", ".BRECA se kad priča" i tako dalje. Danas glagol BRECATI (SE) ima drugačije značenje od sanskritskog vremena. U savremenom govoru BRECATI (SE) podrazumeva osoran govor, nadmen i svadljiv ton, pogordljivost i ljutnju, žustrinu...

Ovaj zaključak prvi put iznosimo među lingviste i tvrdimo da je čuvena srpska, modalna, rečca BRE, za koju se do sada nije znalo poreklo, a posebno ne njeno značenje, potiče upravo od sanskritske imenice BRECA ili GOVOR. Prema tome, BRE znači: RECI, GOVORI, REKNI, KAŽI... Naprimer: "Šta je, bre?", "Gde si, bre?", "Ajde, bre?". Bukvalno prevedeno to znači: "Šta je, reci?", "Gde si, govori?", "Ajde, kaži?". U srednjem veku kad su Turci zabranjivali zvona u srbskim pravoslavnim svetinjama, manastirska klepala su se zvala BRECALA, jer su BRECALA - GOVORILA kaluđerima kad je vreme za službu, ručak ili druge poslove. I sada se može čuti kako se neka devojka OBREKLA momku. U ovom slučaju više je nego jasno da glagol OBREKNUTI potiče od oblika OBRECNUTI, s tim što sada ima značenje OBEĆATI SE (nekome). OBREKNUTI SE, isto je što i ZAREĆI SE. Onaj koji se obrekne, dadne reč, a reč je jača od svakog zakona, zove se OBREK, to jest ZAREKNUT čovek. Monasi su, recimo, OBREKNUTI ljudi, jer su se OBREKLI BOGU. I uopšte, svako ko se OBREKNE na nešto, na neko delo, pred ikonom, pred ljudima, pred samim sobom je- OBREK.

Verujemo da je naziv sela OBREŽ, u Temniću i Sremu, samo malo izmenjena forma sanskritsko-srpske reči - OBREK. U slobodnijem "prevodu" OBREŽ znači OBREKNUT, OBEĆAN ili ZAREKNUT (nekome ili nečemu, na nešto ili na neko delo). (Znamo, takođe i za istorijski podatak, da se u jednom periodu za turska vakt naselje Obrež zvalo i – Gornji Dragonjić, „a zovu ga i Obrš“).

Siba=Šiba (Šiboviti): ŠIBA i ŠIBOVITI su dva toponima skoro identičnog morfološkog porekla, a ime im opet potiče iz najstarijeg srpskog jezika - sanskrita. Prvobitne kuće u praistoriji bile su od SIBA, ili današnjim izrazom rečeno ŠIBA, odnosno pruća, koje se uplitalo i preplitalo između kolaca (kolja) i potom lepilo blatom. Posle busara, burdelja, zemunica, poluzemunica i drugih izbi, malo ukopanih u zemlju i pokrivenih travom, SIBA je predstavljala novi savremeniji tip kuće u praistoriji, prvu nadzemnu kuću, što je u tadašnjem građevinarstvu bio verovatno radikalni i revolucionarni napredak. Našu etimološku analizu SIBE-ŠIBE, dopunićemo i jednim istorijskom podatkom, koji treba da potvrdi narodno predanje da je ŠIBA zaista bila naselje u jednom periodu istorije. Naime, u prvom jesenjem popisu 1718. godine, koji su sproveli Austrijanci, nakon Požarevačkog mira, koji im je omogućavao

upravu nad severnom Srbijom, u spisku sela pronalazimo i naselje, koje se u nemačkoj transkripciji zove SABA. Najverovatnije se radi o mestu SIBA=ŠIBA.

STANOVNIŠTVO:

SEOBE, POREKLO, POPISI, DANAŠNJE STANOVNIŠTVO, DELATNOSTI I ZANIMANJA, PRAVOSLAVNA VERA I SPISAK SLAVARA

Dolina Velike Morave svojim geološkim, klimatskim, hidrografskim i ekonomskim uslovima oduvek je bila naseljena. Kada se govori o 'Dunavskom izvoristu naroda' i „Kolevci čovečanstva“, misli se ne samo na Dunav, već i na poddunavsku Srbiju, a posebno na koridore njegovih pritoka: Veliku Moravu, Mlavu, Pek, Timok, Savu i Kolubaru, gde su se razvijale civilizacije, kulture, i države o čemu nam svedoče brojni arheološki nalazi iz različitih istorijskih perioda, kao i brojni zapisi iz stare i nove ere. Kao što smo videli na prethodnim stranicama ove knjige, na prostoru RAŠEVICE i u njenom ataru, postojala su mnoga naselja u kojima su živеле praiistorijske populacije Srba i u doba stajstva, imućstva, koje su o sebi i svom životu ostavile brojne materijalne dokaze. Naravno, ovi dokazi su samo 'vrh ledenog brega', jer će buduća ozbiljna istraživanja na polju arheologije u RAŠEVICI i njenoj okolini sigurno doneti nove dokaze i iznenađenja.

Kroz brojne seobe, staro stanovništvo Pomoravlja i Raševice se preselilo u Preko, Srem, Banat i Bačku, Slavoniju, Mađarsku, Rusiju, a mnogo hiljada žitelja je i prinudno kao roblje odvedeno u Tursku, raseljeno ili prodato. Posle Kosovske bitke 1389. godine Srbi iz Južne Srbije, sa Kosova i Metohije, iz Crne Gore počeli su da se masovno iseljavaju u južnu Ugarsku, bojeći se turske osvete. Od 1389. do 1813. godine bilo je tačno dvanaest seoba Srba iz Srbije i Pomoravlja, a tu ne računamo prisilno odvođenje naroda u tursko ropstvo, danak u krvi, i raseljavanje Srba iz okoline Jagodine u Galipolje, u Kurdistan, u Iran i u druge delove turske carevine. *(O migracijama Srba u vreme turske vladavine videti opširnije u „Šavac-antropogeografska i istorijska studija“, autora Miroslava Dimitrijevića, izdavač: Kulturno prosvetna zajednica i Odbor za selo Srpske akademije nauka i umetnosti, Beograd, 2011).*

Masovnija i glavna doseljavanja srpskog stanovništva počinju od 1815. godine, a posebno oko 1830. godine. Miloš Obrenović je izvršio prvu zemljišnu reformu pod sloganom 'zemlja onima koji je obraduju', što je privuklo Srbe iz svih okolnih carstava.

Na Juhoru su se u doba austrijske i turske vladavine skrivali stanovnici RAŠEVICE i podjuhorskih sela u brojnim zbegovima-naseljima koje smo opisivali u prvom delu ove knjige. Veza između starih i novih naselja su prekidana brojnim seobama, a posebno veliko raseljavanje RAŠEVICE, odnosno temničkih i levačkih sela bilo je posle propasti 'Kočine krajine'. Najbrojnija vojska Koče Andjelkovica bila je iz podjuhorskih sela, Temnića i Levča, jer su verovali da je došao trenutak konačnog obračuna sa Turcima i oslobađanje od azijskog iga. Po propasti ustanka, sela su gotovo zapustela, a stanovništvo ovoga kraja preselilo se najviše u Srem. Nova doseljavanja i priliv stanovništva u ove krajeve ponovo počinje u vreme Karadjordjeve i Miloševe Srbije, odnosno Prvog i Drugog srbskog ustanka. Doseljavanje novog stanovništva trajalo je sve do 1840. godine.

POPIS STANOVNIKA RAŠEVICE 1863. GODINE

Ovaj poimenični popis muških i ženskih duša Raševice iz 1863. godine, ima veliki značaj za dalje istraživanje raševičkih rodoslova. Tu su zabeležena imena naših prapredaka, tako da porodice koje nemaju svoje rodoslovno stablo, mogu koristiti ove podatke da ga sada konačno nacrtaju ili dopune imenima zaboravljenih predaka i rođaka.

Popis 1863: *Okružije Jagodinska, srez Temnički, Opština Raševička, mesto Raševica, vrednost nepokretne imovine 19.351 dukata cesarskih, mesečni prihod 1.295 talira, ukupan broj žitelja 680, muških 364, ženskih 316.*

Milosav Petrović, (30) zemljodelac, žena Nasta (25), brat Milovan (25), snaja Manda (25), sinovice: Ljubica (7), Stana (1/2). Kuća slaba s placem; 1,3/4 pluga oraće zemlje; branik 4 dana i vinograd 6 motika, u ataru sela Raševice; Od lične privrede, stoke i zemljodelija 15 talira mesečno. U vrednosti 170 dukata cesarskih.

Živko Živanović, (40) zemljodelac, kuća slaba s placom; 1,172 plug oraće zemlje; branik ½ dana i vinograd 6 motika; U ataru sela

Raševice; U vrednosti 62 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 3 talira.

Raka Stošić (40), zemljodelac, žena Zdravka (40); sinovi: Miloš (10), Stanoje (3), Miloš (1/2); Kuća slaba s placom; 4,1/4 pluga orače zemlje; Livada 3 kose; branik 2,1/4 dana i vinograd sa zavatom 16 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 273 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 10 talira.

Stanoje (13) i Jovica (10), naslednici počivšeg **Đurđa Velikovića**. Kuća slaba s placom, 2 pluga orače zemlje; branik ½ dana i vinograd 4 motike u ataru sela Raševice. U vrednosti 51 dukat cesarski; Privrede nema zbog maloletstva.

Petar Bojković (40) zemljodelac, žena Stanija (36), majka Ikonija (80), kuća slaba s placom, 2 pluga orače zemlje; Branik ½ dana i vinograd 5 motika u ataru sela Raševice; U vrednosti 100 dukata cesarskih; Od lične privrede i zemljodelija 6 talira.

Arsa Bojković (46) zemljodelac, žena Marija (45), sin Dimitrije (15), kćeri: Nikosava (14), Persa (12). Kuća slaba s placom, 2,1/2 pluga orače zemlje; Livada 2 kose i vinograd sa zavatom 6 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 100 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 7 talira.

Milosav Marinković (28) meandžija, žena Jovana (30), meana slaba s placom, ¼ pluga orače zemlje i vinograd 2 motike u ataru sela Raševice. U vrednosti 200 dukata cesarskih. Od lične privrede i meanisanja 16 talira mesečno.

Miloš Kolarac (42) zemljodelac, žena Slavka (16), 6 pluga orače zemlje i vinograd 2 motike u ataru sela Raševice; U vrednosti 64 dukata cesarskih. Od lične privrede i meanisanja 14 talira mesečno.

Marjan Stefanović (50) zemljodelac, žena Mirjana (40), sinovi: Jovan (11), Milan (6), kćer Mileva (4), sinovac Milen (16). Kuća slaba s placom, 5,1/4 pluga orače zemlje, branik 2 dana i vinograd sa zavatom 13 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 137 dukata cesarskih. Od lične privrede stoke i zemljodelija 9 talira mesečno.

Stanko Petrović (40) zemljodelac, žena Nasta (30), sinovi: Ljubisav (12), Stevan (10), Vasilije (2). Kuća vrlo slaba s placom; 4 pluga orače zemlje; livada 1)2 kose; šljivar ¼ dana; branik ½ dana; vinograd sa zavatom 8 motika u ataru sela Raševice. U

vrednosti 83 dukata cesarska. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 6 talira mesečno.

Stanojlo Petronijević (60) zemljodelac, žena Stevana (60), ranjenik Jevta (20). Kuća slaba s placom. 3 pluga oraće zemlje; livada 3,1/2 kose; branik 1 dan i vinograd 3 motike u ataru sela Raševice. U vrednosti 121 dukat cesarski. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 8 talira mesečno.

Trifun Nikolić (40) zemljodelac, žena Marta (35), sinovi: Đurđe (7), Vasilije (5), Mijajlo (1), ranjenica Živka (10). Kuća vrlo slaba s placem; 2 pluga oraće zemlje; šljivar $\frac{1}{4}$ dana, branik $\frac{1}{2}$ dana, vinograd 6 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 86 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 7 talira mesečno.

Živka Milovanović (10), naslednica poživšeg Milovana Jovanovića. Kućni plac $\frac{1}{4}$ dana, $\frac{1}{4}$ pluga oraće zemlje, branik $\frac{1}{4}$ dana i vinograd 2 motike, u ataru sela Raševice. U vrednosti 17 dukata cesarskih. Privrede nema. (Vid. 3941 tj. 13).

Nikola Janković (70) zemljodelac, žena Zdravka (50), sin Jefrem (30), snaja Nevena (25), unuk Ljubomir (1). Kuća slaba s placom; 2,3/4 pluga oraće zemlje; branik $\frac{1}{2}$ dana i vinograd 7 motika u ataru sela Raševice; U vrednosti 74 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 10 talira mesečno.

Sava Nikolić (35) zemljodelac, žena Femija (34), sinovi: Radoje (15), Vasilije (13), Radosav (7), kćeri: Đurđa (10), Radosava (4). Kuća vrlo slaba s placom; 1 plug oraće zemlje; šljivar $\frac{1}{4}$ dana, branik $\frac{1}{4}$ dana; Vinograd 2 motike u ataru sela Raševice; U vrednosti 25 dukata cesarskih. Od lične privrede 6 talira.

Sreja Petrović (32) zemljodelac, žena Vasilija (30), sin Božin (3), kćer Milenija (8), brat Mihajlo (28), snaja Anđa (26), sinovci Jefrem (16), Stojan (1), sinovica Ristosija (13), mati Gospava (70). Kuća slaba s placom; 10,1/2 pluga oraće zemlje; livada 1 kosa; šljivar $\frac{1}{2}$ dana; branik 4,1/2 dana; i vinograd sa zavatom 10 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 339 dukata cesarskih; Od lične privrede, stoke i zemljodelija 21 talir mesečno.

Miloje Petrović (40) zemljodelac, žena Tomanija (39), sin Milun (7), kćeri: Milunka (5), Draga (2). Kuća vrlo slaba s placom; 4,3/4 pluga oraće zemlje; šljivar $\frac{1}{2}$ dana; branik 2,1/4 dana i vinograd 4 motike, u ataru sela Raševice; U vrednosti 103 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 8 talira mesečno.

Trifun Miladinović (36) zemljodelac, žena Slavka (30), kćeri: Stana (5), Mileva (1/2). Kuća vrlo slaba s placom; $\frac{3}{4}$ pluga orače zemlje; šljivar $\frac{1}{4}$ dana; vinograd 3 motike u ataru sela Raševice. U vrednosti 36 dukata cesarskih. Od lične privrede 6 talira mesečno.

Anta Savić (40) zemljodelac, žena Petrija (40), sinovi: Milan (12), Božin (8), Bogdan (7), kćeri: Persa (16), Perunika (12), Jana (9), Mileva (2). Kuća slaba s placom; 5 plugova orače zemlje; livada 2 kose; branik 1 dan i vinograd 6 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 170 dukata cesarskih, O lične provrede i zemljodelija 10 talira.

Milovan Branković (90) prosut, imanja nema, privrede nema zbog starosti.

Miladin Nikolić (75) zemljodelac, sinovi: Milosav (35), Marinko (30), Mijajlo (30, snaje Milica (30), Slavka (25), Pavlija (20), unučadi: Jevta (14), Jevrem (5), Blagoje (3), Saveta (1), Anđa (2). Kuća slaba s placom; 2,1/4 pluga orače zemlje; šljivar $\frac{1}{4}$ dana i vinograd 10 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 133 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 19 talira mesečno.

Sava Milošević (50), zemljodelac, žena Ivana (40), sinovi: Ljubisav (11), Radisav (9), Miloš (1), kćeri: Radosava (9), Milica (3). Kuća slaba s placom; 2 pluga orače zemlje; livada 2 kose, šljivar $\frac{1}{4}$ dana; vinograd sa zavatom 8 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 111 dikata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 9 talira mesečno.

Miloš Nikolić (80) zemljodelac, žena Milojka (80), sinovi: Milojko (42), Nikola (25), snaje: Marta (40), Nasta (25), unučadi: Milisav (12), Ljubica (12), Petrija (7), Milentija (1), pastarci: Stanoje (13), Petar (12), pastorka Stanija (15). Kuća slaba s placom; 10 pluga orače zemlje; livada 4 kose; šljivar $\frac{3}{4}$ dana; branik 2,1/4 dana; vinograd 12 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 340 dukata cesarska. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 19 talira mesečno.

Stanoje (13), Stanimir (4), Stanija (15) naslednici počivšeg **Milete Ružića**, kućni plac $\frac{1}{4}$ dana; 3 pluga orače zemlje i vinograd 4 motike u ataru sela Raševice. U vrednosti 54 dukata cesarskih. Privrede nema (vidi prethodno).

Ilija Savić (35) zemljodelac, žena Mirjana (30), ranjenica Leca (12). Kuća slaba s placom; 2,1/4 pluga orače zemlje; šljivar $\frac{1}{4}$ dana; branik 1, $\frac{1}{4}$ dana; vinograd 5 motika u ataru sela Raševice. U

vrednosti 82 dukata cesarska. Od lične privrede stoke i zemljodelija 9 talira.

Miloje Savić (25) zemljodelac, žena Mileva (21), sin Miloš (1), mati Milana (65). Kuća vrlo slaba s placom; šljivar $\frac{1}{4}$ dana; branik 1,1/4 dana i vinograd 13 motike u ataru sela Raševice. U vrednosti 84 dukata cesarska. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 11 talira.

Jovan Bogdanović (50) zemljodelac, žena Stanka (45), kćeri: Neda (10), Stanija (8), Radojka (5), Stojana (4). 2 motike vinograda; u ataru sela Raševice. U vrednosti 8 dukata cesarskih; Od lične privrede 8 talira mesečno.

Simeon Milosavljević (60) zemljodelac, žena Pavlija (46), sinovi: Marjan (34), Janićije (30), Pavle (28), Mijajlo (18), Dimitrije (16), snaje: Živka (30), Femija (25), Anđa (22), unučadi: Luka (10), Stevan (8), Milan (3), Jela (12), Mileva (3), Milunika (1), Milunka (1), pastorka: Ikonija (19), Stojana (12), Stana (8). Kuća slaba s placom; 11 pluga orače zemlje; livada 4 kose; vrbak $\frac{1}{2}$ dana; šljivar $\frac{1}{2}$ dana; branik 2, $\frac{3}{4}$ dana i vinograd 16 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 424 dukata cesarska. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 38 talira.

Ilija Sandić (60) zemljodelac, sin Stanoje (19), kćeri: Milojka (199 i Stojana (19), posinak Milenko (26), snaje: Kata (24) i Milenija (20), unuka Milunka (2). Kuća slaba s placom; 5 pluga orače zemlje; livada 2 kose; šljivar $\frac{3}{4}$ dana; branik 2,1/2 dana; vinograd 8 motika, u ataru sela Raševice, u vrednosti 260 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 21 talir.

Radosav Milojević (75), zemljodelac, sin Mileta (40), snaja Jovana (40), unučadi: Radisav (10), Ljubisav (9), Blagoje (7), Milena (1), ranjenica Jelena (23). Kuća slaba s placom; 7 plugova orače zemlje; šljivar 11 dan; branik 4 dana i vinograd 14,1/2 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 368 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 20 talira.

Petar Milošević (40) zemljodelac, žena Milka (40), sin Rista (1/2), Spomenka (11), Stana (10), Randija (6), Persa (8), sestrice Milutin (22). Kuća slaba s placom;; 4 pluga orače zemlje; livada 4 kose; šljivar $\frac{1}{2}$ dana i vinograd sa zavatom 10 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 160 dukata cesarskih. Od lične privrede, i zemljodelija 7 talira.

Pavle Đorđević (25) zemljodelac, žena Todora (25), kćeri: Mileva (4), Milka (2). Kuća slaba s placom; 8 plugova orače zemlje; livada

3 kose; šljivar $\frac{1}{4}$ dana; branik 1, $\frac{1}{2}$ dana i vinograd sa zavatom 11 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 230 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 9 talira.

Maksim Petković (58) zemljodelac, sinovi: Todor (28), Toma (26), Mihail (19), kćer Milana (19), snaja Stanija (23). Kuća slaba s placom; 10 plugova orače zemlje; šljivar $\frac{1}{4}$ dana; branik 1 dan i vinograd 5 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 206 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 18 talira.

Lazar Stojanović (70) zemljodelac, žena Đurđija (70), sinovi. Anta (19), Vasa (16), kćer Jovana (22). Kuća slaba s placom; 4,1/2 pluga orače zemlje; šljivar $\frac{1}{2}$ dana; branik 4,3/4 dana; vinograd 5 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 166 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 10 talira.

Sima Stojanović (50) zemljodelac, žena Milena (48), sinovi. Gaja (22), Filip (12). Kuća slaba s placom; Kuća slaba s placom; 4,3/4 pluga orače zemlje; šljivar $\frac{1}{2}$ dana; branik 2 dana i vinograd sa zavatom 6 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 139 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 11 talira.

Jova Stojanović (40) zemljodelac, žena Anica (35), sinovi: Đurđe (8), Atanasije (6), Andreja (3), Ilija (2), kćer Zlata (1/2). Kuća vrlo slaba s placom; 5 plugova orače zemlje; branik 3,1/2 dana i vinograd sa zavatom 9 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 118 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 6 talira.

Miloje Milenković (40) zemljodelac, žena Marija (30), sinovi: Nikola (18), Stanoje (7), Miloš (6), Mihail (3), kćer Magdalena (12). Kuća slaba s placom; 2,1/2 pluga orače zemlje. Livada 3 kose; branik 1,1/4 dana i vinograd 4,1/2 motike, u ataru sela Raševice. U vrednosti 138 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 10 talira.

Vasilije, naslednik poživšeg **Mitra Gavrilovića** (10). Kuća slaba s placom; 2,1/2 pluga orače zemlje; livada 1 kosa; šljivar $\frac{1}{4}$ dana; branik 1 dan i vinograd 3 motike u ataru sela Raševice. U vrednosti 86 dukata cesarskih. Privrede nema zbog maloletstva.

Stevan Nikolić (60) zemljodelac, žena Stanija (50), sinovi: Ranko (12) i Krsta (4), kćer Jana (10), pastorčad. Vasilije (6) i Ilinka (13). Kuća slaba s placom; 3,3/4 pluga orače zemlje; šljivar $\frac{1}{4}$ dana; branik $\frac{3}{4}$ dana i vinograd sa zavatom 5 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 94 dukata cesarska. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 10 talira.

Jova Canić (50) zemljodelac, sinovi: Vasilije (28), Atanasije (29), Anta (20), Kosta (16), brat Mijajlo (41), unuk Milan (1), sinovci: Stanoje (14), Nastas (13) i Miloš (5), snaje: Jela (45), Stojana (25), Stanika (20). Kuća slaba s placom; 15 plugova oraće zemlje; livada 6 kosa; šljivar 1,1/4 dana; branik 3,1/2 dana i vinograd 13 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 560 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 36 talira.

Marko Culić (40) zemljodelac, žena Stevana (35), sin Milen (3), kćer Milunka (5). Kuća vrlo slaba s placom; 3 pluga oraće zemlje; branik 1/2 dana, i vinograd 4 motike u ataru sela Raševice. U vrednosti 58 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 2 talira.

Jovan Petrović (25) zemljodelac, žena Jelena (20), sin Ljubomir (1), brat Miloš (16). Kuća slaba s placom; 6 plugova oraće zemlje; šljivar 1/4 dana; branik 2 dana i vinograd sa zavatom 8 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 177 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 7 talira.

Miloje Miladinović (51) zemljodelac, žena Ilinka (45), sin Radosav (14). Kuća vrlo slabas placom; 1,1/2 pluga oraće zemlje; šljivar 1/4 dana; livada 3 kose; branik 1,1/2 dana i vinograd sa zavatom 4 motike, u ataru sela Raševice. U vrednosti 93 dukata cesarska. Od lične privrede i zemljodelija 6 talira.

Obrad Milovanović (35) zemljodelac, žena Stojana (30), sinovi: Radivoje (6) i Milosav (2), pastorak Stevan (14). Kuća slaba s placom; 3,3/4 pluga oraće zemlje; livada 1 kosa; šljivar 1/2 dana; branik 1 dan i vinograd sa zavatom 5 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 129 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 6 talira.

Jeremija Marković (32) zemljodelac, sinovi: Miloš (16), Stanoje (3), kćer Kruna (15), brat Toma (21), snaja Milica (20), sinovac Veljko (1), mati Jovana (60). Kuća slaba s placom; 6 plugova oraće zemlje; livada 2 kose; šljivar 1/2 dana; branik 1,1/2 dana i vinograd sa zavatom 9 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 200 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 18 talira.

Kosta Milovanović (40) zemljodelac, žena Živka (36), sinovi: Nikola (5), Vula (3), Miloš (1), snaja Mara (20), sinovci: Jevrem (20), Dimitrije (14), sinovica Radojka (16). Kuća slaba s placom; 7,1/2 plugova oraće zemlje; šljivar 2 dana; branik 1/4 dana i

vinograd 8 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 176 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 13 talira.

Stefan Nikolić (25) zemljodelac, braća: Jevta (18), Vasa (15), sestra Vasilija (12). Kuća slaba s placom; 1 plug orače zemlje; livada $1\frac{3}{4}$ kose; šljivar $\frac{1}{4}$ dana; branik $1\frac{1}{2}$ dana i zavat $\frac{1}{2}$ dana u ataru sela Raševice. U vrednosti 88 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 9 talira.

Marko Milutinović (23) zemljodelac, žena Stojana (24) sin Ljubisav (1). Kuća slaba s placom; 4 pluga orače zemlje; branik $\frac{1}{2}$ dana i vinograd sa zavatom 3 motike, u ataru sela Raševice. U vrednosti 83 dukata cesarska. Od lične privrede i zemljodelija 5 talira.

Mateja Petković (60) zemljodelac, žena Jela (60), sinovi: Stanko (30), Milan (18), kćeri: Milica (20), Stanija (15), Petrija (12) i unuka Borika (1). Kuća slaba s placom; 3 pluga orače zemlje; šljivar $\frac{1}{4}$ dana; branik $1\frac{1}{2}$ dana i vinograd 9 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 263 dukata cesarska. Od lične priivrede, stoke i zemljodelija 23 talira.

Pavle Nedeljковиć (70) zemljodelac, žena Petrija (50), kćer Živka (30), zet Miloje (32), unučad: Đorđe (10) i Nastas (3), ukuna Kata (12). Kuća slaba s placom; 8 plugova orače zemlje; livada 7 kosa; šljivar $1\frac{1}{4}$ dana i vinograd sa zavatom 17 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 546 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 22 talira.

Stanoje Todosijević (20) zemljodelac, žena Stamena (17), sestra Stana (16). Kućni plac $\frac{1}{2}$ dana; 4 pluga orače zemlje; branik $1\frac{1}{4}$ dana i vinograd 4 motike, u ataru sela Raševice. U vrednosti 118 dukata secarskih. Od lične privrede i zemljodelija 8 talira.

Pavle Mitrović (32) zemljodelac, žena Milunka (30), sin Avram (7) godina, braća Jevrem (26) i Marinko (22), kćeri Milentija (4), i Draginja (2), snaja Jerina (23). Kuća slaba s placom; $2\frac{3}{4}$ pluga orače zemlje; livada $4\frac{1}{2}$ kose; šljivar $\frac{1}{4}$ dana; branik $\frac{3}{4}$ dana i vinograd 7 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 199 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 16 talira.

Petar Gavrilović (70) zemljodelac, žena Stojana (70), sin Sava (24). Kuća slaba s placom; $2\frac{1}{2}$ pluga orače zemlje; šljivar $\frac{1}{2}$ dana; branik $\frac{1}{2}$ dana i vinograd sa zavatom $8\frac{1}{2}$ motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti od 100 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 5 talira.

Jovan Matejić (50) zemljodelac, žena Marija (40), sinovi Đorđe (20), Andreja (18), Radosav (5), kćeri Stanija (3), Milunika (2), pastorka Stana (10). Kuća vrlo slaba s placom; 1,1/2 pluga orače zemlje; livada 1 kosa; šljivar ½ dana; branik ½ dana i vinograd 10 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 77 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 9 talira.

Pavle Đurković (60) zemljodelac, sin Radomir (20), Kuća vrlo slaba s placom; 4 pluga orače zemlje; šljivar ¼ dana; branik ½ dana i vinograd 8 motika u aratu sela Raševice. U vrednosti 100 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 6 talira.

Mika Lazić (45) zemljodelac, žena Stevana (40), sin Pavle (20), snaja Stanija (20), pastorak Radosav (13), kćeri Velika (14), Jelica (10), mati Milana (65). Kuća slaba s placom; 2,1/2 pluga orače zemlje; livada 2 kose; šljivar ¼ dana i vinograd 11 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 131 dukata cesarskih. Od lične privrede stoke i zemljodelija 14 talira.

Miloš Đurić (55) zemljodelac, žena Manda (48), sinovi: Stojan (19), Milen (14), Miladin (11), snaja Stanija (19). (Manda je sakata) Kuća slaba s placom; 4,1/4 pluga orače zemlje; branik 2 dana i vinograd 5 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 100 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 7 talira.

Miloje Matejić (40) zemljodelac, žena Đurđija (35), kćeri Jana (15) i Radoika (10). Kuća vrlo slabba s placom i vinograd 2 motike u ataru sela Raševice. U vrednosti 25 dukata cesarskih. Od lične privrede 6 talira.

Matea Branković (100) zemljodelac, sin Milovan (38), snaja Randija (25), unučadi: Miladin (3), Milenko (1/2), Milja (8), pastorki Mijailo (7) Miloš (5). Kuća slaba s placom; 2 pluga orače zemlje; šljivar 1,1/2 dan i vinograd 4 motike u ataru sela Raševice. U vrednosti 134 dukata cesarska. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 10 talira.

Gaja Todorović (28) zemljodelac, žena Stevana (25). Kuća slaba s placom; 2,1/2 pluga orače zemlje; šljivar ¼ dana; branik 1,1/4 dana; livada 1 kosa i vinograd sa zavatom 6, ½ motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 80 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 10 talira.

Miladin Blagojević (16) zemljodelac, sestra Milena (14). Kuća vrlo slaba s placom; 1 plug orače zemlje; branik 1 dan i vinograd 4

motike, u ataru sela Raševice. U vrednosti 40 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 6 talira.

Mileta Marković (50) zemljodelac, žena Stevana (40), sin Nastas (18), kćeri Ubavka(12) i Katarina (2). Kuća vrlo slaba s placom; branik 3 dana i vinograd 6 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 65 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 9 talira.

Radomir Stevanović (25) zemljodelac. Kuća vrlo slaba s placom; 5 plugova orače zemlje; branik $\frac{3}{4}$ dana i vinograd sa zavatom 6 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 88 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 4 talira.

Raja Stevanović, (45) zemljodelac (sakat i ima padaću bolest). Kuća vrlo slaba s placom; $\frac{1}{2}$ pluga orače zemlje; branik $\frac{1}{4}$ dana i vinograd 1 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 19 dukata cesarskih. Privrede nema zbog bolesti.

Jovan Nikolić (30) zemljodelac, žena Milena (28), sinovi Milen (3) i Milenko (1). Kuća slaba s placom; 3, $\frac{1}{2}$ pluga orače zemlje; šljivar $\frac{1}{4}$ dana; branik $\frac{1}{2}$ dana i vinograd 4, $\frac{1}{2}$ motike u ataru sela Raševice. U vrednosti 90 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 7 talira.

Avram Nikolić, (38) zemljodelac, žena Marija (35), sin Miloš (7), kćeri Miloika (10) i Mileva (2). Kuća vrlo slaba s placom; 3, $\frac{1}{4}$ pluga orače zemlje; šljivar $\frac{1}{4}$ dana; branik $\frac{1}{2}$ dana; i vinograd 4, $\frac{1}{2}$ motike, u ataru sela Raševice. U vrednosti 100 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 8 talira.

Nasta, udova počivšeg Dimitrija Todosijevića (22), kćer Milunka (1/2). Kuća slaba s placom; 2 pluga orače zemlje; livada dve kose; branik 1 dan i vinograd sa zavatom 6 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 145 dukata cesarskih. Privrede nema.

Miloš Miljković, (22) zemljodelac, brat Milovan (14), sestre Femija (25) i Milojka (10). Kuća slaba s placom; Branik 1 dan; i vinograd sa zavatom 13 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 100 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 6 talira.

Mileta Matejić, (40) zemljodelac, žena Gvozdena (30), sinovi: Stanislav 10), Ilija (6) i Milovan (1), kćer Stanija (13). Kuća slaba s placom; 6 pluga orače zemlje; livada 1 kosa; branik 1, $\frac{1}{4}$ dana; vinograd 8 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 192 dukata cesarska. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 10 talira.

Marjan Vasić (30) zemljodelac, žena Jelica (25), sin Janićije (6), brat Pavle (18), sinovac Aleksa (20). Kuća slaba s placom; 6 pluga orače zemlje; livada 4 kose; šljivar 2 dana; branik 5 dana; i vinograd sa zavatom 15 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 315 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 14 talira.

Jovan Vasić, (25) zemljodelac, žena Milika (20) (Jovan je sakat). Kuća vrlo slaba s placom; 1,3/4 pluga orače zemlje; šljivar ¼ dana; branik ½ dana; i vinograd 9 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 74 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 5 talira.

Đura Pešić, (50) zemljodelac, žena Stana (45), kćer Stojana (12), posinak Milenko (35), snaja Jela (30), unuka Milena (6). Kuća slaba s placom; 3,1/2 pluga orače zemlje; šljivar 1,1/4 dana; livada 4 kose; branik 2 dana i vinograd sa zavatom 13 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 245 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 14 talira.

Stevan Lukić, (40) zemljodelac, žena Stojana (40), sinovi Stanoje (7) i Aksentije (6), pastorak Jeremija (17). Kuća slaba s placom; 2 pluga orače zemlje; livada 1 kosa; šljivar 1/2 dana; i vinograd 3 motike u ataru sela Raševice. U vrednosti 113 duklata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 10 talira.

Dina Mijailović (27) zemljodelac, žena Kadivka (26), sinovi Svetozar (4) i Veljko (1), kćeri Katarina (6) i Ljubica (3), brat Milenko (22), snaja Marija (23). Kuća slaba s placom; 7 pluga orače zemlje; livada 2 kose; šljivar 1, ¼ dana; branik 4 dana i vinograd 10 motika u ataru raševičkom. U vrednosti 353 dukata cesarskih. Imanje kadvinkino: 2 pluga orače zemlje u ataru sela Sekuriča u vrednosti 20 dukata cesarskih. Svega 373 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 15 talira.

Anta Marinković, (70) zemljodelac, sin Radivoje (20). Kuća vrlo slaba s placom i branik ½ dana u ataru sela Raševice. U vrednosti 30 dukata cesarskih. Od lične privrede 3 talira.

Petrija, (40) udova počivšeg Milovana Milenkovića, zemljodelca, kćer Kata (8) pastorak Sima (30) ,(Sima je prosut). Kuća slaba s placom; 2 pluga orače zemlje; branik 2 dana i vinograd sa zavatom 11 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 113 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 2 talira.

Ilija Marković, (40) zemljodelac, žena Stamen (35), sin Atanasije (9), kćer Živana (1). Kuća slaba s placom; 2 pluga orače zemlje; branik 1,1/2 dana; i vinograd 5 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 82 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 6 talira.

Stefan Marković, (40) zemljodelac, žena Smiljana (35), sin Miladin (18). Kuća slaba s placom; 3 pluga orače zemlje; branik $\frac{3}{4}$ dana i vinograd sa zavatom 4 motike, u ataru sela Raševice. U vrednosti 100 dukata cesarskih. Od lične privrede stoke i zemljodelija 9 talira.

Ilija Veselinović, (30) zemljodelac, žena Stanija (25), sin Milen (3), kćer Milka (4). Kuća slaba s placom; 5,1/2 plugova orače zemlje; livada 2 kose; branik 2, $\frac{1}{2}$ dana i vinograd 9 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 213 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 8 talira.

Gaja Marković, zemljodelac (50), žena Milosava (50), sinovi: Milenko (25), Sava (15), Milojko (12). Kuća slaba s placom; 3,1/2 pluga orače zemlje; livada 2 kose; šljivar $\frac{1}{4}$ dana; branik 3,1/2 dana; i vinograd sa zavatom 12 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 188 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 12 talira.

Avram Zdravković (6), brat Milan (3), stric Gliša (45) (Gliša je sulud). Kućni plac $\frac{1}{2}$ dana; 1 plug orače zemlje; branik $\frac{1}{2}$ dana; vinograd 2 motike u ataru sela Raševice. U vrednosti 42 dukata cesarska. Privrede nema zbog maloletstva.

Panta Stojković, zemljodelac (50), sin Ognjen (17), snaja Radojka (20), sinovci: Avram (20), Miladin (16), unučadi: Luka (1), Jela (1), (Avram je sakat). Kuća slaba s placom; 3 pluga orače zemlje; branik 2 dana i vinograd 9 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 196 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 8 talira.

Milosav Živadinović, zemljodelac (27), žena Margita (20), sin Mihail (3), kćer Milica (1), sinovac Radisav (12). Kuća slaba s placom; 5 plugova orače zemlje; šljivar $\frac{1}{4}$ dana; branik 2, $\frac{1}{2}$ dana i vinograd 7 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 162 dukata cesarska. Od lične privrede i zemljodelija 7 talira.

Ivan Pavlović, ciganin kovač (25), žena Milena (30), sin Milan (5), kćer Milentija (3). Kuća slaba s placom; vinograd $\frac{1}{2}$ motike u ataru

sela Raševice. U vrednosti 10 dukata cesarskih. Od lične privrede i zanata 8 talira.

Milovan Milenković zemljodelac (30). Kuća vrlo slaba s placom; 3,1/4 pluga orače zemlje; livada 2,1/2 kose; branik 1/2 dana i vinograd 4 motike u ataru sela Raševice. U vrednosti 100 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 3 talira.

Mijailo Stepanović zemljodelac (40), žena Stojana (35), kćeri: Vasilija (6) i Milenija (2). Kuća slaba s placom; 5,1/2 pluga orače zemlje; Branik 1 dan i vinograd 6 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 128 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 7 talira.

Janičije Đorđević abadžija (20). Kuća slaba s placom; 4, 1/2 pluga orače zemlje; livada 1 kosa; branik 2 dana i vinograd 9 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 170 dukata. Od lične privrede, zemljodelija i zanata 7 talira.

Stojana, udova pok. Jovice Mijailovića (40). Kćeri: Stamen (16), Jana (13), Saveta (10) i Sara (4). Pastorc. Ilija (10) i Jeremija (7). Kuća slaba s placom; 7 plugova orače zemlje; livada 4 kose; šljivar 1/4 dana; branik 1,1/2 dana i vinograd 12,1/2 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 271 dukat cesarski. Od lične privrede stoke i zemljodelija osam talira.

Stamena (16), **Jana** (13), **Saveta** (10) i **Sara** (4), naslednice počivšeg Jovice Mijailovića. 1,1/2 pluga orače zemlje; šljivar 1/4 dana; branik 1/4 dana i vinograd 2 motike u ataru sela Raševice. U vrednosti 34 dukata cesarska. Privrede nema.

Sima Milićević zemljodelac (45), žena Jelena (40), sinovi: Aleksa (20), Trifun (10). Kuća slaba s placom; 2,1/2 pluga orače zemlje; branik 1,1/4 dana; branik 1,1/4 dana i vinograd 8 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 118 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 9 talira.

Radovan Milićević zemljodelac (60), žena Petrija (60), sinovi: Dimitrije (20), Milosav (16), kćer Milica (12), pastorka Jegda (4). Kuća slaba s placom; 3 pluga orače zemlje; branik 1,1/2 dana, i vinograd 3 motike, u ataru sela Raševice. U vrednosti od 82 dukata cesarska. Od lične privrede i zemljodelija 6 talira.

Janičije Jovanović (12), braća: Aleksa (8) i Vasa (3). Kuća slaba s placom; 1 plug orače zemlje; branik 1/2 i vinograd 13 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 64 dukata cesarskih. Privrede nema zbog maloletstva.

Jovan Pavlović Ciganin kovač (30), žena Bogdana (25), sin Jefrem (8), kćer Stanija (4). Imanja nema. Od lične privrede i zanata 8 talira.

Jovan Stojanović Ciganin kovač (80), žena Stevana (60), sinovi: Mihail (25), Milosav (11). Kćeri: Kata (38), Gina (15), snaja Stana (17), unuka Marija (1). Imanja nema. Od lične privrede i zanata 12 talira.

Mileta Nikolić zemljodelac (69), žena Anica(70), sin Mijailo (29), snaja Aleksija (27), unuke: Saveta (6) i Milja (2). Kuća slaba s placom; 5 plugova orače zemlje;šljivar $\frac{1}{4}$ dana; branik $\frac{1}{2}$ dana; i vinograd sa zavatom 9 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 166 dukata cesarskih.Od lične privrede stoke i zemljodelija 9 talira.

Vasa Miletić zemljodelac (35), žena Marija30), sinovi: Sava (7) i Aksentije (1), kćer Radojka (12). Kuća slaba s placom; 2 pluga orače zemlje; livada 2 kose; branik $\frac{1}{2}$ dana, i vinograd 6 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 112 dukata cesarska; Od lične privrede i zemljodelija 8 talira.

Mileta Radojević zemljodelac (60), žena Milika (60), posinak Atanasije (20), snaja Stevana (18), unuk Miloš (1), unuka Milojka (6). Kuća vrlo slaba s placom; $\frac{1}{2}$ pluga orače zemlje;branik $\frac{3}{4}$ dana; i vinograd 5 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 99 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 11 talira.

Milja naslednica Jovana Radojevića (13). 3 pluga orače zemlje;branik $2, \frac{1}{4}$ dana; kućni plac $\frac{1}{2}$ dana i vinograd sa zavatom 5 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 70 dukata cesarskih. Privrede nema.

Milovan Radojević zemljodelac (50), žena Anica (40), sinovi: Sava 20), Janićije (12), Milosav (3), sinovac Stanoje (13), sinovica Saveta (6), snaja Stamena (22). Kuća slaba s placom; $7, \frac{1}{2}$ plugova orače zemlje; livada 6 kosa;branik $4, \frac{1}{2}$ dana; i vinograd sa zavatom 11 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 420 dukata cesarska. Od lične pšrivrede stoke i zemljodelija 19 talira.

Dimitrije Jovanović zemljodelac (20), žena Anđa (21), ranjenice: Kadivka (19), Milenija (15), mačija Todora (40). Kuća slaba s placom; $2, \frac{1}{2}$ pluga orače zemlje;livada 6 kosa; branik $3, \frac{1}{2}$ dana i vinograd sa zavatom 11 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 232 dukata cesarska. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 14 talira.

Vasilija (23), **Kadivka** (19), **Milenija** (15) nasledice pok. Nikole Radovanovića. Kućni plac $\frac{1}{4}$ dana; $2\frac{3}{4}$ pluga oraće zemlje; livada 1 kosa; šljivar polovina dana i vrbak $\frac{3}{4}$ dana u ataru sela Raševica. U vrednosti 82 dukata cesarska. Privrede nema. (v. Broj 4030 tj. 102).

Tasa Pavlović zemljodelac (26), žena Kadivka (24), kćer Milenija (2). Kuća slaba s placom; $6\frac{1}{2}$ plugova oraće zemlje; branik 2 dana i vinograd sa zavatom 11 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 180 dukata cesarskih. Od lične privrede stoke i zemljodelija 8 talira.

Aleksa Petrović zemljodelac, sin Miloš, kćer Milka, snaja Negosava. Kuća slaba s placom; $9\frac{1}{2}$ pluga oraće zemlje; livada 1 kosa; šljivar $\frac{1}{4}$ dana; branik 3 dana i vinograd 8 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 281 dukata cesarska. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 16 talira.

Milosav Gavrilović zemljodelac (50), žena Vilipa (48), sinovi: Pavle (20), Petar (17), snaja. Kuća slaba s placom; 7 plugova oraće zemlje; livada $3\frac{1}{2}$ kose; branik 3 dana i vinograd sa zavatom 11 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 303 dukata cesarska. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 18 talira.

Vasilije Ćirković zemljodelac (20), brat Miloš (13). Kućni plac $\frac{1}{4}$ dana) 1 plug oraće zemlje i vinograd 3 motike u ataru sela Raševice. U vrednosti 34 dukata cesarska. Od lične privrede 3 talira.

Vasilije Arsić zemljodelac (52), žena Savka (50), sinovi: Stanimir 8), Stanojlo (6). Kuća slaba s placom; $5\frac{3}{4}$ pluga oraće zemlje; livada 6 kosa; branik $6\frac{3}{4}$ dana; šljivar 1 dan i vinograd sa zavatom 11 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 410 dukata cesarska. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 18 talira.

Milosav Jovanović zemljodelac (30), žena Negosava (30), braća: Radisav (20), Stevan (16), snaja Stanica (18). Kućni plac $\frac{1}{2}$ dana; 9 plugova oraće zemlje; šljivar $\frac{1}{4}$ dana; branik $\frac{1}{4}$ dana i vinograd sa zavatom 7 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 164 dukata cesarska. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 18 talira.

Radoje (13), **Stanoje** (10), **Atanasije** (7) naslednici pok. Nikole Vlaića, mati Jovana (30), očuh Milosav (40). Kućni plac $\frac{1}{4}$ dana; 3 pluga oraće zemlje i 6 motika vinograda u ataru sela Raševice. U

vrednosti 51 dukat cesarski. Od lične privrede i zemljodelija 6 talira.

Vasa Raić zemljodelac (30) žena Anđa (20). (Anđa je sakata i ima padaću bolest). Kuća vrlo slaba s placom; 2 pluga oraće zemlje; šljivar $\frac{1}{4}$ dana; branik 2 dana i vinograd sa zavatom 4, $\frac{1}{2}$ motike, u ataru sela Raševice. U vrednosti 48 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 3 talira.

Doka Radomirović zemljodelac (40), žena Nasta (30), sinovi: Nikola (13), Andreja (8), Mihail (3), kćer Marija (6). Kuća slaba s placom; 3, $\frac{3}{4}$ pluga oraće zemlje; šljivar $\frac{1}{2}$ dana; branik 2 dana i vinograd sa zavatom 6, $\frac{1}{2}$ motika. U vrednosti 170 dukata cesarskih. Ova se dobra nahode u ataru raševačkom. Od lične privrede stoke i zemljodelija 9 talira.

Radomir Radovanović zemljodelac (80), žena Stanija (54), unučadi: Jakov (12), Janićije (10), Marko (7), Manda (15), Radojka (8), Mileva (4), pastorka Anka (13). Kuća slaba s placom; 10 plugova oraće zemlje; livada 5 kosa; šljivar $\frac{1}{2}$ dana; branik 4 dana i vinograd sa zavatom 6 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 560 dukata cesarskih. Od lične privrede stoke i zemljodelija 16 talira.

Jovan Rajić zemljodelac (29), žena Petrija (26), kćer Mileva (6), sinovac Timotije (10), sinovica Miljka (8), mati Stojna (60). Kuća slaba s placom; 5 plugova oraće zemlje; šljivar $\frac{1}{4}$ dana; branik 4 dana i vinograd sa zavatom 12 motika, sve u ataru sela Raševice. U vrednosti 193 dukata cesarska. Od lične privrede stoke i zemljodelija 14 talira.

Stefan Jovanović zemljodelac (70), žena Stojana (68), sinovi: Milenko (35), Jovica (25), snaje: Smiljana (30), Aleksija (25). Kuća slaba s placom; 4, $\frac{3}{4}$ pluga oraće zemlje; livada 3 kose; branik $\frac{1}{2}$ dana i vinograd sa zavatom 13 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 197 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 15 talira.

Jovan Marković zemljodelac (28), žena Milosava (26), sin Milan ($\frac{1}{2}$), brat Bogosav (20), sestra Ristosija (13), snaja Manda (22). Kuća slaba s placom; 6 plugova oraće zemlje; livada 2 kose; branik $\frac{1}{2}$ dana; i vinograd sa zavatom 7 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 193 dukata cesarska. Od lične privrede stoke i zemljodelija 15 talira.

Aleksa Marinković zemljodelac(16), sestre: Milojka (20), Aleksija (18), Magdalena (16), mati Stevana (50). Kuća slaba s placom; 13,1/2 plugova orače zemlje; branik 1,1/2 dana; i vinograd 7 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 295 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 15 talira.

Nikola Jovanović zemljodelac (50), žena Krunija (45), sinovi Milisav (15), Radisav (12 i Milan (6), kćer Stana (17). Kuća slaba s placom; 3 pluga orače zemlje; branik 1 dan i vinograd sa zavatom 6 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 101 dukat cesarski. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 12 talira.

Marko Stepanović zemljodelac (30) žena Anica (25). Kuća slaba s placom; 2,1/2 pluga orače zemlje; šljivar ½ dana; branik 1 dan i vinograd 4 motike, u ataru sela Raševice. U vrednosti 81 dukat cesarski. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 8 talira.

Matija Stepić zemljodelac (40), žena Petrija (35), sin Sava (14), kćeri: Milica (15) i Milena (6). Kuća slaba s placom; 2,1/2 dana orače zemlje; branik 2 dana; i vinograd 4 motike, u ataru sela Raševice. U vrednosti 130 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 10 talira.

Milovan Milenković zemljodelac (32), žena Stana (24), braća Rista (26) i Milen (10). Kuća slaba s placom; 4 pluga orače zemlje; livada 2 kose; branik 1,1/4 dana; i vinograd sa zavatom 11 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 162 dukata cesarska. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 12 talira.

Ljubomir Živanović zemljodelac(25), žena Stana (20), sin Radojko (1), kćer Radosava (4). Kuća slaba s placom; 2 pluga orače zemlje; branik ¼ dana i vinograd sa zavatom 5 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 59 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 6 talira.

Aleksa Jovanović zemljodelac (35), žena Bojana (30), kćeri: Milica (3) i Milka (3), braća Jeremija (32) i Ilija (30), snaje Saveta (28), Savija (26), sinovac Radosav (2), mati Nikoleta (70). Kuća slaba s placom; 2,1/2 pluga orače zemlje; livada 2,1/2 kose; branik 2,1/2 dana, i vinograd sa zavatom 11 motika, u ataru sela Raševice. U vrednosti 166 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 22 talira.

Nikola Mijajlović zemljodelac(40), žena Marija (35). Kuća slaba s placom; 2,3/4 pluga orače zemlje i vinograd 6 motika u ataru sela

raševice. U vrednosti 70 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 7 talira.

Dimitrije Mijailović zemljodelac (37), žena Stevana (34), sinovi. Vasilije (10) i Tasa (5), kćeri Kata (6) i Rada (2). Kuća slaba s placom; 4, 1/4 pluga orače zemlje; livada 1 kosa; branik 1/4 dana; i vinograd 6 motika u ataru sela Raševice. U vrednosti 99 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 6 talira.

Filip Stojanović zemljodelac (38) žena Julka (35), kćer Grozdana (3). Kuća slaba s placom, 3 pluga orače zemlje; branik 3/4 dana; vinograd 5 motika i zabran 1/4 dana u ataru sela Raševice. U vrednosti 56 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 5 talira.

Miloš Veliković zemljodelac (45), žena Milica (50), pastorak Jovan (27), unuk (6), Snaja Mirosava (27), unučadi: Milosava (39) i Milica (1). Kuća slaba s placom; 4 pluga orače zemlje; branik 1/4 dana i šljivar 1/4 dana u ataru sela Raševice. U vrednosti 90 dukata cesarskih. Od lične privrede i zemljodelija 11 talira.

Anta Stošić zemljodelac (40), žena Nasta (35), sinovi: Milorad (10), Milan (7) i Mihail (1), kćer Milica (4). Kuća vrlo slaba s placom; 1/2 pluga orače zemlje; branik 1/4 dana; i vinograd 2 motike, u ataru sela Raševice. U vrednosti 26 dukata cesarskih. Od lične privrede 5 talira.

Aleksa Stevanović zemljodelac (23). Kuća slaba s placom; 1 plug orače zemlje; i vinograd 2 motike, u ataru sela Raševice. U vrednosti 34 dukata cesarska. Od lične privrede 1 talir.

Blagoje Stojanović zemljodelac (27), žena Ilinka (23), sin Sava (1). Kuća vrlo slaba s placom; 2 pluga orače zemlje; i vinograd 3 motike, u ataru sela Raševice. U vrednosti 42 dukata cesarska. Od lične privrede 6 talira.

Nastas Nedeljković zemljodelac (16), brat Sreja (14). Kuća slaba s placom; 5, 1/4 pluga orače zemlje; livada 1 kosa; branik 1/2 dana i vinograd sa zavatom 3 motike, u ataru sela Raševice. U vrednosti 127 dukata cesarska. Od lične privrede i zemljodelija 3 talira.

Negatije Marković zemljodelac (40), žena Milica (40), sin petar (1), kćer Persa (1), pastorka: Radoika (9) i Mileva (4). Kuća slaba s placom; 5 plugova orače zemlje; livada 2 kose; branik 2 dana i vinograd sa zavatom 5 motika, u ataru Raševice. U vrednosti 151 dukat cesarski. Od lične privrede i zemljodelija 6 talira.

Jova Radivojević zemljodelac (37), žena Milunka (35), sinovi: Sava (8) i Sima (2), kćeri: Saveta (14), Jana (12) i Đurđija (2), pastorak Marko (1), pastorka: Stana (8) i Mara (5). Kuća slaba s placom; 6,3/4 plugova orače zemlje; člivada 6 kosa; branik 7 dana; šljivar 1 dan i vinograd sa zavatom 7 motika u ataru Raševice. U vrednosti 300 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 11 talira.

Joksim Radivojević zemljodelac (35), žena Marta (30), sinovi: Janićije (12), Pera (10), Aksentije (8), Mata (6) i Marjan (3). Kuća slaba s placom; 7 plugova orače zemlje; livada 8 kosa; branik 7 dana; i vinograd 7 motika, u ataru Raševice. U vrednosti 313 dukata cesarskih. Od lične privrede, stoke i zemljodelija 11 talira.

Miloš Marković zemljodelac (70), kćeri Stana (19) Milika (16). Kuća vrlo slaba s placom; 3,1/2 pluga orače zemlje; branik ¼ dana, šljivar 1 dan i vinograd sa zavatom 3,1/2 motike, u ataru Raševice. U vrednosti 57 dukata cesarska. Od lične privrede i zemljodelija 3 talira.

Aleksa, sin i naslednik pokojnog Marinka Lukića (13). 1,1/2 pluga orače zemlje; šljivar ½ dana; branik ½ dana i vinograd 2 motike u ataru Raševice. U vrednosti 36 dukata cesarskih. Privrede nema zbog maloletstva.

30. septembra 1863. god. U Potočcu. Procenitelji: Predvoditelj popisne komisije Stevan Veliković, Milan Vesković (M. P.) Rista Mitrović, Stevan Radojević, Stevan Joksimović član i delovoditelj (Svojnovečani) (M. P.) Milan K. Gazibarić, Pavle Jović, Predsedatelj obštine potočke, Miloš Antić, Radosav Randelović (M. P.). Vasa Lazarević, Živko Zdravković, Sava Marjanović, članovi komisije: Mileta Milićević, Jeremija Petrović, M. Milićević (Potočani), Petar Dedobarević, paroh potočki.

(Popisna knjiga iz 1863. godine, Okružije jagodinsko, strana 1-34, Istorijski arhiv Srbije. Ljubaznošću Miroslava Ž. Simića)

POPIS FAMILIJA U RAŠEVICI 1905. GODINE

Stanoje Mijatović u "Temnicu-antropogeografskoj i istorijskoj studiji" 1905. godine piše da je najveći broj stanovnika RAŠEVICE došao sa Kosova, ukupno 113 domaćinstava. Iz izvora potiču 26 porodica, iz Šavca-12, iz Ražnja-10, iz Toplice-12, iz Ostrikovca-12, iz Plane-7, od Jastrebca 5, iz Bogove-5 i iz Mirilovca-5

porodica. Dve familije sa ukupno 13 porodica su starinci. Kako je izgledao sastav i poreklo stanovnika RAŠEVICE 1905. godine:

U **Donjoj Mali** su ove porodice:

Marinkovići (16 kuća, slava Sv. Đorđe i Đurđevdan), koji su se doselili pre sto godina sa Kosova.

Matejići (29 kuća, slava Sv. Nikola), su sa Kosova.

Izvorci (26 kuća, slava Mitrovdan i Mladenac), su došli iz sela Izvora u srezu paraćinskom.

Aleksići (12 kuća, slava Sv. Arhanđel i Konstantina i Jelena), su došli iz Šavca u srezu paraćinskom.

Stojkovići (3 kuće, slava Sv. Đorđa i Đurđevdan), su sa Kosova.

Marčići (26 kuća, slava Sv. Đorđa i Đurđevdan), su sa Kosova.

Stošići (6 kuća, slava Sv. Arhanđel), su starinci.

Vlajići (7 kuća, slava Sv. Nikola), su takođe starinci.

Rajići (5 kuća, slava Sv. Đorđa i Đurđevdan), su došli sa Kosova.

Markovići, Radivojevići (16 kuća, slava Sv. Đorđa i Đurđevdan), su sa Kosova.

Svetođorci su rastureni po selu. Ne smatraju se za rod i uzimaju se.

U **Gornjoj Mali** su:

Rakići (10 kuća, slava Sv. Arhanđel), doseljenici iz okoline Ražnja.

Udovići (12 kuća, slava Sv. Nikola), su iz Krajkovca u topličkom okruženju.

Canići (10 kuća, slava Sv. Đorđe Alempije), su došli sa Kosova. Njihove kuće su u Osretku, između Dubokog i Velikog Potoka.

Đurići, Stevanovići (12 kuća, slava Sv. Nikola), su se doselili iz Ostrikovca u srezu paraćinskom.

Planjani (7 kuća, slava Mitrovdan), su iz Plane kod Paraćina.

Stojanovići (8 kuća, slava Sv. Đorđe i Đurđevdan), su sa Kosova.

Mitrovići (5 kuća, slava Sv. Vračići), su iz Krušince kod Jastrepca.

Cvetkovići (5 kuća, slava Sv. Arhanđel), su iz Bogove u trnskom kraju.

Stevanovići (5 kuća, slava Sv. Nikola), su došli iz Mirilovca u srezu paraćinskom.

POPIS STANOVNIŠTVA 2011. GODINE

Poslednji popis stanovnika iz 2011. godine pokazao je da opština Paraćin ima manji broj stanovnika u odnosu na prethodni popis. Po

popisu iz 2002. godine Paraćin je imao 58.301 stanovnika, a 2011. taj broj je iznosio 54.267, što znači da je broj stanovnika smanjen za nešto više od 4000. Inače, ukupno je u paraćinskoj opštini popisano 58.420 lica. Prema najnovijem popisu paraćinska opština ima 16.668 domaćinstava i 21.436 stanova.

Prema popisu iz 2011. godine, RAŠEVICA ima ukupno 1068 stanovnika, zajedno sa licima koja rade u inostranstvu, dok u samom selu stalno živi 994 stanovnika. Broj domaćinstava iznosi 316, a broj stanova 392. Međutim, u demografskom pogledu RAŠEVICA nazaduje, jer u proseku godišnje po 35 stanovnika umre, dok se rodi svega 1-2 deteta. To su poražavajući pokazatelji koji govore da selo praktično izumire, i ako se natalitet ne poveća, za dvadesetak godina RAŠEVICA će se svesti na jednu četvrtinu od današnjeg broja stanovnika.

POPIS STANOVNIŠTVA 2002. GODINE

Prema popisu iz 2002. godine u Raševici je čak 71 domaćinstvo imalo samo po jednog člana, a 101 domaćinstvo po 2 člana. U šezdeset kuća bilo je po 3 člana, a u 51 domaćinstvu po četiri člana. Prisetimo se da prosta biološka reprodukcija podrazumeva 4 člana porodice. Te godine na popisu je bilo 34 porodice sa 5, a 35 porodica sa 6 članova. Sa 7 članova bilo je 16 porodica, što već predstavlja male patrijarhalne zadruge, dok je u 6 domaćinstava bilo po 8 članova zadruge. Samo su dve RAŠEVIČKE kuće imale zadruge po 9 članova. Prosečna starost stanovnika za muškarce iznosila je 44,2, a za žene 45,2 godine. Statistički, prosečan broj stanovnika po domaćinstvu RAŠEVICE iznosio je 3,23 člana.

Prema bračnom stanju i polu stanovništvo RAŠEVICE je izledalo ovako: Ukupno je bilo 509 stanovnika muškog i 544 stanovnika ženskog pola. Oženjeno je bilo 327 muškaraca i isto toliko žena udato. Broj neoženjenih je iznosio 127 momaka, dok je 86 devojaka bilo neudato. Vrlo je indikativno da je broj udovaca iznosio 35, a broj udovica se popeo na 111, što nam govori da žene RAŠEVICE imaju duži životni vek. Razvedenih je bilo 9, a razvedenica 10 osoba.

Pregled broja stanovnika prema delatnostima koju obavlja izgledao je ovako: U prerađivačkoj industriji okolnih gradova Paraćina, Čuprije i Jagodine radilo je 67 muškaraca i 26 žena,

ukupno 93 zaposlenih. Poljoprivredom se bavio najveći broj stanovnika, ukupno 268, od toga 145 muškaraca i 123 žene. U trgovini je bio zaposlen 21 žitelj Raševice, od toga 21 muškarac i 10 žena. U hotelijerstvu je bilo zaposleno 7 osoba muškog i 1 osoba ženskog pola, a u građevinarstvu ukupno 6 radnika od toga 5 muškaraca i 1 žena. U saobraćaju je uhljebljenje imalo 5 muškaraca. U proizvodnji i snabdevanju radile su 2 osobe, koliko i u vađenju kamena i rude. U državnoj upravi je bilo zaposleno 11 Raševčanina: 6 žena i 5 muškaraca, a u zdravstvu i socijalnom 10 radnika, od toga 6 osoba ženskog i 4 osobe muškog pola. U obrazovanju je radilo 7 osoba: 5 žena i 2 muškarca.

SPISAK PUNOLETNIH STANOVNIKA

A: Avramović Jelena (1967), Avramović Marija (1987), Avramović Radoslav (1955), Aleksić Gorica (1968), Aleksić Mirjana (1942), Aleksić Nebojša (1964), Antić Aleksandar (1959), Antić Goran (1975), Antić Dobrica (1977), Antić Dragiša (1974), Antić Jorgovanka (1963), Antić Marica (1935), Antić Milan (1934), Antić Sanja (1987), Antić Slavica (1957), Antić Stanka (1967), Antić Tomislav (1952), Antonijević Žaklina (1974), Antonijević Radojka (1940), Antonijević Slobodan (1966), Antonijević Stanisav (1938), Arsić Aleksandra (1985), Arsić Verica (1959), Arsić Vidan (1983), Arsić Vladimir (1955), Arsić Gordana (1960), Arsić Danijela (1982), Arsić Dragica (1935), Arsić Dragoljub (1957), Arsić Dušan (1981), Arsić Dušanka (1956), Arsić Miroljub (1954), Arsić Miroslav (1958), Arsić Mihajlo (1934), Arsić Nenad (1959), Arsić Slavoljub (1940), Arsić Slobodanka (1960), Arsić Srđan (1987), Arsić Sunčica (1965);

B: Balatunović Bojan (1987), Balatunović Dragan (1964), Balatunović Zorica (1958), Balatunović Sandra (1988), Blagojević Vesna (1974), Blagojević Dragan (1952), Blagojević Dragica (1932), Blagojević Ljubiša (1978), Blagojević Malina (1954), Blagojević Olivera (1984), Blagojević Saša (1974), Bogdanović Vladan (1981), Bogdanović Ilić Živadinka (1963), Bojković Verica (1967), Bojković Vida (1947), Bojković Slaviša (1965), Bojković Tijana (1986); Burkli Snežana (1953);

V: Vasiljević Srbislav (1958), Vasić Ivan (1981), Vasić Maja (1981), Vasković Maja (1983), Veljković Aleksandar (1982),

Veljković Jasmina (1981), Veljković Milija (1927), Veselinović Vesna (1968), Veselinović Vojislav (1930), Veselinović Goran (1967), Veselinović Gospava (1938), Veselinović Dragana (1950), Veselinović Dušan (1941), Veselinović Živka (1939), Veselinović Životije (1936), Veselinović Zoran (1960), Veselinović Miloranka (1927), Veselinović Miloš (1987), Veselinović Milunka (1944), Veselinović Mladen (1988), Veselinović Nenad (1948), Vlajić Bojan (1985), Vlajić Vidan (1956), Vlajić Vladica (1965), Vlajić Danijela (1976), Vlajić Dejan (1987), Vlajić Dragana (1978), Vlajić Dušanka (1933), Vlajić Živka (1953), Vlajić Živka (1942), Vlajić Jadranka (1937), Vlajić Ljubinka (1928), Vlajić Milan (1951), Vlajić Milan (1933), Vlajić Milorad (1933), Vlajić Miloš (1988), Vlajić Mirosinka (1954), Vlajić Miroslav (1982), Vlajić Miroslava (1935), Vlajić Nebojša (1958), Vlajić Saša (1976), Vlajić Sida (1931), Vlajić Slobodan (1954), Vlajić Smiljana (1971), Vujičić Bojana (1981), Vujičić Borko (1974), Vujičić Dobrila (1957), Vujičić Slavoljub (1953);

G: Gajić Aleksandar (1958), Gajić Ana (1985), Gajić Anđelka (1958), Gajić Biljana (1987), Gajić Bojan (1985), Gajić Verica (1961), Gajić Vesna (1988), Gajić Vesna (1965), Gajić Danica (1955), Gajić Dvorka (1932), Gajić Dobrica (1932), Gajić Dragan (1965), Gajić Dragan (1979), Gajić Dragiša (1932), Gajić Dragiša (1962), Gajić Dušanka (1965), Gajić Živan (1957), Gajić Živorad (1958), Gajić Života (1931), Gajić Zvonimir (1956), Gajić Jelena (1985), Gajić Milan (1975), Gajić Milovan (1964), Gajić Milosija (1948), Gajić Natalija (1964), Gajić Nebojša (1965), Gajić Slavoljub (1957), Gajić Slađana (1972), Gajić Srbijanka (1949), Gajić Tihomir (1931), Gajić-Vučković Ivana (1988);

D: Davidović-Živić Gordana (1939), Dević Radmila (1946), Divnić Goran (1976), Divnić Miljana (1955), Divnić Rade (1949), Dimitrijević Zaga (1961), Dimitrijević Ivana (1984), Dimitrijević Ivana (1983), Dimitrijević Ljiljana (1943), Dimitrijević (Tomislava) Miroslav (1960), Dimitrijević Ruža (1937), Dimitrijević Tatjana (1986), Dimitrijević Tomislav (1935), Dinić Aleksandar (1983), Dinić Gordana (1976), Dinić Mirjana (1954), Dinić Radivoje (1949), Dinić Radmila (1940), Dinić Hranislav (1939). Dobrosavljević Dimitrije (1957);

Đ: Đokić Života (1950), Đokić Jovanka (1936), Đokić Miroslav (1966), Đokić Radica (1947), Đokić Radmila (1955), Đokić

Hranislav (1943), Đorđević Vojislav (1928), Đorđević Danijel (1983), Đorđević Živorad (1956), Đorđević Jelena (1982), Đorđević Ljubinka (1926), Đorđević Milan (1986), Đorđević Sanja (1977), Đorđević Snežana (1964); Đurđević Jadranka (1968), Đurđević Jasmina (1974), Đurđević Milivoje (1939), Đurđević Miloranka (1940), Đurđević Mirjana (1953), Đurić Božica (1936), Đurić Nebojša (1963);

Ž: Živadinović Vesna (1972), Živadinović Dejan (1969), Živadinović Dragan (1948), Živadinović Dušanka (1948), Živanović Aleksandra (1973), Živanović Boban (1963), Živanović Vesna (1980), Živanović Violeta (1973), Živanović Vjekoslav (1971), Živanović Gradimir (1948), Živanović Desanka (1955), Živanović Dragoljub (1947), Živanović Zlatko (1971), Živanović Zoran (1962), Živanović Zorka (1923), Živanović Javorka (1929), Živanović Javorka (1937), Živanović Milenija (1949); Živanović Nikola (1987), Živanović Olivera (1980), Živanović Snežana (1951); Živić Viola (1969); Živić Mila (1967); Živković Daliborka (1974);

I: Ivković Vesna (1971); Ignjatović Zagorka (1947); Ignjatović Ljubomir (1939); Ilić Aca (1962); Ilić Božica (1934); Ilić Borisav (1953); Ilić Bosiljka (1940); Ilić Vera (1958); Ilić Verica (1951); Ilić Veroslava (1935), Ilić Vesna (1964), Ilić Violeta (1975), Ilić Violeta (1984), Ilić Goran (1968), Ilić Goran (1966), Ilić Gordana (1963), Ilić Gordana (1966), Ilić Gradimir (1958), Ilić Danijela (1984), Ilić Danica (1937), Ilić Darko (1987), Ilić Dobrila (1943), Ilić Dragiša (1960), Ilić Dragoljub (1945), Ilić Dragoslav (1941), Ilić Dragoslav (1946), Ilić Dragoslav (1958), Ilić Dušan (1934), Ilić Žarko (1966), Ilić Živana (1935), Ilić Životije (1959), Ilić Ivan (1981), Ilić Javorka (1935), Ilić Jasnima (1965), Ilić Ljubinka (1953), Ilić Ljubisav (1941), Ilić Ijubica (1921), Ilić Ljubiša (1957), Ilić Marija (1984), Ilić Marko (1985), Ilić Mijomir (1958), Ilić Miljan (1982), Ilić Mirjana (1953), Ilić Mirjana (1944), Ilić Mirjana (1936), Ilić Mirjana (1965), Ilić Miroljub (1961), Ilić Miroslav (1934), Ilić Momčilo (1937), Ilić Nenad (1988), Ilić Nikola (1986), Ilić Radomir (1939), Ilić Radomir (1951), Ilić Saša (1988), Ilić Svetlana (1945), Ilić Svetlana (1964), Ilić Slavica (1957), Ilić Slavoljub (1958), Ilić Slavoljub (1951), Ilić Slađana (1970), Ilić Srbijanka (1967), Ilić Tanja (1985), Ilić Tomislava (1938);

J: Janković Ljiljana (1942), Janković Milana (1955), Janković Miodrag (1939), Janković Svetlana (1952), Janković Stojan

(1952), Jeftić Bojan (1979), Jeftić Gordana (1953), Jeftić Jasmina (1966), Jeftić Kostadinka (1936), Jeftić Ljubomir (1960), Jeftić Marko (1988), Jeftić Milena (1985), Jovanović Borivoje (1957), Jovanović Branka (1937), Jovanović Valentina (1969), Jovanović Velibor (1972), Jovanović M. Vera (1929), Jovanović Vesna (1965), Jovanović Vesna (1962), Jovanović Gvozdena (1938), Jovanović Gordana (1979), Jovanović Gradimir (1951), Jovanović Dejan (1978), Jovanović Dobrivoje (1957), Jovanović Dragan (1962), Jovanović Dragan (1981), Jovanović Dragan (1966), Jovanović Dragan (1956), Jovanović Dragana (1986), Jovanović Dragica (1959), Jovanović Dragomir (1923), Jovanović Dragomir (1932), Jovanović Dušica (1945), Jovanović Života (1940), Jovanović Života (1946), Jovanović Životije (1930), Jovanović Zoran (1965), Jovanović Ivan (1988), Jovanović Jasmina (1973), Jovanović Jasmina (1983), Jovanović Jelena (1985), Jovanović Kostadinka (1938), Jovanović Maja (1985), Jovanović Marko (1987), Jovanović Milanka (1965), Jovanović Milanka (1949), Jovanović Milutin (1929), Jovanović Miodrag (1957), Jovanović Miodrag (1938), Jovanović Mirjana (1952), Jovanović Mirjana (1960), Jovanović Miroslav (1959), Jovanović Miroslav (1966), Jovanović Miroslava (1937), Jovanović Nikola (1937), Jovanović Radojka (1930), Jovanović Radunka (1931), Jovanović Ruža (1932), Jovanović Ružica (1960), Jovanović Svetlana (1963), Jovanović Slobodan (1953), Jovanović Lj. Slobodan (1953), Jovanović Snežana (1954), Jovičić Angelina (1958), Jovičić Biljana (1983), Jovičić Boban (1980), Jovičić Branimir (1985), Jovičić Verica (1934), Jovičić Violeta (1984), Jovičić Gordana (1958), Jovičić Dejan (1974), Jovičić Dejan (1979), Jovičić Desanka (1944), Jovičić Dragan (1961), Jovičić Dragomir (1935); Jovičić Živadin (1953), Jovičić Živadin (1940), Jovičić Irena (1987), Jovičić Jasmina (1967), Jovičić Marina (1988), Jovičić Marko (1985), Jovičić Milan (1955), Jovičić Milutin (1936), Jovičić Miodrag (1932), Jovičić Mirjana (1961), Jovičić Mirjana (1965), Jovičić Nevenka (1984), Jovičić Svetomir (1941), Jovičić Slavica (1975), Jovičić Slaviša (1963), Jovičić Stanka (1939), Jovičić Stojadin (1958), Jovičić Suzana (1975), Jovičić Živka (1921), Jozović Željko (1977), Joksimović Milica (1936);

K: Kojić Aleksandar (1924), Kojić Velja (1948), Kojić Desanka (1928), Kojić Dragana (1965), Kojić Živka (1949), Kojić Lidija

(1982), Kojić Marina (1985), Kojić Milan (1983), Kojić Momir (1958), Kojić Perica (1969), Kojić Suzana (1983), Kondić Radovan (1971), Kostić Desanka (1936), Kostić Zoran (1959), Kostić Milanka (1946), Kostić Predrag (1929), Kostić Svetlana (1983), Kostić Slavna (1963), Krstić Desanka (1923), Krstić Dragoslav (1941), Krstić Zagorka (1936), Krstić Strahinja (1963);

L: Lazić Biljana (1955), Lazić Živorad (1948), Lazić – Simić Tanja (1975), Lukić Mileva (1940);

M: Maksimović Vera (1924); Maksimović Vukoman (1925); Maksimović Goran (1967); Maksimović Zagorka (1947); Maksimović Milan (1928); Maksimović Milan (1928); Maksimović Stojadin (1958); Manasijević Dobrila (1964); Marjanović Gospava (1939); Marjanović Dejan (1978); Marjanović Dragoslav (1950); Marjanović Zorka (1941); Marjanović Javorka (1933); Marjanović Jovan (1940); Marjanović Ljiljana (1955); Marjanović Milica (1988); Marjanović Milunka (1934); Marjanović Slavica (1963); Marjanović Slobodan (1963); Marjanović Snežana (1969); Marjanović Srboljub (1960); Marjanović Srboljub (1935); Marković Ana (1984); Marković Borko (1979); Marković Darko (1983); Marković Dobrivoje (1961); Marković Dragić (1956); Marković Đurađ (1942); Marković Živadinka (1958); Marković Igor (1988); Marković Jasmina (1966); Marković Ljiljana (1961); Marković Miloranka (1931); Marković Miloranka (1930); Marković Mirjana (1954); Marković Nadežda (1950); Marković Negosava (1938); Marković Radivoje (1959); Marković Radosav (1960); Marković Razumenka (1955); Marković Slavica (1960); Marković Slavka (1927); Marković Slađana (1981); Marković Slobodan (1935); Marković Sonja (1983); Marković Toplica (1957); Marčeta Dragan (1965); Marčeta Jadranka (1964); Matić Veroljub (1974); Matić Vidan (1946); Matić Vule (1949); Matić Gvozden (1931); Matić Gordana (1939); Matić Danijel (1983); Matić Dobrivoje (1940); Matić Dragan (1959); Matić Dragana (1932); Matić Dušan (1965); Matić Dušan (1929); Matić Dušica (1967); Matić Živojin (1927); Matić Zoran (1956); Matić Igor (1979); Matić Jelica (1938); Matić Latinka (1937); Matić Ljubinka (1924); Matić Ljubica (1931); Matić Milan (1948); Matić Milan (1939); Matić Milica (1956); Matić Miroljub (1964); Matić Miroslav (1964); Matić Nada (1950); Matić Nenad (1981); Matić Nina (1965); Matić Rada (1949); Matić Radivoje (1925); Matić Radmila (1925); Matić Ružica (1939); Matić Slaviša (1963); Meščić Violeta

(1971); Miladinović Lepša (1954); Miladinović Stojan (1951); Milanović Vesna (1970); Milanović Viktorija (1975); Milanović Živadinka (1946); Milanović Zoran (1948); Milanović Javorka (1952); Milanović Milan (1938); Milanović Milan (1966); Milanović Mihajlo (1950); Milanović Saša (1972); Milenković Branka (1932); Milenković Vera (1924); Milenković Živadin (1955); Milenković Jelena (1976); Milenković Milanka (1957); Milenković Milija (1931); Milenković Saša (1982); Milenković Sonja (1978); Milenković Dejan (1974); Miletić Aleksandar (1987); Miletić Aana (1984); Miletić Angelina (1939); Miletić Bojana (1961); Miletić Budimka (1940); Miletić Vesna (1972); Miletić Goran (1977); Miletić Gordana (1940); Miletić Dobrinka (1934); Miletić Dragan (1968); Miletić Dragan (1976); Miletić Dragica (1931); Miletić Dragiša (1951); Miletić Dragomir (1938); Miletić Dragoslav (1934); Miletić Životije (1953); Miletić Zoran (1959); Miletić Ivan (1981); Miletić Jasminka (1966); Miletić Jovanka (1948); Miletić Kostadinka (1952); Miletić Ljubiša (1970); Miletić Marija (1988); Miletić Miladin (1966); Miletić Milan (1940); Miletić Mile (1948); Miletić Miodrag (1946); Miletić Miomir (1965); Miletić Mirjana (1950); Miletić Mirjana (1954); Miletić Nevenka (1955); Miletić Rade (1944); Miletić Radmila (1980); Miletić Slavica (1959); Miletić Slavica (1953); Miletić Slavoljub (1963); Miletić (Dobrivoje) Slavoljub (1957); Miletić (Dragomir) Slavoljub (1957); Miletić Slobodan (1949); Milivojević Vera (1936); Milivojević Milorad (1932); Milić Verica (1942); Milić Slobodan (1937); Milovanović Angelina (1922); Milovanović Varadinka (1951); Milovanović Violeta (1985); Milovanović Gorica (1962); Milovanović Dragica (1954); Milovanović Zoran (1967); Milovanović Marija (1985); Milovanović Mario (1987); Milovanović Mirjana (1974); Milovanović Radovanka (1965); Milovanović Saša (1973); Milovanović Svetomir (1960); Milovanović Slavka (1938); Milovanović Slobodan (1947); Milovanović Snežana (1978); Milojević Budimka (1953); Milojević Budimka (1954); Milojević Vesna (1977); Milojević Violeta (1974); Milojević Goran (1971); Milojević Goran (1976); Milojević Gordana (1958); Milojević Gordana (1962); Milojević Danica (1930); Milojević Darinka (1933); Milojević Darko (1984); Milojević Dejan (1974); Milojević Dragan (1983); Milojević Dragana (1960); Milojević Dragana (1964); Milojević Dragoljub (1951); Milojević Dušica (1985); Milojević Života (1953); Milojević Ivan (1984);

Milojević Jordan (1955); Milojević Milan (1981); Milojević Miodrag (1952); Milojević Mirjana (1968); Milojević Predrag (1984); Milojević Radisav (1930); Milojević Radomir (1956); Milojević Slavica (1955); Milojević Slobodan (1959); Milojević Stojana (1926); Milosavljević Dragić (1956); Milosavljević Životije (1933); Milosavljević Zoran (1956); Milošević Bojan (1978); Milošević Violeta (1976); Milošević Vladimir (1975); Milošević Vojislav (1941); Milošević Danijela (1987); Milošević Danica (1946); Milošević Dejan (1948); Milošević Dragan (1952); Milošević Dragomir (1961); Milošević Dušan (1937); Milošević Dušica (1956); Milošević Živadin (1938); Milošević Žvota (1953); Milošević Jagodinka (1952); Milošević Jelena (1978); Milošević Mila (1961); Milošević Milomir (1977); Milošević Miloranka (1957); Milošević Miloranka (1949); Milošević Miloš (1924); Milošević Miodrag (1933); Milošević Mirjana (1973); Milošević Nenad (1978); Milošević Perica (1966); Milošević Predrag (1972); Milošević Radmila (1941); Milošević Ružica (1941); Milošević Sanja (1977); Milošević Sveta (1951); Milošević Slađana (1968); Milošević Slobodanka (1944); Milošević Tomislav (1933); Mitić Snežana (1962); Mitić Tijana (1988); Mitrović Zoran (1969); Mitrović Ljiljana (1947); Mitrović Miroslav (1942); Mitrović Miroslav (1955); Mitrović Momčilo (1940); Mihajlović Gordana (1954); Mihajlović Grujica (1961); Mihajlović Dragan (1970); Mihajlović Koviljka (1935); Mihajlović Miroslav (1948); Mihajlović Slađan (1980); Mladenović Goran (1974); Mladenović Zoran (1975); Mladenović Marija (1978); Mladenović Mirjana (1955); Mladenović Slobodan (1951); Mojsilović Danijela (1971); Mojsilović Dragoslav (1964); Mojsilović Dušanka (1942); Mojsilović Dušica (1955); Mojsilović Miomir (1931); Mojsilović Miroljub (1955); Mojsilović Mihajlo (1956); Mojsilović Rade (1948); Mojsilović Radmila (1935); Mojsilović Radoslav (1939); Mojsilović Ružica (1951); Morski Verica (1965);

N: Nenadović Dejan (1971); Nešić Bosiljka (1944), Nešić Budimir (1951); Nešić Veroljub (1958); Nešić Danijela (1973); Nešić Dragiša (1968); Nešić Dragoljub (1930); Nešić Zorica (1973); Nešić Ljubinka (1937); Nešić Milanka (1955); Nešić Milunka (1936); Nešić Sanja (1988); Nešić Svetlana (1957); Nešić Siniša (1946); Nešić Tomislav (1947); Nikolić Boban (1974); Nikolić Branislav (1956); Nikolić Verica (1939); Nikolić Vojislav (1928); Nikolić Goran (1966); Nikolić Gordana (1941); Nikolić

Gorunka (1936); Nikolić Danka (1955); Nikolić Draginja (1936); Nikolić Dragiša (1954); Nikolić Živka (1980); Nikolić Živko (1976); Nikolić Zoran (1963); Nikolić Javorka (1935). Nikolić Ljiljana (1955); Nikolić Ljubinka (1959); Nikolić Maja (1976); Nikolić Marija (1957); Nikolić Marina (1987); Nikolić Milka (1941); Nikolić Milka (1920); Nikolić Milorad (1936); Nikolić Miloš (1941); Nikolić Mirjana (1943); Nikolić Mirjana (1981); Nikolić Miroslav (1938); Nikolić Mihael (1977); Nikolić Nadežda (1930); Nikolića Nikola (1987); Nikolić Predrag (1958); Nikolić Radmila (1923); Nikolić Radmila (1942); Nikolić Radosav (1934); Nikolić Svetlana (1966); Nikolić Svetlana (1952); Nikolić Svetozar (1953); Nikolić Slađana (1968); Nikolić Slobodan (1964); Nikolić Snežana (1964); Nikolić Srđan (1979); Nikolić Tomislav (1941); Nikolić Zoran (1954); Nikolić Julija (1983); Nikolić Mirjana (1959);

O: Obradović Ana (1984); Obradović Biljana (1974); Obradović Vladimir (1988); Obradović Danijela (1983); Obradović Dragoslav (1938); Obradović Zoran (1957); Obradović Marija (1982); Obradović Srbijanka (1937); Obradović Srbijanka (1959); Obradović Tomislav (1955);

P: Pavlović Verica (1937); Pavlović Gordana (1951); Pavlović Darinka (1923); Pavlović Dragan (1960); Pavlović Živadin (1952); Pavlović Zvonko (1959); Pavlović Ivanka (1936); Pavlović Jelica (1956); Pavlović Miroslav (1961); Pavlović Miroslav (1944); Pavlović Radmila (1933); Pavlović Svetlana (1972); Pavlović Tatjana (1978); Pavlović Filip (1935); Pandurović Stanija (1942); Pantić Dragica (1932); Pantić Dragiša (1953); Pejčinović Svetlana (1980); Petković Danijela (1977); Petković Radmila (1928); Petković Slaviša (1966); Petrović Aleksandar (1986); Petrović Biljana (1978); Petrović Božica (1951); Petrović Vera (1963); Petrović Veroljub (1960); Petrović Vukadin (1941); Petrović Dejan (1977); Petrović Dijana (1985); Petrović Draginja (1937); Petrović Dragoljub (1943); Petrović Života (1955); Petrović Života (1952); Petrović Zoran (1962); Petrović Marina (1964); Petrović Marko (1985); Petrović Mila (1952); Petrović Miladin (1938); Petrović S. Miladin (1938); Petrović Milica (1940); Petrović Milka (1947); Petrović Miodrag (1931); Petrović Miroslav (1967); Petrović Radosav (1969); Petrović Radostinka (1950); Petrović Sanja (1978); Petrović Slobodanka (1946); Petrović Tomislav (1948);

Popović Božo (1967); Popović Jelena (1939); Popović Stevo (1941);

R: Radivojević Rajko (1953), Radovanović Božin (1929); Radovanović Višeslava (1956); Radovanović Vojin (1929); Radovanović Gospava (1934); Radovanović Dijana (1985); Radovanović Dragan (1978); Radovanović Dragica (1969); Radovanović Dragoljub (1944); Radovanović Dušica (1976); Radovanović Zoran (1961); Radovanović Zorica (1967); Radovanović Ivana (1978); Radovanović Jelena (1987); Radovanović Ljubinka (1937); Radovanović Milica (1957); Radovanović Č. Milica (1929); Radovanović Miodrag (1954); Radovanović D. Miodrag (1932); Radovanović Mirjana (1977); Radovanović Miroslav (1978); Radomirović Vesna (1976); Radomirović Danijel (1984); Radomirović Dragan (1957); Radomirović Dušica (1959); Radomirović Živomir (1971); Radomirović Javorka (1937); Radomirović Ljubivoje (1965); Radomirović Ljubinka (1962); Radomirović Malina (1969); Radomirović Mila (1946); Radomirović Milašin (1948); Radomirović Nadežda (1926); Radomirović Ratko (1941); Radomirović Stojanka (1944); Radomirović Tanja (1979); Radosavljević Violeta (1978); Radosavljević Dragoslav (1955); Radosavljević Ljiljana (1959); Radosavljević Milan (1979); Rajić Vera (1933); Rajić Gvozden (1948); Rajić Gordana (1955); Rajić Gradimir (1958); Rajić Dragana (1956); Rajić Elizabeta (1987); Rajić Zlata (1969); Rajić Milovanka (1956); Rajić Milosav (1928); Rajić Miroljub (1965); Rajić Ružica (1961); Rajić Slobodan (1952); Rakić Borka (1934); Rakić Dobrinka (1934); Rakić Dragiša (1934); Rakić Životije (1957); Rakić Zagorka (1931); Rakić Jovanka (1935); Rakić Ljubinka (1977); Rakić Miladija (1960); Rakić Predrag (1942); Rakić Saša (1979); Rakić Svetislav (1932); Rakić Srđan (1985); Randelović Dragan (1958), Randelović Mirjana (1955); Rančić Bojan (1979); Rančić Danijela (1980); Rančić Dragoslav (1955), Ristić Borivoje (1975); Ristić Olga (1938);

S: Savić Aleksandar (1925); Savić Biljana (1988); Savić Bojan (1982); Savić Bosiljka (1938); Savić Goran (1982); Savić Goran (1979); Savić Gordana (1955); Savić Dobrica (1955); Savić Dragomir (1952); Savić Dušan (1929); Savić Dušica (1953); Savić Žarko (1976); Savić Životije (1953); Savić Zagorka (1926); Savić Zoran (1986); Savić Jasmina (1987); Savić Lepasava (1921);

Savić Ljiljana (1967); Savić Ljiljana (1961); Savić Milan (1923); Savić Nadežda (1940); Savić Radomir (1955); Savić Razumenka (1934); Savić Slavica (1970); Savić Slavka (1929); Savić Slavomir (1965); Savić Slađana (1970); Savić Stanoje (1974); Savić Stojan (1947); Simić Goran (1975); Simić Dragan (1957); Simić Živorad (1951); Simić Jelka (1931); Simić Milica (1930); Simić Milica (1947); Simić Olgica (1943); Simić Svjetlana (1977); Simić Stojan (1938); Simonović Draško (1958); Simonović Kostadinka (1935); Spasić Dragoslav (1933); Spasić Malina (1943); Spasojević Radmilo (1981); Spasojević Radomir (1955); Stanković Ljubiša (1953); Stanković Miladija (1951); Stanković Milisav (1925); Stanković Miodrag (1954); Stanković Olga (1926); Stanković Slobodanka (1926); Stanojević Dobrila (1934); Stanojević Momir (1964); Stanojević Radovan (1936); Stefanović Dragica (1954); Stefanović Sanja (1976); Stefanović Saša (1981); Stefanović Tomislav (1949); Stefanović-Mojsilović Mirjana (1960); Stojadinović Dejan (1966); Stojadinović Snežana (1969); Stojaković Božana (1965); Stojaković Branko (1962); Stojaković Gordana (1985); Stojković Vlada (1972); Stojković Grada (1972); Stojković Danijela (1976); Stošić Ivica (1973); Stošić Radmila (1944); Stošić Saša (1976);

T: Tasić Ana (1988); Tasić Vera (1931); Tasić Irena (1961); Tasić Jovanka (1930); Tasić Miroslav (1956); Tasić Nadica (1965); Tasić Olivera (1991); Todosijević Angelina (1935); Todosijević Blaga (1948); Todosijević Gordana (1950); Todosijević Milan (1983); Todosijević Miomir (1962); Todosijević Mihajlo (1942); Todosijević Rade (1948); Todosijević Ružica (1970);

U: Urošević Gradimir (1956); Urošević Danijel (1987); Urošević Milica (1965); Urošević Saša (1986);

F: Filimonović Ana (1984);

C: Canić Aleksandar (1954); Canić Boban (1974); Canić Verica (1949); Canić Vesna (1978); Canić Violeta (1974); Canić Vladanka (1959); Canić Vladimir (1984); Canić Gvozdena (1928); Canić Goran (1974); Canić Dejan (1976); Canić Dragoljub (1949); Canić Dragoslav (1954); Canić Zlata (1953); Canić Javorka (1938); Canić Jelena (1980); Canić Lela (1951); Canić Ljiljana (1956); Canić Ljubiša (1941); Canić Malina (1935); Canić Marija (1980); Canić Marko (1986); Canić Milan (1981); Canić Miloranka (1955); Canić Mirjana (1942); Canić Nikola (1980); Canić Radoje (1956);

Canić Radoslav (1932); Canić Slobodan (1938); Canić Stanimir (1967); Canić Stanojka (1932); Canić Stojadin (1941); Canić Tomislav (1929); Cvetković Aleksandar (1978); Cvetković Gvozdena (1954); Cvetković Goran (1979); Cvetković Slobodan (1946); Cucić Brankica (1984); *(Napomena: Popis punoletnih stanovnika Raševice, preuzet je iz biračkog spiska za izbore 2008. godine, zahvaljujući ljubaznošću Nebojše Đurića, šefa Mesne kancelarije u Raševici. Kako je u međuvremenu veliki broj žitelja preminuo, autor se trudio da imena preminulih briše sa spiska, ali može se desiti da je načinio propuste, zbog čega se iskreno izvinjava).*

SELO INTELEKTUALACA:

Do 1907. godine đaci iz Raševice išli su u Potočku osnovnu školu. Školske 1907/8. godine Raševčani kod prosvetnih vlasti Kraljevine Srbije uspevaju da izdejtstvuju izdvajanje četvororazredne škole iz matične škole u Potočcu, tako da su učenici mlađih razreda, od prvog do četvrtog, sada mogli da pohađaju nastavu u svom selu. Za to je najzaslužniji bio Jovan – Joca Pavlović, seoski kmet i viđen domaćin, inače, pradedu autora ove knjige. Sokak u kome su stanovali Pavlovići narod je prozvaao – Jocino sokače. O razvoju školstva u Raševici govorićemo u drugom tomu ove studije, a sada bismo hteli samo da podsetimo čitaoca na školovane ljude poreklom iz Raševice, koja se oduvek smatrala „selom intelektualaca“, kako su je opisivale i dnevne novine, krajem sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog veka, kada je bila u svom punom usponu i uzor ostalim selima. Rizikujući i da ispustimo neko ime iz plejade školovanih Raševčana, donosimo sledeći spisak školovanih ljudi: **Žika Mitrović**, bio je učitelj u Raševici, rođen 1880. godine, a i sva njegova deca, ovde rođena, bila su visoki intelektualci: **dr Momčilo Mitrović**, pukovnik, redovni profesor Vojno medicinske akademije i dopisni član Srpske akademije nauka i umetnosti, **Velibor Mitrović**, advokat, **Ratomir Mitrović**, visoki činovnik u Saveznom Izvršnom veću, **Predrag Mitrović**, oficir JNA i **Slobodanka Mitrović**, pravnik; **Miladin Dina Mitrović**, vojni lekar (Žikin brat); **Ljubinka Milovanović (Savić)** bila je prva učiteljica poreklom iz Raševice; **Radomir Savić Saća**, pravnik; **Stanoje Todosijević**, učitelj; **Branislav Brana Gajić**, pravnik; **Miomir Todosijević**, matematičar, osnivač Računskog centra Srbije; **Biserka (Milosavljević) Todosijević**, dipl.

farmaceut; **Bosiljka Bosa Milosavljević**; **Dragomir Gome Ilić**, profesor; **Miodrag Ilić**, lekar; **dr Stojan Gajić**, lekar-mikrobiolog; **Dimitrije Dimitrijević-Mita**, geodeta; kapetan **Dimitrijević**, oficir JNA; **Maksimović**, kapetan u Vojsci Kraljevine Jugoslavije; **Dragiša Giša Tasić**, pukovnik JNA; **Bora Đokić – Giša** oficir; **Toma Savić**, zastavnik JNA; **Sveta Marković (Karamarković)**, potpukovnik JNA, pilot; **Radisav Disa Simonović**, oficir jugoslovenske vojske; **Živojin Canić**, inženjer rudarstva; **dr Miladin Jeremić**, hirurg; **Stojadin Jeremić**, viša školska sprema; **Slavče (Božinov) Canić**, profesor; **Neda Canić**, učiteljica; **Pavle Canić**, policijski pisar; **Milan Pantić**, profesor; **Milan Ilić**, profesor; **Milan Đokić**, učitelj; **Živojin Jovanović (Zdravkin)**, komercijalista, bivši predsednik opštine Varvarin; **Dragi Jovanović**, učitelj i vaspitač; **Draginja Jovanović**, profesor; **Radomir Raja Veselinović**, komercijalista; **Dr Davidović Živić Gordana**, lekar; **Dragutin Mitrović**, profesor; **Đorđe Matić**, profesor; **Dragče Matić**, profesor; **Milan Lana Matić**, inženjer; **Dušan Dule Milojević**, profesor; **dr Mija Ilić**, lekar specijalista na VMA; **Života (Tokin) Stanojević**, učitelj; **Lika Todosijević**, učiteljica; **Ratko Miletić**, profesor; **Stanisav Cane Lukić**, filološki fakultet; **Ljubiša Canić**, agronom; **Ljubiša Jovanović**, profesor srpskog jezika i književnosti; **Vukosava Jovanović**, profesor srpskog jezika i književnosti; **Rade Matić**, inženjer poljoprivrede; **Zoran Matić**, visoka trenerska škola, dugogodišnji trener australijske reprezentacije; **Mihajlo Mika Milovanović**, rudarski inženjer; **Hranislav Đokić**, pravnik; **Stojanka Veselinović**, profesor; **dr Slavica Ilić**, stomatolog; **Vladimir Jovanović**, inženjer mašinstva; **Gradimir Jovanović**, inženjer; **Roksanda Jovanović**, nastavnica; **Miroslav Rajić**, inženjer zaštite na radu; **Ljubinka (Matić) Rajić**, dipl. ekonomista; **Nadežda Todosijević**, ekonomista; **Angelina Matić**, sudija; **Dušanka Arsić**, sudija; **Ljube Arsić**, veterinar; **Dr Svetlana Marjanović**, lekar specijalista; **Snežana Nikolić**, arhitekta; **Nebojša Nikolić**, matematičar; **Svetlana Simić-ekonomista**; **Miroljub Dinić**, inž. eletrotehnike; **Milisav Matić**, građ. inženjer; **Malina Đurđević**, profesor; **dr Mirjana-Mojsilović Stefanović**, lekar; **dr Mica Đorđević**, stomatolog; **Ljubiša Ilić**, dipl. inženjer; **dr Nikolić Mihael**, lekar; **Žarko Savić**, elektroinženjer; **Dejan Jovičić**, elektroinženjer; **Radenko Canić**, inženjer elektronike, **Velimir Canić**, inž. mašinstva; **Zoran Canić**,

inženjer; **Radomir Matić-Rade Mata**, inženjer; **Miomir Mića Matić**, inženjer; **Gradimir Grada Matić**, inženjer; **Slađana Matić**, profesor; **Draga Matić**, viša socijalna škola; **Mira Matić**, viša medicinska škola; **Prvoslav Lale Matić**, inženjer; **Dušica Milivojević**, profesor matematike; **Boban Milivojević**, arhitekta; **Mile Milivojević**, učitelj; **Vera Milivojević**, učiteljica; **Radmila Dimitrijević**, ekonomista; **Miroslav Dimitrijević**, književnik; **dr Nikola Milovanović**, lekar-ginekolog; **Branislav Miletić**, nastavnik; **Lela Miletić**, nastavnik; **Dragica Canić**, nastavnik; **Zorica Miletić**, dipl. ekonomista; **dr Verica Blagojević**, lekar; **Drakče Miletić**, dipl. ekonomista; **Aleksandar Canić**, dipl. inženjer poljoprivrede; **Mirjana Nenadović**, profesor; **mr Dragan Todosijević**, farmaceut; **Tanja Lazić**, pravni fakultet, sudija; **dr Milena Jeftić**, lekar; **Jelena Todosijević**, arhitekta; **Jasmina Todosijević**, dipl. inž. građevinarstva; **Goran Maksimović**, profesor; **Žaklina Savić**, profesor; **Miljan Ilić**, dipl. inž. građevine; **Violeta Ilić**, hemijski fakultet; **Mila Živić**, filozofski fakultet; **Viola Živić**, akademski vajar; **mr Marina Živić**, akademski vajar; **Dejan Petrović**, dipl. inženjer elektronike, **Svetlana Kostić**, geograf-turizmolog; **Dušica Kostić**, ekonomista; **Dušica Petrović**, dipl. arhitekta; **Danijela (Petrović) Mojsilović**, fizioterapeut; **Marija Radomirović**, menadžment; **Jelena Jovanović**, profesor srpskog jezika i književnosti; **dr Miloš Jovanović**, lekar; **Jovan Jovanović**, arhitekta; **Hristina Jovanović**, student filološkog fakulteta, **Aleksandra Sanja Jovanović**, muzikolog; **Marija Maja Jovanović**, turizmolog;

Kada je reč o intelektualcima sela Raševice svakako da posebnu pažnju zaslužuje **dr Momčilo Mitrović**, pukovnik, redovni profesor Vojno medicinske akademije, dopisni član Srpske akademije nauka i umetnosti i član Britanske kraljevske akademije. Rođen je 1921. godine u Raševici. Gimnaziju je završio (1939) a Medicinski fakultet (1950) u Beogradu. Specijalizirao je otorinolaringologiju na VMA (1955-1959). Doktorirao je 1965. godine. Bio je na više značajnih funkcija, vanredni profesor postaje 1972, a redovni 1976. godine. Usavršavao se u Amsterdamu, Štokholmu, Londonu i Parizu. Profesor **dr Momčilo Mitrović** je autor 150 naučnih i stručnih radova, jedne knjige, tri naučna projekta i sedam novih metoda lečenja. Najvažnija dela su mu: *Oštećenja vestibularnog aparata kod povreda glave i njihov uticaj*

na radnu i vojnu ocenu sposobnosti, Resekcija i rekonstrukcija cervikalnog dela traheje, Traumatologija u otorinolaringologiji, Primena lasera u medicini, Mikrohrurška rehabilitacija sluha primena homotransplantanata bubne opne i slušnih košćica u timpanoplastikama. (Enciklopedija Kruševca i okoline – autor Slobodan Simonović, Kruševac 2011, str. 275).

Miomir Mile Todosijević, diplomirani matematičar, spada u red vrhunskih intelektualaca ne samo ovog kraja već i Srbije. Krajem pedesetih godina počeo je karijeru u Saveznom zavodu za statistiku, gde se bavio statističkim metodama i modelima u

Miomir Todosijević – osnivač Računskog centra Srbije, poznati evropski stručnjak, mentor najpoznatijih srpskih statističara cenjenih i van Evrope

matematičkom odeljenju. Kao afirmisani stručnjak odlazi 1970. godine u Njujork na specijalizaciju u statističko odeljenje Ujedinjenih nacija. Po povratku u Savezni zavod formira i rukovodi Odeljenjem za projektovanje automatske obrade podataka.

Već 1980. godine formira Računski centar Srbije, koji je kadrovski i opremom bio najjači centar u statističkom sistemu SFR Jugoslavije. **Miomir Todosijević** bio je pionir uvođenja informacione tehnologije u statistiku i svojim radom, idejama, umećem i rukovođenjem zadužio je Statističko društvo Srbije. **Todosijević** je 1986. godine bio rukovodilac Saveznog zavoda za statistiku, a 1987. postaje direktor informacionog sistema JAT-a. U penziju odlazi sa mesta direktora Gradskog zavoda za statistiku i informatiku. Kao vrhunski stručnjak i organizator uveo je u statistiku najviše standarde ravne evropskim i oformio specifičnu srpsku školu za obuku kadrova, poznatu i van Evrope.

Jedan od najvećih intelektualaca Raševice i Srbije je svakako i **Gvozden Milošević**, sveštenik, koji je imao tri završena fakulteta: teološki, filozofski i filološki i kao poliglota govorio je tri jezika. Posle Drugog svetskog rata kao prevodilac u Crvenom krstu radio je u UNR-i. Trideset i pet godina bio je starešina Crkve Sveti Sava na Vračaru i jedan od sveštenika koji su osveštavali temelj današnjeg hrama Sveti Sava. Blagopičivši patrijarh German najpre mu je nudio mesto redovnog profesora na Bogoslovskom fakultetu, a potom i mesto episkopa. **Gvozden Milošević** je sve to sa zahvalnošću

Gvozden Milošević, starešina crkve Ružice i Svetog Save u Beogradu: Raševčanin sa tri fakulteta

odbio, jer je želeo, poput pravog hrišćanina, a koga krasi skromnost, da se bavi samo sveštениčkim pozivom.

Svetislav Milovanović, rođen 1908. godine, je, takođe, jedan od vrhunskih intelektualaca rođenih u Raševici. Završio je tri fakulteta, pravni, filozofski i filološki. Studirao je izvesno vreme sa Brankom Krsmanovićem, kasnije narodnim herojem, i u studentskim danima je bio pristalica komunističkog pokreta. Živeo je u Beogradu. Kasnije u toku Drugog svetskog rata **Svetislav Milovanović** prelazi u štab Jugoslovenske vojske u otadžbini kod Draže Mihajlovića i delovao je na terenu Zapadne Srbije. Uspeo je na kraju rata da se sa četnicima prebaci preko granice i potom kao emigrant ode u Ameriku. Živeo je u Detroitu. Umro 1972. godine.

Ljubiša Jovanović, (1945) profesor srpskog jezika i književnosti, diplomirao je na Filološkom fakultetu u Beogradu 1972. godine i istoga dana zaposlio se u gimnaziji u Rogatici (BIH). Zbog ideološkog neslaganja u vezi sa nastavnim programom BIH-a, i njegovog nepristajanja na diskriminaciju srpskih pisaca, napušta Rogaticu i zapošljava se u Elektrotehničkoj školi „Nikola Tesla“ u Beogradu. Posle tridesetogodišnjeg rada u profesuri, a nakon petoktobarskih promena 2000. godine, postaje savetnik u Ministarstvu prosvete Vlade Republike Srbije, sa koje funkcije odlazi u penziju. Objavio je zbirku priča sa tematikom iz Raševice i Pomoravlja - „Dvojnik“ i lingvističko-istorijsku studiju „Preumljenje“.

Dr Gordana Davidović nije rođena u Raševici, ali su je žitelji ovog sela prihvatili kao svoju meštanku, pa i više od toga - maltene, kao počasnog građanina. Ime **dr Gordane** postalo je sinonim za narodnog lekara: „Nema čoveka koga nisam lečila i nema kuće u koju nisam ušla, u ovih pet sela od Sinjeg Vira do Svojnova, u pola dana ili u pola noći, odlazila sam kad god me pozovu“, priča nam **dr Gordana Davidović**, penzionerka od 2003. godine. U Raševicu je došla 1. januara 1974. u novu zdravstvenu stanicu, koja je

Dr Gordana Davidović: Beograđanka koja je zavolela Raševicu

imala ambulantu, apoteku, laboratoriju, zubnu ambulantu i patronažnu službu. Dok je **dr Gordana** tu radila svi pomenuti oblici zdravstvene zaštite su funkcionisali, ali 1987. godine **dr Gordana** odlazi u Omoljicu, bliže Beogradu, da bi svojim trima kćerkama olakšala studiranje. Kad je iškolovala decu, ponovo se vratila u

Raševicu, na poziv čelnih ljudi MZ. Intelektualka prvoga reda, iz intelektualne i umetničke familije, ljubitelj knjiga i retkih izdanja, bila je svakome dostojan sagovornik, lekar, savetnik i utešitelj. O njoj je 1967. godine snimljen i dokumentarni film „Dr Gordana Davidović i njenih 75 sela“, u produkciji RTS-a, koji je dobio prvu nagradu na međunarodnom festivalu u Briselu. Odmah nakon projekcije, iz Holandije dolazi vlasnik privatne klinike i nudi joj idealne uslove za rad i karijeru. **Dr Gordana** je odbila taj poziv i ostala „naša doktorka Gordana“.

Mr Marina Živić, rođena je 1970. godine u Nišu. Živi u Raševici i Đenovićima. Na Fakultetu likovnih umetnosti u Beogradu završila vajarstvo 1995. a tri godine kasnije magistrirala na istom fakultetu. Od 1997. godine član je Udruženja likovnih umetnika Srbije: „Od 1995. – 1998. godine radila sam konzervaciju ikonostasa i fresaka kao član ekipe konzervatora Republičkog Zavoda za zaštitu spomenika kulture (crkva Sv.Nikole u Prištini 1995. godine, crkva Sv. Ahilija u Arilju 1996. godine, crkva posvećena Blagoveštenju u manastiru Dobrun 1997. i 1998. godine. Od 1997. – 2005. godine, radila sam povremeno u osnovnim i srednjim školama kao profesor likovne kulture, a od 1997. godine do danas radim kao samostalni likovni umetnik“, kaže **mr Marina Živić**. Ova mlada raševićka umetnica dobitnik je i dve ugledne nagrade: – „Ilija Kolarević“, nagrada Fakulteta Likovnih Umetnosti (1994.) i „Sreten Stojanović“, nagrada Fakulteta Likovnih Umetnosti (1995.).

Mr Marina Živić kraj svog umetničkog dela-biste Nikole Tesle u Njujorku: početak međunarodne karijere

Imala je 4 samostalne i 16 grupnih izložbi, a učestovala je na 6 umetničkih kolonija širom Srbije. **Marina** je oslikala i prestonu

ikonu Hristovo rođenje za crkvu u Raševici. Po narudžbini princeze **Jelisavete Karađorđević, Marina** je izvajala bistu srpskog genija Nikole Tesle, koja je postavljena ispred Srpske pravoslavne crkve Sveti Sava u Njujorku 2007. godine. Donatorke ovog značajnog poduhvata su, pored princeze **Jelisavete** bile još i **dr Maria Vra Cedrel, dr Mirjana Sovilj i dr Svetlana Đoković**. Tako je **mr Marina Živić** postala jedina srpska umetnica koja ima svoje delo u centru Njujorka, „centru sveta“, što nije pošlo za rukom ni najslavnijim srpskim umetnicima.

Viola Živić rođena je 1969. godine u Foči. Živi u Raševici. Diplomirala je na Fakultetu likovnih umetnosti u Beogradu 1996. i iste godine dobija radno mesto profesora likovne kulture u OŠ „Vuk Karadžić“ u Potočcu. Istovremeno je i kustos „Galerije Š“, jedine umetničke galerije u osnovnoj školi na ovim prostorima.

Viola Živić, poznata srpska umetnica

Imala je četiri samostalne izložbe u Paraćinu i Beogradu i osam grupnih izložbi u Beogradu, Bojniku, Paraćinu, Nišu, Vlasotincu i Trešnjevici, a učestvovala je i na pet umetničkih kolonija. **Viola i Marina Živić** umetnički talenat su očigledno nasledile od svog oca **Miodraga Živića**, poznatog slikara.

Autor ove knjige **Miroslav Dimitrijević**, prvi je književnik rodom iz Raševice. Član je Udruženja književnika Srbije, najstarijeg i najvećeg udruženja pisaca na Balkanu i trećeg po redosledu osnivanja u Evropi, i saradnik SANU u ediciji „Hronike sela“ Odbora za selo Srpske akademije nauka i umetnosti. Zastupljen je u enciklopediji *Hiljadu najpoznatijih intelektualaca*

sveta na početku 21. veka i u enciklopediji Dve hiljade najpoznatijih intelektualaca sveta u 21. veku, izdanje Univerziteta Kembridž u Engleskoj, kao i u više drugih enciklopedija, leksikona i antologija u zemlji i inostranstvu. Prevođen je na 12 svetskih jezika. Objavio je oko 70 dela iz književnosti, istorije, historiografije, esejistike i publicistike. (*Opširnije u biografiji autora na kraju knjige*).

ŠAMPIONI IZ RAŠEVICE: Većina učenika iz Raševice u Osnovnoj školi „Vuk Karadžić“ u Potočcu isticala se ne samo svojom prirodnom inteligencijom, znanjem i odličnim uspehom, već i u mnogim naučnim i umetničkim disciplinama, gde su dostizali vrlo visoke i zavidne uspehe i rezultate. Kada je **Snežana Nikolić** iz Raševice osvojila drugo mesto na takmičenju mladih matematičara u SFR Jugoslaviji, početkom osamdesetih godina 20. veka, ta radosna vest je odjeknula kao grom iz vedra neba. Dve godine kasnije njen brat **Nebojša Nikolić** na istom takmičenju osvaja prvo mesto u kategoriji učenika osnovnih škola SFR Jugoslavije. I tada su Raševčani bili još ponosniji na svoje šampione, ali i nastavnici potočke osnovne škole, pre svih **Miroslav Marić**, nastavnik matematike, njihov mentor. **Dragan Todosijević** osvojio je drugo mesto u Republici Srbiji u poznavanju srpskog jezika i književnosti, a **Stefan Milanović** je postao šampion na takmičenju lingvističkih sekcija osnovnih škola Srbije. Zahvaljujući veoma stručnom radu **Dragice Radivojević**, profesora srpskog jezika i književnosti, tokom njene nastavničke karijere, iz Raševice je izašlo mnogo mladih talenata i pobednika na brojnim školskim takmičenjima. Poznato je da je **Svetlana Marjanović** više puta osvajala prva mesta u recitovanju i govorništvu na opštinskom, regionalnom i republičkom takmičenju. Te uspehe ponovila je i **Marina Milanović** u recitovanju, zatim **Svetlana Jovanović**, **Mirjana Nenadović** u istoj disciplini, dok su **Mila Živić** i **Gordana Ilić** pobeđivale svoje protivnike u govorništvu na opštinskim i regionalnim takmičenjima.

ZANATI I ZANIMANJA: U 20. veku zanatska delatnost je bila mnogo razvijenija u poređenju sa stanjem na početku 21. veka. **Zanatstvo** je doživelo procvat naročito između dva svetska rata i prvih decenija posle Drugog svetskog rata. Meštani Raševice obavljali su oko 20 vrsta zanatskih delatnosti. Nažalost najveći broj

starih zanata se vremenom polako gasio, a u selu su ostale samo još dve-tri radionice. Donji spisak podrazumeva bivše i sadašnje zanatlije. Prema popisu stanovništva i poljoprivrede iz 1863. godine jedini **abadžija** u selu bio je Janićije Đorđević. **Kovačke radnje** u RAŠEVICI se, takođe, spominju u popisu stanovništva 1863. godine. Kao zanatlije-**kovači** upisani su u popisnu knjigu tri Ciganina kovača: Jovan Pavlović, Ivan Pavlović i Jovan Stojanović. Između dva svetska rata izvesni Drena Ciganin (niko se danas ne seća njegovog prezimena) obavljao je kovačke usluge za selo u svojoj radnji. Sredinom 20. veka kovačke radnje su imali: Stojan Milojević i Negoslav Simić. **Potkivači** su bili: Budimir Savić i Stanomir None Đurić. **Stolari**: Dušan Pekić, Cane Pekić, Bratislav Pekić, Dragi Tasić, Done Dobrosavljević. **Vodeničari**: Vodenice potočare imali su: Steva Pavlović, Mila Savić, Čeda Marković (Šulin), Dina Canić (dve vodenice) i Desimir Maksimović Lalin. Vodenice su mlele na Slatinskom i Raševičkom potoku. Vodenicu na Moravi – „moravku“ imali su ortaci: Čeda Rakić, Čedomir Stošić, Dobrosav Đokić, Radivoje Dimitrijević (Rada Ribarac), Gvozden Nikolić i Svetislav Tisko Rakić. **Mlinari**: Vlasnici (ortaci) prvog električnog mlina u selu, koji se nalazio u Langinom dvorištu, pored glavnog drumu u centru sela, bili su: Aleksa Rajić, Dobra Đokić, Radivoje Dimitrijević i sin mu Milivoje Dimitrijević Dune, Danilo Matić, Stojan Veselinović, Mile Avramović i Predrag Draga Rakić. Drugi električni mlin u selu, koji se nalazio blizu Aleksicke raskrsnice (zgrada i danas postoji), imali su ortaci: Ljupče Pavlović, Mile Marković Dinkin, Diče Milošević i Dušan Pekić. Treći mlin je bio lociran u dvorištu Danila Matića, u centru sela, a držali su ortački: Danilo Matić, Dune Rakić, Draga Rakić, Nina Miladinović i Stojan Veselinović. Četvrti mlin je bio postavljen i radio je, doduše kraće vreme, u zgradi Žikice Lecinog, a ortaci su bili: Tile Simić Božinov, Mile Canić i Dikan Milojević. Mali mlin za potrebe domaćinstva prvi je nabavio Živa Kostić – Živa Mirčin, a danas u selu ima desetak takvih mlinova, ali samo Draga Rakić vrši uslužnu meljavu. **Skeledžije**: Milan Laka Rakić, Dobrosav Đokić, Čeda Stošić, Predrag Draga Rakić, Dobri Matić. **Kasapi (Mesari)**: Prvu mesarsku radnju pri zadrugi do Drugog svetskog rata su držali: Dragiša Miletić i Momir Jovanović. Posle Prvog svetskog rata, u jednom kraćem periodu, mesarsku radnju je držao i Radivoje Dimitrijević-Rada Ribarac. Tradiciju mesarskog zanata u

nekoliko generacija neguje familija Milojevića, porodični nadimak Cvajkovi: Žika Milojević, Rada Milojević, Mile Milojević, Dragoljub Ljube Milojević, Slobodanka Danko Milojević (do udaje), a danas porodični posao nastavlja Dragoljubov sin Goran Milojević. Pored njih kasapsko-mesarski zanat obavljao je i Dune Rakić, koji je nekada držao i radnju. U delu svoje porodične zgrade do puta, Dragiša Giša Miletić je imao kasapsko-mesarsku radnju, koju je držao sa ortakom i rođakom Radisavom Rakom Miletićem.

Berberi: Dragoljub Milojević-Golja, Nikola Nikolić (Kole Mitin), Živadin Milošević, Živadin Jovičić, Milutin Tinko Miljković. Danas berbersku radnju drži Milan Đorđević. **Kolari:** Prvi pisani trag o nekom kolaru iz Raševice nalazimo u arhivi Knjaževske kancelarije iz 1821. godine. Tada se kao meštanin spominje – Boško kolar. U dvadesetom veku imamo porodičnu tradiciju kolara: Bolka Milojević, Jordan Milojević, Nastos Cane Milojević, Radomir Milojević (Mande). **Krojači:** Draga Rakić, Miroslav Đurić, Vukosav Miletić - Vučko Drdin, Dragiša Miletić, Dragan Canić, Vera Ilić, Dobrinka Miladinović, Vera Ilić (Ukrajinka). **Strugari:** Budimir Milojević, Vula Aleksić. **Opančar:** Aca Milovanović. **Šuster:** Miladin Canić. **Zidari:** Svetozar Dinić, Neša Dinić, Dragoljub Simić, Dragoljub Pavlović Ljupče, Nikola Kole Ilić, Novica Ilić, Života Miletić, Džina Miletić, Miladin Miletić, Toplica Ilić, Milan Vlajić, Miloje Vujičić, Toplica Marković, Budimir Nešić, Dragče Nešić, Miladin Petrović. **Pintari:** Stanimir Simić i Dušan Dule Matić; **Bunardžije:** Porodični zanat: otac Dimitrije Živanović - Mita Pule i sinovi Žika Živanović i Živojin Živanović Vine. Kopanjem bunara bavio se i Dale Milojević; **Moleri:** Miomir Mojsilović Đola, Rade Miletić, Rajko Radivojević, Milorad Nešić, Slavoljub Avramović, Rade Canić; **Limari:** Limarsko-bravarski zanat je tradicija u porodici Petrović već oko stotinu godina: Prvu limarsko bravarsku radnju otvorio je Živadin Petrović - Žika Cica, nasledio ga je sin Miladin Petrović, a danas radnju vodi Miladinov sin Veroljub Petrović. **Sodadžija:** Milutin Mile Spasić, Dragoslav Spasić. **Magacioneri:** Između dva svetska rata magacioneri su bili: Radivoje Dimitrijević - Rada Ribarac u Žikićinoj zgradi, Miladin Dina Veselinović i Radisav Milivojević, a posle Drugog svetskog rata: Nikola Koja Đokić, Milivoje Ilić i Džina Jovanović. U Zemljoradničkoj zadrugi „Raševica“, koja je poslovala u okviru Poljoprivrednog kombinata „7. jul“ iz Paraćina, magacioneri su bili:

Milivoje Đurđević, Miroslav Mihajlović i Života Milojević. **Trgovinske radnje:** Posle Drugog svetskog rata seosku prodavnicu-dućan držali su Milivoje Ilić i Džina Jovanović, najpre u Žikićinoj zgradi, a potom u Zadružnom domu. Početkom sedamdesetih godina trgovinsku radnju otvara Rade Todosijević, a danas tradiciju nastavlja njegov sin Dejan Nenadović. Početkom sedamdesetih godina prvu samouslugu u Raševici je držalo preduzeće TP „Šumadija“ iz Paraćina, a prvi šef samousluge je bio Branislav Mitrović iz Potočca. Milivoje Đurđević je deset godina držao trgovinsku radnju u Jovcu. Danas trgovinske dućane imaju: Goran Milojević, Zoran Veselinović i Mihajlo Todosijević. Kraće vreme trgovinske radnje su držali i Goran Canić, Dragan Živadinović i Živorad Ilić.

Ćevapdžinice i pečenjare: Slobodan Milojević Bobi i njegova supruga Dragana Milojević uspešno drže već dvadesetak godina restoran brze hrane i ćevapdžinicu u Paraćinu, a Slaviša Bojković pečenjaru.

Ugostiteljske radnje (mehane, kafane i kafići): Ime Ilije Meandžije, za sada je najstariji pisani trag o nekom vlasniku mehane iz Raševice. On se spominje kao učesnik dobrovoljac u srpskoj buni protiv Mađara 1849. godine. („Istraživanja“, Novi Sad, 1973, *priredila Radmila Popović Petković*).

Prema popisu broja mehana, obavljenom 1852. godine, u Raševici su radile tri drumske mehane. Meana Radomira Radovanovića (otvorena 1828. godine), meana Laze Nikolića (otvorena 1829. godine) i meana Đorđa Stankovića (otvorena je 1830. godine). (*Podaci preuzeti iz zbornika „Prošlost“, broj 1, mr Dobrivoja Jovanovića, Istorijski arhiv Jagodine, 2012*). U vreme popisa stanovništva RAŠEVICE 1863. godine mehane su držali: Milosav Marinković i Miloš Kolarac. (*Podaci uzeti iz popisne knjige stanovništva i poljoprivrede, Istorijski arhiv Srbije, Beograd*). Početkom dvadesetog veka drumske meane imali su: Stojan Canić, Miloš Spasić, Milutin Spasić, a od šezdesetih godina ugostiteljstvom se bavi Dragoslav Spasić. U međuvremenu, od Drugog svetskog rata do sada, otvarano je više kafana i kafića, u delu Doma kulture, kao i u privatnim lokalima, ali su sve one uglavnom bile kratkog veka. Njihovi vlasnici bili su ugostitelji sa strane. Danas je najstarija i najpoznatija kafana "SPASIĆ", otvorena još 1905. godine. Zanimljivo je podsetiti čitaoce, da je i u

Paraćinu postojala čuvena "Raševačka kafana", sve do 1995. godine, u glavnoj gradskoj ulici. Osim poljoprivrede kao osnovnog zanimanja najvećeg broja stanovnika RAŠEVICE, u selu su postojala i mnoga druga zanimanja. U posleratnom periodu posebnu popularnost je imalo šumarsko zanimanje, a u šumarskoj školi u Kraljevu, diplome šumara su stekli sledeći Raševčani. **Šumari:** Ljubiša Veselinović, Miša (Džinin) Jovanović, Slobodan Jovanović, Slobodan Gajić, Siniša Canić, Rade Canić, šumar Miljković, Dragan Blagojević, zatim šumar sa nadimkom "Bubulin" Mojsilović, Milan Perić, šumar Duško, Toma Bojković, Veroljub Petrović. **Ciglar:** Ovim dodatnim zanimanjem bavilo se skoro svako domaćinstvo, naročito u periodu šezdesetih godina 20. veka, kada počinju da se prave kuće od pečenih cigli-zidanice. Ciglarstvo se održalo sve do pojave fabričkih blokova i monte, kao i betonskih kocki za zidanje. **Ogradari:** Sedamdesetih godina naglo se razvija betonsko ogradarstvo. U pravljenju betonskih ograda u selu su prednjačili: Stojan Veselinović, Vukadin Vule Rajić i Gvozden Matić. **Trafikanti:** Dragoljub Milojević-Golja i Stanisav Simonović Nina. **Knjižara i antikvarijat:** Prvi knjižari iz Raševice bili su Borisav Nikolić i Zoran Nolić. Knjižara i antikvarijat "Dorotej" se nalazila u glavnoj ulici u Paraćinu. Zoran Nolić je 1986. godine započeo i izdavačku delatnost. Pokrenuo je ediciju "Savremeni srpski pesnici", a prva knjiga u toj ediciji bila je zbirka pesama "Sedmoglava" Miroslava Dimitrijevića.

UMETNIČKA ZANIMANJA su donosila dodatne prihode, ali mnogi su bili i profesionalni umetnici, koji su živeli od svog umetničkog zanata, kao naprimer, **harmonikaši:** Stanisav Maksimović, Draga Krstić, Borivoje Dinić, Miomir Mija Pavlović, Žira Obradović, Dragula Obradović, Tomislav Obradović, Zoran Obradović, Slavoljub Dinić, Dragiša Maksimović, Živa (Mirčin) Kostić, Zoran Kostić-Bala, Slobodan Rajić-Čukče, braća Rajić, Dragan Ilić, Momir Kojić Moka, Svetlana Nešić i Miša Nešić... **Slikari i ikonografi:** Prvi slikar u selu je bio učitelj Stojan Cigler koji je ostavio selu za uspomenu sliku u ulju sa motivom drvenog mosta. Zoran Jovanović slikao je "za svoju dušu" i nije izlagao, dok se Rade Milosavljević i Dragan Blagojević, slikar i ikonograf, i danas bave slikanjem i u komercijalne svrhe. **Vajari:** Sestre Viola Živić i mr Marina Živić su jedini akademski umetnici, i imale su više grupnih i samostalnih izložbi. **Pesnici:** Raševica je jedno od dva

sela u Srbiji koje je imalo svoj pesnički krug. Godine 1980. Mesna zajednica Raševica i SIZ kulture Paraćin objavili su zbornik pesama raševačkih pesnika, u kome su zastupljeni: Dobrivoje Milovanović, Svetlana Jovanović, Draško Lukić, Života Lukić, Snežana Nikolić, Milka Perić, Dušica Milivojević, Miroslav Rajić i Miroslav Dimitrijević, koji je nastavio da se profesionalno bavi književnošću. Dobrivoje Milovanović je u Adelaidi (Australija) objavio dve samostalne zbirke pesama "Stazom života" i "Nove pesme, nove teme, u ovo naše ludo vreme". Jasmina Đurđević, udata u Trešnjevicu, takođe je objavila samostalnu zbirku pesama "Ime vina" i nagrađivana je na literarnom konkursu manifestacije "Vinski bal" u Trešnjevici. Rade Milosavljević, pored slikarstva, uspešno se bavio i poezijom. Objavljivao je u Pančevu i nagrađivan na takmičenjima radničkog stvaralaštva. Poeziju filozofske provinijencije piše i Zoran Nolić, koji već 25 godina živi u inostranstvu.

Takmičenje pevača amatera: Od 2. avgusta 1965. godine, pa sve do devedesetih godina 20. veka u Raševici se na dan Svetog Ilije održavalo takmičenje pevača amatera - festival narodnih pesama, pod nazivom "Prvi glas Pomoravlja i Levča". Na pozornici Doma kulture u tom periodu prodefilovala je skoro cela jugoslovenska estrada, odnosno najpoznatije folk zvezde, kao gosti večeri i članovi žirija. Treba istaći i podatak da je na prvom takmičenju pevača prvu nagradu osvojila Raševčanka Mica Đorđević, danas lekar stomatolog u Jagodini, sa pesmom "Sejdehu majka buđaše". Kasnije nagrade je osvajala i Vesna Tasić i na ovom takmičenju i na "Susretima sela". Svoje pevačke sposobnosti na raševičkom takmičenju pevača amatera oprobali su pevači iz bezmalo cele Srbije, a danas su to sve pevačke legende ili poznati interpretatori. Prvih godina ovog festivala takmičili su se i najbolji harmonikaši Srbije, ali je kasnije festival prerastao samo u takmičenje pevača. Nažalost, jedna sjajna kulturno-zabavna tradicija je prekinuta, koja je Raševici obezbeđivala ime i ugled među selima Srbije. Danas sala Doma kulture je pretvorena u teren za male sportove i rekreaciju.

REKORDERI IZ RAŠEVICE:

NAJVEĆA ŽIVINARSKA FARMA U OKOLINI

Živinarska farma porodice Živanović počela je proizvodnju još 1995. godine, a zvanično je registrovana kao Samostalna zanatska radnja "Živanović" 2003. godine, koju vodi Zlatko Živanović, ugledni mladi poljoprivrednik i uzorni domaćin. Kako su rasli zahtevi tržišta, adekvatno se širila i proizvodnja, tako da je nova, moderna farma, koja ispunjava sve evropske standarde izgrađena 2008. godine, van naseljenog mesta i zadovoljava, takođe, i potrebne ekološke zahteve. Nova farma ima proizvodni kapacitet od 10.000 pilića u turnusu, koji se plasiraju na tržište južne i istočne Srbije.

ARSIĆI –REPUBLIČKI REKORDERI

Poznato je da familija Arsić spada u najuzornije poljoprivredne proizvođače. Mihajlo Arsić je u mlađim danima obarao republičke rekorde u proizvodnji kukuruza u kategoriji brdskih predela, a njegovu tradiciju je nastavio njegov sin Vladimir Arsić. I on je postavljao republičke rekorde Srbije u proizvodnji kukuruza i na saborima poljoprivrednih proizvođača dobijao prve nagrade.

PETROVIĆEV BRAVARSKI PROGRAM CENJEN I U EVROPI

Limarsko-bravarski zanat je tradicija u porodici Petrović već oko stotinu godina: Prvu limarsko bravarsku radnju otvorio je Živadin Petrović - Žika Cica, nasledio ga je sin Miladin Petrović, a danas radnju vodi Miladinov sin Veroljub Petrović. Nekadašnja limarsko-bravarska radnja prerasla je u mali proizvodni pogon, pod nazivom Bravarska radnja INOH-Raševica. Proizvodni program ovog pogona je vrlo širok i kvalitetan. Od prohroma Veroljub Petrović proizvodi ograde, kapije i svu potrebnu galanteriju za domaćinstvo. Proizvodi INOH-a iz Raševica, poznati su po svom kvalitetu, estetici i trajnosti, a vlasnik Veroljub Petrović poznat je i cenjen zbog poslovne tačnosti i profesionalnog odnosa prema mušterijama i kupcima. Njegovi proizvodi su veoma traženi, tako da se ove zanatsko-umetničke tvorevine izvoze i na evropsko tržište.

MILETIĆEV MUZEJ FLAŠA IZ 60 ZEMALJA

Slobodan Dane Miletić, penzioner iz Raševice, oko 40 godina je radio kao profesionalni vozač. Za to vreme najveći hobi mu je bio skupljanje lepih i neobičnih flaša koje je donosio sa putovanja. Sada poseduje preko 2.600 stotina primeraka, većih ili manjih, flaša najrazličitijeg oblika i dizajna iz 60 zemalja sveta. To je svojevremeno bila najveća zbirka te vrste u Jugoslaviji, a i danas Slobodan drži rekord među kolekcionarima u Srbiji.

Poseduje u kolekciji čak i flaše u obliku: puške, kopačke, fudbala, „fiće“, pa i u formi mača. Sve flaše su pune najrazličitijeg pića, ali Slobodan Miletić nije do sada ni jednu otvorio jer je antialkoholičar.

NAJPOZNATIJI KOLEKCIONAR U SRBIJI

O Tomislavu Stefanoviću iz Raševice mediji su pisali i govorili još pre četrdeset godina, kao o poznatom kolekcionaru starina. Danas se njegova kolekcija umnogostručila, tako da Tomislav spada u najveće kolekcionare Srbije. Poseduje zbirke: starog novca, oružja, arheoloških artefakata, različitih praistorijskih i istorijskih nalaza, maraka, etnografskih predmeta, ordena i medalja, kolekciju retkih knjiga... Kao višedecenijski arheolog-amater i istraživač, sarađuje sa muzejima širom Srbije, a najviše sa zavičajnim muzejima u Jagodini i Paraćinu. Mnoge predmete je ustupio muzejima za njihove stalne postavke, a svojim poklonima je i formirao pojedine muzejske zbirke, na čemu su mu mnogi stručnjaci javno zahvaljivali u katalozima i svojim stručnim knjigama. Sarađuje i danas sa arheolozima, istoričarima i drugim stručnjacima.

PRVI RAŠEVČANIN NA TELEVIZIJI

Životni put Radomira Raje Veselinovića (1936) tekao je kao po pisanom i uzbudljivom scenariju za dokumentarni film o čoveku koji je u mnogo čemu bio prvi ili prednjačio, menjao zanimanja i radna mesta, i bio uvek spreman da pomogne svojim zemljacima i prijateljima u Beogradu ili ma gde se našao, ne gubeći nikad urođeni smisao za humor, šalu i veselost ni u najtežim životnim trenucima. Radomir Veselinović je, naprimer, prvi Raševčanin koji je svirao violinu u Muzičkoj školi „Stanković“ u Beogradu, prvi Raševčanin koji je bio zaposlen u stručnoj službi Radio televizije Beograd, prvi Raševčanin koji je stigao do FK „Partizana“ i FK „Zvezde“, gde je vodio nekada najčuveniju lutriju „Daj-dam“, koju

pamte starije generacije. Zahvaljujući lutriji pojavljivao se na TV spotu i postao, takoreći, zaštitni znak te igre na sreću. Po tom spotu prepoznavao ga je ceo Beograd, u kome je Radomir stekao mnoge prijatelje jer je po svom karakteru bio džentlmen, šarmer i bonvivan. Kao komercijalista tokom svoje karijere radio je najpre u preduzeću „Javor“, „14 decembar“, zatim na Veterinarskom fakultetu, a izvesno vreme bio je rukovodilac turneje i blagajnik najčuvenijeg cirkusa „Adrija“. Raja Veselinović je proputovao gotovo celu Evropu: Austrija, Švajcarska, Švedska, Francuska i tako dalje i bio je u skoro svakom većem mestu SFRJ. Najduže je radio u Gradskom zavodu za zdravstvenu zaštitu u Beogradu, odakle je sa mesta rukovodioca komercijale i penzionisan. Dobitnik je više priznanja i nagrada za svoj rad. Njegova bogata i vrlo zanimljiva životna storija zaista može da bude scenario za film o svetskom, a našem čoveku - iz Raševice.

RAŠEVIČKE PRVINE: Tokom svoje burne istorije, meštani Raševice su se trudili da „drže korak sa svetom“, odnosno da prate i usvajaju nova tehnička, tehnološka, kulturološka i civilizacijska dostignuća. Ovde ćemo dati kraći pregled raševičkih prvina, onoliko koliko je to ostalo u sećanju današnjih najstarijih stanovnika sela: Prvi bunar sa dolapom za polevanje bače (baščekupusare) imao je Stevan Pavlović. Prvu vršalicu na parni pogon imao je Čeda Rakić. Prvu privatnu elektrifikaciju sela započeo je tokom Drugog svetskog rata, takođe, Čeda Rakić. Prve bicikle vozili su Buda Todosijević i Desimir Jovanović. Na biciklima su putovali u Beograd da gledaju fudbalske utakmice. Prvi radio, na baterije, u selu imao je Mida Tasin, kod koga su meštani tokom Drugog svetskog rata slušali vesti. Prvi televizor kupila je Mesna zajednica 1963. godine, a za gledanje programa u sali Doma kulture naplaćivane su ulaznice. Prvi privatni TV prijemnik imao je Dragiša Miletić Giša. Prvu privatnu radiostanicu napravio je Zoran Jovanović-Zoran Džinin. Prvi motor u selu vozio je Čedomir Nolić, učitelj. Prve skije imao je Vukosav Miletić Vučko. Prvi bilijar igrao se u kafani Dragoslava Spasića. Prvu fudbalsku loptu u selo doneo je Lala Savić, a prvo fudbalsko igralište je bilo na konfiskovanoj njivi Stojana Canića ispod sela. Prvi fudbalski klub zvao se „Dobra voda“, a formiran je 1944. godine. Prvi magnetofon imao je harmonikaš Miomir Pavlović Mija, početkom šezdesetih godina 20. veka. Prvi traktor, marke „landin“ nabavila je mesna

zemljoradnička zadruga, a prvi traktorista je bio Radomir Rada Mitrović. Prvi privatni traktor imali su Milivoje Đurđević i Daka Radovanović. Prvi i najveći kolekcionar flaširanih pića iz celog sveta je Slobodan Dane Miletić. Prve crno-bele razglednice Raševice pravio je i u svom kiosku prodavao 1971. godine Dragoljub Golja Milojević. Prvi slikar naivac u selu bio je učitelj Stojan Cigler. Prva izložba slika naivnih umetnika Branislava Nikolića i Miroslava Debeljakovića otvorena je 1975. godine u hodniku škole.

Mesna lovačka organizacija Raševice: Pripada Lovačkom udruženju opštine Paraćin, koje je zvanično formirano 1912. godine. Predsednik Mesnog lovačkog udruženja u Raševici je Nenad Arsić, po funkciji i delegat u Skupštini Lovačkog udruženja Paraćin. Vlajić Nebojša je, takođe, delegat u Skupštini LU Paraćin, a Radosav Raća Petrović je član Disciplinske komisije Lovačkog udruženja Paraćin. Lovci Raševice 2012. godine su: Petrović Vukadin, Petrović Radosav Raća, Petrović Miša, Petrović Marko, Petrović Miladin, Vlajić Nebojša, Vlajić Bojan, Jovičić Branimir, Jovičić Dejan, Arsić Nenad, Arsić Dušan, Arsić Dragoljub, Arsić Vidan, Matić Milisav, Matić Dušan, Milojević Goran, Milojević Dragoljub, Aleksić Nebojša, Vasić Ivan i Petrović Veroljub.

Strastven lovac i ljubitelj prirode: Radosav Petrović Raća, sa suprugom Danijelom.

(Podaci o lovcima dobijeni od Radosava Petrovića)

PRAVOSLAVNA VERA:

MORAVCI I SRBI SU PRIMILI HRIŠĆANSTVO JOŠ U PRVOM VEKU

Da je srbska hrišćanska crkva starija od rimske, dokazuje *Miloš Milojević* navodeći podatak da su još u 1. veku Hristove ere Srbi imali svoje episkope, a sedište prve episkopije nalazilo se u gradu Sirbijumu (Sirmijumu), koji je mnogo kasnije prozvan Sremska Mitrovica. Izraz Mitrovica dolazi od mitropolitske krune-mitre. A kao dokaz ove *Milojevićeve* tvrdnje, donosimo i hronotaksu crkvenih velikodostojnika u Sirmijumu u prva četiri veka Hristove ere: Epenet (1. vek), Tit (1. vek), obojica učenici samoga apostola Pavla, zatim imamo podatke o mitropolitima iz 4. veka: Irinej (304), Domnus (1. vasedjenski sabor), Euterije (343), Fotin (351). Gerinije (376), Anemije (380) i Korelije (kraj 4. veka)...Beogradsko-sremski mitropoliti: Isidor (?), Grigorije (?).

Kada su Rimljani proterali hrišćane iz Sirbijuma - Sremske Mitrovice, hrišćanska mitropolija se prenosi u Zvečan na Kosovu, a Zvečan se kasnije naziva Mitrovica (Kosovska), opet po mitri, episkopskoj kruni, i sedištu hrišćanske mitropolije.

Ne tvrdi samo *Miloš Milojević* da su Srbi imali Hrišćansku crkvu mnogo ranije od Rima, to potvrđuje i *Kazimir Šulc* i navodi pismo Svetoga Apostola Pavla, prema kojem je on (Sveti Pavle) propovedao Hristovo Jevanđelje, Hristovu veru od Jerusalima do Italije, što podrazumeva da je morao da prođe preko svih teritorija srpskog naroda na Balkanu.

Sveti apostol Pavle veli u Poslanici Rimljanima: "Od Jerusalima do Ilirika napunih jevanđeljem Hristovim". I sveti Jeronim, onaj isti Srbin koji je prvi preveo Bibliju (Vulgatu) sa starogrčkog na latinski, svedoči o apostolskom putovanju Svetoga Pavla preko srpskih teritorija.

Ruski letopisac *Nestor Časni Kijevski* svedoči sledećim rečenicama:

"V Moravu pod dunavsku bo dohodil i apostol Pavle, učil tu, tu bo bješe Slovene pervoe i slovensku jeziku učitel jest Pavel".

Sveti apostol Pavle naučio je srbski jezik i na srbskom jeziku

propovedao Srbima Hristovo jevanđelje! S obzirom da su Sloveni ili Srbi bili najbrojniji narod toga doba, Sveti apostol Pavle je morao znati naš jezik kako bi što uverljivije prenosio Hristov nauk. Sme li Crkva posle ovog svedočenja, za koje sigurno odavno zna, da se ogлуši i ne prizna četiri veka hrišćanske i narodne srpske istorije, kad o tome svedoče Sveti Jeronim i Sveti Nestor Časni. Ali i mnogi drugi, dole navedeni teolozi, istoričari, pa čak i dvojica papa?

Da su Srbi u Srbiji, u dolini Morave i diljem srbskih zemalja primili hrišćanstvo još u prvom veku, i to od samih apostola, svedoče još i *Petar Domijan*, *Grigorij*, *Nisen* i drugi.

I DVOJICA RIMSKIH PAPA SVEDOČE DA SU SRBI PRIMILI HRIŠĆANSTVO OD SAMIH APOSTOLA. A to su papa Jovan 10. i papa Inokentije 10. Prvi veli (925. godine) da su „SLOVENSKA KRALJEVSTVA.“, a drugi da su „ILIRSKI NARODI PRIMILI HRIŠĆANSTVO OD SAMIH APOSTOLA“. Iz Dela apostolskih vidimo da je Sveti apostol Pavle slao svoja pisma-poslanice episkopima prvih hrišćanskih zajednica na teritoriji Balkana, odnosno Ilirije, Panonije, Makedonije, i svuda gde su živela srpska plemena.

Tako je poznata poslanica Titu u Dalmaciji gde su živeli Iliri, Dalmati i druga srpska plemena, a Pavlovi učenici Andronik i Timotej bili su, takođe, episkopi po rukopoloženju dobijenom od Svetog Apostola. Andronik je bio episkop u Pomoravlju, znači pastir hrišćanskih Srba-Tribala, a poznata je i poslanica Timoteju koji je bio u Panoniji episkop srpskim plemenima koja su tamo bila nastanjena. I što je izuzetno važno za istoriju Hrišćanske crkve u Srbiji, u prvom veku Hristove ere, to je narodno predanje o Svetom Andriji Prvozvanom. Sveti Andrija je bio prvi učenik Gospoda našega Isusa Hrista, koji ga je prvo pozvao da mu bude učenik, zbog čega je i dobio nadimak Prvozvani.

Sveti apostol Andrija je propovedao Hristov nauk u Pomoravlju, a obitavao je u pećini više današnjeg manastira Ravanice iznad Čuprije. Predanje kaže da je bio blagorodan i zračio je ljubavlju nadnebesnom, da su ga svi poštovali i smatrali svecem. U divljini Kučajskih planina, Apostol Sveti Andrija, inače stariji brat Svetoga Petra, išao je kroz šumu ne bojeći se divljih zveri. Narod ga je viđao sa medvedom u pratnji, zbog čega je kod ljudi Velikog Pomoravlja, Levča i Resave prozvan Sveti Andrija Mečkadava. I

danas na dan Svetoga Andrije, 13. decembra po novom kalendaru, Srbi ovog kraja iznose hranu mečki na drvlanik.

Kada je slava Svetog Andrije počela da se širi po Srbiji, rimski vojnici privedu Svetog Andriju upravljaču grada Horeum Margi, inače drevnom, praistorijskom srpskom utvrđenju - Ramno, koji odmah počne da saslušava Hristovog apostola. Međutim, Sveti Andrija načini čudo, pretvori mleko u krv, a upravnik se silno uplaši i otpusti Svetoga bez kazne.

Slavu Sveti Andrija slavila je dinastija Karađorđevića. *Simeon Končar* u "*Pradomovini Srba*" veli: "Istorija nam kazuje da su Sveti Petar, Pavle, Jakov i Andrija propovedali Sveto jevanđelje narodima Balkana na njihovijem narodnijem jeziku. A to svedoči i "svedok nad svedocima" *Sveti Jeronim* 393. godine. On kaže da su u Jerusalimu bili kaluđeri svih naroda, pa i srpskog, sem latinista".

"Neki od tih plemena ispovedaju hrišćansku veru. Najjače pleme beše Veljani (Veljići kod *Miloša S. Milojevića*) a njihov vladar se zvao Babak", piše arapski pisac *Masudi*. I *Ibrahim Ibn Jakub*, posle *Masudija*, spominje srbska hrišćanska plemena Sarnine i Sarbine.

Kada su u sedmom veku od 610. do 640. godine Srbi iz Češke stigli na Balkan, u pomoć svojoj braći, sišli su do Soluna i Konstantinopolja. To je bio poslednji silazak srbskih plemena iz Evrope i sa Baltika na Balkan, a nikako velika seoba. Novopridošli Srbi su primili hrišćanstvo, sredinom 7. veka. Nova hristinizacija Srba dogodila se u vreme srpskog cara Mutimira 879. godine. U vreme Ćirila i Metodija dovršeno je pokrštavanje Srba, početkom 10. veka u ovim krajevima.

U tom periodu potpunu upravu nad crkvom držali su Grci, koji su za Srbe formirali tri episkopije: Episkopija Velikaja, Episkopija za srbska plemena Smolena i Drugovita i Episkopija Serbija, za Srbe centralne Srbije, a u devetom veku ta centralna episkopija nosi naziv Episkopija Moravija. Spominje se njen episkop Agaton. Početkom 13. veka papa Inokentije pridobija za sebe bugarsko - rumunskog cara Joanikija ili Kalojovana (Dobrog Jovana-inače Srbina iz Pomoravlja, odnosno iz Kalanjevca kod paraćinske Plane), s namerom da se pokatoliči i ceo Balkan. Ali te namere papske stolice osujetio je Sveti Sava, tako što je 1219. godine

uspeo da izdejstvuje u Nikeji autokefalnost srbske crkve, i bude postavljen na čelo srbske arhiepiskopije. Car Dušan 1346. godine u Skoplju ustanovljuje Srbsku patrijaršiju i za prvog patrijarha postavlja Joanikija 2. Car Dušan je imao nameru da stavi pod svoju

vlast celu Vizantiju i Evropu i da napravi „evropsko hrišćansko carstvo“. U samom Carigradu imao je svoje pristalice spremne da ga pomognu u ovom poduhvatu, ali i neprijatelje, koji su mu verovatno i došli glave. Posle Kosovskog boja, Srbija postaje vazalna tributarna kneževina, ali ima svoju Patrijaršiju sve do pada Smedereva 1459. godine. O procvatu monaštva i pravoslavlja na Juhoru u 15. i 16. veku, kao i za vreme turske vladavine, govorili smo u poglavlju o manastiru Svetoga Petra i Pavla u RAŠEVICI. Kod *Dimitrija Ruvarca* u delu *'Mitropolija beogradska oko 1735. godine'* nailazimo na podatak (str. 190-191) da je 1557. godine Makarije Sokolović obnovio Pečku patrijaršiju i uspostavio duhovno i narodno jedinstvo svih Srba na Balkanu. Zbog pobuna i nemira srbskog naroda u 18. veku, sultanovim fermanom se ukida srbska patrijaršija 1766. godine. Izvesnu samostalnost i kontinuitet srbske crkve čuvala je Karlovačka mitropolija, koju su osnovali Srbi posle velike seobe 1690. godine. Tek posle Prvog svetskog rata 1918. godine i uspostavljanja nove države Srba, Hrvata i Slovenaca, srbski pravoslavni narod na Balkanu dobija svoju patrijaršiju 1920. godine, a prvi patrijarh je bio Dimitrije.

U 17. veku RAŠEVICA je pripadala Kruševačkoj eparhiji, koja je imala rang mitropolije, u 18. veku, za vreme austrijske okupacije pripadala je beogradskoj arhidijacezi, potom beogradskoj patrijaršiji, onda Šumadijskoj eparhiji sa sedištem u Kragujevcu.

Nova Kruševačka eparhija osnovana je 13. februara 2011. godine sa sedištem u Kruševcu. Eparhija ima pet namesništava: kruševačko, trsteničko, ćičevačko, župsko i temničko. RAŠEVICA je kao i do sada pripala temničkom namesništvu, a u okviru potočke parohije. Novoformirana Kruševačka eparhija ima ukupno 88 parohija i 13 manastira. Za prvog episkopa Kruševačke episkopije ustoličen je vladika David, 25. jula 2011. godine.

IZGRADNJA CRKVE HRISTOVOG ROĐENJA

Hram Hristovog rođenja u Raševici počeo je da se gradi 1998. godine. Hramu je kumovao blagopočivši vladika Sava Šumadijski, koji je i osveštao zemljište i blagoslovio početak gradnje, a potom je osveštao i temelj Crkve. Tom prilikom priređena je velika narodna svečanost u porti. Hramovi posvećeni Roždestvu

Velelepni Hram Hristovog rođenja u Raševici, projektovao ga je arhitekta Boban Milivojević- Raševčanin

Hristovom su vrlo retki u pravoslavnoj ekumeni, pa je RAŠEVIČKI hram bio tada jedina crkva posvećena najradosnijem prazniku – Božiću. Crkva Hristovog rođenja se gradi u više faza. Izvršeno je unutrašnje i spoljašnje malterisanje zidova, pokrivene su kupole bakrom, ostale su samo još dve nepokrivene, uvedena je rasveta, postavljen je najpre kostur ikonostasa, a 2011. godine ugrađen je novi ikonostas. Urađena je i mermerna ploča sa imenima članova crkvenog odbora i zaslužnih ljudi za izgradnju crkve. Takođe, 2011. godine asfaltiran je i deo crkvene porte – parkiralište. Na zapadnoj strani porte urađen je potporni zid, a na južnoj strani započeta je izgradnja kapelice za paljenje sveća. Na istočnoj strani porte izbetonirano je stepenište, koje vodi iz donjeg u gornji deo porte, gde se Crkva i nalazi, na prekrasnoj terasi sa koje se vidi čak iz Paraćina. Crkva nije kompletno završena. Predstoje radovi na živopisanju crkve, spoljašnjem i unutrašnjem uređenju. Inače, Crkva se gradi priložima meštana, radnih organizacija i kolektiva, kao i drugih dobročinitelja. Projekat crkve je uradio *arhitekta Boban Milivojević* iz Raševice. U crkvi se vrši bogoslužjenje nedeljom i u vreme praznika. Posebno je svečano na Badnje veče,

kada se pali badnjak i dočekuje najveći i najradosniji pravoslavni praznik – Rođenje Hristovo. Vernici sa sveštenikom učestvuju u bdeniju. Ujutru počinje svečana liturgija i pričest.

Novi ikonostas u Crkvi Hristovog rođenja

U novembru 2011. godine prikazan je televizijski prilog o Crkvi Hristovog rođenja u RAŠEVICI, u emisiji „Kvadratura kruga“ Radio televizije Srbije. Bila je to lepa promocija Svetoga hrama i sela Raševice na nacionalnom nivou, a o Crkvi Hristovog Roždestva govorio je Ljubiša Ilić, predsednik Crkvenog odbora. Krajem 2012. godine prema novoj administrativnoj podeli u okviru novoformirane Kruševačke eparhije, Raševica dobija svoju parohiju, kojoj pripadaju Trešnjevica i Sinji Vir. Novi paroh je sveštenik Darko Bulatović, uskoro sa stanom u Raševici.

SLAVE I SLAVARI 2012. GODINE:

RAŠEVČANI danas slave ukupno 22 slave u 316 domaćinstava, a mnoga domaćinstva slave po dve slave. Seoske bogomolje i litije su: Sveti Stefan, Sveti Trifun, Blagovesti, Sveta Trojica (prvi dan) i Sveti Ilija. U daljem tekstu navodimo krsne slave i imena slavara, svečara i domaćina koji slave svoju krsnu slavu, kao i njihovi preci što su činili, a prema spisku sveštenika Radovana Gazdića, paroha potočke parohije:

SVETI STEFAN: Milić Slobodan, Nikolić Svetozar, Nikolić Ljubomir, Nikolić Predrag, Nikolić Branislav, Nikolić Miloš, Kojić

Velja, Dobrosavljević Dimitrije, Nikolić Miroslav i Canić Dragoljub. Ukupno 10 domaćinstava.

SVETI JOVAN KRSTITELJ: Pavlović Filip, Mitrović Momčilo, Djordjević Vojislav, Mitrović Miroslav, Živadinović Dragan, Avramović Slavoljub, Savić Bosiljka, Dimitrijević Miroslav, Jovičić Stojadin, Jovičić Živadin, Jovičić Dragomir, Nešić Tomislav, Živanović Gradimir, Jovičić Svetomir, Jovanović Života, Živanović Boban, Živanović D. Živojin, Marković Nadežda, Vlajić Vladica, Marković Toplica, Đokić Života. Ukupno 21 domaćinstvo.

SVETI ATANASIJE: Mihailović Sladjan i Petrović Veroljub. Ukupno 2 domaćinstva.

MLADENCI: Veselinović Dušan, Veselinović Životije, Veselinović Zoran, Matić Slaviša, Veselinović Nenad, Milojević Života, Simonović Draško, Gajić Dobrivoje, Gajić Zoran, Gajić Dragiša, Živadinović Dragan, Matić Z. Zoran, Veselinović Vojislav, Marjanović Jugoslav, Savić Dragomir, Mojsilović Radomir, Matić Milanče, Matić Hranislav, Savić Zoran, Milojević Milica, Savić Stojan, Veselinović Radomir. Ukupno 22 domaćinstva.

ĐURĐEVDAN: Obradović Tomislav, Milić Slobodan, Marković Dobrivoje, Nikolić Svetozar, Nikolić Nebojša, Nikolić Dragiša, Živadinović Dragan, Veljković Milija, Petrović Dragoljub, Marjanović Jovan, Marjanović Slobodan, Milenković Milija, Vujičić Slavoljub, Miletić Nevenka, Petrović Miladin, Savić Č. Radomir, Canić Slobodan, Stojković Grada, Antonijević Slobodan, Tasić Miroslav, Matić Vidan, Milovanović Mihajlo, Savić Dobrica, Simić Jela, Živanović Božidar, Milosavljević Biserka, Matić Vule, Nikolić Branislav, Djokić Živojin, Matić Srboljub, Matić Milan, Miletić Životije, Jovičić Svetomir, Arsić Mihajlo, Đokić Života, Rajić Gvozden, Rajić Milosav, Milošević Perica, Nešić Siniša, Marković G. Rade, Blagojević Dragan, Lazić Živorad, Nikolić Dobrica, Nikolić Miloš, Kojić Velja, Jovanović Goran, Canić Stanimir, Antić Milan, Antić Tomislav, Antić Dobrica, Stevanović Jelena, Dobrosavljević Dimitrije, Jovanović R. Života, Jovanović Miroslav, Petrović Života, Petrović Radosav, Jovanović Borivoje, Mihajlović Koviljka, Matić Snežana, Jovanović Najdan, Divnić Rade, Radivojević Božidar, Maksimović Stanisav, Miletić Miomir, Urošević Gradimir, Miletić Mile, Nikolić Ljubinka, Djordjević Živorad, Petrović Života, Petrović Tomislav, Marković Branislav, Mihailović Aleksandar, Canić Života, Petrović Miodrag, Tasić Dragić, Marjanović Srboljub, Djurdjević

Milivoje, Miletić Slavoljub, Stanojević Radovan, Petrović Milica, Janković Miodrag, Janković Stojan, Stošić Radmila, Djurdjević Mira, Stojadinović Dejan, Petrović Aleksandar, Canić Tomislav, Vlajić Saša, Čedomirović Dragan, Milojević Zorica. Ukupno 90 domaćinstava.

MARKOVDAN: Milojević Snežana . Ukupno 1 domaćinstvo.

SVETI NIKOLA (Ietnji): Radomirović Milašin, Miletić Rade, Jovanović Dobrivoje, Pavlović Živadin, Jovanović Dragan, Jevtić Bojan, Miletić Dragiša, Pavlović Zvonko, Pavlović Miroslav, Savić Dušan, Savić Slavomir, Ilić Ljubisav, Milosavljević Tomislav, Spasić Dragoslav, Radomirović Ljubivoje, Radomirović Dragan, Milosavljević Zoran, Mojsilović Rade, Stefanović Tomislav, Arsić Slavoljub, Arsić Mihajlo, Arsić Dragoljub, Vlajić Slobodan, Nikolić Danka, Jovanović Najdan, Jovanović Miodrag, Ilić Danica, Ilić Dragoslav, Stošić Radmila, Ilić Milivoje, Ilić Dragoslav, Ilić Živana, Ilić Slobodan, Ilić Dragoljub, Ilić Živorad, Nikolić Zoran, Ilić Dušan, Ilić Novica, Ilić Bosiljka, Ilić Borisav, Ilić Životije, Ilić Dragiša, Milenković Miodrag, Ilić Ljubiša, Ilić Gordana, Vlajić Milan, Milošević Aleksandar, Krstić Milan, Krstić Dragoslav, Savić Zoran, Milošević Živadin, Miletić Lj. Slobodan, Milovanović Slavka, Milovanović Svetomir, Milovanović Saša, Mojsilović Miomir. Ukupno 56 domaćinstava.

VIDOVDAN: Radovanović Miroslav. Ukupno 1 domaćinstvo.

SVETI VRAČI: Ilić Slavoljub, Ilić Vujadin, Kojić Aleksandar. Ukupno 3 domaćinstva.

SVETI ARHANGEL GAVRILO: Jovanović Miodrag, Jovičić Milan, Milošević Dragan, Milošević Miloš, Aleksić Nebojša, Milošević Miodrag, Stanković Ljubiša, Nešić Budimir, Nešić Veroljub, Nešić Tomislav, Kostić Predrag, Rakić Dragiša, Nikolić Miroslav, Rakić Predrag, Vlajić Vladica, Rakić Svetislav, Cvetković Miodrag, Cvetković Slobodan, Mladenović Slobodan, Milanović Mihajlo, Ilić Bosiljka. Ukupno 21 domaćinstvo.

SVETI PROROK ILIJA: Matić Dobrivoje, Radovanović Bogoljub. Ukupno 2 domaćinstva.

SVETA PARASKEVA: Marković Nadežda, Marković Toplica. Ukupno 2 domaćinstva.

SVETI JOAKIM I ANA: Ignjatović Ljubomir. Ukupno 1 domaćinstvo.

SVETI APOSTOL TOMA: Vlajić Vidan. Ukupno 1 domaćinstvo.

PREPODOBNA MATI PARASKEVA: Djurić Nebojša. Ukupno 1 domaćinstvo.

SVETI APOSTOL LUKA: Todosijević Budimir, Antić Miroslav, Matić Dobrivoje, Antić Milan, Antić Dobrica, Milojević Dragoljub, Milojević Goran, Milojević Radomir, Milojević Slobodan, Milojević Gordan, Vlajić Nemanja. Ukupno 11 domaćinstava.

SVETI DIMITRIJE: Gajić Milan, Veselinović Životije, Veselinović Zoran, Matić Slaviša, Milojević Života, Simonović Draško, Milojević D. Miodrag, Randjelović Dragan, Gajić Dobrivoje, Gajić Tihomir, Gajić Zoran, Gajić Dragiša, Gajić Života, Petković Miroslav, Živadinović Dragan, Petrović Dragoljub, Matić Zoran, Nikolić Boban, Veselinović Vojislav, Dimitrijević Tomislav, Marjanović Jugoslav, Savić Dragomir, Petrović Miladin, Mojsilović Radomir, Mojsilović Miroljub, Mojsilović Rade, Simić Stojan, Matić Milan, Živanović Božidar, Miletić Dragomir, Radovanović Bogoljub, Matić Vule, Simić Goran, Simić Jela, Jovanović Dragomir, Miletić Životije, Matić Hranislav, Matić Dušan, Milanović Milan, Jeftić Ljubomir, Petrović Miroslav, Petrović Života, Čedomirović Dragan, Radovanović Miroslav, Radovanović Miodrag, Kostić Predrag, Miletić Zoran, Miletić Mile, Todosijević Rade, Kojić Aleksandar, Kostić Zoran, Savić Stojan, Milojević Miroslav, Vasić Ivan, Milanović Zoran, Veselinović Radomir, Bojković Slaviša, Petrović Vukadin. Ukupno 58 domaćinstava.

SVETI VRAČI: Mitrović Miroslav, Ilić Slavoljub, Nešić Dragiša. Ukupno 3 domaćinstva.

SVETI ĐORĐE-ĐURĐIC: Nikolić Gordana, Nikolić Dragiša, Dinić Rade, Veljković Milija, Marjanović Jovan, Marjanović Slobodan, Milenković Milija, Petrović Života, Savić Radomir, Avramović Nadežda, Milovanović Mihajlo, Matić Vidan, Savić Dobrica, Stojković Grada, Matić Vule, Matić Srboljub, Matić Milan, Djokić Jovanka, Djokić Života, Rajić Gvozden, Nikolić Miodrag, Rajić Milosav, Rajić Miroslav, Marković Rade, Blagojević Dragan, Lazić Živorad, Jovanović Goran, Antić Tomislav, Stevanović Miodrag, Jovanović Života, Jovanović Miroslav, Mitić Snežana, Divnić Rade, Radivojević Božidar, Maksimović Stanisav, Urošević Gradimir, Djordjević Živorad, Petrović Života, Petrović Tomislav, Marković Branislav, Mihajlović Aleksandar, Petrović Miodrag, Tasić Jovanka, Đokić Hranislav, Jovanović Dragomir, Djurdjević Milivoje, Miletić Slavoljub, Stanojević Radovan, Petrović S. Milica, Janković

Miodrag, Janković Stojan, Djurdjević Jasmina, Petrović Aleksandar, Stojadinović Dejan, Rajić Gradimir. Ukupno 55 domaćinstava.

SVETI ARHANGEL MIHAJLO: Jovanović Slobodan, Jovanović Midrag, Mladenović Slobodan, Dević Radmila, Vlajić Nebojša, Cvetković Miodrag, Milošević Dragan, Milošević Miloš, Aleksić Nebojša, Milošević Miodrag, Matić Dušan, Stanković Ljubiša, Nešić Budimir, Nešić Veroljub, Nešić Tomislav, Dinić Ljubinka, Stošić Radmila, Vlajić Vladica, Rakić Predrag, Rakić Dragiša, Rakić Svetislav. Ukupno 21 domaćinstvo.

VAVEDENJE PRESVETE BOGORODICE: Živanović Boban, Živanović Živojin, Živanović Gradimir, Miletić Životije. Ukupno 4 domaćinstva.

PREPODOBNI ALIMPIJE STOLPNIK: Marković M. Dobrivoje, Marković Dobrivoje, Marković Dragić, Miletić Životije, Djurić Nebojša, Canić Stanimir, Vlajić Miodrag, Canić Hranislav, Canić Tomislav, Canić Aleksandar, Marković Slobodan, Canić B. Radoslav, Radoslavljević Dragan, Canić Života, Miletić Nevenka, Miletić Miladin, Canić B. Stojadin, Jovanović Dragan, Miletić Miomir, Tasić Miroslav, Canić Dragoljub, Canić B. Siniša. Ukupno 22 domaćinstva.

SVETI NIKOLA: Jovanović Miodrag, Delić Radmila, Obradović Tomislav, Veselinović Zoran, Obradović Dragoslav, Pavlović Z. Radmila, Pavlović Živadin, Veselinović Nenad, Miladinović Stojan, Jovanović Dragan, Milić Slobodan, Miletić Dragiša, Jeftić Bojan, Pavlović Zvonko, Milošević Danica, Jovičić Milan, Pavlović Miroslav, Milošević Života, Savić Slavomir, Savić Dušan, Dimitrijević Tomislav, Vujičić Slavoljub, Milosavljević Tomislav, Pavlović Gordana, Spasić Dragoslav, Milosavljević Zoran, Radomirović Danijel, Radomirović Ratko, Dimitrijević Miroslav, Milovanović Mihajlo, Jovičić Stojadin, Simić Goran, Stefanović Tomislav, Ilić Ljubisav, Arsić Slavoljub, Arsić Mihajlo, Arsić Dragoljub, Arsić Miroljub, Vlajić Slobodan, Milošević Perica, Nešić Dragiša, Nikolić Dobrica, Jovanović Najdan, Radovanović Mirko, Jovanović Miodrag, Ilić Danica, Vlajić Miodrag, Ilić M. Dragoslav, Ilić Milivoje, Ilić Z. Dragoslav, Stošić Radmila, Ilić R. Miomir, Ilić Slobodan, Ilić Žarko, Ilić Dušan, Ilić Bosiljka, Ilić Novica, Ilić Borisav, Ilić Životije, Ilić Dragiša, Ilić Ljubiša, Ilić Momčilo, Nikolić Zoran, Milenković Vera, Vlajić R. Vidan, Vlajić Saša, Stanojević

Radovan, Djurdjević Milivoje, Marjanović Srboljub, Jovanović Nikola, Milovanović Svetomir, Milovanović Slavka, Miletić Slobodan, Miletić Milunka, Milošević D. Živadin, Todosijević Mika, Milojević Radomir, Todosijević Dejan, Mojsilović Miomir, Mihajlović Aleksandar, Vlajić Miloš, Radosavljević Dragoslav, Vlajić Dragoslav, Jeftić Bojan, Radovanović Dragan. Ukupno 85 domaćinstava.

Stara svetinja: Crkveni kladenac u Sastavcima nalazi se na desnoj obali Dubokog potoka, blizu sastava sa Bodinim potokom, po čemu je ceo ovaj predeo i dobio ime - Sastavci.

Na dan osvećenja Crkvenog kladenca 29. avgusta 1981. godine: Gvozden Milošević, sveštenik (u sredini) koji je inicirao i rukovodio uređenjem kladenca, a sa njegove leve strane je brat Vula Aleksić, bivši predsednik Bogomoljačkog pokreta, dok je desno od sveštenika njihov treći brat Duško.

Crkveni kladenac je već vekovima u dubokom poštovanju naroda Raševice, koji svake godine posećuje ovu svetinju na Veliki petak. Smatra se da je tu u srednjem veku postojala crkva brvnara, i da je bila posvećena Hristovom Raspeću. Najverovatnije da je crkva pevala tokom 15, 16, 17. i 18. veka (naravno, sa prekidima) i zadovoljavala je potrebe zbegovnih naselja-zbegovišta: Saklanje, Sastavci, Boda, Metalište, možda i Glavice (Stražanovića)... Kladenac je uređen i osvećen 29. 8. 1981. godine. Osveštao ga je Gvozden Milošević, protorej stavrofor. Desetak godina kasnije prostor oko kladenca je izbetoniran, otvoreno je i drugo vrelo, a obala uređena i osigurana. Napravljen je mostić preko potoka, a pored kladenca postavljena je i montažna kapelica za paljenje

sveća i za molitve. Kraj potoka su postavljene klupe, a na levoj obali i stolovi za hodočasnike i izletnike. Nažalost, sa iskopavanjem novog kladenca usahnula je voda i u prvom, starom kladencu.

Stara svetinja: Crkveni kladenac pokraj Velikog potoka nalazi se na desnoj obali Velikog ili Slatinskog potoka, ispod Micićke strane, za koji se smatra da potiče iz srednjeg veka, kada je poviše njega postojala velika crkva posvećena Svetom Petru i Pavlu, prema istorijskim izvorima, ali današnji meštani Slatinske male smatraju da je bila posvećena Svetoj Petki. Na kladencu postoji stari metalni krst, a izvor je čišćen pre godinu-dve dana, ali je nivo vode u kladencu smanjen. I ova stara svetinja se poštuje u narodu, ali je zapuštena, ne preduzimaju se nikakve mere od strane meštana i vernika Raševice da se sveti izvor uredi i zaštititi. Crkveni kladenac Crkve Svetoga Petra i Pavla (možda i Svete Petke) je vrlo značajan sakralni spomenik, jedini vidljivi ostatak stare srednjovekovne crkve, ali je istovremeno i značajan istorijski spomenik Raševice, deo njenog identiteta i nasleđa, i ne bi smeo da i dalje ostane zabataljen, neuređen i skoro neprimećen u čestaru kraj Velikog potoka, i to u samom selu, odnosno u Slatinskoj mali. Zato pokrećemo inicijativu da se i ova srednjovekovna svetinja uredi i prilagodi verskim potrebama.

ISTORIJA: OSLOBODILAČKI RATOVI SRBA U 17, 18, 19. I 20. VEKU I UČEŠĆE RAŠEVČANA

Već posle Kosovskog boja počinje borba Srba za očuvanje samostalnosti i državne teritorije, koja se polako smanjivala. Diplomatskim pregovorima i vojnim pohodima despot Stevan Lazarević je uspeo da očuva vazalni odnos Srbije prema Turskoj, a potom je i despot Đurđe Branković imao još težu ulogu, istovremeno boreći se i na bojnopolju, ali i u diplomatskom ratu sa Turcima i Mađarima. Srbija je konačno pala 1459. godine, kada je palo stolno Smederevo. Ali ni tada ne prestaju bune i ustanci. Srbi preko Dunava i Save žilavi, hrabri, ratoborni i istrajni, boreći se za svoja prava, uspeali su da sačuvaju identitet. Dizali su bune pod Jovanom Nenadom Crnim 1572, pod vođstvom Pere Segedinca 1735, Tizana 1807, Popa Đaka 1808. godine, isto

onako kao i njihova braća ispod Dunava i Save. Međutim, *Slobodan Jarčević* u svom delu „*Bivši Srbi*“ ispravlja dosadašnje zablude i iznosi istorijske činjenice, do sada, nepoznate ili malo poznate: „Hrišćanska Evropa je (Francuska, Engleska, Poljska, Mletačka republika i Vatikan sa papom Klementom Sedmim) činila tursku koaliciju u 16. stoleću i omogućila je Sulejmanu Veličanstvenom da pokori Mađarsku. Zašto? Pa, vrlo jednostavno- da bi Turska od tada stalno ugrožavala Nemačke zemlje. Opet, zašto? Pa da Nemci ne bi imali snage da osvajaju zemlje na drugim kontinentima i da ta kolonijalizacija drugih kontinenata i zemalja ostane, uglavnom Englezima i Francuzima. A kad su Srbi ustancima i uz pomoć Austrije tri puta prognali Turke iz srpskih zemalja, Englezi i Francuzi su napadali Austriju na zapadu i slali svoje trupe preko solunske luke“.

Evropa još jednom nije htela da krši tajni savez sa Turskom. Kad je Napoleon osvojio Dalmaciju, Karađorđe je poslao jednog Srbina izaslanika u Beč, gde se nalazio Napoleonov ratni štab, sa zadatkom da Francuskoj ponudi protektorat nad Srbijom. Napoleon nije hteo da primi Karadjordjevog izaslanika nekoliko meseci, a onda ga je odbio, obrazloživši da je to unutrašnja stvar turske carevine i da on neće da kvari odnose sa Turskom.

Srbi mobilisani u austrougarsku vojsku brzo je napuštali prelazeći na stranu svoje braće Srba, prelazeći u vojsku Srba ili saveznika. Otcepljenjem Vojvodine od Austrougarske, Srbima preko Dunava i Save ispunila se vekovna želja da žive slobodni i sjedinjeni sa maticom zemljom. U toku I Srbskog ustanka u bici na Ivankovcu 1805. godine, Srbi su potukli dvanaest puta nadmoćniju i regularnu tursku vojsku. U bici na Deligradu 1806. godine 6000 srbskih vojnika odbijali su napade 50.000 Turaka. Drugi srbski ustanak je, takođe, velika pobeda Srba, posle koje počinje razvoj nove moderne srbske države. Miloševa Srbija bila je kamen temeljac savremene srbske države, koja se u 19. i 20. veku proširuje i narasta.

Ni jedan istorijski događaj nije mimoišao RAŠEVČANE, odnosno naselja koja će se kasnije, 1718. godine, a posebno u vreme Kneza Miloša 1815. godine integrisati u jedno veliko selo. Ta manja naselja, od praistorije nalazila su se bliže ili dalje glavnom vojnom i strateškom putu, na ključnom evropskom koridoru, uz Moravu: kičmu Balkana, na mestu gde se rađala nova

rasa ljudi - RAŠANI, gde je kolevka belog evropeida, izvor pismenosti i kulture i istočnik ove civilizacije. Ustanci, ratovi i bune mobilisali su i drevne žitelje, naše davne pretke, u svim istorijskim periodima. U sledećem istorijskom pregledu opisaćemo ukratko istorijske događaje koji su se ticali naših predaka. U tim događajima učestvovali su mnogi ljudi našeg sela, čija imena, nažalost, istorija nije zabeležila. Na našu molbu da nam dostavi spiskove ratnika iz Raševice, ukoliko takvi postoje, od Kočine krajine do Srpsko-turskog rata, gospodin Duško Grbović, viši kustos-istoričar Zavičajnog muzeja u Jagodini nam je odgovorio: „Poštovani gospodine Dimitrijeviću, pregledom građe koja obuhvata period koji ste tražili, nisu pronađena nikakva imena iz sela Raševice učesnika u istorijskim događajima koje ste tražili.

Svako dobro i srdačan pozdrav.

Duško Grbović, viši kustos-istoričar

Zavičajni muzej Jagodina

BOJ KOD BATOČINE 1689: Turci su 1683. godine objavili rat Austriji, a u jesen iste godine bili su pod Bečom. Austrijska carevina je tada ozbiljno bila uzdrmana, a austrijski car je pobegao iz Beča. Uz pomoć poljskog kralja Jovana Sobejskog, Turci budu odbijeni, ali su se vrlo sporo povlačili, tako da su Austrijanci tek posle šest godina borbe uspeali da se domognu desne obale Dunava i Save. Austrijanci su uspeali da vrlo brzo motivišu Srbe na ustanak protiv Turaka, a tome je doprineo i lažni grof Đorđe Branković (interesantna je istorijska podudarnost da je on zbog političkih prevara uhvaćen, osuđen i zatvoren u Hagu, gde je i umro. Kao da je Hag strašno sudilište i gubilište za Srbe još od 17. veka). Srbi iz Panonije, Pomoravlja i drugih krajeva pridruže se Austrijskoj vojsci, koja je u Jagodinu stigla 20. avgusta 1689. godine. Turci su već bili odstupili do Kruševca. Međutim, prilično neorganizovana austrijska vojska pod komandom Ludvika Badenskog, tek u Jagodini je shvatila da je njena komora sa provijantom daleko zaostala i vojnici se vrte iz Jagodine ka severu. Turci to jedva dočekaju i ponovo napadnu na Jagodinu goneći Austrijance i Srbe ustanike. Kod Batočine dođe do odlučujućeg boja u kom Badenski, sa pomoravskim ustanicima, izvojuje sigurnu pobedu. Turci se onda brzo povuku ka Nišu, gonjeni srbskim ustanicima, koji su hitali za njima „sa sabljama u zubima“. Duž Morave napravi se veliko vojište i krvavo trkalište.

Srbi su bili ubeđeni da će se konačno osloboditi turskog igla.

BOJ KOD KAČANIK I SEOBA SRBA 1690: Turci se zaustave u Skoplju, konsoliduju svoje redove, rešeni da se suprotstave Austrijancima i Srbima. Do sukoba je došlo 2. januara 1690. godine kod Kačanika, gde Turci strahovito pobede austrijsku vojsku, koja nedovoljno pripremljena za niske januarske temperature i bolesti, strahovito postrada. Preostala hrišćanska vojska i Srbi stanu bežati ispred razjarenih Turaka, a za njima krenu i 35.000 srbskih porodica u veliku seobu 1690. godine pod vođstvom Arsenija Trećeg Čarnojevića. Ni utvrđenja u Leskovcu, Pirotu, Nišu i Jagodini nisu mnogo pomogla u odbrani, ali su srpski ratnici bar za po nekoliko časova uspevali da zaustave Turke i omoguće narodnom zbegu-velikoj seobi Srba, da se što pre dohvati obala Save. Tako propade velika pobuna Srba i Moravaca da se oslobode turske vlasti. Tada je Jagodinski okrug mnogo postradao. Meštani pomoravskih sela su izginuli što u bici, što od turske osvetničke ruke. Tada se stanovništvo RAŠEVICE poredilo. Ono što nije otišlo za vojskom ka Preku, odselilo se u Juhor planinu, formiralo nova naselja-bačije, o čemu smo opširnije govorili u poglavlju o starim naseljima u okolini RAŠEVICE: Šiba, Šiboviti, Saklanje, Sastavci, Ramnine, Hajdučki kladenac...

AUSTRIJSKA OKUPACIJA 1718: Novi rat Austrije i Turske okončan je Požarevačkim mirom 1718. godine, po kome je Austriji pripala severna Srbija do Stalača. Na vojnoj karti Najpergovoj i Epšelcovom popisu sela, ubeležena je i - RAŠEVICA. Osim nje, ubiciran je i Jehovac (Jovac), dok su ostala sela prema Jagodini bila ispražnjena i pusta (mezre). Srbima je pod upravom Bečkog komornog veća bilo teže nego pod Turcima. To je trajalo sve do 1739. godine, kada Austrija opet zarati sa Turcima i izgubi rat. Turci nanovo zauzmu Srbiju sve do Save i Dunava. I život se u RAŠEVICI nastavio pod turskim igom. Uverenje da Turci nisu nepobedivi snažilo je Srbe i davalo nadu u konačno oslobodjenje, a šapat o ustanku Srba se širio po narodu.

USTANAK MORAVACA-KOČINA KRAJINA: Od 1740. godine Srbijom su krstarili austrijski agenti i špijuni, preobučeni u kaluđere, a predvodio ih je kalenički jeromonah Spiridon Vujanović, a austrijske oficire pomagao je i predvodio ljubostinjski monah Vićentije Jovanović. Godine 1788. Austrija i Rusija naprave savez i zajedničku vojsku za rat protiv Turaka. Srbi su bili oduševljeni ovim

savezom i gajili veliku nadu u konačno oslobođenje od turskog gospodarstva. Austrijski car Josif Drugi naredi generalu Lasiju da izda proklamaciju Srbima da se dižu na ustanak, i da će za uzvrat po oslobođenju imati istu slobodu koju imaju i Srbi u Austrougarskoj.

Temničani u Mihaljevićevom frajkoru 1787: Srbi dobrovoljci čuvši za ustanak stalno su prelazili preko Save i Dunava i javljali se za borbu. General Mitrovski je predložio da se Srbi organizuju u frajkore. Bilo je u početku tri frajkora od po četiri kompanije ili čete koje su brojile 120 ljudi i 12 štapskih oficira. Od tri frajkora, samo je istinski ratovao 1787. godine Mihaljevićev frajkor, u kome su bili pretežno Temničani, Moravci iz podjuhorskih sela, Levčani, Jaseničani i Lepeničani. Oni su ratovali protiv Turaka u severnoj Srbiji, kao i u bagrdanskom tesnacu, gde su presretali turske karavane i vojne jedinice i nanosili im gubitke.

Moravci napadaju Beograd 1787: Od novih dobrovoljaca iz Srednjeg Pomoravlja formiran je i četvrti frajkor, kojim je komandovao kapetan Koča Anđelković, rodom iz Panjevca kod Jagodine. U Kovinu preko Dunava, gde je bilo sedište Kočinog frajkora, vršene su sve pripreme za predstojeću borbu. Temničani i Moravci su sa Kočom, pokušali da 2. i 3. decembra 1787. godine zauzmu beogradsku tvrđavu na prepad, ali im to, nažalost, nije uspelo.

USTANAK MORAVACA 1788: Austrija 10. februara 1788. godine objavi rat Turskoj, a Koča Anđelković odmah sa svojim frajkorom sastavljenim od Temničana, Levčana i Moravaca pređe u Srbiju i stane da podiže opšti ustanak. Turci počnu da se povlače, jer nisu imali snage da se suprotstave, a zaostali Turci uglavnom se zatvarahu u gradove. Posle Beograda, najviše Turaka beše u Jagodini, koja je bila vrlo važna turska pozicija na severu carstva.

POBEDA KOD POŽAREVCA 1788: Frajkor Koče Anđelkovića sjuri se na Požarevac, gde, takođe, beše mnogo Turaka, koji posle kraćeg otpora, koliko da većina pobegne iz grada, predadoše utvrđenje Srbima. Turci iz Kolara, čuvši za srbsku pobedu na Požarevcu, nisu smeli da sačekaju vojsku Koče Anđelkovića, koji preko Kolara, Hasan pašine Palanke i Batočine pobedonosno stigne do Bagrdana, sa proklamacijom o ustanku protiv Turaka. Na ovom vojnom pohodu Turci su uglavnom bežali i nisu pružali značajniji otpor.

BITKE KOD BAGRDANA 1788: Utaborivši se kod Bagrdana, Koča sa delom svoje vojske odlazi prema Kragujevcu, dižući usput narod na noge. Šumadinci su mu oduševljeno prilazili u velikom broju, tako da je uskoro Koča imao ogromnu vojsku s kojom je mogao da se suprotstavi Turcima. Iako su se Austrijanci povukli iz Srbije i ostavili Koču da ratuje samo sa Srbima ustanicima, Koča se nije uplašio niti demoralisao.

Prvi boj sa Turcima kod Bagrdana Moravci su imali 7. i 8. marta 1788. godine. Srbi su presreli turski transport i prateću vojsku na putu za Beograd, strahovito je potukli, zarobivši tom prilikom 80 tovarnih konja. Posle ove pobede Kočina vojska naraste na 1.200 ratnika.

Drugi boj kod Bagrdana odigrao se 15. marta 1788. godine, kada su ustanici presreli još veći turski transport hrane sa još većom vojnom posadom. I ovoga puta Kočina vojska, sastavljena od ustanika iz jagodinskog okruga, kome je pripadao i Temnić i sva moravska sela na levoj obali reke, odnese pobedu. Tri dana kasnije, 18. marta 1788. godine, Turci iz jagodinskog utvrđenja htedoše da proture jednog tatarina (poštonošu) za Beograd, ali ga srbske straže zarobiše. Odmah zatim iz Bagrdana Koča sa vojskom napadne Jagodinu, ali ne uspe da je osvoji i Turci odbiše napad. U međuvremenu, Koča je tri puta tražio vojnu pomoć od Austrije, ali je nije dobio. Uskoro iz Niša krenu i treći turski transport, najveći do sada sa ogromnom vojnom posadom, u nameri da se rastera ta „srpska hajdučija“ kod Bagrdana. Ljuti Moravci i Šumadinci opet, i u **trećem boju** razbiju Turke i oplene karavan.

BITKE KOD JOŠANICE 1788: Posle ove pobede Koča se preseljava u manastir Jošanicu, gde ga Turci iznenada opkoliše sa 3.000 pešaka i 400 konjanika. Srbi tada izgubiše bitku, a Turci popališe manastir. U narodu zavlada strah od odmazde jer saveznička Austrija ne posla pomoć Srbima. Ali Koča se nije predavao. Sakupio je opet vojsku, opkolio manastir Jošanicu i ovoga puta odneo pobedu nad Turcima, koje je proterao iz manastira.

BITKA KOD BATOČINE 1788: Prvak beogradskih janičara Deli-Ahmet krenu sa 1.000 vojnika iz Beograda da doprati četvrti karavan iz Niša. Major Mihaljević, koji je bio sa vojskom u Rači, ne htede da izađe na megdan Turcima i oni kod Batočine naiđu na

Kočinu vojsku. Ovde Turci odneše pobjedu, a narodna, dobrovoljačka vojska se razbeža. Koči osta verno jedva 150 boraca. Razočarani srbski prvaci i knezovi poslednji put pošalju molbu Austriji da ih pomogne u ratu, jer Turci govorahu da ne ratuju sa Nemcima, već sa pobunjenom srbskom rajom. Glavna austrijska komanda se smiluje i pošalje Koči u pomoć 2 frajhora od po 120 ljudi, tako da je Kočina vojska sada brojala oko 350 boraca. Koča opet zauze Bagrdanski tesnac, ali nije smeo da se u maju sudari sa turskim karavanom Deli Ahmeta, čija vojska beše deset puta brojnija od srbske. Koča je samo pratio Turke prema Beogradu, vrebajući priliku, ali oni, ipak, uđoše u tvrdi grad bez borbe sa Kočinom vojskom.

NAPADI NA JAGODINU 1788: Posle prolaska Deli-Ahmetove vojske, Koča se vrati Jagodini. Tu je u nekoliko navrata pokušao da se obračuna sa Turcima, ali bezuspešno. Razočaran, Koča u junu mesecu odlazi na levu obalu Dunava i tu prestaje njegovo dalje interesovanje za ustanak u Pomoravlju.

OSLOBODJENJE JAGODINE 1789: Jagodina je u vreme austro-turskog rata bila jedno od jačih vojnih utvrđenja sa oko 500 vojnika, koji su obezbeđivali carigradski drum od Čuprije do Devebagrdana. Lokalno stanovništvo je čuvalo mostove i nabavljalo seno i drva za ogrev za prolazeće turske vojske. Stanovništvo koje se nije iselilo, zaklelo se Turcima na pokornost, a jagodinske čitluk-sahibije da će štititi raju od zuluma. Od oktobra 1789. godine Jagodina pada u ruke austrijske vojske, ali je sklapanjem mira 27. jula 1790. godine Austrija bila u obavezi da vrati sve ranije osvojene teritorije koje su držali Turci.

BITKA KOD BRZASKE 1788: Kako su Turci nadirali uz Moravu i surovo kažnjavali narod i palili sela, austrijski car ponudi Koči Anđelkoviću odred od 506 ljudi, da se ponovo vrati u Srbiju i suzbije Turke. Koča se vrati u okolinu Požarevca, ali nije hteo da se sukobi sa Turcima početkom jula 1788. godine, već je išao od mesta do mesta, tako da ni glavna komanda nije znala gde se nalazi. Ubrzo uz Dunav krenu veliki Jusuf paša sa vojskom od 70.000 Turaka, a Austrija pošalje ekspediciju u kojoj je bio i Koča sa svojim odredom. Videći da se ne mogu suprotstaviti ogromnoj turskoj ordiji, Austrijanci i Koča se povuku, ali ih turska prethodnica stigne i u bici kod Brzaske na istoimenoj reci potuče. Tu se gubi svaki dalji trag Koče Anđelkovića. Legenda kaže da je zarobljen i

živ nabijen na kolac, po drugoj verziji Koča je poginuo kod Brzaske, jer su mu našli šešir i konja.

Bilo kako da je skončao, Koča ostaje simbol borbe srbskog i moravskog naroda za slobodu u 18. veku. Sa njime Srbi i Moravci su osetili radost slobode i pobede nad neprijateljem, ali i žrtve da se do pobede dodje. Uspeh „Kočine krajine“ imaće veliku moralnu podršku Srbima početkom 19. veka, kada se konačno došlo do kakve-takve slobode i državne autonomije. Moravci sa kapetanom Kočom Anđelkovićem bili su vesnici novih pobeda Srba u Prvom i Drugom srbskom ustanku, primeri smelosti i hrabrosti, oličenja srbskog ratničkog i slobodoumnog duha.

BITKE ZA JAGODINU 1804: Karađorđe podiže prvi srbski ustanak, koji se vrlo brzo raširi po Šumadiji, a Karađorđeva vojska od Rudnika krenu ka Moravi, oslobađajući gradove od Turaka, pa preko Batočine stiže i u Jagodinu. U njoj se tada zadesio i zloglasni Kučuk Alija, koji je skupljao vojsku za odbranu Beograda, a njemu se pridruži i krdžalija Gušanac Alija. Karađorđe početkom marta napadne na tursko utvrđenje u Jagodini, ali Turci odbiše taj **prvi srbski udar**. Pri tom poginu 150 ustanika, 50 osta ranjeno i 20 bi zarobljeno. Međutim, 16. marta 1804. godine Temnićani, Moravci i Levčani ponovo napadoše na Jagodinu, nadbiše Turke u **drugom udaru** i očistiše celu Jagodinsku nahiju od vekovnog neprijatelja. Levčani i Temnićani ponovo, kao i u vreme Kočine krajine, osvetlaše obraz u borbi za slobodu.

BOJ NA DELIGRADU 1806: Obor knez Jevta iz Obreža u Prvom srpskom ustanku predvodio je hrabre junake na Deligradu. Njegovo junaštvo ostaje u narodnom sećanju o čemu svedoče stihovi guslara Rastka, a veliki pesnik Simo Milutinović Sarajlija peva o "levačkom knezu Jevti" stavljajući ga među najznačajnije junake bitke na Deligradu, a posebno se ističe velika pobeda Temnićana na Gramadi, koja se pripisuje taktici i junaštvu obor-kneza Jevte.

BOJ NA KAMENICI 1809: Temnićanin Stojan Milićević, poreklom iz Varvarina, zaslužio je istorijsko sećanje jer se posebno istakao u bici na Kamenici. Treba dodati da je u oba srpska ustanka posebnu ulogu igrao hajduk i serdar Nikola Mandrda iz temničkog sela Pajkovca. U borbama sa Turcima bio je nenadmašan, uprkos svom hendikepu-kraćoj nozi kojom je "mandrdao" u hodu. On je sam pravio barut od suvog leskovog drveta i sušio ga je na tavanu.

BOJ NA ČEGRU: Odigrao se 1. juna 1809. godine po novom kalendaru. Stevan Sinđelić na Čegru sa 3000 Resavaca i nešto preko 1000 dobrovoljaca danima je sa nestrpljenjem očekivao odlučujuću bitku u koju su Turci ušli sa 20.000 vojnika. Praktično bilo je pet Turčina na jednog srpskog vojnika. U takvoj situaciji, i uz izdajstvo nekih srpskih starešina, koje su pre bitke napustile svoje položaje, a posebno izdaja kneza Miloja, koji je hteo da prvi uđe u Niš, Stevan Sinđelić je video da je bitka konačno izgubljena, a vojna pomoć nije pristizala, i da ne bi pao živ u ruke Turcima, Sinđelić se sa kapetanom Slavujevićem probio da barutane. U tom času je viknuo : "Braćo! Spasavaj se ko hoće i ko može!". Turska se rulja, noseći kolac, drala: "Živog, živog!" i približavala se srbskom šancu. Stevan sačeka da namami što više Turaka oko sebe, onda izvadi kuburu i opali u barutanu. Podiže svoju i tursku vojsku u vazduh. Od siline eksplozije osta mnogo poginulih i ranjenih. Eksplozija označi i kraj neravnopravne borbe. Na prostorima vrha Čegra, oko današnjeg spomenika, ostade preko 4000 srbskih duša. Saznavši za čegarsku tragediju Karađorđe odmah krenu ka Deligradu da spasi što se spasti može. Poče organizovati odbranu. Međutim, Turci saznaše da su Rusi konačno prešli Dunav i iskricali se u Bugarskoj. Zato odustaje od daljeg napredovanja, pa tako Beogradski pašaluk i dalje osta u srpskim rukama. Saznavši da je u borbama oko Niša i Čegra poginulo mnogo više Turaka negoli Srba, Kuršid paša se žestoko razljuti, i naredi da se izgradi Čele-kula od srpskih glava.

Izginuli Raševčani u Boju na Čegru:

Živan Kostić

Jovan Kostić

BITKE NA LIPARU I TABORIŠTU 1809: Kad je srbska vojska bila razbijena na Deligradu, Turci navale niz Moravu. Kod Čuprije jedan odred Turaka pređe na levu obalu Morave i krene prema Šumadiji, ali ih na Liparu ispod Jagodine dočekaju ustanici i vrate ih nazad. Alija Gušanac sa svojom vojskom krene preko Taborišta za Kragujevac, ali ih ustanici iz Levča tu zaustave i vrate nazad. Tako ustanici sačuvaše svoju oslobođenu teritoriju i tekovine Prvog srbskog ustanka. RAŠEVICA, Temnić, Levač i Jagodinski okrug ostadoše slobodni.

BOJ NA VARVARINU 1810: Videći da je počela svađa i nesloga među srbskim starešinama, Turci su vrebali trenutak kada da upadnu u Šumadiju, odnosno u oslobođeni Beogradski pašaluk. Planirali su da izvrše upad iz Beograda i dođu do Niša, ali je narodna vojska iz Jagodinskog okruga uvek bila na oprezu, spremna da Turke dočeka u bagrdanskom tesnacu, kao što su to činili i Koča Anđelković i Stanoje Glavaš sa svojim ajducima.

Kuršid-paši, inače, prema usmenom predanju, poreklom iz sela Drenovca kod Paraćina, koji je odveden u Istanbul u „danku u krvi“, učini se 1810. godine da će biti najbolje i najbrže da upadnu u Šumadiju preko Zapadne Morave iz pravca Kruševca. Srbi se sprema i dočekaju ih na Jasici, ali nisu mogli da se suprotstave sili od 30.000 Turaka, te se povuku. Karađorđe pozove u pomoć Ruse koji stignu sa 3.000 vojnika, na čelu sa grofom Orurkom, a sa njima siđe u Moravu i hajduk Veljko Petrović. Srba je bilo ukupno 9.000 i Rusa 3.000. Sa tom silom suprotstave se Turcima koji su imali preko 30.000 vojnika regularne turske vojske. I 23. septembra 1810. godine na Varvarinskom polju Srbi razbiju tri puta brojniju tursku vojsku i odnesu jednu od najsajnijih pobeda u Prvom srbskom ustanku. Kao megdandžija u Varvarinskoj bici proslavio se Jovan Kursula, koji je svojom pobedom nad turskim delijom ulio veliku moralnu snagu Srbima i Rusima.

Milan Đ. Milićević u svom „*Pomeniku znamenitih Srba*“ pominje i Kara Stevana iz Trešnjevica. On se sa svojim Moravcima iz pomenutog sela, zatim Raševice, Potočca i Svojnova pridružio Karađorđu i ostao mu veran do propasti Karađorđeve države. Kara Stevan posebno se istakao u Bici na Varvarinu, kako po junaštvu, tako i u pružanju prve pomoći ranjenim junacima. Vrlo zapaženu ulogu imao je i u bici na Ivankovcu.

Posle ovog poraza, Porta je činila velike napore da konačno reši problem srbskih ustanika, kojima ni ovoga puta ne pristiže obećana vojna pomoć u ljudstvu iz Austrougarske. Kada je Turska sakupila respektivnu vojsku od 100.000 vojnika, Porta opet odredi Kuršid-pašu za glavnokomandujućeg, i on željan osвете zbog poraza od Srba, brzo osvoji Beogradski pašaluk i uđe u Beograd. Narod i većina starešina prebegne preko Save i Turci opet zavedu teror. Narod podjuhorskih sela, koji se nije iselio u Preko, otišao je u nepristupačne šume Juhora.

BUNA IGUMANA NIĆIFORA 1814: Godine 1814. Hadži Prodan podiže novi ustanak u požeškoj nahiji, a ustanički poklič prihvatili i iguman kalenički Nićifor. Odmah stade pozivati narod na ustanak, Levčane s obe strane Juhora, i narod Jagodinske nahije, ali ga Čerim paša, sa utvrdjenjem u Jagodini, ubrzo uhvati, ubije i njegovu glavu posla da se istakne na bedeme Beograda, sa glavama ostalih junaka i mučenika srbskih. (*Prema D. Mitroviću „Jagodinski okrug do 1822“, „Temnički zbornik“, broj 1, Beograd, 1932).*

BORBE STANOJA GLAVAŠA KOD BAGRDANA: Stanoje Glavaš, opevan i u narodnim pesmama, posle Kočine krajine nastavlja gerilsku borbu sa svojim pomoravskim i šumadijskim odmetnicima i borcima za slobodu. Najčešće je presretao turske karavane u Bagrdanskom tesnacu, a mnogo je jada zadavao i regularnoj turskoj vojsci koja je tuda često prolazila. Narod ovoga kraja je u Stanoju Glavašu video novog vođu ustanka, a Karađorđe mu je zaista u Orašcu i ponudio ulogu vožda, koju je Stanoje odbio i predložio Karađorđa. Stanoje Glavaš se u Prvom srpskom ustanku istakao u boju na Deligradu i u opsadi Beograda, a 1806. godine sa 2.500 pešaka, 500 konjanika i jednim drvenim optočenim topom oslobodio je Prokuplje, a već sutradan i Kuršumliju. Posle propasti Hadži Prodanove bune, po nalogu Sulejman paše, Turci su ga uhvatili i ubili u februaru 1815. godine.

BOJEVI NA TABORIŠTU 1815: Knez Miloš potom razvija ustanički barjak na Cveti 1815. godine u Takovu i odmah posla popa Filipa, vojvodu studeničkog u prvom srpskom ustanku, da diže Temnić i Podjuhorje (Donji Levač), a za levačkog starešinu postavi Iliju Vukomanovića. Temnićani i Moravci se rado odazvali i posle nekoliko dana kod sela Belice blizu Jagodine ustanici sa popom Filipom napraviše utvrđenje na Taborištu. Kad Čerim paši jagodinskom dojavio da su Turci u Kragujevcu opkoljeni, pošalje im u pomoć 1.000 vojnika, koji potceniše šačicu boraca ustanika. Ali kad dođe do borbe, srbski nišandžija ubi turskog komandanta Tahir Kubura, a Srbi osuše plotune po neprijatelju, Turci se razbegnu glavom bez obzira. Tako su ustanici našega kraja izvojevali prvu pobedu u Drugom srpskom ustanku. Šta o tome piše u „Pomeniku znamenitijih Srba“? Levački knez Ilija Vukomanoviću iz Sabante, na Milošev poziv odmah krenu po Levču i Temniću da sakuplja najpouzdanije ljude. Sa njima je

krenuo ka Jagodini i kod sela Belice utvrdio se u šancu, presekavši tako tursku komunikaciju između Kragujevca i Jagodine, gde beše mnogo Turaka, posebno u Jagodini. Čerim paša iz Bosne odvoji hiljadu vojnika da trče u pomoć opkoljenim Turcima u Kragujevcu. Osiljeni Tahir Kubur udari na srpski šanac, da rastera kao od šale šaku ustanika: Išao je pred vojsku i kad bi blizu šanca povika: „Pobegli kauri, pobegli! U taj mah srpske puške pripucaju i pod njim padne konj, nastane bitka prsa u prsa i 70 Turaka beše uhvaćeno i zarobljeno. Što nije poginulo, to se razbežalo. Neki zarobljeni Turčin, zvani Smrdibuba počne da preti Srbima kako će biti svi poubijani i kako neće uspeti u svojoj nameri, a sve to da prikrije plan o bežanju. Uveče Turci uspeju da pobegnu Srbima i sa sobom povedu i stražare, ali ih na Belici Srbi dočekaju i ponovo zarobe i oteraju u Jagodinu za razmenu zarobljenika. Svim ovim akcijama upravljao je levački knez Ilija Vukomanović, građanski starešina posle uspešnog Drugog srpskog ustanka. Turci koji su uspeli da pobegnu iz Kragujevca krenuli su ka Jagodini da kod Čerim paše sklone glavu, ali ih ustanici na Taborištu opet dočekaju, kao i one iz Jagodine i razbiju, ovoga puta mnogo lakše nego u prvom boju.

BITKA ZA JAGODINU 1815: Osim popa Ničifora, koji je odigrao važnu ulogu u dizanju novog ustanka, na čelu Temničke narodne vojske u Drugom srpskom ustanku nalazio se Mileta Radojković, narodni prvak, koji će i posle u oslobodjenoj Srbiji igrati važnu ulogu u političkom i društvenom životu. Osokoljeni lakim pobedama na Taborištu, ustanici Jagodinske nahije krenu na Jagodinu da je očiste od Turaka. Krajem juna i početkom jula 1815. godine trajale su borbe za oslobodjenje Jagodine, ali su se Turci držali veoma čvrsto i pokušaj srbskih ustanika da oslobode Jagodinu nije uspeo.

BITKE KOD SINJEG VIRA I NA JUHORU 1815: Za vreme primirja, dok je Miloš čekao deputaciju iz Carigrada sa vestima od Porte i spremao novu, Turci, željni pljačke, udare na Resavu i kod Milive potuku malobrojni odred ustanika, gde pogine 70 Srba. Ovu pobedu Marašli Ali paša uveliča pred Portom, a Turci se osokole i krenu na levu obalu Morave. O turskim namerama, noć pred bitku, srpsku stražu pored Morave koju su činili Petar iz Šiljegovca, Vasilije Paunović i Janko Milenković iz Izbenice, obavesti paraćinski knez Miša. Straža izvesti svoje četovođe: Stevana

Čepurca iz Obreža, Vukića iz Karanovčića, Brainca i Miletu Radojkovića koji je komandovao na položaju kod Debelog drveta u blizini Sinjeg Vira. Iste noći stanovništvo iz Sinjeg Vira, Trešnjevice, RAŠEVICE, Potočca i Svojnova se iselilo u Juhor, a srbske straže su pojačane kod Morave. Nekoliko hiljada turskih vojnika pređe na levu obalu Morave kod Sinjeg Vira, i posle kraćeg puškaranja sa srbskom stražom navale na šanac kod Debelog drveta.

Bitka iznad Raševice: Kako je šanac kod Debelog drveta bio mali i nepogodan za dužu borbu, Mileta Radojković naredi da se Srbi povuku preko Trešnjevice u pravcu Juhora iznad RAŠEVICE, pružajući otpor Turcima iza drveća, kuća i plotova. Na Juhoru se pomoravskim ustanicima pridruži hajduk Nikola Mandrda iz Pajkovca sa dvadesetak boraca, koji je prethodno čuvao stražu na Gilju, i gde su Srbi na obližnjem majurskom polju potukli manji pljačkaški odred Turaka. Zbog gustih i neprohodnih šuma, Turci se podele po grupama, a ustanici Milete Radojkovića ih počnu napadati gerilskom taktikom i jednu po jednu grupu su eliminisali iz borbe. U tome im pomogla i gusta magla, po kojoj se Turci nisu snašli i silno izginuli. Turke koji su bežali prema Moravi Srbi su sustizali i ubijali, a mnogi su se i podavili u Moravi, koja je proticala tik uz samu RAŠEVICU, Trešnjevicu, Sinji Vir... I posle nekoliko dana meštani podjuhorskih sela su pronalazili izgladnele i nemoćne Turke, hvatali ih i predavali vođama ustanka, koji su ih odvodili u ustanički logor formiran u Belici.

SUKOB U SVOJNOVU 1815: Kad su Turci prešli Moravu kod Sinjeg Vira, jedan manji odred od 500 vojnika krenuo je na jug preko Trešnjevice, RAŠEVICE, Potočca ka Svojnovu. U Svojnovu ih je dočekaao starac Pejko, iskusan ratnik, sa svojim rođacima, u zasedi iza plotova. Srbi su uspeli da ubiju nekoliko Turaka, a pri tom je poginuo i starac Pejko. Grupa svojnovačkih ustanika se povuče ka Juhoru i za sobom namami tursku poturu, koja je u borbama na Juhoru prošla neslavno, kao i ona većina Turaka koja se kretala od Sinjeg Vira. Regularna turska vojska od nekoliko hiljada vojnika bila je katastrofalno poražena od Temnićana, Moravaca i Levčana u borbama na Juhoru. Tako su narodni borci uspeli da strateški i taktički nadmudre tursku silu i iz borbe izbace skoro polovinu neprijatelja. Taj poraz na Juhoru dobro je upamtio Marašli ali Paša, koji će kasnije Srbima dozvoliti mnoge privilegije.

Zarobljene Turke na Juhoru Miloš Obrenović je predao polovinom septembra 1815. godine Marašli Ali Paši za vreme pregovora. Za hrabrost u borbama na Juhoru Miloš je nagradio Nikolu Mandrdu sa 20 dukata, koje je poslao po Petru Tucakoviću, Simi Paštrmcu i Blagoju iz Knića. Inače, Srbe iz Temnića, Levča, Pomoravlja i Jagodine predvodio je u drugom srbskom ustanku Mileta Radojković, a glavnokomandujući za celu jagodinsku nahiju bio je Ilija Vukomanović iz Sabante, po nalogu samog kneza Miloša. (Prema D. Jovanoviću, „Jagodinska nahija u Drugom srpskom ustanku“, „Novi put“ 1996). Posle Drugog srpskog ustanka Mileta Radojković je bio vrlo uticajan čovek u Miloševoj Srbiji, koji je čak protiv Velikog Knjaza podigao i bunu. Bojeći se Milete i ogorčenih Pomoravaca, Miloš je pristao na uslove i pobunu okončao primirjem.

UMESTO ZAKLJUČKA: „Kada sebi u svesti predstavimo sve događaje s kraja 18. i početkom 19. veka, koji se vezuju za jagodinski okrug, videće se da je malo krajeva u Srbiji, u kojima su se izvršavali tako važni istorijski događaji, kao što behu ovi u okolini Jagodine: rad kaludjera iz Ljubostinje i Kalenića, pre Kočine Krajine, Kočina krajina, proglas Stevana Jovanovića i jagodinskog prote Milovića, Boj na Liparu 1809, boj na Varvarinu 1810, delo kaleničkog igumana Nićifora, bojevi na Taborištu, sva ova dela i ovi događaji imaju prvoklasnu vrednost u istoriji stvaranja prve srbske države. Zatim, pored već pomenutih ličnosti imamo još Stevana Jakovljevića, obor kneza Jeftu, Miloja Todorovića, Starca Pejka, Pantu Todorovića (poznati junak na Taborištu). Pomenuti Mileta Radojković iz Katuna docnije će voditi glavnu reč u Kneževini Srbiji. Stevan Jakovljević iz Belušića sa svojim Levčanima istera 1797. godine Tusuna iz Jagodine. Knez Jevta iz Obreža postade starešina u Donjem Levču (kome je i RAŠEVICA pripadala-*primedba. M. D.*). Mile Todorović iz Crnče bio je gospodar zapadnog kraja Jagodinske nahije, sve do Morave prema Trsteniku. To su bili prosti ljudi, seljaci, ali čija imena neće zaboraviti istorija onoga doba, kada su Srbi ni iz čega, iz šake jada i sirotinje, stali stvarati sebi slobodnu državu“: (D. Mitrović „Jagodinski okrug do 1822“, „Temnički zbornik“, broj 1, Beograd, 1932).

Temničani i Levčani izvojevali su pobedu na Gramadi, što je delo obor kneza Jefe, koga spominje narodni pevač Rastko, čije

pesme je zabeležio Vuk Karadžić, a spominje ga i pesnik Sima Milutinović Sarajlija, jedan od najučenijih Srba toga doba. U bici na Kamenici posebno se istakao hrabrošću Stojan Milićević iz Varvarina, a u boju na Varvarinu i Stevan Kara, zatim serdar i hajduk Nikola Mandrda. Sa posebnim poštovanjem Srbi će se zauvek sećati junačkih dela ruskih dobrovoljaca, na čelu sa pukovnikom grofom Josifom Kornilovičem Orurkom.

SRPSKO-TURSKI RAT 1876-1878: Srbija je iskoristila ustanak u Hercegovini 1875. godine i podnela predlog Turskoj u maju 1876. godine da turska Porta ustupi Bosnu i Hercegovinu Srbiji u nadležnost. O ovom pitanju Turska nije htela ni da pregovara sa Srbijom. To je bio samo formalni povod Srbiji da Turskoj objavi rat, a stvarni razlog je ležao u nesnosnom životu srpskog naroda u neoslobođenim krajevima.

Srbija je objavila rat Turskoj 18. juna 1876. godine, a srbska vojna snaga bila je raspoređena u šest divizija: Dunavska, Šumadijska, Južnomoravska, Drinska, Timočka i Zapadnomoravska, sa ukupno 95 hiljada mobilisanih vojnika i 5 hiljada dobrovoljaca. Turska vojska bila je brojnija od srpske i imala je ukupno 146 hiljada vojnika, bolje opremljenih i naoružanih, ali sa sličnim moralom za borbu. Glavnina srbske vojne sile nalazila se oko Aleksinca. Celom vojnom operacijom komandovao je ruski đeneral Černjajev, a glavni štab srbske vojske nalazio se u Paraćinu, u rezidenciji kralja Milana Obrenovića (Kuća Dimitrijevića), koja se nalazila preko puta crkve Svete Trojice, u zgradi u kojoj je sve do nedavno bila smeštena Muzička škola. Pukovnik Rajevski, koji je Tolstoju poslužio kao prototip za lik Vronskog, poginuo je u bici za Adrovac, kao dobrovoljac u srpskoj vojsci, jureći da, u prvim redovima, odbrani čast svog porodičnog imena i čina, posle uvreda koje mu je izrekao glavnokomandujući general Černjajev.

BITKA KOD BABINE GLAVE 1876: Već 20. juna 1876. godine komandant fronta Černjajev je pobedio Turke kod Babine Glave i srpska vojska je počela da napreduje, ali je napredovanje zaustavljeno zbog nedostatka municije. Turci su u međuvremenu ubacili novu vojsku izvanredno naoružanu od strane nemačke i Engleske.

BITKE KOD ALEKSINCA 1876: Pa i pored brojnije turske vojske i bolje naoružane, general Černjajev u avgustu nanosi dva nova poraza Turcima u dve bitke kod Aleksinca. Međutim, Knez Milan

naređuje da se zaustavi dalje gonjenje Turaka. Tu grešku srpskog vladar Turci iskoriste i krenu u kontraofanzivu.

BITKA NA KREVETSKIM BRDIMA 1876: U septembru general Černjajev napada Turke na Krevetskim položajima, Turci gube bitku i počinju da se povlače na celom frontu. Pobjeda je bila više nego očigledna, ali nedostatak municije u srpskoj vojsci je zaustavio dalje napredovanje Srba.

BITKA NA ĐUNISU 1876: Turci su, opet pomognuti od strane svojih saveznika Nemačke i Engleske u oružju i municiji, kao i u novim kontigentima bašibozluka (plaćenika i glavoseča) 17. oktobra uspeali da pobede prvi put srpsku i rusku vojsku. Bio je to jedini poraz u Prvom Srpsko-truskom ratu 1876. godine.

U međuvremenu ruski ambasador u Stambolu grof N. P. Ignjatev podneo je ultimatum turskoj vladi da u roku od 24 časa obustavi sva dejstva na frontu i prekine ratne operacije. Turci su prihvatili ultimatum i prekinuli vatrena dejstva. Kakav je to bio rat najbolje svedoči jedan ratni izveštaj iz tog vremena: "Gubici u borbi ovih poslednjih dana ogromni su. Kod Turaka oni iznose 15.000 do 20.000 ljudi. Izginuo je i 31 ruski oficir. Srbi su za ovo nekoliko dana imali van stroja ne manje od 9.000 ljudi, prema tome gubici obeju strana dostižu na 25.000 ljudi" ili jednu četvrtinu celokupne vojske koja se borila. Timočkom divizijom komandovao je đeneral Miloško Lešjanin, rodom iz Lešja kod Paraćina. U prvoj godini Srbi su imali ratnih uspeha, ali i loših naređenja od strane Milana Obrenovića i bili su nedovoljno opremljeni pre svega municijom, međutim posle primirja i konsolidovanja, došlo je do preokreta na ratištu u srpsku korist. U Drugom Srpsko-turskom ratu Srbi su bili pobednici i oslobodili južne srpske krajeve. Primirje koje su Turci potpisali 19. januara 1878. godine, nije odmah stupilo na snagu, već posle nekoliko dana. **Najviše ranjenih vojnika bilo je iz Temničkog sreza- ukupno 98, od toga iz RAŠEVICE ukupno 2. Najviše poginulih vojnika bilo je iz temničkog sreza - ukupno 14. Najviše umrlih vojnika po bolnicama bilo je opet iz Temničkog sreza-ukupno 29, od toga iz RAŠEVICE 3 vojnika. Od vojnika umrlih u ropstvu iz Temnića je bilo 30, od toga iz RAŠEVICE - 3 vojnika. Na Berlinskom kongresu koji je održan 1. juna 1878. godine, Srbija je uvećana za još četiri okruga: niški, pirotski, vranjski i leskovački. Ratna bolnica nalazila se kod Jovanovca, današnjeg Novog Bračina, a veća sanitetska**

jedinica u Paraćinu, odakle su teško ranjeni vojnici prebacivani u požarevačku bolnicu. Oslobođenje zemlje, proširenje teritorija i nezavisnost srpske države u novom međunarodnom položaju, glavni su rezultati vojevanja Srbije u ovom ratu.

SPISAK RAŠEVČANA KOJI SU IZGUBILI ŽIVOTE U DRUGOM SRPSKO-TURSKOM RATU OD 1877-1878:

Redov **Jevta Jeremić**, umro 25. decembra 1877. u kruševačkoj bolnici

Redov **Milislav Milojković**, umro 10. februara 1878. u prvoj poljskoj bolnici Moravskog korpusa

Komordžija **Mijajlo Stefanović**, umro 18. juna 1878. u velikoj niškoj vojnoj bolnici

Desetar **Pavle Mikić**, umro u ropstvu

Redov **Dimitrije Arsić**, umro u ropstvu

Redov **Milovan Miljković**, umro u ropstvu

Autor ove knjige pokreće inicijativu da se izginulim ratnicima u Srpsko-turskom ratu 1876-1878. godine podigne spomenik ili makar postavi mermerna ploča sa imenima u Crkvi, zato što je ovaj rat bio izuzetno značajan u daljem oslobađanju Srbije i srpskog naroda iz turskog ropstva, a za šta su ovi naši preci dali svoje živote. Takođe, trebalo bi upisati i imena izginulih ratnika u Boju na Čegru, eventualno dopuniti spisak izginulih Raševčana i u drugim bojevima, ako se zna, i dodati imena još dvojice ratnika na Spomenik palim ratnicima 1912-1918. godine, i na taj način ispraviti vekovnu nepravdu prema njima i dostojno se odužiti svojim hrabrim precima za njihove žrtve.

RAT PROTIV BUGARSKJE 1885: Na konferenciji velikih sila u Carigradu 1885. godine, povodom žalbe Srbije na poremećeno stanje na Balkanu posle prisajedinjenja Rumelije Bugarskoj, nije doneta nikakva konkretna odluka i Srbija je iskoristila jedan pogranični incident da objavi rat Bugarskoj 2. novembra 1885. godine. Potcenivši ljudsku silu Bugarske, Srbija je na bojište izvela samostalni kadar od 58 hiljada vojnika, dok je Bugarska ušla u rat sa duplo više vojnika.

Petnaestodnevne bitke vodile su se oko Slivnice i Vidina, a primirje od 17. novembra zateklo je srpsku vojsku u napredovanju. Mir je zaključen 19. februar 1886. godine u Bukureštu, a granice su vraćene u prvobitno stanje. Obe zaraćene strane imale su gotovo istovetne gubitke, a ovaj, Srbiji nepotreban, rat vodio je kralj Milan i njegova Naprednjačka stranka. Rat je bio više izgovor za veoma loše stanje u državi, pre svega u vojsci, nego stvarna potreba.

RAT SA TURSKOM 1912: U novi rat sa Turskom početkom 20. veka Srbija ulazi mnogo spremnija, u savezu sa Bugarskom, Grčkom i Crnom Gorom, koje imaju zajedničkog neprijatelja. Dana 6. septembra 1912. godine balkanske saveznice podnose notu da se uvede nova administrativna podela evropske Turske, a u skladu sa Berlinskim mirom.

To je podrazumevalo oduzimanje teritorija Stare Srbije, Makedonije, Epira i Albanije od turske vlasti. Turska i ovoga puta odbija zahtev Srbije i njenih saveznika, i počinje da se sprema za rat. Uspela je da mobiliše 307 hiljada vojnika, a Arnauti su joj pomogli sa još 104 hiljade.

Srbija se ovoga puta bolje pripremila za rat i mobilisala blizu 300 hiljada vojnika, dok su ostali saveznici podigli ukupno 725 hiljada ljudi. Hrišćanska balkanska alijansa krenula je protiv Turske sa vojnom silom koja je brojila preko milion vojnika, što je bila vrlo respektujuća armija, kojoj Turci Agarjani nisu mogli da se uspešno suprotstave.

Glavne bitke vodile su se na vardarskom, kosovskom i kumanovskom bojištu, zatim na Jedrenu, glavnom turskom gradu na Balkanu i u Staroj Srbiji. Naravno srpska vojska je podnela glavni teret ratnih operacija i već početkom aprila 1913. godine situacija je vrlo povoljna po Srbiju, tako da su Turci bili primorani da traže mir, koji je i sklopljen u Londonu 17. maja iste godine. Rezultati ovog rata su ostvareni:

Kosovo je osvećeno i ponovo u srpskim rukama, srpska braća u Staroj Srbiji i Južnoj Srbiji (Makedoniji) su najzad oslobođena turskoga ropstva, teritorija Srbije proširena, a postignuta je i veza sa Crnom Gorom. Nažalost, velike sile nisu dozvolile Srbiji izlazak na svoje drevno Jovansko ili Jadransko more.

RAT SA BUGARSKOM 1913: Posle pobeđe nad Turskom, po londonskom mirovnom sporazumu Srbiji je pripala Stara Srbija da je подели sa Crnom Gorom, a Južnu Srbiju (Makedoniju) između

Šare, Rodopa, Arhipelaga i Ohridskog jezera da podeli sa Bugarskom.

U ovoj podeli Srbiji bi pripao mnogo manji deo od zasluženog, a budući da Bugarska nije ispunila svoje obaveze prema saveznicima, a uz to je još sa Turskom pregovarala o izdaji, kako se navodi u *Prvoj srpskoj enciklopediji*, koju je priredio *dr Stanoje Stanojević* 1927. godine, dolazi do otvorenog sukoba Bugarske i Srbije bez prethodnog objavljivanja rata.

Bugarska je za ovaj rat pripremila 440 hiljada vojnika, sto hiljada više boraca nego Srbija, i iznenada je napala srbske položaje u predelu reke Bregalnice, ali je u toj presudnoj bici bugarska armada katastrofalno poražena, kao i na svim frontovima duž pirotskog, zaječarskog i sofijskog kraja.

Posle više primirja, Bugarska je zatražila i konačan mir 27. avgusta, a uslove mira je diktirala Srbija, kojoj je sada pripala cela sporna teritorija, na istoku i jugu, a nova granica je sada pomerena na štetu Bugarske kao gubitnice u ovom ratu. I u ovom ratu Srbija je ostvarila svoje ciljeve

PRVI SVETSKI RAT 1914-1918: Prema *Narodnoj enciklopediji SHS*, (sveska 26, Zagreb, 1928. godine) događaji u prvom planetarynom ratu novije istorije odvijali su se ovim redosledom.

Kada su posle sarajevskog atentata prekinuti diplomatski odnosi Srbije i Austrougarske, Srbija je odmah izvršila mobilizaciju celokupne vojske od 400 hiljada vojnika.

Austrougarska je mobilisala 250 hiljada boraca, i 23. juna predaje ultimatum Srbiji, i baš na Vidovdan 28. juna 1914. godine objavljuje ratnu notu Srbiji.

Austrougarska vojska je ušla u Srbiju, napravila masakr nad neviniim stanovništvom Mačve i zapadne Srbije i privremeno zauzela Beograd. Međutim, već u avgustu na planini Ceru srpska armija pod komandom vojvode Stepe Stepanovića je strahovito porazila vojsku generala Počoreka, a u novembru i decembru srpska armija pod komandom vojvode Živojina Mišića još jednom je do nogu potukla austrougarske snage na Kolubari i Suvoboru i vratila ih preko Drine. (Zanimljivo je ovde istaći i podatak da su Josip Broz i Miroslav Fridrih Krleža, kao borci Austrougarske monarhije prešli Drinu, učestvovali u pokolju srbskog stanovništva Zapadne Srbije. Tito i Krleža su dejstvovali oko Valjeva, ali ih Srbi ubrzo zarobljavaju. Oni se tada predstave kao silom mobilisani

Hrvati i srbska komanda ih oslobađa. "Da je to tada Apis znao, kao najobavešteniji čovek u Srbiji, istorija bi izgledala sasvim drugačije", piše *Momčilo Jokić*. Miroslav Fridrih Krleža i Josip Ambroz (pravo ime) alijas Tito se vraćaju u svoje jedinice, ali za kaznu što su bili zarobljeni, šalju ih na istočni front. Tito odlazi, a Krleža naprasno dobija temperaturu, od sirovog krompira koji je jeo i biva oslobođen). (*Momčilo Jokić: Tajni dosije Josip Broz, treće dopunjeno izdanje, Grafopak, Aranđelovac, 2004., str. 26*).

Centralne sile Austrougarska i Nemačka se reorganizuju i ponovo kreću u rat planetarnih razmera. Nasuprot centralnim silama, izazivačima rata, organizovane su i sile Antante koju su činile: Rusija, Francuska, Engleska, Srbija, Crna Gora, Belgija i Egipat. Novi udar nemačke armije 1915. godine na Srbiju naterao je srbsku vojsku na povlačenje prema jugu i albanskim gudurama, jer je bugarska vojska presekla odstupnicu srbskoj armiji. *Slobodan Jarčević* u svojoj knjizi '*Bivši Srbi*' izlazi sa novim i do sada malo poznatim podacima, koji bacaju sasvim drugačije svetlo na uzroke i posledice srbske albanske Golgote, odnosno daje prave razloge velike tragedije srbskog naroda. Iz ove knjige saznajemo da crnogorski kralj Nikola Petrović nije ratovao protiv Austrije s više od polovine svoje vojske. Kad je serdar Janko Vukotić bio pred oslobodjenjem Sarajeva od Nemaca, kralj Nikola je naredio da se crnogorska vojska hitno povuče na desnu obalu Drine!? Za to je dobio od austrijskog cara 15 miliona franaka, prema navodima *Jarčevića*, pošto su bili tajni saveznici. Kralj Nikola je sprečio i izgradnju puta Peć-Andrijevice, kuda je Radomir Putnik, vrhovni komandant srbske vojske, nameravao da izvuče vojsku, narod, oruđe i hranu. Za taj posao Srbija je unapred u zlatu isplatila kralju Nikoli basnoslovnu sumu, ali on, ipak, nije dozvolio izgradnju puta, već je organizovao i platio 150 arbanaških bandi da ubijaju što više Srba u povlačenju preko Albanije, piše *Slobodan Jarčević* u knjizi '*Bivši Srbi*'. Preko albanske Golgote, po ciči i zimi, Srbi gube veliki broj vojnika, a ostatak vojske, iznuren i upropašćen stigao je do jadranske obale. Dok je stigla saveznička pomoć u hrani, lekovima i prevozu, ogroman broj srpske vojske je „utočište“ našao u plavim grobnicama Jadranskog mora. Dobivši pomoć od saveznika, uglavnom Francuza, ali tek posle oštrog ultimatumu Rusije, nakon kraćeg oporavka srpskih vojnika, otpočela je reorganizacija srpske armije 19. februara 1916. godine,

a završena aprila iste godine.

Ukupna jačina srpskih snaga iznosila je 147 hiljada boraca. Srbija je u rat ušla sa ljudskom silom od 400 hiljada vojnika, i samo za jednu godinu ratovanja izgubila je potencijal od 253 hiljade boraca u borbama, a pre svega u povlačenju kroz Albaniju. Tek što su Srbi srušili tursku carevinu 1912. i 1913. godine pobedili Bugarsku, odmah su na Srbiju, koja je imala oko 4 miliona stanovnika, krenule dve moćne carevine – Austrougarska i Nemačka, koje su zajedno imale 115 miliona stanovnika. Ceo svet je očekivao da će Srbija za mesec dana biti smrvljena u prah i pepeo. Međutim, posle velikih poraza austrougarskih armija u bitkama na Ceru i Kolubari do 15. decembra 1914. godine, i poslednji austrougarski vojnik je proteran iz Srbije.

Na srpskim maratonskim poljima Austrougarska je ostavila 273.800 mrtvih i 40.000 zarobljenih podoficira, oficira i vojnika. Da li je to bila samo „vojnička šetnja do Niša“, kako su Austrijanci i Nemci govorili i očekivali? Nemački oficir Oskar Poćerek, izgubio je bitke od svog školskog druga Vojvode Mišića. Dva puta za šest meseci vojska male Srbije, potukla je silnu armadu austrougarske i nemačke carevine!!!

Saveznici su započeli proboj južnog, odnosno Solunskog fronta, 15. septembra 1916. godine pod vrhovnom komandom generala francuske armije Franšea de Perea. Nakon dugih rogovskih borbi, 11. oktobra 1918. godine prva srpska armija je naterala nemačke trupe da napuste Niš, a srbske snage su zauzele okolne gradove Prokuplje, Belu Palanku i nastavile da napreduje prema Aleksincu. Od 16. do 21. oktobra trajali su napadi srbske vojske na utvrđene nemačke položaje kod Ražnja. Posle pet dana, srbska armija napreduje prema Čičevcu, Drenovcu, Sikirici i Ratarima, da bi kod Striže naišla na jak otpor nemačkih trupa, koje su posle jednodnevne borbe morale da napuste i položaje u Paraćinu. To je bio poslednji veći otpor koji je pružila nemačka armada u Prvom svetskom ratu srbskoj vojsci. **U ovoj velikoj svetskoj klanici Prvog svetskog rata poginulo je 20 miliona ljudi, a samo je Srbija dala na oltar slobodi i otadžbini više od milion poginulih na frontu, u logorima ili umrlih od posledica rata.**

Srbija je opet iz ovog rata izašla kao pobednik, oslobodila se okupatora, ujedinila sve Južne Slovene u Kraljevinu SHS, kasnije Kraljevinu Jugoslavije. U razmaku od samo 5 godina

Srbija je sa saveznicima srušila dve velike carevine – tursku i austrougarsku. Nova država Srba, Hrvata i Slovenaca 1922. godine podeljena je na županije, a RAŠEVICA je po ovoj podeli pripala Moravskoj županiji. Sedam godina kasnije Jugoslavija je podeljena na sedam banovina, a temnički kraj je opet pripao Moravskoj banovini sa sedištem u Nišu. U balkanskim ratovima i u Prvom svetskom ili Velikom ratu, slavu Temničana, a samim tim i RAŠEVČANA, pronosila je čuvena Moravska divizija, preko Albanije, Kajmakčalana, Bregalnice, na Mačkovom kamenu... Temničkim jedinicama komandovao je direktno potpukovnik Stojan Popović iz Varvarina. Preživeli Solunci pamtili su i pričali o junaštvu kapetana Dolića iz Varvarina, kome su bugarski kuršumi pregoreli šinjel, ali ga nisu ranili, akamoli ubili, u borbama na Turskom livadu. Slavu Temničana uveličali su i podvizi poručnika Ljubisava Čabrića iz Varvarina, majora Dušana Dodića, koji je posle proboja Solunskog fronta prvi na belom konju ušao u RAŠEVICU kao oslobodilac 18. oktobra 1918. godine. Raševicu je oslobodio konjički eskadron i odred majora Dodića, u sastavu Prve srpske armije pod komandom vojvode Bojića. Pred srpskom konjičkom divizijom kao prethodnicom, Švabe su bežale glavom bez obzira. Prema svedočenju Zagorke Dimitrijević, neprijateljska komora je u Raševički potok survavala: kola, kazane, provijant i konje, a neprijateljski švapski vojnici u plavim uniformama bežali su uz Maticku poljanu, "koja se zaplavela kao čivit", sa namerom da se dokopaju Juhora. Major Dušan Dodić ih je dvogledom pratio sa raševičkog drumca i smeškao se uz komentar: "Oni su naši, nemaju kud". I zaista, uskoro su svi neprijateljski vojnici pohvatani i zarobljeni na Gilju.

SPOMENIK IZGINULIM RATNICIMA IZ RAŠEVICE OD 1912-1918. GODINE

Podignut je 1920. godine u centru sela, u Porti, nekada glavnom sabirnom mestu starih RAŠEVČANA, gde je trebalo po prvobitnoj zamisli da se podigne crkva. Spomenik je zbog potrebe izgradnje Zdravstvene ambulante, sedamdesetih godina 20. veka, izmešten sa prvobitne lokacije i postavljen na južnoj strani Porte, u uglu pored glavnog puta. Na spomeniku, od belovodskog peščara,

piše: „Spomen izginulim, pomrlim i nestalim ratnicima Raševice u ratu balkanskom od godine 1912. do 1918.

Miladin Milovanović, poginuo 11. 3. 1916 u Bizertu.
Stanisav S. Miletić, poginuo 1915. godine
Dragutin Avramović, poginuo 29. 9. 1915. na N. brdo
Stanislav Gajić, poginuo 1916. u Šijaku
Ljubomir Nikolić, poginuo 1915. u Bosilgradu
Miloš Spasić, poginuo 29. 9. 1915. godine na Košutnjak
Nikola Milovanović, poginuo 25. 2. 1915. u Kragujevac
Milivoje Đokić, poginuo 1915, Crna Trava
Milan Marjanović, poginuo 8. 11. 1914. godine na Lazarevcu
Božidar Savić, poginuo 1913 na Krivolak
Dušan Pavlović, poginuo 1913. na Krivolaku
Čedomir Petrović, poginuo 1914. u Nadmečaru
Milovan Matić, poginuo 14. 9. 1918.
Mihajlo M. Petrović, poginuo 1915. u Mauthauzenu
Spira Dimitrijević, poginuo 7. 12. 1914 na Vinče
Filip Pavlović, poginuo 9. 11. 1914. na Vrapčevom brdu
Stanisav Nikolić, poginuo 21. 6. 1913. kod Šabe
Adam Milojević, poginuo 1. 9. 1914. na Kurjačici
Rajko Stajković, poginuo 27. 12. 1914. na Pavlici
Vujica Marinković, poginuo 1916. u Nemačku

Dobroslav Miletić, poginuo 21. 6. 1913. kod Šapca
Damjan Đurić, poginuo 7. 8. 1914. na Ceru
Mihajlo Bojković, stradao u ratu 1915. god.
Miladin Milojković, poginuo 1918. u Zagrebu
Stanoje R. Nikolić, poginuo 24. 7. 1914. kod Sremske Mitrovice
Strojan M. Jeremić, poginuo 1. 9. 1914. na Kurjačici
Milun Lazić, poginuo 1915. Mauthauzen
Bogoljub Lazić, poginuo 1914. na Mačkovom kamenu
Dimitrije Kostić, poginuo 1915. u Đurincima
Svetomir Milojević, poginuo 12. 11. 1914. kod Lazarevca
Dragutin Jovičić, poginuo 1915. u Mauthauzen
Mileta Đokić, poginuo 27. 1. 1917. u Austriji
Božin V. Ilić, 1915. u Albaniji
Dragomir M. Jovanović, poginuo 1915. kod Radovišta
Novica Milošević, poginuo 1914. u Nadmećar
Živan Milošević, poginuo 1915. godine u Albaniji
 Spomenik podižu njihovi roditelji i familija. Podignut 1920. godine".
 Naknadnim istraživanjima saznali smo da su još stradali **Milosav Pavlović**, 1915. godine, umro od posledica tifusa, kao i **Gvozden Canić**, poginuo na Ceru 1914. godine, ali njihova imena, nažalost, nisu upisana na spomeniku. Možda će ovim tekstom ta nepravda donekle biti ispravljena.

„SOLUNCI“ - Ratnici iz Raševice, učesnici ratova od 1912-1918: Dragomir Mirča Kostić, Mijajlo Petrović Ničivorov, Miloje Jeftić, Mida Tasin, Dimitrije Kostić, Vojislav Tasić, Milutin Maksimović, Dobrosav Nikolić, Timotije Nikolić, Velisav Simić, Svetislav Karamarković, Mihajlo Ilić, Toma Ilić, Dina Nikolić, Dragutin Jovanović, Svetomir Ilić, Dobrosav Miletić, Živadin Veselinović, Stojan Blagojević, Timotije Aleksić, Nilka Gajić, Svetomir Mitrović, dok su Miladin Lida Jovanović, Čedomir Miletić, Žika Đokić Dredža proveli rat u zarobljeništvu.

DRUGI SVETSKI RAT 1939-1945: Započela ga je Hitlerova Nemačka okupacijom Poljske, a u Jugoslaviji rat je počeo 6. aprila 1941. godine bombardovanjem i kapitulacijom Jugoslavije u narednih petnaest dana. Beograd je bombardovala 4. nemačka vazдушna flota, a njene eskadrole natovarene bombama poletele su ka Beogradu sa aerodroma u Austriji, Mađarskoj i Rumuniji. Drugi svetski rat je bio totalni rat jer je u njemu učestvovala 61 država, sa 2,1 milijarde ljudi ili 96 odsto planetarnog stanovništva. U sklopu

svih oružanih snaga učestvovalo je 110 miliona vojnika, na ratnoj teritoriji od 135 miliona kvadratnih kilometara. (*'Prosvetina' Enciklopedija, odrednica Drugi svetski rat*). Život je izgubilo 50 miliona ljudi, od toga 35 miliona civila. Najveće gubitke je podneo Sovjetski Savez-20 miliona, zatim Kina-10 miliona, Poljska-6 miliona, a na četvrtom mestu po broju žrtava bila je Jugoslavija sa 1,7 miliona, a od toga najviše žrtava je dala Srbija-1 milion stanovnika, koji su ginuli na frontu, u građanskom ratu i u ustaškim logorima takozvane Nezavisne države Hrvatske. Nemački fašisti sproveli su holokaust nad Jevrejima naseljenim u Evropi, u kome je stradalo 6 miliona jevrejske populacije. Za jugoslovenske narode rat je bio završen 20. maja 1945. godine, a za meštane paraćinsko-ćuprijskog Pomoravlja i RAŠEVICE 13. oktobra 1944. godine, ulaskom ruskih trupa u grad iz pravca Zaječara.

DOGAĐAJI U RAŠEVICI I OKOLINI ZA VREME DRUGOG SVETSKOG RATA 1941-1945: Formiranje partizanskog pokreta: Prilikom pokušaja partizana 24. septembra 1941. godine da pređu reku Veliku Moravu, u nameri da se preko Juhora povuku u Bosnu, a posle rasformiranja Paraćinsko-ćuprijske i rudarske čete, došlo je do kratkog okršaja sa četnicima. Četnici su bili locirani na levoj obali Morave u pravcu Šavca, u ataru sela RAŠEVICE, a partizani na šavačkom sprudu. Posle nekoliko sati, puškaranje je prestalo, jer su obe strane verovatno raspolagale sa nedovoljnom količinom municije. Nakon ovog sukoba, partizani su prešli reku i produžili put Raševice i Juhora. Grupu partizana iz razbijene Paraćinsko-ćuprijske i rudarske čete predvodio prilikom povlačenja Dimitrije Marjanović Mikalonac, poreklom Raševčanin, čiji je otac Čeda Marjanović bio poznati trgovac u Paraćinu. U Raševici partizani pod komandom Dimitrija Marjanovića Mikalonca izveli su sutradan na streljanje Radivoja Dimitrijevića, zvanog Rada Ribarac, bivšeg magacionera, pod optužbom da krije oružje za četnike. Na sreću, poštenim svedočenjem i garancijom jednog partizana iz pomoravskog kraja, streljanje nije izvršeno. Bora Petrović, bivši oficir Jugoslovenske vojske i komandant Paraćinsko-ćuprijske i rudarske čete prešao je Moravu kod Obreža, u društvu Živke Damjanović, i dohvatio se Juhor planine. Tridesetoro partizana, koji su preko Šavca i Raševice išli u Juhor, stigli su do Dobre vode i Bakarnog kladenca, gde su se priključili već formiranom Pomoravskom partizanskom odred, koga su

posle ovog pripajanja činile: belička, levačka, paraćinska, čuprijsko-rudarska i temnička četa. Pomoravski partizanski odred formiran je 23. jula 1941. godine na Dobroj vodi, a štab odreda se nalazio kod Bakarnog kladenca. Komandant odreda je bio poručnik Pepi Erjavec, Slovenac. Odred je brojao oko 120 boraca. Među njima bili su i Raševčani Vukosav Stošić i Dragutin Krstić sa bratom Dinom, koga su Nemci streljali u Čupriji, ujesen 1941, kao i Milutin Tine Milovanović. Oni su tokom leta, juna i jula, 1941. godine održavali veze sa Petrom Stambolićem, koji je dolazio dvatri puta u Potočac, gde se sa komunistima Potočca i Raševice dogovarao o formiranju Juhorskog partizanskog odreda i dizanju ustanka. Te skupove je obezbeđivao Raševčanin Vukosav Stošić, iskusan vojnik, kadrovac. Grupa od dvadesetak mladića iz Raševice otišla je početkom septembra 1941. godine u Juhorski partizanski odred i priključili se levačkoj četi. Komandir Levačke partizanske čete bio je Milutin Tine Milovanović iz Raševice. Po završetku rata imao je čin pukovnika, ali se nije angažovao u vojsci. Ostao je u civilu grafičar-slovoslagač, zašto se i školovao. (izvor: *Branislav Brana Milovanović*). Međutim, 17. septembra dolazi do formiranja Temničke čete, koja je u startu bila malobrojna, pa su joj se pridružili i borci iz Raševice. Međutim, nekoliko raševičkih boraca je ubrzo pobeglo iz partizanskog odreda.

Vukosav Stošić i Dragutin Krstić iz Raševice uživali su veliko poverenje Vrhovne komande u Narodno-oslobodilačkoj borbi. Bili su borci Prve proleterske brigade i u ličnom obezbeđenju, pratećem vodu, Vrhovnog komandanta Josipa Broza Tita. Kao prvoborci i za posebne zasluge u ratu, postali su nosioci visokog odlikovanja – Partizanske spomenice 1941. Raševčanin Dimitrije Marjanović Mikalonac poginuo je 1943. godine u Bosni. Nakon oslobođenja Dragutin Krstić je skoro deceniju i po bio glavni predstavnik, takoreći, alfa i omega, nove komunističke vlasti u selu, a potom se odselio u Svetozarevo (Jagodinu), dok je Vukosav Stošić Tenkovic najpre živio povučenim i mirnim životom na Buljanci, a kasnije u svojoj kući u Paraćinu, gde ga je autor ovih redova, kao novinar, obišao i načinio intervju sa njim 1974. godine. Vukosav Stošić je dobio nadimak Tenkovic pošto je, kao iskusan vojnik, uspeo da osposobi jedan zaostali nemački top kod Rekovca, a onda topovskim granatama je pogodio fašistički

tenk u koloni i izbacio ga iz borbe. Posle bombardovanja Raševice, pred Mitrovdan 1941. godine, partizani napuštaju Juhor i povlače se prema Kragujevcu. Kod Dulena i Adžinih livada su bili napadnuti od jakih nemačkih i četničkih snaga i tu je mnogo partizanskih boraca izginulo, a među njima i Bora Petrović. Po pričanju Stojana Petrovića, sina partizanskog prvoborca Miloša Petrovića iz Potočca, Vukosav Stošić Tenkovac je sa svojom temničkom "čeličnom" četom presreo nemački voz pun vojnika, koji se kretao iz Kraljeva u Kragujevac, a prethodno je minirao prugu. Namera Nemaca iz Kraljeva je bila da se pomogne uništenje Juhorskog partizanskog odreda i celokupnog partizanskog pokreta u Šumadiji, ali umesto toga Nemci su bili iznenađeni. Iz zasede ih je dočekala temnička partizanska četa i nanela je neprijatelju veće gubitke. U toj borbi se posebno istakao upravo Vukosav Stošić Tenkovac, koji je svojim mitraljezom pokosio "najmanje dvadesetak Nemaca koji su iskakali iz voza". Nemački voz se morao unazad vratiti u Kraljevo, pošto je pruga prema Kragujevcu bila onesposobljena za saobraćaj.

Pored gore pomenutih boraca, u najbližem Titovom okruženju, u glavnom štabu NOVJ bio je još jedan Raševčanin, učitelj Stanoje Todosijević, rođeni brat Drage (Janačkovog) Todosijevića. Stanoje je preživeo rat i posle oslobođenja postao prvi direktor Političke škole, a potom i direktor „Beograd-filma“. U ratu je imao konspirativno ime „Uča“.

Nemci su posle okupacije 1941. godine izvršili novu administrativnu podelu Srbije na 14 okruga, a sedište Pomoravskog okruga je locirano u Jagodini. Nemačka Krajskomanda za Pomoravski okrug smeštena je najpre u Čupriji, a potom premeštena u Jagodinu. Zbog pojave partizana na Juhoru, i sve razvijenijeg partizanskog pokreta u Raševici, Nemci su bombardovali Raševicu 7. novembra 1941. godine, teškom artiljerijskom vatrom, koja je nanela veću materijalnu štetu naselju. Tom prilikom blokirani su svi glavni ulazi u selo, a u avliji Save Veljkovog skupljani su taoci. Manja nemačka artiljerijska kaznena jedinica prošla je kroz Šavac 1941. godine, da bi sa šavačkog spruda bombardovala RAŠEVICU. Postoje i tvrdnje jednog očevica (Dragoljuba Markovića) da je nemački dalekometni top gađao Raševicu i sa Karađorđevog brda iznad Paraćina. Tom prilikom poginula je mlada žena Rajić Angelina, zatim Rajić Biljana

i Simić Svetislav, pali su kao žrtve fašističkog terora. Posle ove blokade iz Raševice je odvedeno oko dve stotine meštana-talaca u Čupriju. Prilikom sprovođenja kolone talaca, Miladin Dina Veselinović uspeo je da se izdvoji iz kolone i sakrije u kopi šume-kukuruzovine. U centru Čuprije, ispred upravne zgrade Moravskog okruga streljani su pohvatani partizani koji su se vratili iz Juhorskog partizanskog odreda, dok je partizan Nikolić zvan Dilkić streljan na sprudu pored Čuprije. Momir Srejić, partizan Juhorskog partizanskog odreda, krio se na tavanu kuće Miladina Dine Veselinovića. Poverovao je okupatorskim lažima da će biti pomilovan svaki partizan koji se preda i izašao je iz skloništa. Nemci su ga najpre ubili, a onda mrtvog vešali o Stevanin dud, na raskrsnici kod današnjeg seoskog groblja. Noću ga je sa vešala skinuo deda Stojadin i sahranio, uprkos zabrani okupatora. Neda Canić, bila je učiteljica u seoskoj školi, inače, poreklom Jevrejka, koju je od sigurne smrti spasao Luka Milenov, garantujući pred Nemcima za nju. Neda je potom bila prevodilac, pošto je dobro govorila nemački, i puno je kasnije učinila za selo i u kontaktu sa Nemcima branila interese Raševice. Njen muž Pavle Canić, je takođe zanimljiva ličnost iz tog perioda. Naime, kao policijski pisar u Sisku, a po nameštenju njegovog prijatelja Stojana Cake Protića, ministra unutrašnjih dela, inače, poreklom iz Varvarina, Pavle Canić nakon kapitulacije Kraljevine Jugoslavije, uspeva da dodje vozom do železničke stanice Jovac. Na putu prema Raševici stopira nemačku tanketu, i Nemci mu dozvole da stojeći na papučici tankete stigne do rodnog sela. Posle oslobođenja od fašizma, jedan meštanin ga optuži da je upravo on, Pavle Canić 1941. godine lično doveo Nemce u selo. Kako je to bilo vreme kao iz narodne izreke „dvojica bez duše-treći bez glave“, nova vlast osudi Pavla Canića na 18 godina robije. Izdržao je 11 godina u Sremskoj Mitrovici. (Smatramo da vredi ispričati o jednom posleratnom incidentu Pavla Canića. Naime, na otvaranju Autoputa „Bratstvo-jedinstvo“ kod Paraćina 1957. godine, Pavle Canić uspeva, i pored velikog obezbeđenja Titove pratnje, da iskoči iz mase naroda, stane na papučicu Titovog otvorenog automobila i – preda mu buket cveća. Svi su pomislili, obezbeđenje posebno, da će se dogoditi atentat na predsednika FNRJ Josipa Broza Tita. Verovatno, i ovaj incident Pavle Canić je odrobijao).

Formiranje četničkog pokreta na Juhoru: Na Juhoru je formiran Varvarinski četnički korpus, a Gorski štab se nalazio na Zmajevici, gde su i danas vidljivi ostaci zidane pekare za potrebe četnika. Komandant korpusa je bio major Dragutin Žikić, do aprila 1943. godine, a potom major Zdravko Milošević (Šifra: „Omega“). Pomoćnik komandanta je bio poručnik Milun Vidić, načelnik štaba poručnik Strahinja Jović. Varvarinski korpus je imao u svom sastavu dve beličke i jednu temničku četu i brojao je oko 1.000 ljudi pod oružjem. Formiran je i Jagodinski četnički odred, kojim je komandovao Saša Todorović, ali broj boraca nije poznat. Na području podjuhorja i Pomoravlja delovao je i Moravsko-resavski četnički odred, jačine 30 boraca, kojim je komandovao kapetan Ivan Vujisić, a koji je potom zarobljen i ubijen u gasnoj komori u Mauthauzenu 1943. godine. Čuveni i u narodu popularan četnik iz Prvog svetskog rata Kosta Pećanac formirao je Pomoravski četnički odred, koji je imao svoje pristalice i borce iz pomoravskih i podjuhorskih sela. Pećančevim odredom komandovao je poručnik Ilija Uzelac, koji je 1942. godine streljan od strane Žilnikovog prekog suda u selu Donji Katun. Početkom 1944. godine, 18. januara, dolazi do objedinjavanja svih četničkih odreda koji su delovali na široj teritoriji Temnića, Pomoravlja, Levča i Resave. Formira se Velikomoravska grupa korpusa, kojom do maja 1944. komanduje potpukovnik Ljubomir Mihajlović, a potom potpukovnik Todor Gogić. *(Podaci iz knjige „General Draža Mihajlović i opšta istorija četničkog pokreta“ autora Miloslava Samardžića, 4. tom, Kragujevac).*

Četnički komandant sela Raševice u Drugom svetskom ratu bio je Milutin Spasić, a predsednik sela Draga Todosijević. Relativno, mali broj Raševčana je bio aktivan u četničkim odredima, odnosno „pod opasacem“, kako se govorilo. Zna se posigurno, čuli smo od Ljubiše Jovanovića, da je njegov otac Desimir Dinče Jovanović bio u četničkom odredu Temničkog korpusa na Jastrepcu, kojim je komandovao kapetan Rausavljević-popularni Raus, opevan i u pesmama, a koji je ujedno bio i načelnik štaba Odreda Velikomoravske grupe korpusa. Njegovim dolaskom četnici postižu borbene uspehe na Jastrepcu. Vojnu obuku četničke omladine prošli su mnogi mobilisani omladinci iz Raševice. Obuka se odvijala u Balabanovom braniku na Juhoru kod sela Izbenice.

Mlade ilegalke KP: Zanimljivo je istaći podatak da su za vreme rata komunisti imali svoju vrlo poverljivu raševićku vezu u liku mlade devojke Darinke Jeftić Lole, koja je bila kurir Juhorskom partizanskom odredu, ali i Rasinskom partizanskom odredu na Jastrepču. Džina Jovanović, mobilisan u Nedićevu poljsku stražu, inače, najbliži komšija Darinke Jeftić, više puta joj dozvoljavao da bezbedno prođe poljsku stražu i odnese partizansku poštu. Ovaj podatak govori koliko je mlada komunistkinja Darinka Jeftić Lole igrala važnu ulogu u ovim sudbonosnim danima. Zbog toga što je bila „crvena“, četnici su u dva navrata pokušali da je ubiju, ali je Darinka oba puta uspešno izbegla poteri. Jedanput joj je četničku nameru prvi dojavio Milutin Spasić i pomogao da se skloni. Ona je uspela da izbegne poteri i prebaci se preko Morave, a drugi put ju je otac sakrio u kaci pšenice. Četnici su bajonetima pretražili kacu, ali je Darinka i ovoga puta imala sreće. Devojka je potom otišla u Čupriju gde je živeo njen rođak komunista Ljuba Milanović. (Ovog Raševčanina, 1948. godine, njegov pašenog, inače Hrvat poreklom, denuncirao je kod partizanskih vlasti kao navodnog informbirovca i sa velikom grupom komunista-staljinista strpali su ga u vagon za Goli otok. U Vinkovcima, u nameštenom sudaru voza, i samo tog vagona izdvojenog od kompozije, a punog Srbima, izginuli su svi srpski komunisti proruski orijentisani, osim dvojice, a jedan od njih je bio Ljuba Milanović). Osim Darinke Jeftić Lole, privržena komunističkom pokretu bila je i Danica Barać, izbeglica iz Podravine, o kojoj ćemo govoriti u narednom poglavlju.

Raševčani dobri domaćini izbeglicama-bežunarima: Srbe koji su morali da beže od ustaša i Nemaca iz zapadnih krajeva stare Jugoslavije, pre svega iz Hrvatske i Vojvodine, Nedićeva vlast je primila u Srbiju i rasporedila po selima i gradovima, gde su našli sigurno utočište, gostoprimstvo i spas od ustaške kame i nemačke odmazde. I u Raševici je bilo nekoliko izbegličkih porodica smeštenih kod uglednih domaćina. Naprimer u kući Danila Arsića, prema svedočenju njegovog sina Mihajla Arsića, danas jednog od najuglednijih domaćina u Raševici, stanovale su dve porodice izbeglica. Najpre Stevan Karanović iz Žiroslavlja kod Virovitice, a potom Spira Višnjić.

-To su bile teške i opasne godine, bez zakona i reda. Začas te nema i niko ni zašta ne odgovara, seća se Mihajlo Arsić. Po mog oca Danila dođu jednog letnjeg dana dva naoružana partizana i

poteraju ga u planinu. Otac je mislio da će ga sigurno streljati, kao viđenijeg i bogatijeg domaćina, čim zamaknu malo dalje u šumu. Međutim, nisu ga streljali već su ga odveli na Dobru vodu, ali drugim putem, a ne onim kojim se obično ide. Tamo ih je dočekao Raševčanin Vukosav Stošić Tenkovac. „Kad je video da su me priveli, pričao je moj otac Danilo, pitao je te partizane da li su me silom doveli ili sam došao dobrovoljno. Oni su savili glave i ćutali. Tenkovac se razljutio i rekao im: „Mi ovde ne privodimo ljude silom, već primamo u odred samo one koji se dobrovoljno jave. Ti Arsiću, si slobodan, vrati se kući, a sa vama dvojicom ću kasnije da razgovaram“. Moj otac Danilo nije smeo da se vrati istim putem sa Dobre vode, već je išao preko Trešnjevica“ - seća se Mihajlo Arsić, koji nam je ispričao i ovo sećanje: - Sa majkom i babom krenemo da pooremo neku njivu u brdu. Majka vodi krave, a ja i baba se vozimo. Baba ponela nešto za ručak: proju, luka, malo sira... Nije se imalo kao sada. Odjednom pred kola izađu dva naoružana četnika. Pitaju nas kuda idemo. Mi im kažemo. „A je l imate nešto za jelo“, pitaju opet? „Kako da nemamo, dođi sinko, veli moja baba, daćemo vam sve što smo poneli. Mi danas ne moramo ni da oreimo“, veli moja baba i daje im svu hranu koji smo poneli – seća se Mihajlo Arsić.

U kući Svetomira Radovanovića, poznatog kao Tona Bolin, stanovala je izbeglička porodica Barać iz Žiroslavlja kod Virovitice. Jedan član ove porodice je tu umro i sahranjen je na raševičkom groblju. Kako nas je informisao Zoran Radovanović, praunuk Svetomira Radovanovića, članovi porodice Barać danas žive u Zrenjaninu i Beogradu. Prijateljstvo sklopljeno u ratnim danima ni danas nije prekinuto. Naprotiv, potomci i jedne i druge porodice su u kontaktu, a nedavno je, pre tri godine, Petar Barać, dever Danice Barać, posetio Raševicu i obišao Radovanoviće, Arsiće i Saviće. Devojka Danica Barać bila je tih ratnih godina opredeljeni komunist i sarađivala je sa partizanskim kuririma i odredima tokom Drugog svetskog rata. Četnici sa Juhora su osnovano posumnjali da je Danica „crvena“ i na prekom sudu doneli su smrtnu presudu. Iz Raševice je tada hitno otišlo 20-30 meštana, na čelu sa Milutinom Spasićem, u četnički gorski štab koji je ovu delegaciju dočekao u Balabanovom braniku, iznad sela Izbenice. Svi su Raševčani svojim potpisima garantovali za nju, tako da je mlada komunistkinja Danica Barać bila spašena sigurne smrti.

Posle oslobođenja porodica Barać je pozvala Milutina Spasića i Svetomira Radovanovića u goste na čast, a u znak zahvalnosti. Milutin Spasić, četnički komandant sela, mobilisan je u redove NOVJ i poslat na bosansko ratište. I tamo je pomagao svoje zemljake, a neke spasio sigurne smrti. U kući Radivoja i sina mu Milivoja Dimitrijevića boravio je kao izbeglica izvesni mladić Uroš iz Srema. Srodio se i sa porodicom Dragoljuba Pavlovića Ljupčeta, a posle rata je dolazio tri puta u posetu ovim familijama. Naravno, i u drugim kućama gostoprinstvo, sigurno sklonište i spas od ustaša i fašista našli su i drugi brojni Srbi-bežunari. U toku rata u RAŠEVICI je, kao i u celoj Srbiji, postojala organizovana Nedićeva poljska straža, zvanično Srpska državna straža. Pripadnici poljske straže su sa četnicima morali da se bore na Bukoviku protiv partizanskih jedinica, i prema svedočenju Džine Jovanovića, posleratnog magacionera, četnički odredi su pretrpeli velike gubitke. Prema poverljivom izveštaju Srpske državne straže, tokom 1941. godine, 26. avgusta, u RAŠEVICU su sišla sa Juhora dvojica partizana, kupili su knjige o ovršenom žitu i spalili ih. Četvorica naoružana komunista došli su do pojate Jevrema Mladenovića i zahtevali da im obezbedi hranu. Ozbiljan borbeni sukob četnika i partizana na teritoriji Temnića, dogodio se 26. novembra 1943. godine kod Bačine. Partizani iz kruševačkog okružja, grupa od 600 naoružanih boraca, htela je da se dohvati planine Juhor, ali su je sačekali četnici DM i borci Srpske državne straže (Nedićevci). Tom prilikom ubijeno je 60 partizana, 35 zarobljeno i odmah poklano od strane četnika.

U toku Drugog svetskog rata meštanin Čeda Rakić, posle kapitulacije Kraljevine Jugoslavije došao je selo i imao je plemenitu i opšte korisnu nameru da elektrificira selo, kao što je to pre njega uradio izvesni Lena u Bačini, a koja se tada smatrala varošicom. Čeda Rakić je kupio agregate, akumulatore i sav drugi potreban elektromaterijal i započeo je elektrifikaciju RAŠEVICE. Neki meštani tvrde da je Čeda Rakić u ovom poduhvatu u mnogome uspeo, bio je skoro pred završetak elektrifikacije sela, ali mu je posle oslobođenja nova vlast konfiskovala sav materijal. Čeda Rakić je nakon toga izgradio jedan koristan objekat za selo. Kod starog bresta na obali Morave, u pravcu Čepura, postavio je novu skelu, ali se nesrećnim slučajem baš na dan svečanog puštanja tog plovila u rečni saobraćaj – udavio u talasima Morave.

Iz perioda Drugog svetskog rata ostao je u dubokom sećanju meštana RAŠEVICE i okoline još jedan tragičan događaj vezan za skelu. U vreme jednog visokog vodostaja Morave, skeledžija Jovan Lukić je prevozio putnike i zaprežna kola sa šavačke na RAŠEVIČKU obalu. Nekim slučajem konopac se zakačio za stubić i puna skela putnika i zaprežne stoke se prevrnula nasred reke. Tada se udavio jedan putnik i neki zarobljeni Italijan koji se tu zadesio. Ostali su se spasili držeći se za daske koje su plutale na vodi i kravama za repove. Treći nesrećan događaj na Moravi se zbio 7. aprila 1944. godine, kada se nesrećnim slučajem udavilo troje Čepuraca. Inače, Morava je tokom četiri godine ratovanja mnogo puta nosila leševe ubijenih. (*O tome opširnije u „Izveštajima Komande Srpske državne straže za okrug Moravski, Istorijski arhiv, Jagodina, 2001).*

Od 1941. godine do oslobođenja od fašizma 1945. godine poginulo je u NOB-u 25 žitelja Raševice.

Spomenik palim borcima u Drugom svetskom ratu

SPOMENIK IZGINULIM BORCIMA IZ RAŠEVICE U DRUGOM SVETSKOM RATU

Podigunut je 1982. godine u centru sela, ispred Doma kulture, izliven u betonu, sa mermernom pločom u pročelju, na kojoj piše: „Borili se i ginuli da bi večno živeli. Pali borci: **Srejić Momir, Krstić Stojadin, Lazić Dragomir Romi, Radivojević Dobrivoje, Nešić Dušan, Nikolić Dragomir, Marković Milutin, Marković Života,**

Milosavljević Svetislav, Milosavljević Dragomir, Bojković S. Miodrag, Miletić Borisav, Miletić Vojislav, Jovanović Dimitrije, Nikolić Gvozden, Ilić Stanisav, Petrović Svetolik, Jovičić Dušan, Milivojević Timotije, Jeftić Stojadin, Kostić Momir, Stanojević Stojadin.

Žrtve fašističkog terora: Rajić Angelina, Rajić Biljana, Simić Svetislav.

Narod RAŠEVICE, nov. 1982. godine

SPOMEN-PLOČA IZGINULIM BORCIMA IZ RAŠEVICE U DRUGOM SVETSKOM RATU

Nalazi se na severnom zidu-pročelju Doma kulture. Izrađena je od belog mermera, i postavljena 1952. godine. Zbog potrebe proširenja i adaptacije zgrade, ploča je izmeštena sa prvobitnog mesta. Na ploči piše: „Slavna istorija naše zemlje i naših naroda, od 1941. do 1945. godine, ispunjena je borbama i pobedama. Njene stranice ispunjene su krvlju naših vernih sinova, među njima i naših drugova, očeva i braće: **Momir J. Srejić, Stojadin M. Krstić, Dušan S. Nešić, Dobrivoje M. Radivojević, Dragomir S. Nikolić, Dragomir M. Lazić, Svetislav J. Jeftić, Dragomir V. Milosavljević, Milutin A. Marković, Života A. Marković, Milorad S. Bojković, Borisav M. Miletić, Vojislav Ž. Miletić, Momir M. Kostić, Stanisav M. Ilić, Stojadin D. Stanojević, Dimitrije B. Jovanović, Gvozden Ž. Nikolić.**

Neka herojska borba palih drugova služi kao svetao primer kako treba braniti slobodnu socijalističku domovinu.

7. 7. 1952. godine

M. O. Saveza boraca
Raševice

BORCI IZ RAŠEVICE – PRIPADNICI NARODNO- OSLOBODILAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE U DRUGOM SVETSKOM RATU:

Posle oslobođenja našeg kraja od fašističkog okupatora oktobra 1944. godine, iz Raševice su u novembru iste godine mobilisani u redove NOVJ mladići stasali za vojsku, koji su upućeni na front. U Bosni i Hercegovini su ratovali sledeći Raševčani: Svetislav Rakić, Miomir Kostić (nosilac medalje za hrabrost), Gvozden Marković, Bora Veselinović, Borisav Janković, Blagoje Đurđević, Budimir Savić, Velimir Savić, Dragoljub Savić, Dale Savić, Cale Jovanović, Miodrag Marković, Vitomir Radivojević, Milan Marinković, Milutin

Spasić, Gile Miletić, Dragiša Petrović, Svetomir Dinić, Živojin Milojević, Miodrag Mojsilović, Radosav Matejić, Branko Matejić, Vučko Pavlović, Bora Pavlović, Stojan Gajić, Vojislav Miletić, Stojadin Radomirović, Radomir Radomirović, Gvozden Cvetković, Dobrivoje Milenković, Vukadin Savić, Kole Nikolić, Đorđe Miljković, Aleksandar Pavlović, Miodrag Milovanović, Rada Miletić, Miletić Miladin, Draga Milošević, Stanoje Savić, Draga Milojević, Žika Milojević, Mile Nikolić, Voja Dinić, Ljuba Dinić, Stanoje Veselinović, Milan Gajić, Radomir Vlajić, Blaža Vujičić, Dobrivoje Vujičić, Nenad Milosavljević, Draga Matić, Borisav Radovanović, Momčilo Milovanović, Miladin Ilić, Vujadin Ilić, Svetislav Simić, Miša Aleksić, Žarko Rančić, Žika Milosavljević, Bajče Milosavljević, Tihomir Radivojević, Svetislav Maksimović, Dragiša Miletić, Gvozden Nikolić, Aleksa Rajić, Aleksandar Nikolić, Gvozden Marković, Stojan Lazić, Gvozden Nikolić, Branko Kojić, Žika Živanović, Dragomir Jevtić, Dimitrije Jovanović, Loda Antić, Gvozden Petrović, Vule Petrović, Duško Marković, Vule Vlajić, Stojadin Petrović, Momčilo Ilić, Nikola Đokić, Dragoljub Savić, Voja Miletić, Milan Gajić, Živojin Milojević, Branislav Nikolić, Diče Đokić.

U novembra 1944. godine još jednom je izvršena naknadna mobilizacija, kojom je obuhvaćeno najmlađe godište koje nije bilo ni punoletno, odnosno mladići rođeni 1927. koji su tada imali jedva 17 godina. Sa starijim generacijama mladića, na Sremski front su otišli sledeći Raševčani: Milivoje Dimitrijević–Dune, Kostadin Stanković, Danilo Matić, Živojin Miletić, Dobrivoje Đurđević, Dragomir Jovanović, Mile Milojević, Rajče Petrović, Predrag Stanković, Toplica Marković, Mija Canić, Čedomir Dinić, Vlajko Matejić, Radiša Pavlović, Miloš Milovanović, Tone Jovanović, Čeda Jovanović, Radisav Avramović, Despot Miletić, Budimir Cvetković, Čedomir Savić, Miodrag Miladinović, Džula Miletić, Tihomir Jeftić, Jordan Tasić, Milan Gajić, Dragiša Marković, Jordan Dinić, Rada Dinić, Đorđe Dinić, Dobrivoje Vlajić, Života Marjanović, Lala Savić, Dobrivoje Milovanović, Slavomir Stefanović, Miodrag Pantić, Vukadin Aleksić, Žila Matić, Radivoje Živanović, Dragutin Mitić, Boško Vlajić, Milan Vlajić, Voja Nikolić, Toplica Nikolić, Slobodan Marković, Života Jovanović, Desimir Stošić, Mile Živanović, Bora Živanović, Nikola Ilić, Nedeljko Ilić, Stanoje Todosijević, Miodrag Ilić, Rajko Vlajić, Milivoje Ilić, Dragiša Đokić. Mnogi ljudi iz Raševice su mobilisani u takozvane radne brigade, a među njima

su bili: Radivoje Dimitrijević, Momčilo Živanović, Vukoman Maksimović, Nemanja Dinić, Radisav Canić, Mihajlo Canić, Žika Vlajić, Dena Đokić, Života Janković, Života Nikolić, Hranislav Canić, Božin Ilić. U Korpus narodne odbrane su bili mobilisani: Momčilo Milovanović, Dena Milanović, Vojislav Blagojević, Velimir Jovanović, Lala Dinin Savić, Mija Jeremić, Voja Blagojević, Čeda Jovanović, Dragiša Miletić, Džina Mladenović, Vitomir Savić, Nina Miladinović, Vukadin Miletić, Milutin Milovanović, Vukadin Jeremić...

Raševčani koji su rat proveli u nemačkom zarobljeništvu:

Dragomir Miletić, Stojanče Milojević, Stojadin Marković, Dragomir Dinić, Vučko Milojević, Mile Avramović, Tole Avramović, Moma Matić, Mila Matić, Duško Milenković, Dušan Miletić, Stojan Veselinović, Milija Urošević, Vlaja Marjanović, Dragomir Marjanović, Vule Milosavljević, Radomir Arsić, Gvozden Stojković, Vidan Jovanović, Milutin Petrović, Milan Rajić, Gvozden Pavlović, Draga Rakić, Dragomir Mitrović.

*Predrag Kostić Gile, bibliotekar, dao je veliki doprinos
da se imena boraca iz Raševice
nikada ne zaborave*

Kratak pregled razvoja četničkog pokreta u Temniću i Pomoravlju od 1941-1944: Kako se razvijao četnički pokret u ovom delu Srbije, odnosno u Temniću, kojem je administrativno pripadala i RAŠEVICA, do sada je vrlo malo pisano, gotovo nimalo, pa smo smatrali da će se najvažnije činjenice o ovom pokretu najbolje videti iz strogo poverljivog izveštaja

vazduhoplovnog potpukovnika Todora Gogića, komandanta Velikomoravske grupe korpusa, upućenog načelniku Štaba Vrhovne komande jugoslovenske vojske u otadžbini, odnosno Draži Mihajloviću, u kojem se vrlo objektivno opisuju počeci razvoja četničkog pokreta u Varvarinu i celom Temniću od 1941, tokom rata, pa sve do 1944. godine, kao i svi problemi koji su ga pratili. Dokument dajemo u originalu, ćirilicom, ali samo delove koji se odnose na naš kraj:

“Кратак извештај о раду корпуса на територији Велико-Моравске групе корпуса . **Варварински Корпус:** На територији Велико-Моравске Групе Корпуса први организацијски радови нашег покрета врше се у Варваринском крају. Први пионир Врваринског Корпуса био је ваздухопловни капетан Прокопије Главичић који је са капетаном "Булом", капетаном Видићем, поручником "Лилом", поручником Сотировићем, капетаном Јоцом Михаиловићем и мајором Љубом Михаиловићем, извршио ширење идеје покрета Д.М. међу народ и стварали предуслове за рад на широј политичкој и војничкој бази. У Белици поручник Видић оснива Беличку Бригаду, а у Темнићу заједнички стварају Темнићку бригаду војни чиновник "Була" и рез. поручник "Лила". Команду Темнићке бригаде води поручник "Лила". Касније, за команданта Варваринског корпуса поставља се вазд. мајор Жикић. Под утицајем поручника Видића и капетана Јоце Михаиловића, капетан Станиша Васић, који није био нигде на служби, прима другу Беличку бригаду и њом командује до данас. Настаје брзо сузбијање рада "народних војвода", који су готово сво преостало оружје од народа, предали непријатељу. Народ свој оставили, новац који је био намењен за њихов тобожњи "национални рад"-опљачкали. За кратко време рада у Варваринском Корпусу, избија име Видића као агилног, поштеног и енергичног организатора у Белици. И док Видић успева у своме раду, дотле се кап. "Була" и пор. "Лила" свађају око права ко треба да има већу власт и ко треба да има право на командовање Темнићском бригадом. Тако почињу и прве несугласице у Варваринском Корпусу. У Темнићској бригади и поред најбољих услова, организација на војничкој основи стоји на мртвој тачки. Командант Варваринског Корпуса мајор Жикић неспособан да се снађе у

оваквој средини подлеже утицају, час једној час другој завађаној страни на тај начин ствара још већу мржњу и још дубље размимоилажење. Једини, који је деловао помирљиво, и који је схватио своју дужност као братско помагање био је капетан Музикравић. Најзад Врховна Команда поставља ствари на своје право место. Мајора Жикића смењује а поставља за команданта Варваринског Корпуса рез. мајора Здравка Милошевића а за његовог помоћника, поставља капетана Видића. Команду прве беличке бригаде предаје пешадијском потпоручнику Селимиру Андрејићу, који наставља рад. Темнићску бригаду предаје поручнику Славку Милошевићу, који и данас њом командује, скромно и тихо.

Из Врховне Команде стиже наредба, да се образује Велико-Моравска Група Корпуса на челу са потпуковником Љубом Михаиловићем. У састав те команде улазе три корпуса и то: Варварински, Иванковачки и Ресавски Корпус. У половини месеца јануара стигао сам и ја у Иванковачки Корпус, да као делегат Врховне Команде будем док се изврши детаљна организација целе територије В.М.Г.К. и политички и војнички. Велико-Моравска Група Корпуса организује из сва три Корпуса стрељачке чете, и то: Варварински Корпус даје стрељачку чету под командом рез. потпоручника Радосава Петровића. Иванковачки Корпус даје стрељачку чету под командом капетана II класе Мих. Ћаћића, а Ресавски Корпус даје стрељачку чету под командом капетана I класе Косте Стефановића. Све три чете образују Одред В.М.Г.К., који се ставља под команду рез. мајора Здравка Милошевића. У Варваринском Корпусу после одласка мајора Жикића, капетана "Буле", капетана Грујића и поручника "Лиле" настаје миран и срећен рад. Варварински Корпус престао је да буде поприште интрига, свађа и сујете личних амбиција. Доласком капетана Раусављевића Варварински Корпус много је добио у војничком погледу. Са стране војске на територији В.М.Г.К. вршена су чишћења појединаца и мањих групица, појединачно и плански. Чишћење петоколонаша, зеленаша (ћифта), народних издајца и комуниста ишло је доста енергично. Сама ствар тражила је своје хитно решење. Почетком фебруара 1944 године извршен је у Параћину, Ћуприји, Јагодини, Свилајнцу и Варваринском срезу плански напад на народне

изроде. Ликвидирано је просечно у свакој наведеној вароши 10-15 таквих типова. Окупаторске акције било је на целој територији В.М.Г.К. за цело време и све до данас. Окупаторима се није супротстављало са разлога што је ситуација на целој територији осетљива. ЗА КОМАНДАНТА, ВАЗДУХОПЛОВНИ ПОТПУКОВНИК (потпис) Тодор Гогоћ“

(Podaci o četnicima preuzeti iz knjige „General Draža Mihajlović i opšta istorija četničkog pokreta“ autora Miloslava Samardžića, 4. tom, Kragujevac).

RASPAD SFR JUGOSLAVIJE I RATOVI 1991-1999. GODINE:

У политичком смислу распад SFRJ је почео још 1974. године када је donet нови највиши правни акт државе, такозвани „Kardeljev ustav“, који је stvorio uslove за otcepljenje republika i pokrajina iz jugoslovenske federacije. Praktično ustav iz 1974. је ustanovio konfederativnu Jugoslaviju. Miloševićev Ustav Srbije iz 1989. године ponovo је integrisao pokrajine Vojvodinu i Kosovo u јединствену државну i правну celinu („Oj Srbijo, iz tri dela, konačno si sada cela“). То је довело до уставне кризе u Jugoslaviji, која је завршена једностраним otcepljenjem Slovenije i Hrvatske iz SFR Jugoslavije 25. јуна 1991. године. Након toga Србија i Crna Gora proglašavaju novу државну zajednicu – Saveznu Republiku Jugoslaviju, 27. априла 1992. године. Otcepljenje Slovenije i Hrvatske iz SFRJ istovremeno је izazvalo i ratne sukobe, najpre desetodnevni rat u Sloveniji, zatim rat u Hrvatskoj, a potom i u Bosni i Hercegovini. Ovi ratni sukobi su okončani Dejtonskim mirovnim sporazumom 1995. године i stvaranjem nove srpske државе preko Drine - Republike Srpske, kao i Federacije BiH. Međutim, i државна zajednica Srbije i Crne Gore se raspada i 2006. године stvaraju se две независне државе Republika Srbija i Crna Gora. Takoзвана Republika Kosovo proglasila је једнострано otcepljenje 2008. године, suprotno Ustavu Srbije i međunarodnom pravu. Epilog raspada Jugoslavije kritički može da se sažme u sledećem: „Zajednička држава је razbijena, izgrađivani gradovi i mostovi porušeni, socijalizam ukinut, 'bratstvo i јedinstvo' poništeno, nacionalizam ustanovljen. Za osnovu politike i nauke, pacifizam identifikovan sa izdajom, umesto klasnih obeleženi su

samo nacionalni neprijatelji, umesto 'svetle budućnosti' ustanovljena je samo 'svetla prošlost', zapisala je *Olivera Milosavljević* u svom istraživanju "*Građani bivše SFRJ žive lošije nego pre dvadeset godina*".

Ratni događaji na prostoru bivše Jugoslavije ređali su se ovim redosledom: 1) **Rat u Sloveniji** (27. 6. 1991- 6. 7. 1991); 2) **Rat u Hrvatskoj** (1991-1995); 3) **Rat u Bosni i Hercegovini** (1992-1995); 4) **Rat na Kosovu i Metohiji** (1998-1999) praćen bombardovanjem Srbije od strane najveće vojne sile na svetu - NATO-pakta, a okončan je Kumanovskim sporazumom 9. juna 1999. godine.

NATO agresija i bombardovanje Srbije započeto je 23. odnosno 24. marta 1999. godine, kada su prema Srbiji poleteli bombarderi iz Aviana, Istrana, Vičence u Italiji, zatim iz Mađarske, Hrvatske, Makedonije, Bugarske, Albanije i krstareće rakete ispaljene sa ratnih brodova postavljenim u Jadranskom i Jonskom moru. Za 75 dana bombardovanja, razaranja, rušenja vojnih i civilnih objekata, velikih žrtava NATO bombardovanja u gradovima i selima širom Srbije, a koje su cinično nazivane „kolateralne štete“, neprijatelji su mislili da su konačno smrvili i porazili srbsku vojsku. Međutim, kada se bombardovanje završilo, i potpisan mirovni sporazum, NATO-neprijatelji Srbije nisu mogli da veruju da je srbska vojska sačuvala svu svoju ratnu mašineriju i 98 odsto borbenog sastava u ljudstvu. U ratu na Kosovu i Metohiji srbski vojnici odneli su nezaboravne pobede nad višestruko brojnijim neprijateljima, a posebno su blistave i herojske pobede na Paštriku i Košarama, kada su albanski i šiptarski teroristi pokušali da prodru iz Albanije u Srbiju, uz vazдушnu pomoć Amerikanaca. Nakon ovih blistavih pobeda srbskih junaka, NATO alijansa i Amerika uviđaju da bi imali strahovite gubitke kada bi poslali kopnene snage da se bore sa srbskim junacima i nastavljaju još besomučnije bombardovanje Srbije i civilnog stanovništva. Samo desetak dana pred zaključenje Kumanovskog sporazuma, NATO-avijacija bombarduje most na Velikoj Moravi kod Varvarina (30. maja 1999.) i tom prilikom poginulo je 10 civila, 17 teško, a više desetina građana lakše ranjeno. Moravom su plovili leševi nevino ubijenih Srba. Ne samo za ovaj zločin, već ni za sve druge brojne zločine učinjene tokom 75 ratnih i krvavih dana, odnosno agresije NATO snaga na Srbiju,

nad nevinim srpskim žrtvama – civilima, niko do sada nije ni procesuiran, akamoli osuđen.

VETERANI RATOVA 1991-1999. GODINE IZ RAŠEVICE:

Svoj doprinos veličanstvenoj borbi srbske vojske na prostorima bivše Jugoslavije, a posebno na Kosovu i Metohiji, dali su i sledeći borci iz Raševice: **Petrović Radosav Raća, Petrović Zoran, Radovanović Miroslav, Milošević Aleksandar, Mitić Slobodan, Milošević Nenad, Kojić Velja, Vujičić Borko, Gajić Živorad, Petrović Života, Jovanović Zoran, Radovanović Zoran, Jovanović Borivoje, Vlajić Milan, Miletić Životije, Ilić Životije, Marković Dobrivoje, Marković Radivoje, Arsić Nenad, Đorđević Živorad, Vlajić Nebojša, Milošević Predrag, Veselinović Nenad i Veselinović Zoran.**

(Podaci dobijeni od zastavnika 1. klase Nikole Ljevnajića, predsednika Saveza boraca iz Paraćina)

OSNOVNI BIBLIOGRAFSKI PODACI O MIROSLAVU DIMITRIJEVIĆU

Miroslav Dimitrijević (1950. Raševica) je književnik, publicista, novinar, esejist, istoriograf, književni kritičar, antologičar i sakupljač narodnih umotvorina.

Objavio je oko sedamdeset dela: pesama, priča, romana, monodrama, satire, monografija, antropogeografskih i istorijskih studija, eseja, beseda, antologija, narodnih umotvorina i pesama za decu. Dimitrijevićeve knjige objavljivali su najpoznatiji i najugledniji izdavači Srbije i Jugoslavije: Prosveta, Narodna knjiga, Beoknjiga, Beogradska knjiga, Apostrof, Politika Ekspres, Edicija „Hronike sela“ Odbora za selo Srpske akademije nauka i umetnosti, Kulturno prosvetna zajednica Srbije, Legenda iz Čačka, Bagdala iz Kruševca, Svetlost iz Kragujevca, Udruženje književnika Srbije – Književna zajednica za Pomoravski okrug - Jagodina, Vuk Karadžić iz Paraćina, Književna kelija Sveti Sava iz Paraćina, Zaharije Orfelin iz Paraćina, Reč mladih iz Užica, Razvigor iz Požege, Udruženje sveslovenske učenosti-Beograd i mnoge druge izdavačke kuće.

Prevodjen je na: engleski, nemački, ruski, francuski, rumunski, bugarski, grčki, turski, rusinski, japanski, slovenački i makedonski jezik. Dobitnik je brojnih književnih nagrada i priznanja.

Zastupljen je u više desetina antologija, zbornika i panorama poezije i proze u zemlji i inostranstvu. Jedan je od najplodnijih saradnika edicije „Hronike sela“ Srpske akademije nauka i umetnosti i Kulturno-prosvetne zajednice Srbije.

Uvršten je u dve enciklopedije najpoznatijih svetskih intelektualaca na početku dvadeset prvog veka, u izdanju Univerziteta Kembridž u Engleskoj. U Kembridžovim enciklopedijskim izdanjima (Cambridge, England) *1000 intelektualaca u 21. veku* i *2000 intelektualaca u 21. veku* dobio je odrednice.

Njegove monodrame „Ortaci“ i „Zamenik“ i komedija „Paraćinski TV gnevnik“ izvodjene su ukupno preko sto puta u pozorištima širom Jugoslavije, ali i kao diplomatske predstave na Fakultetima dramskih umetnosti u Novom Sadu i Beogradu. Takodje su emitovane u celosti i na televiziji Kanal M u Paraćinu, a u fragmentima i na drugim televizijskim stanicama.

Pokrenuo je i uređivao kao glavni i odgovorni urednik sledeća glasila: prvi paraćinski književni časopis „Dani“, prvi privatni list za besedništvo posle Drugog svetskog rata „Agapi“, tri serije paraćinskog lista „14 dana“, podlistak „Djački dani“, prvi srpski satirični časopis „Golać“ i ediciju „Prva knjiga“ u Paraćinu.

Bio je jedan od osnivača i predsednik Studentskog književnog kluba „Šiblje“ u Kragujevcu, Književnog kluba „Mirko Banjević“ i IKAR-a (izdavačko književno artistske radionice) u Paraćinu, osnivač i prvi predsednik Podružnice Udruženja književnika Srbije za Pomoravski okrug u Jagodini, a sada je potpredsednik Književne zajednice UKS-a za Pomoravski okrug. Vodio je tri izdavačke kuće - Književnu keliju „Sveti Sava“, Izdavačko preduzeće „Zaharije Orfelin“ i IKAD i bio je, takodje, odgovorni urednik u Izdavačkom preduzeću „Vuk Karadžić“ u Paraćinu.

Pokrenuo je književne manifestacije: Pesnička olimpijada, Svetosavski pesnički maraton, Srpska duhovna akademija, Satirični festival „Lakini dani“, Veče humora i satire... Takođe je jedan od organizatora Republičkog „Turnira duhovitosti“, kada je ekipa Paraćina osvojila prvo mesto u Srbiji, u sezoni 1998/99.

godine, igrajući njegovu komediju, i u njegovoj režiji, „Paraćinski TV Gnevnik“.

Bio je jedan od organizatora i voditelj republičke kulturne manifestacije „Susreti sela“ i reditelj programa ekipe Mirilovca (predstavnik Paraćina) koja je osvojila prvo mesto u Srbiji u kulturno-umetničkom stvaralaštvu, zatim Takmičenja recitatora Srbije „Pesniče, dužnost znaš“, Radničkog kulturnog stvaralaštva i član Organizacionog odbora Festivala „Srpsko pero“ u Jagodini. Bio je biran u više odbora i tela Udruženja književnika Srbije.

Miroslav Dimitrijević je književne priloge objavljivao gotovo u svim najuglednijim književnim časopisima i listovima SFR Jugoslavije i Srbije: Književne novine, Književna reč, Letopis Matice srpske, Polja, Ulaznica, Povelja, Oko, Pitanja, Putevi, Rukoveti, Odjek, Braničevo, Raskovnik, Ovdje, Front, Bagdala, Koraci, Doba, Dani, Student, Mladost, Omladinske novine, Omladina, NON, Politika, Politika Ekspres, Borba, Glas javnosti, Pesnik, Jež, Osmeh, Oslobođenje, Bagdala, Univerzitetska riječ, Svetlost, Pobjeda, Dometi, Venac, Novi put, Stig, Stvaranje, Književna zbivanja, Naš vesnik, Literaturne slovo, Tan, Glas, Fakk, Rad, Trag, Selo, Vestnik, Jež, Osmeh, Duga, Haiku moment, Haiku novine, Paun, Zavičaj, Zadružbina, Reč mladih, Prosvetni pregled, Zadruga, Beogradsko školstvo, Gambit, Ravno, Resavski poštovoša, Glas Podrinja, Naš glas, Glas Polimlja, Glas Odžaka, 14 dana, Hronika, Naše staklo, Novi Popovac, Naše delo, Golać, Dvoje, Crvena zastava, Pobjeda, Kikindske, Sloboda, Štampa, Paraćinskih 14 dana, Bilten-Paraćin, Napredak, Lozničke novine, Agape ... Kao novinar bio je povremeni ili stalni saradnik u više dnevnih, nedeljnih i mesečnih glasila i dopisnik dnevnog lista „Naša borba“.

O njegovom stvaralaštvu pisali su najeminentniji srpski i jugoslovenski književnici i kritičari: Milisav Savić, Branislav Petrović, Srba Ignjatović, Milovan Vitezović, Dragomir Brajković, Radomir Andrić, Radomir Mićunović, Duško Trifunović, Saša Hadži Tančić, Dimitrije Nikolajević, Slobodan Pavićević, Ljubomir Ćorilić, Veroljub Vukašinović, Dejan Bogojević, Bajo Džaković, Slobodan Žikić, Petar V. Arbutina, Gojko Đoko, Tomislav Marijan Bilosnić, Vladimir Devide, Nikola Mićević, Mićo Cvijetić, Predrag Bogdanović Ci, Hadži Dragan Todorović, Milijan Despotović, Milosav Slavko Pešić, Živorad Đorđević, Borislav Horvat, Mileta

Aćimović Ivkov, Srba Đorđević, Zoran Petrović, Miroslav Todorović, Vladan Rakić, Predrag Marković, Rajko Lukač, Vitomir Teofilović, Petar J. Marković, Jovan Babović, Nikola Vladisavljević, Anđelko Erdeljanin, Bane Jovanović, Dušan Stanković, Ana Dudaš, Miodrag Ignjatović, Adam Ninković, Ljubiša Đidić, Milojko P. Đoković, Radoslav Prokić, Anto Čosić, Alek Marjano, Branko Dimitrijević, Novak Drašković, Vasil Tolevski, Dušan Jakovljević, Slavko Sedlar, Milovan Vržina, Nikola Korbutovski, Boro Latinović, Živan Živković, Nebojša Milenković, Zoran Doderović, Adam Stošić, Slobodan Simonović, Momir Stanisavljević, Svetlana Arsić, Zorka Stojanović...

DELA:

NEHAJ KLATNA (pesme), "Vuk Karadžić", Paraćin, 1972.
MOJI SVEMIRSKI PRECI (pesme), SIZ kulture, Paraćin, 1975.
VELIKA POSTELJA (pesme), "Vuk Karadžić", 1976.
PROLEPŠAJ SE OD PESME (izbor), SIZ kulture, Paraćin, 1980.
PREPORUČENA POŠTA (pesme), u okviru troknjižja "Zidanje vode", (sa Zoranom Ivanovićem i Tomislavom Ivanovićem), SIZ kulture, Paraćin, 1982.
DUGA NAD ZAVIČAJEM (izbornik), SIZ kulture, Paraćin, 1982.
DOSOLJAVANJE ANĐELA (pesme), Književno društvo "Razvigor", Požega, 1985.
GENERALNA POPRAVKA (pesme), "Reč mladih", Titovo Užice, 1986.
SEDMOGLAVA (pesme), "Logos", Paraćin, 1986.
AFORIZNICA, (aforizmi), KK "Mirko Banjević", Paraćin, 1987.
ŽEŽENO (epigrami), "Vuk Karadžić", Paraćin, 1987.
DUGA NAD ZAVIČAJEM (zbornik poezije) SIZ kulture, Paraćin
VODE VETROVITE (narodne umotvorine iz Pomoravlja), "Svetlost", Kragujevac i "Vuk Karadžić", Paraćin, 1987.
TEČNA PŠENICA (haiku), Haiku klub "Macuo Bašo", Kula, 1987.
TEČNA PŠENICA (haiku), prevod na japanski, 1987.
ANTOLOGIJA JUGOSLOVENSKE HAIKU POEZIJE, list „14 dana“, Paraćin, (1987)
ANTOLOGIJA SRPSKOG AFORIZMA, objavljivana u listu „14 dana“, Paraćin (1987)
HREB (pesme), "Vuk Karadžić", Paraćin, 1989.

SVRBIJA (aforizmi), "Vuk Karadžić", Paraćin, 1990.

POKAZNI DAN SMRTI (roman-književna piramida), "Vuk Karadžić", Paraćin, 1990.

ŠUŠUMIGE (pesme za decu), "Vuk Karadžić", Paraćin, 1991.

U DEMOKRATIJU, NAPRED MARŠ, (aforizmi), "Zaharije Orfelin", Paraćin, 1992.

UDAJA VODE (poema), Književna kelija "Sveti Sava", Paraćin, 1993.

PESME (poezija), "Vuk Karadžić", Paraćin, 1995.

ZNAMENITI PARAĆINCI (monografija), Skupština opštine Paraćin, 1996.

ZNAMENITOSTI PARAĆINSKIH SELA (monografija), Skupština opštine Paraćin, 1996.

JAVNE ČESME U OPŠTINI PARAĆIN (monografija), Skupština opštine Paraćin, 1996.

STRANI PUTOPISCI O PARAĆINU (monografija), Skupština opštine Paraćin, 1996.

NA IZVORU REČI (etimološka studija), "Vuk Karadžić", Paraćin, 1996.

ZNAMENITI ČUPRIČANI U PRVOJ SRPSKOJ ENCIKLOPEDIJI, (monografija), Skupština opštine Čuprija, 1996.

PLANA (monografija), Radio-novinsko javno preduzeće "Paraćin", Paraćin, 1996.

MIRILOVAC (monografija), Odbor Srpske akademije nauka i umetnosti za proučavanje sela, Beograd i Kulturno prosvetna zajednica Republike Srbije, Beograd, 1996.

HREB (izabrane pesme), "Narodna knjiga", Beograd, 1997.

BESEDE (besede), "Narodna knjiga", Beograd, 1997.

ZLATOUSTI I ZLATOPOJCI, izbor iz vizantijske duhovne poezije, emitovano na Radio Paraćinu u okviru emisije „Dobrotoljublje“, Paraćin, (1998)

Razgovori sa najpoznatijim Srbima- RADIO IZDANJE Radio Paraćina, „Dobrotoljublje“, Paraćin, (1998)

NOVE BESEDE, Radio izdanje Radio Paraćina – jutarnji program - Paraćin, (1998)

DONJE VIDOVO (antropogeografska i istorijska studija), Odbor Srpske akademije nauka i umetnosti za proučavanje sela, Beograd i Kulturno prosvetna zajednica Republike Srbije, Beograd, 1997.

RATARI (antropogeografska i istorijska studija), Odbor Srpske akademije nauka i umetnosti za proučavanje sela, Beograd i Kulturno prosvetna zajednica Republike Srbije, Beograd, 1997.

MONODRAME (monodrame), "Bagdala", Kruševac, 1997.

GOSPOD ŽELJEN I LJUBLJEN (nova srbska molitvena poezija-antologija), Književna omladine Jagodine, Jagodina, 1997.

PEDESET GODINA FUDBALSKOG SAVEZA OPŠTINE PARAĆIN (monografija), Skupština opštine Paraćin, 1997.

ANTOLOGIJA POMORAVSKOG SATIRIČNOG AFORIZMA-APSA, "Politika Ekspres", Beograd, 1998.

PARAĆINSKI TV GNEVNIK (komedija), "Politika Ekspres", Beograd, 1998.

STARE SRPSKE MERE (esej) separat časopisa "Dani", Podružnica Udruženja književnika Srbije, Jagodina, 1998.

DAVIDOVAC (antropogeografska i istorijska studija), Odbor Srpske akademije nauka i umetnosti za proučavanje sela, Beograd i Kulturno prosvetna zajednica Republike Srbije, Beograd, 1999.

ČIĆEVAC SA OKOLINOM, (antropogeografska i istorijska studija), Odbor Srpske akademije nauka i umetnosti za proučavanje sela, Beograd i Kulturno prosvetna zajednica Republike Srbije, Beograd, 1999.

BUDUĆNOST JE UVEK ISPRED (monografija), Podružnica Udruženja književnika Srbije, Jagodina, 1999.

SPOMENICA OSNOVNE ŠKOLE "RADOJE DOMANOVIĆ", (monografija), Podružnica Udruženja književnika Srbije, Jagodina, 1999.

UDRUŽENJE MS-VELIKA PORODICA (monografija) Paraćin, 1999.

BLESAVSKA ŠKOLA (aforizmi), Podružnica Udruženja književnika Srbije, Jagodina, 2000.

MLAĐE DRVENO DOBA (poezija), Podružnica Udruženja književnika Srbije, Jagodina, 2000.

PRAVOSLAVNI HAIKU (antologija), Podružnica Udruženja književnika Srbije, Jagodina, 2000.

STO DVADESET GODINA PARAĆINSKE GIMNAZIJE (monografija), Gimnazija Paraćin, 2001.

KNJIŽEVNI LETOPIS PARAĆINSKE GIMNAZIJE, (zbornik), Gimnazija Paraćin, 2001.

ODRASTANJE ANĐELA (pesme), "Prosveta", Beograd, 2002.

SAVREMENI SRPSKI AFORIZAM, časopis „Dani“, podlistak „Paraćinskih 14 dana“ (skraćena verzija), Paraćin, 2002.

ČAST SVAKOME, DEMOKRATIJA NIKOME (aforizmi), "Beogradska knjiga" i "Apostrof", Beograd, 2002.

POTOČAC (antropogeografska i istorijska studija), Odbor Srpske akademije nauka i umetnosti za proučavanje sela, Beograd i Kulturno-prosvetna zajednica Republike Srbije, Beograd, 2004.

AFRODITIN DAR (hit roman), "Kaligraf", Beograd, 2008.

LJUBAV BELOG MONAHA (hit roman), Udruženje književnika Srbije, Podružnica Pomoravskog okruga, Beograd-Jagodina, 2010.

DONJA MUTNICA (antropogeografska i istorijska studija), pred štampanje

RAŠEVICA (antropološko-lingvistička i istorijska studija), Beograd, 2012.

ŠAVAC (antropogeografska i istorijska studija), Kulturno-prosvetna zajednica Republike Srbije, Beograd, 2012.

ČUVARI TAJNOG BLAGA, hit roman, (prvo izdanje) Udruženje sveslovenske učenosti, Beograd, 2011.

ČUVARI TAJNOG BLAGA (drugo izdanje) edicija „Bestseler“, izdavač „Beoknjiga“, Beograd, (2012)

GAUMATA, roman, izdavač „Legenda“, Čačak, (2012)

SAKRIVENA ISTORIJA SRBA, istoriografska studija, Udruženje sveslovenske učenosti, Beograd, 2011.

ANTOLOGIJA JUGOSLOVENSKE HAIKU POEZIJE, objavljivana u listu „14 dana“ Paraćin, (1987)

ANTOLOGIJA SRPSKOG AFORIZMA, objavljivana u listu „14 dana“, Paraćin (1987)

SAVREMENI SRPSKI AFORIZAM, časopis „Dani“, podlistak „Paraćinskih 14 dana“ (skraćena verzija), Paraćin, 2002.

NAJKRAĆE PRIČE (dvojezično izdanje na srpskom i francuskom), Atelje knjige, Pariz.

VEVERICA (haiku-dvojezično izdanje na srpskom i engleskom), Društvo prijateljstva Jugoslavija-Japan, Univerzitetska sekcija Novi Sad, Haiku klub „Aleksandar Nejgebauer“ Novi Sad.

GAUMATA, roman (drugo izdanje) Udruženje sveslovenske učenosti, Beograd, (2012)

ZASTUPLJENOST U ANTOLOGIJAMA I IZBORIMA POEZIJE I PROZE

„ZRNCA“-Antologija najkraće priče na srpskom jeziku, priredili Dejan Bogojević i Dušan Stojković, Legenda, Čačak, 2012.

„ZRNCA“-Antologija najkraće srbske proze (prevod na slovenački), „Apokalipsa“, Ljubljana, 2012.

„PROLEĆNA KIŠA PESAMA“, „Spring poetry Rain“, na srpskom i engleskom, Nikozija (Kipar), maj 2012.

„ZAVEŠTANJA“ – zbornik najboljih radova književnika dijaspore i matice, Udruženje srpskih pisaca Švajcarske, priredio Bratislav Živulović, Švajcarska (2012).

ENCIKLOPEDIJA KRUŠEVCA I OKOLINE, priredio Slobodan Simonović, Kruševac, 2012. godine

BISERI BALKANSKOG AFORIZMA, antologija, priredio Vasil Tolevski, Beograd, 2011.

AZBUČNIK SRPSKOG AFORIZMA, priredio dr Dušan Jakovljević, Zrenjanin, 2008.

VRAG I ŠALA, antologija srpskog aforizma, priredio Vitomir Teofilović, Beograd, (2000)

ČORT I ŠUTKA, antologija srpskog aforizma Vitomira Teofilovića, prevod na ruski jezik, Moskva, (2002)

ANTOLOGIJA SRPSKOG KNJIŽEVNOG AFORIZMA "AFOKALIPSA" priredio Aleksandar Baljak, Beograd, (1987)

KO JE KO U JUGOSLOVENSKOM HUMORU, SATIRI I KARIKATURI, leksikon najpoznatijih, priredio Milovan Vržina, Beograd, (1998)

SRPSKA KNJIŽEVNOST U DRUGOJ POLOVINI DVADESETOG VEKA, priredio Radomir Mićunović, "Unus Mundus", Niš, (2007)

SLUČAJNI UZORAK, antologija aforizama, priredio Vitomir Teofilović, Gea, Beograd, 2005.

NAJLEPŠE SATIRIČNE PRIČE, "Alma", Beograd, 2003.

U PRIČI I OKOLO, najlepša ostvarenja sa konkursa za najlepšu priču, "Alma", Beograd, 2009.

MIRIS PERA, video antologija, priredio Slobodan Ivanović na RTV Kanal M, Paraćin, 2008.

NAJKRAĆE PRIČE 2008, zbornik kratkih priča, priredio Đorđe Otašević, Beograd, 2009.

SATIRIČNE PRIČE 2003, Beograd, Alma (2003)

KNJIŽEVNI LETOPIS PARAĆINSKE GIMNAZIJE, stvaralaštvo profesora i učenika, Paraćin, 2001.

DVADESET MLAĐIH SRPSKIH PESNIKA, priredili Predrag Marković i Rajko Lukač, „Pitanja“, Zagreb, (1979)

GRANA KOJA MAŠE, antologija haiku pesnika Jugoslavije, priredio Milijan Despotović, Požega, (1991)

VENAC HAIKU PESAMA JUGOSLOVENSKIH PESNIKA, priredio Slavko Sedlar, Novi Sad, (1987)

IZBOR JUGOSLOVENSKOG HAIKU PESNIŠTVA, priredio Boro Latinović, Odžaci, (1987)

SONET I HAIKU, pet najpoznatijih haidina i sonetista, izbor: Nikola Mićević, "Putevi", Banja Luka, (1987)

LEPTIR NA ČAJU (prva jugoslovenska haiku antologija) Milijana Despotovića (1991)

PTICE U PLAVETNILU (panoramski pregled jugoslovenske haiku poezije u kome su zastupljena 399 pesnika) koju su priredili Milijan Despotović, Ljiljana Petrović i Boro Latinović (1991)

RASTIMO ZAJEDNO, izbor poezije Dragice Šreder, dvojezično izdanje na srpskom i nemačkom jeziku, "Srpska knjiga", Ruma, (2003)

GOST SA ISTOKA, studija dr Živana Živkovića, Niš, (1996)

NAJBOLJI HAIKU STIHOVI, izbor Bore Latinovića, Žarka Dimića i Ace Vidića, Valjevo, (1993)

ZLATNA HRIZANTEMA 93, jugoslovenska haiku poezija, Niš, (1993)

TREĆI TALAS, studija Nebojše Milenkovića, Novi Sad, (1997)

OD KIŠE RASTE NEBO, antologija pomoravske haiku poezije, sastavio Miroslav Čopa, Paraćin, (1997)

ZBORNİK HAIKU POEZIJE, izbor Mome Dimića i Nebojše Milenkovića, Odžaci, (1997)

ANTOLOGIJA KNJIŽEVNOG STVARALAŠTVA ŠUMADIJE I POMORAVLJA, časopis "Koraci", Kragujevac, (1977)

MUDRACI SU SA VAMA, podsetnik iz antologije najlepših misli svetskih i domaćih mislilaca, Novi Sad, (1990)

KOSOVSKI ORFEJ, antologija najlepših pesama o Kosovu, priredio Kolja Korbutovski, Beograd, (1989)

FANTASTIČNI MEHANIČARI, izbor najlepših priča pet najboljih jugoslovenskih autora na konkursu NON-a, Beograd, (1985)

ANTOLOGIJA SAVEMENE KNJIŽEVNOSTI POMORAVLJA, priredio Bajo Džaković, Jagodina, (1992)
 PESNIČKI KLJUČ SMEDEREVA, priredio Goran Đorđević, Smederevo, (1994)
 TESLA-MAGIJA I POEZIJA, antologija, priredio Nikola Korbutovski, (1998)
 I NA NEBU I NA ZEMLJI, izbor poezije, sačinio Toplica Simić, (1996)
 NAJLEPŠI STIHOVI, priredili Ljubivoje Ršumović i Radomir Andrić, Beograd, (1981/82)
 ZBORNİK NAJLEPŠIH PESAMA KNJIŽEVNE OMLADINE SRBIJE, Beograd, (1978)
 ZBORNİK NAJLEPŠIH PRIČA KNJIŽEVNE OMLADINE SRBIJE, Beograd, (1978)
 PESNIČKA VIDEO ANTOLOGIJA, priredio Slobodan Žikić, TV Jagodina, 1998.
 DVA MINUTA ZA KNJIŽEVNOST, izbor iz književne kritike Slobodana Žikića, Tv Jagodina, 1997.
 PESME O KOSOVU, izbor iz poezije pomoravskih književnika, "Doba", priredili Bajo Džaković i Slobodan Žikić, Jagodina, (2009)
 SAZVUČJE GENERACIJA, Velimir Vili Hubač, Leskovac 2006.
 KOSOVSKA PESNIČKA POSLANICA, izbor Nikole Korbutovskog, 1989.
 SRCE U IZLOGU, izbor iz književnog stvaralaštva prosvetnih radnika Srbije, Beograd, 1980.
 KREDOM PO UMU, književnost prosvetnih radnika Srbije, Beograd, 1982.
 88 NAJLEPŠIH PESAMA O TITU, antologija, priredio Nikola Korbutovski, Beograd.
 SLOVO LJUBVE, zbornik međunarodnog festivala poezije, Svilajnac, 1998.
 PROLEPSAJ SE OD PESME, zbornik poezije, Paraćin, 1984.
 SATIRIZIČNI UGAO, izbor najlepših aforizama, Paraćin, 1984.
 POTKOZARSKI SUSRETI, nagrađeni autori, Kumanovo, (1989)
 ŠPANIJI-JUGOSLOVENSKI PESNICI, antologija, priredio Nikola Korbutovski, Kraljevo, 1986.
 POD NEBOM KRUŠEVCA, književno-istorijski zbornik mr Adama Stošića, Kruševac, 1996.

DIG ZA PESMU, 66 najlepših pesama o Kaleniću, priredio Toplica Simić, Rekovac, 1996.

PISANJE UZ VETAR, antologija pomoravskog aforizma, priredio Aleksandar Dobrosavljević, Jagodina, 1997.

SRPSKA PESNIČKA PLETENICA, antologija, priredio M. Tomić, Novi Sad, 2003.

ZLATNA STRUNA, deset najlepših pesama, Međunarodnog festivala poezije, Smederevo, 1981.

DESET NAJLEPSIH PESAMA, Jugoslovenskog festivala poezije, Vrbas, (1975)

DESET NAJLEPŠIH PESAMA, Jugoslovenskog festivala poezije, Vrbas, (1977)

DESET NAJLEPŠIH PESAMA, Jugoslovenskog festivala poezije, Vrbas, (1978)

DESET NAJLEPŠIH PESAMA, Jugoslovenskog festivala poezije, Vrbas, (1979)

DESET NAJLEPŠIH PESAMA, Festivala mladih pesnika Jugoslavije, Titograd, (1976)

DESET NAJLEPŠIH PESAMA, Festivala mladih pesnika Jugoslavije, Podgorica, (1985)

PEČAT VAROŠI SREMSKOKARLOVAČKE, izbor najlepših pesama sa konkursa, Sremski Karlovci,

ANTOLOGIJA SVETSKOG AFORIZMA, Ljubiša Mihajlović, Svrlijig, (2002)

ANTOLOGIJA JUGOSLOVENSKOG AFORIZMA, Ljubiša Mihajlović, Svrlijig, (2003)

PARAĆIN I OKOLINA, ilustrovana enciklopedija, Paraćin, (2003)

ZBORNİK NAJLEPŠIH PESAMA, Jugoslovenskog festivala u Subotici, (1975)

ZBORNİK NAJLEPŠIH PESAMA, Jugoslovenskog festivala u Subotici (1976)

ZBORNİK NAJLEPŠIH PESAMA, Jugoslovenskog festivala u Subotici, (1981)

PESMA NAS JE ODRŽALA, zbornik, Jagodina, (1999)

ANTOLOGIJA LJUBAVNE POEZIJE POMORAVLJA "STRAST U VENAMA", priredio Bajo Džaković, Jagodina, (2000)

NAJLEPŠE PESME O KNEGINJI MILICI, antologija, priredili Bajo Džaković i Slobodan Žikić, Jagodina, (2008)

KRATKE PRIČE NAJPOZNATIJIH AUTORA, 2007. na internet sajtu www.donstalens.com/fun/satira/price_04.php
TIMOČKA LIRA – 50 godina Festivala kulture mladih Srbije – 45 godina poezije, Knjaževac, (2011)
„ČIRILICA-SLOVO SRPSKOG LICA“, zbornik najboljih pesama, Petrovac na Mlavi, (2012).

KNJIŽEVNE NAGRADE I PRIZNANJA

NAGRADA „RAVANIČANIN“ za izuzetan i trajan doprinos srpskoj književnosti, istoriji, duhovnosti i kulturi - nagrada za životno delo, Srpska duhovna akademija, (2012)
NAGRADA „ŽIVOJIN PAVLOVIĆ“ ZA NAJBOLJI ROMAN 2011. GODINE – „ČUVARI TAJNOG BLAGA“, Književni klub „Đura Jakšić“ i Skupština grada Jagodine (2012)
POVELJA ZA ŽIVOTNO DELO-Udruženje književnika Srbije, Književna zajednica Pomoravskog okruga (2012)
NAGRADA KK „IVO ANDRIĆ“ – Zemun, za najbolju priču (2012), povodom godišnjice dobijanja Nobelove nagrade Ive Andrića
OKTOBARSKA NAGRADA PARAĆINA ZA KNJIŽEVNO STVARALAŠTVO(1987)
PLAKETA UDRUŽENJA KNJIŽEVNIKA SRBIJE za književnost i trajni doprinos ugledu i razvoju Udruženja, povodom stogodišnjeg jubileja UKS-a, Beograd (2006)
VELIKA POVELJA Podružnice Udruženja književnika Srbije za trajan doprinos i ugled književničke organizacije (2007)
VELIKA POVELJA Festivala poezije „Majsko pero“ u Jagodini (2011)
POMORAVSKI ORFEJ za najbolju knjigu pesama "Hreb" (2002)
„SATIRIČNO PERO“ za najbolju knjigu aforizama "Čast svakome, demokratija nikome", Zaječar, (2002)
NAGRADU "NAŠ GLAS" SMEDEREVSKE PESNIČKE JESEN, Smederevo, (1990)
PESNIČKA HRISOVLJA, za trajan doprinos srpskoj književnosti, Srpska duhovna akademija, Paraćin, (2005)
DRUGA NAGRADA ZA KRATKU PRIČU 2007. na internet sajtu: www.donstalens.com/fun/satira/price_04.php
NAGRADA FONDA "MIRKO JOVANOVIĆ" Skupštine opštine Kragujevac, za najbolje umetničko ostvarenje, (1982)

NAGRADA "SVETOLIK RANKOVIĆ", istoimene Narodne biblioteke u Arandjelovcu, za najbolju pripovetku (1983)
 NAGRADA "NJEGOŠ" istoimene Matične biblioteke u Knjaževcu, na konkursu za najbolju zbirku kratkih priča, Knjaževac, (2003)
 DIPLOMA "KAJUH" za pesničko ostvarenje, Niš, (1983)
 NAGRADA I DIPLOMA "GORDANINO PROLEĆE", Svrlijig, (1983)
 NAGRADA I DIPLOMA KNJIŽEVNOG DRUŠTVA "RAZVIGOR", za najbolje satirično ostvarenje, Požega, (1983)
 DIPLOMA FESTIVALA KULTURE MLADIH SRBIJE, za najbolje književno ostvarenje, Knjaževac, (1975)
 DRUGA NAGRADA I DIPLOMA ZA NAJBOLJE PESNIČKO OSTVARENJE na Susretima pesnika Šumadije i Pomoravlja (1976)
 NAGRADA I PLAKETA ZAJEDNICE KNJIŽEVNIH KLUBOVA SRBIJE, na pesničkom mitingu, Lazarevac, (1982.)
 "ZLATNA HRIZANTEMA", Jugoslovenskog festivala haiku poezije, Niš, (1993)
 DRUGA NAGRADA RADIO BEOGRADA, za najbolji aforizam godine, (1995)
 TREĆA NAGRADA RADIO BEOGRADA, za najbolji aforizam godine, (1996)
 NAGRADA LISTA "MLADOST" za najbolji ciklus priča, Beograd, 1979.
 NAGRADA LISTA "NON" za zbirku priča, Beograd, (1985)
 PRVA NAGRADA LISTA "RAD" za najbolje pesničko ostvarenje, Beograd, (1987)
 PRVA NAGRADA "PROSVETNOG PREGLEDA" za najbolje pesničko ostvarenje, Beograd (1980)
 PRVA NAGRADA "PROSVETNOG PREGLEDA" za najbolje prozno ostvarenje, Beograd, (1982)
 PRVA NAGRADA LISTA "OMLADINE" za najbolje prozno stvaralaštvo, Kragujevac, (1980)
 TREĆA NAGRADA LISTA „OMLADINA“ za najbolje pesničko ostvarenje, Kragujevac (1980)
 DIPLOMA ZA NAJBOLJE PESNIČKO OSTVARENJE, Festivala kulture mladih Srbije, Knjaževac, (1976)
 DRUGA NAGRADA NA FESTIVALU JUGOSLOVENSKE POEZIJE MLADIH, Vrbas, (1975)
 DRUGA NAGRADA NA FESTIVALU JUGOSLOVENSKE POEZIJE MLADIH, Vrbas, (1977)

TREĆA NAGRADA NA FESTIVALU JUGOSLOVENSKE POEZIJE
MLADIH, Vrbas, (1978)

TREĆA NAGRADA NA FESTIVALU JUGOSLOVENSKE POEZIJE
MLADIH, Vrbas, (1979)

DRUGA NAGRADA LISTA "NAŠ VESNIK" za poeziju, Kumanovo,
(1989)

DRUGA NAGRADA KK "ĐURA JAKŠIĆ", za zbirku pesama
"Pripitomljena olovka", Jagodina, (1975)

DRUGA NAGRADA KK "ĐURA JAKŠIĆ" za zbirku priča "Slatki
rulet", Jagodina, (1975)

PRVA NAGRADA KK "ĐURA JAKŠIĆ" za ciklus pesama "Plavi
plajvaz", Jagodina, (1978)

NAGRADA FESTIVALA POEZIJE "OMLADINA", Subotica, (1975)

NAGRADA FESTIVALA POEZIJE "OMLADINA", Subotica, (1976)

NAGRADA FESTIVALA POEZIJE "OMLADINA", Subotica, (1981)

ZAHVALNICA JUGOSLOVENSKOG FESTIVALA, Subotica, (1981)

PRVA NAGRADA ZA NAJBOLJI TEKST na Festivalu dečjih
pesama, Paraćin, (1985)

PRVA NAGRADA ZA NAJBOLJI TEKST na Festivalu dečjih
pesama, Paraćin. (1986)

TREĆA NAGRADA ZA NAJBOLJI TEKST na Festivalu dečjih
pesama, Paraćin, (1986)

PRVA NAGRADA NA JUGOSLOVENSKOM KONKURSU ZA
NAJBOLJU PESMU, Loznica, (1982)

DRUGA NAGRADA NA KONKURSU ZA NAJBOLJU PESMU,
Organizacija Ujedinjenih nacija za Srbiju, Beograd, (1975)

DIPLOMA "RATKOVIĆEVIH VEČERI POEZIJE" Bijelo Polje, (1985)

DIPLOMA "LIMSKIH VEČERI POEZIJE", Prijepolje, (1984)

TREĆA NAGRADA ZA REPORTAŽU NA FESTIVALU UDRUŽENIH
RADIO STANICA SRBIJE (sa Renatom Balduinijem), Divčibare,
1997.

POVELJA TV BEOGRAD, TV SARAJEVO I TV NOVI SAD
"ZNANJE IMANJE", Beograd, (1982)

POVELJA SABORA LIKOVNIH UMETNIKA SRBIJE, Supska
(Čuprija), 1995.

POVELJA ZA NAJVEĆI BROJ IZDATIH KNJIGA, Zavičajni muzej,
Paraćin, (1995)

PLAKETA JUGOSLOVENSKOG FESTIVALA POEZIJE U VRBASU,
Vrbas, (1977)

ZAHVALNICA ODBORA ZA SELO SRPSKE AKADEMIJE NAUKA I UMETNOSTI, Beograd, (1997)
 ZAHVALNICA ODBORA ZA SELO SRPSKE AKADEMIJE NAUKA I UMETNOSTI, Beograd, (1998)
 PRIZNANJE ZA DOPRINOS I UNAPREĐENJE RAZVOJA INFORMISANJA, Paraćin, (1984)
 POVELJA ZA DOPRINOS RAZVOJU KNJIŽEVNOG ŽIVOTA, Književni klub "Mirko Banjević", Paraćin, (1982), kao i druge nagrade i priznanja.
 PRIZNANJE UDRUŽENJA PARAĆINACA U BEOGRADU, za doprinos i saradnju u listu „Paraćinac“ (2012)
 PRIZNANJE KULTURNO-PROSVETNE ZAJEDNICE SRBIJE – BEOGRAD, za razvoj biblioteke „Hronika sela“ (2012).
 PRIZNANJE FESTIVALA „ĆIRILICA-SLOVO SRPSKOG LICA“ Petrovac na Mlavi, (2012)

PRIMARNA LITERATURA **korišćena za pisanje ove knjige:**

Mijatović., S. TEMNIĆ – antropogeografska i istorijska studija, Srpska kraljevska akademija, Beograd, 1905.
 STANOVNIŠTVO I UPOREDNI PREGLED BROJA STANOVNIKA 1948,1953,1961, 1971, 1981, 1991, 2002, podaci po naseljima, Republički zavod za statistiku, Beograd, maj 2004, knjiga 9
 STANOVNIŠTVO I UPOREDNI PREGLED BROJA STANOVNIKA, RZZS, Beograd, februar 2003, knjiga 1
 STANOVNIŠTVO, POL I STAROST, podaci po naseljima. RZZS, Beograd, Beograd 2003, knjiga 2
 JAGODINSKA NAHIJA 1815-1823, Istorijska arhiv „Srednje Pomoravlje“ Jagodina
 JAGODINSKA NAHIJA 1823-1830, Istorijski arhiv „Srednje Pomoravlje“ Jagodina
 JAGODINSKA NAHIJA 1830-1835, Istorijski arhiv „Srednje Pomoravlje“ Jagodina
 KORENI, broj 7, Istorijski arhiv Jagodine, 2010.
 KAPIJA POMORA VLJA, zbornik, Varvarin-Kruševac, 2011.
 BRANIČEVSKI DEFTER IZ 1476, Istorijski institut, Beograd, 1987.
 DETALJAN POPIS SMEDEREVSKOG SANDŽAKATA, Istorijski arhiv Kruševca

DEFTER PORESKIH I ARAČKIH GLAVA, Arhiv Srbije, KK 22-629
 POPIS PORESKIH I ARAČKIH GLAVA Knežine Temnić 1821/22
 Dr BRANKO PERUNIČIĆ „GRAD SVETOZAREVO“ , Beograd, 1975.
 Dr BRANKO PREUNIČIĆ „GRAD PARAČIN“, Beograd, 1975.
 TEMNIČKI ZBORNIK, knjiga prva, Beograd, 1928.
 Temnički zbornik, knjiga druga, Beograd
 POPIS STANOVNIŠTVA I DOMAĆE STOKE U KRALJEVINI SRBIJE, 1895.
 ŠEMATIZAM SRPSKE CRKVE 1924. GODINE
 OPŠTA UPRAVA-BANOVINE, ALMANAH KRALJEVINE JUGOSLAVIJE, Zagreb, 1932.
 IZVEŠTAJ KOMANDE SRPSKE DRŽAVNE STRAŽE ZA OKRUG MORAVSKI, Istorijski arhiv Jagodine, 2001.
 REGISTAR MESTA NARODNE REPUBLIKE SRBIJE
 ZAPISNICI SA SEDNICA ODBORA, MNO RAŠEVICE, Istorijski arhiv Jagodine
 Dr Savić O., UTICAJNE SFERE GRADOVA U DOLINI VELIKE MORAVE, Beograd, 1955.
 SLUŽBENI GLASNIK NARODNE REPUBLIKE SRBIJE, broj 56/1955.
 LETOPIS CRKVE PREPODOBNE MATERE PARASKEVE (SVETE PETKE) U POTOČCU
 Časopis 'Danica', uređivao Vuk Karadžić - 'Geografičesko-statističesko opisanije Srbije'
 „Rečnik - geografsko-statistični Srbije – 1841/6. godine“ priredio Jovan Gavrilović:
 “Topografski rečnik mesta Jagodinskog okruga” , gen. Jovan Mišković, Beograd, 1885.
 D. Jovanoviću , „Jagodinska nahija u Drugom srpskom ustanku“, „Novi put“ 1996).
 Gojko Niketić, Administrativni rečnik mesta Kraljevine Jugoslavije, Beograd – 1931.
 Glasnik Srpskog učenog društva LXI, Beograd – 1885.
 Sveti Sava: „Žitiju Nemanje-Simeona“
 Zbornik „Prošlost“ broj 1, mr Dobrivoje Jovanović, Istorijski arhiv Jagodine, 2012.
 'Temnički zbornik', knjiga prva, Beograd, 1928).
 Šematizam srpske crkve 1924. godine

'Opšta uprava-banovine, Almanah Kraljevine Jugoslavije, objavljen u Zagrebu 1932.
 'Izveštaji komande Srpske državne straže za okrug Moravski', Istorijski arhiv Jagodine, 2001.
 .Stanovništvo, uporedni pregled broja stanovnika...2002, Beograd, maj 2004)
 „General Draža Mihajlović i opšta istorija četničkog pokreta“ autor Miloslav Samardžić, 4. tom, Kragujevac.
 Dr Milorad Stojić: „Gvozdeno doba u basenu Velike Morave“, Svetozarevo-Beograd).
 Popisna knjiga iz 1863. godine, Okružije jagodinsko , strana 1-34, Istorijski arhiv Srbije. Ljubaznošću Miroslava Ž. Simića
 Enciklopedija Kruševca i okoline – autor Slobodan Simonović, Kruševac 2011.
 Olga Zirojević: „Crkve i manastiri na području Pečke patrijarsije do 1683.“
 D. Jovanović , „Jagodinska nahija u Drugom srpskom ustanku“, „Novi put“ 1996.
 Katalog Zavičajnog muzeja u Paraćinu 1978-1988, Paraćin, 1988.
 D. Đulić-D. Milačić: „Crvene vode Crnice“, Paraćin, 1969.

DOPUNSKA LITERATURA:

Plutarh, SLAVNI LIKOVI ANTIKE, Novi Sad, 1990.
 Pausanije, OPIS HELADE, Novi Sad, 1990.
 Milojević S. M., ODLOMCI IZ ISTORIJE SRBA, reprint, Beograd, 1986.
 Lukić Lazin S., SRBI U DAVNINI, Beograd, 1894.
 Novaković R., ODAKLE SU SRBI DOŠLI NA BALKANSKO POLUOSTRVO, Beograd, 1971.
 Županić N., SRBI PLINIJA I PTOLOMEJA, zbornik, Beograd, 1924.
 Stojanović, S., STARI SRPSKI RODOSLOVI I LETOPISI, Sremski Karlovci, 1927.
 Novaković, R., KARPATSKI I LIKIJSKI SRBI, Beograd, 1997.
 Novaković, R., SRBIN RIMSKI CAR, Beograd, 1999.
 Bilbija, S., ZAGREBAČKA MUMIJA I DRUGI ETRURSKI, LIDIJSKI I LIKIJSKI PISANI SPOMENICI, Čikago, 1989.
 Novaković, R., JOŠ O POREKLU SRBA... Beograd, 1992.

Bilbija, S., STAROEVROPSKI JEZIK I PISMO ETRURACA, Čikago, 1984.
 Marković, D., O ETRURCIMA, BASKIMA I SRBIMA, Beograd, 1992.
 Luković Pjanović, O., SRBI NAROD NAJSTARIJI, Beograd, 1994.
 Miškin, N. A., ISTORIJA STAROG RIMA, Beograd, 1951.
 Avdiev, V. I., ISTORIJA STAROG ISTOKA, Beograd, 1952.
 Šafarik, P., SLAVJANSKE DREVNOSTI, Beograd, 1896.
 POVIJEST MINULIH LJETA ili NESTOROV LJETOPIŠ, Beograd, 2001.
 Pešić, R., VINČANSKO PISMO, Beograd, 1995.
 Srejić, D. i Cermanović Kuzmanović A., REČNIK GRČKE I RIMSKE MITOLOGIJE, Beograd, 1992.
 Andesilić, N., TROJA NA SKADARSKOM JEZERU, Podgorica, 1994.
 Jevđević, D., OD INDIJE DO SRBIJE, Rim, 1961.
 Gundulić, I., OSMAN, Beograd, 1960.
 Deretić, I. J., SRBI, NAROD I RASA, Beograd, 1998.
 Marinković, R., SRPSKA ALEKSANDRIDA, Beograd, 1929.
 Zamurović, A., MITOLOGIJA GRKA I RIMLJANA, Beograd, 1936.
 Domazetović, LJ., ANTIČKA ISTORIJA I POREKLO SRBA I SLOVENA, Beograd, 1997.
 Homer: ILIJADA, Beograd, 1989.
 Robinson, H. S. i Vilson, H., MITOVI I LEGENDE SVIH NARODA, Beograd, 1976.
 BIBLIJA, STARI I NOVI ZAVET, Beograd, 1995.
 Novaković, R., SRBI I NJIHOVI PRADAVNI SRODNICI, Beograd
 Vukotić, D., PRARODITELJI EVROPSKOG ČOVEKA, Beograd
 Budimir, Milan., GRČI I PELASTI, Beograd, 1950.
 Budimir, Milan., O ETNIČKOM ODNOSU DARDANACA PREMA ILIRIMA, Jugoslovenski istorijski časopis 1950.
 Srejić, D., ISKUSTVO PROŠLOSTI, Beograd
 Novaković, R., SRBI IME KROZ VREME I PROSTOR, Beograd, 1993.
 Boršavljević, R., PRASRPSKI REČNIK, Beograd
 Petrović, M. A., KRATKA ARHEOGRAFIJA SRBA, Novi Sad, 1994.
 Zemljanički, B., STAROSEDEOCI SRBI I RIMLJANI, Beograd, 1999.

Rački, dr F., POVIJEST SLOVENA, Zagreb
Stanojević, S., NARODNA ENCIKLOPEDIJA SHS, Zagreb, 1926.
Kanic, F., SRBIJA, ZEMLJA I STANOVNIŠTVO, Beograd, 1985.
Andrejić, Ž., SRBI TRIBALI, saopštenje na skupu 'Sorabski susreti 98', Niš, Politika ekspres, Beograd, 30. jul 1998.
Bilbija, S., STAROEVROPSKI JEZIK I PISMO ETRURACA, Beograd

Usmeni izvori, informatori i konsultanti: Korisne podatke i informacije, kao i sugestije u procesu pisanja ove knjige, davali su mi sledeći meštani: Dobrivoje Jovanović-Dobrica, Mihajlo Arsić, Radomir Raja Veselinović, Dragoslav Dragić Spasić, Vukoman Maksimović, Milan Milanović, Tomislav Stefanović, Dragan Canić, Miomir Todosijević, Zoran Radovanović, Predrag Rakić, Dragiša Maksimović, Dragoljub Milojević, Radomir Milojević, Toplica Marković, Goran Jovanović, Nikola Ljevnajić, Predrag Kostić, Stojan Simić, Dimitrije Dobrosavljević, Živojin Tomić, Radovan Petrović, Voja Veselinović, Milan Jovičić, Živadin Milošević, Dragan Milošević, Miroslav Mitrović, Miroslav Pavlović, Bojan Jeftić, Dragan Blagojević, Zoran Kostić, Raja Milojević, Mihajlo Milovanović, Stojan Petrović, Milan Milovanović, Hranislav Đokić, Nebojša Đurić, Milivoje Đurđević, Radosav Petrović Rača... Svima njima autor se srdačno zahvaljuje.

ZAHVALNICA DARODAVCIMA

Da bi ovo istorijsko delo bilo štampano, autoru su finansijski pomogli dobronamerni ljudi, na čemu im se pisac srdačno zahvaljuje. A darodavci su: **Vukadin Vučko Petrović, Milivoje Đurđević, Radomir Raja Veselinović, Zlatko Živanović, Veroljub Petrović, Dr Gordana Davidović Živić, Milan Milanović, Ljubiša Ilić, Predrag Draga Rakić.**

SADRŽAJ

Knjiga za školsku nastavu-Nikola Vladislavljević-----	5
Stručna i naučna-dragocena knjiga – Bajo Džaković----	6
Arenga-----	7
Predgovor autora-Pametarnica Raševice-----	8
Osnovni podaci o Raševici-----	10
O nastanku imena Raševica i narodu raškom-----	19
Letopis Raševice-----	25
Arheologija-----	51
Toponomastika Raševice sa sanskritskom korenskom osnovom-----	108
Stanovništvo-----	115
Pravoslavna vera-----	165
Istorija-----	178
Bibliografski podaci o autoru-----	219
Literatura i usmeni izvori -----	233
Zahvalnica darodavcima-----	237

**CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд**

908(497.11 Рашевица)

ДИМИТРИЈЕВИЋ, Мирослав, 1950-
Raševica. #Tom #1 / Miroslav
Dimitrijević. - Beograd : Kulturno-prosvetna
zajednica Srbije, 2012 (Beograd : USU). - 235
str. : ilustr. ; 25 cm. - (#Edicija #Hronika
sela. Posebna izdanja ; 80)

Tiraž 150. - Str. 5: Knjiga za školsku
nastavu / Nikola Vladislavljević. - Str. 6-7:
Stručna i naučna - dragocena knjiga / Bajo
Džaković. - Osnovni bibliografski podaci o
Miroslavu Dimitrijeviću: str. 216-230. -
Bibliografija: str. 230-234.

ISBN 978-86-7596-133-8

a) Рашевица
COBISS.SR-ID 195455500

